

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI  
AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA  
ȘCOALA DOCTORALĂ „ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC”**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 347.734(478)(043.3)

**GUȘTIUC Ludmila**

**SISTEMUL BANCAR AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN  
CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE**

**552.03 – Drept financiar (bancar, fiscal, vamal)**

**Teză de doctor în drept**

Autor:

**Guștiuc Ludmila**

**CHIȘINĂU, 2025**

**© GUȘTIUC Ludmila, 2025**

## CUPRINS

|                                                                                                                                                                                                                           |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>ADNOTARE.....</b>                                                                                                                                                                                                      | <b>4</b>   |
| <b>INTRODUCERE.....</b>                                                                                                                                                                                                   | <b>7</b>   |
| <b>1.ANALIZA DOCTRINAR-NORMATIVĂ A PROBLEMATICII INSTITUȚIEI SISTEMULUI BANCAR ȘI IDENTIFICAREA PROBLEMELOR DE CERCETARE....</b>                                                                                          | <b>19</b>  |
| 1.1.Analiza concepțiilor doctrinare privind sistemul bancar.....                                                                                                                                                          | 19         |
| 1.2.Cadrul normativ bancar al Republicii Moldova .....                                                                                                                                                                    | 32         |
| 1.3.Concluzii la Capitolul 1.....                                                                                                                                                                                         | 41         |
| <b>2.BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI – AUTORITATE ADMINISTRATIVĂ ÎN ARMONIZAREA LEGISLAȚIEI BANCARE.....</b>                                                                                                                   | <b>43</b>  |
| 2.1.O incursiune în apariția și evoluția Băncii Naționale a Moldovei.....                                                                                                                                                 | 43         |
| 2.2.Natura juridică și activitatea Băncii Naționale a Moldovei.....                                                                                                                                                       | 48         |
| 2.3.Independența Băncii Naționale a Moldovei.....                                                                                                                                                                         | 59         |
| 2.4.Entități reglementate și supravegheate de Banca Națională a Moldovei.....                                                                                                                                             | 69         |
| 2.5.Concluzii la capitolul 2.....                                                                                                                                                                                         | 77         |
| <b>3.SISTEMUL BANCAR EUROPEAN ȘI REVERBERAȚIILE SALE PENTRU SISTEMUL BANCAR AL REPUBLICII MOLDOVA.....</b>                                                                                                                | <b>79</b>  |
| 3.1. Cadrul instituțional al sistemului bancar european.....                                                                                                                                                              | 79         |
| 3.2. Practici europene privind sistemul bancar.....                                                                                                                                                                       | 88         |
| 3.3.Orientările sistemului bancar al Republicii Moldova la nivelul pieței bancare europene....                                                                                                                            | 105        |
| 3.4.Depășirea adversităților de aliniere a Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene: respectarea drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar ..... | 118        |
| 3.5.Concluzii la capitolul 3.....                                                                                                                                                                                         | 136        |
| <b>CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....</b>                                                                                                                                                                             | <b>140</b> |
| <b>BIBLIOGRAFIE.....</b>                                                                                                                                                                                                  | <b>146</b> |
| <b>DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....</b>                                                                                                                                                                       | <b>167</b> |
| <b>CURRICULUM VITAE .....</b>                                                                                                                                                                                             | <b>168</b> |

## ADNOTARE

### **Guștiuc Ludmila. Sistemul bancar al Republicii Moldova în contextul integrării europene, teză de doctor în drept, Chișinău, 2025**

**Structura tezei:** introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie formată din 244 de titluri, 145 pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 25 de lucrări științifice.

**Cuvinte-cheie:** bancă; sistem bancar; Banca Națională a Moldovei; armonizarea legislației naționale; drepturile financiar-bancare ale persoanei; diminuarea practicilor corupționale; integrare europeană.

**Scopul lucrării:** constă în analiza științifică a organizării sistemului bancar național, identificarea problemelor din sectorul bancar în procesul de aliniere a țării noastre la standardele europene și formularea recomandărilor pentru optimizarea cadrului normativ privind funcționarea eficientă a sistemului bancar din perspectiva aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

**Obiectivele cercetării:** Pentru realizarea scopului cercetării, sunt formulate următoarele obiective: analiza conceptelor de „sistem bancar”, „activitate bancară” și „operațiune bancară”, pentru a înțelege mai bine acțiunile desfășurate de bănci în cadrul unui sistem bancar; examinarea cadrului legal privind regimul juridic al Băncii Naționale a Moldovei și al băncilor comerciale; argumentarea nivelului de independență al Băncii Naționale a Moldovei în calitate de autoritate administrativă în armonizarea legislației bancare; analiza comparativă a sistemelor bancare din unele state ale Uniunii Europene și posibilitatea preluării celor mai bune practici bancare europene în sistemul bancar al Republicii Moldova; descrierea depășirii problemelor alinierii Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene prin consolidarea mecanismului de apărare a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar; identificarea măsurilor și acțiunilor de eficientizare a sistemului bancar al Republicii Moldova în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

**Noutatea și originalitatea științifică:** Lucrarea evidențiază noutatea și originalitatea cercetării prin abordarea doctrinar-normativă a instituției sistemului bancar pentru a oferi o prezentare clară a nivelului progreselor Republicii Moldova în acest domeniu, punând accent pe statutul de țară candidată la Uniunea Europeană, și prin elucidarea problemelor și dificultăților de realizare a alinierii reglementărilor naționale bancare la standardele europene. Originalitatea științifică se manifestă prin cercetările științifice efectuate asupra cadrului normativ bancar și generalizarea concepțiilor doctrinare privind sistemul bancar național și european, argumentele personale ale autorului *vis-a-vis* de problematicile abordate. Elementul inovațional al cercetării se materializează prin recomandările autorului privind propuneri de *lege ferenda* în textul Constituției Republicii Moldova.

**Rezultatul/rezultatele obținut/e care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante:** constau în fundamentarea științifică a reglementării juridice a organizării sistemului bancar autohton prin argumentarea ideii că sistemul bancar necesită să fie mai sigur, mai solid și mai transparent, fapt ce a permis reliefarea trăsăturilor acestuia și propunerea de soluții în vederea eficientizării și armonizării cadrului normativ aferent sistemului bancar la standardele Uniunii Europene.

**Semnificația teoretică:** Din punct de vedere teoretico-științific, pe parcursul investigației științifice au fost analizate diverse aspecte în materia dreptului bancar. Rezultatele cercetării pot servi în calitate de suport teoretic adițional pentru disciplina drept bancar.

**Valoarea aplicativă a lucrării:** Concluziile și recomandările lucrării sunt expuse la finalul cercetării, ținând cont de deficiențele sistemului bancar autohton și de impedimentele de realizare a armonizării legislației naționale bancare la legislația Uniunii Europene. Propunem ajustarea cadrului normativ bancar al Republicii Moldova în scopul protecției eficiente a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și evitarea comiterii fraudei bancare.

**Implementarea rezultatelor științifice:** Rezultatele științifice ale cercetării au fost susținute și expuse la o un șir de conferințe naționale și internaționale, fiind utile atât pentru cercetătorii științifici, cât și în învățământul universitar. Lucrarea științifică, deși destinată, cu preponderență mediului academic, poate fi de folos și specialiștilor din domeniul bancar.

## ANNOTATION

### **GUȘTIUC Ludmila. The banking system of the Republic of Moldova in the context of European integration, PhD thesis in law, Chișinău, 2025**

**Structure of the thesis:** introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography consisting of 244 sources, 145 pages of basic texts. The obtained results are published in 25 scientific articles.

**Keywords:** the bank; banking system; National Bank of Moldova; harmonization of national legislation; the financial-banking rights of the person; reducing corrupt practices; European integration.

**The purpose of the thesis:** consists of the scientific analysis of the organization of the national banking system, the identification of problems in the banking sector in the process of aligning our country with European standards and the formulation of recommendations for optimizing the regulatory framework regarding the efficient functioning of the banking system from the perspective of the Republic of Moldova's accession to the European Union.

**The objectives of the thesis:** To achieve the purpose of the research, the following objectives are formulated: analysis of the concepts of „banking system”, „banking activity” and „banking operation” in order to better understand the actions carried out by banks within a banking system; elucidation of the legal framework regarding the legal regime of the National Bank of Moldova and commercial banks; argumentation of the level of independence of the National Bank of Moldova as an administrative authority in the harmonization of banking legislation; comparative analysis of banking systems in some European Union countries and the possibility of taking over the best European banking practices in the banking system of the Republic of Moldova; description of overcoming the problems of aligning the Republic of Moldova with European Union standards by strengthening the mechanism for protecting the financial and banking rights of individuals and reducing corrupt practices in the banking system; identification of measures to make the banking system of the Republic of Moldova more efficient in the context of the integration of the Republic of Moldova into the European Union.

**Scientific novelty and originality:** The paper highlights the novelty and originality of the research through the doctrinal-normative approach of the institution of the banking system in order to provide a clear presentation of the level of progress of the Republic of Moldova in this field, emphasizing the status of a candidate country to the European Union, also by elucidating the problems and the difficulties in achieving the alignment of national banking regulations with European standards. The scientific originality is manifested through the scientific research carried out on the banking regulatory framework and the generalization of the doctrinal conceptions regarding the national and European banking system, the author's personal arguments on the issues addressed. The innovative element of the research is materialized through the author's recommendations regarding proposals for amendments in the text of the Constitution of the Republic of Moldova.

**The result(s) obtained that contribute to the solution of an important scientific problem:** consist in the scientific substantiation of the legal regulation of the organization of the domestic banking system by arguing the idea that the banking system needs to be safer, more solid and more transparent, a fact that allowed highlighting its features and proposing solutions in order to streamline and harmonize the regulatory framework related to the banking system to the standards of European Union.

**Theoretical significance:** From a theoretical-scientific point of view, various aspects of banking law were analyzed during the scientific investigation. The research results can serve as additional theoretical support for the banking law discipline.

**The applicative value of the thesis:** The conclusions and recommendations of the paper are presented at the end of the research, taking into account the deficiencies of the domestic banking system and the impediments to achieving the harmonization of the national banking legislation with the legislation of the European Union. We propose the adjustment of the banking regulatory framework of the Republic of Moldova in order to effectively protect the financial and banking rights of persons and avoid the commission of bank fraud 2.

**Implementation of scientific results:** The scientific results of the research were supported and exhibited at a number of national and international conferences, being useful both in the academic environment for scientific research and in university education. The scientific work, although intended mainly for the academic environment, can also be useful for banking specialists.

## АННОТАЦИЯ

### **ГУШТЮК Людмила. Банковская система Республики Молдова в контексте европейской интеграции, диссертация на соискания ученой степени кандидата юридических наук. Кишинэу, 2025**

**Структура диссертации:** введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 244 источников, 145 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 25 научных работах.

**Ключевые слова:** банк; банковская система; Национальный банк Молдовы; гармонизация национального законодательства; финансово-банковские права человека; сокращение коррупционных практик; Европейская интеграция.

**Цель исследования:** является научный анализ организации национальной банковской системы, выявление проблем в банковском секторе в процессе приведения нашей страны к европейским стандартам и разработка рекомендаций по оптимизации нормативной базы для эффективного функционирования банковской системы с точки зрения вступления Республики Молдова в Европейский Союз.

**Задачи исследования:** Для достижения цели исследования сформулированы следующие задачи: анализ понятий «банковская система», «банковская деятельность» и «банковская операция» с целью лучшего понимания действий, осуществляемых банками внутри банковской системы; разъяснение правовой базы, касающейся правового режима Национального банка Молдовы и коммерческих банков; аргументирование уровня независимости Национального банка Молдовы как административного органа в сфере гармонизации банковского законодательства; сравнительный анализ банковских систем некоторых стран Европейского Союза и возможность перенимания лучших европейских банковских практик в банковской системе Республики Молдова; описание преодоления проблем приведения Республики Молдова в соответствие со стандартами Европейского Союза путем укрепления механизма защиты финансовых и банковских прав физических лиц и сокращение коррупции в банковской системе; определение мер по повышению эффективности банковской системы Республики Молдова в контексте интеграции Республики Молдова в Европейский Союз.

**Научная новизна и оригинальность:** В исследовании подчеркивается новизна и оригинальность исследования посредством доктринально-нормативного подхода института банковской системы с целью дать четкое представление об уровне прогресса Республики Молдова в этой области, подчеркивая статус страны-кандидата в Европейский Союз, и путем освещения проблем и трудностей в достижении соответствия национальных банковских правил европейским стандартам. Научная новизна проявляется в научных исследованиях нормативной базы банковской деятельности, обобщении доктринальных концепций национальной и европейской банковской системы, личных аргументах автора по рассматриваемым вопросам. Инновационный элемент исследования материализуется через авторские рекомендации относительно предложений закона ференды в тексте Конституции Республики Молдова.

**Полученный результат(ы), способствующий решению научной проблемы:** заключаются в научном обосновании правового регулирования организации отечественной банковской системы путем обоснования идеи о том, что банковская система должна быть более безопасной, более прочной и прозрачной, что позволило выделить ее особенности и предложить решения в целях упорядочения и гармонизации нормативно-правовой базы, касающейся банковской системы, со стандартами Европейского Союза.

**Теоретическая значимость:** В ходе научного исследования с теоретико-научной точки зрения были проанализированы различные аспекты банковского права. Результаты исследования могут служить дополнительным теоретическим обеспечением дисциплины банковского права.

**Прикладная значимость:** В конце исследования изложены выводы и рекомендации статьи с учетом недостатков отечественной банковской системы и препятствий на пути достижения гармонизации национального банковского законодательства с законодательством Европейского Союза. Мы предлагаем скорректировать банковскую нормативную базу Республики Молдова в целях эффективной защиты финансовых и банковских прав лиц и предотвращения совершения банковского мошенничества 2.

**Внедрение научных результатов:** Научные результаты исследований были поддержаны и представлены на ряде национальных и международных конференций, оказавшись полезными как в академической среде научных исследований, так и в университетском образовании. Научная работа, хотя и предназначена в основном для академической среды, может быть полезна и специалистам банковского дела.

## INTRODUCERE

**Actualitatea și importanța temei cercetate.** În prezent, sistemul bancar al Republicii Moldova se află în fața unor provocări de ordin major, fiind generate de modificările substanțiale la nivel național, regional și internațional. Începând cu anii 1990 s-au conturat o serie de evenimente, care au influențat sistemul bancar autohton: globalizarea piețelor financiare, extinderea circuitului de clienți și furnizori peste hotarele naționale, creșterea companiilor care desfășoară operațiuni într-un șir de țări, inclusiv în statele membre ale Uniunii Europene, accesul sporit la piețele de capital, furtul miliardului, pandemia COVID-19, criza financiar-bancară globală, războiul din Ucraina, majorarea exagerată a prețurilor la resursele energetice, introducerea noii tehnologii bancare eficiente și rapide. Acești pași grăbiți constituie factorii de modelare a domeniului sistemului bancar. Tema tezei de doctorat reflectă un subiect important și inedit de cercetare pentru spațiul academic al Republicii Moldova, fiind consacrată analizei sistemului bancar în contextul integrării europene.

Actualitatea tezei de doctorat rezultă, mai întâi de toate, din statutul acordat Republicii Moldova de stat candidat la aderarea la Uniunea Europeană. Astfel, în conformitate cu alineatul (2) articolul 24 din Capitolul 2 „Dialogul economic” din Titlul IV „Cooperarea economică și alte tipuri de cooperare sectorială” al Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană „Republica Moldova depune eforturi în sensul instituirii unei economii de piață funcționale” [4]. Totodată, în această lucrare aducem în prim-plan evoluțiile recente ale activității Băncii Naționale a Moldovei și a băncilor comerciale în contextul integrării europene, „independența băncii centrale și stabilitatea prețurilor, soliditatea finanțelor publice și sustenabilitatea balanței de plăți” [4], fiind cerințe ce urmează a fi realizate de Republica Moldova. În general, pentru cercetarea noastră, un interes sporit prezintă Anexa XXVIII a Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană intitulată „Armonizare”, iar în mod special Anexa XXVIII-A „Norme aplicabile serviciilor financiare”, conform căreia „Republica Moldova își asumă angajamentul să armonizeze treptat legislația sa la legislația Uniunii Europene și instrumente internaționale, în termenele prevăzute” [4]. Analizând minuțios conținutul Anexa XXVIII-A, ținem să subliniem că legislația națională urmează a fi racordată la o serie de Directive ale Parlamentului European și Consiliului care se referă la activitatea băncilor, activitatea, reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit și supravegherea bancară. În

cazul în care Republica Moldova nu va institui un cadru legal bancar adaptat la legislația Uniunii Europene, activitatea sistemului bancar național va continua să fie amenințată.

În acest context, în condițiile actuale, perfecționarea sistemului bancar al Republicii Moldova constituie un deziderat esențial pentru țara noastră.

Drept punct de plecare, în acest studiu, constituie analiza doctrinară a sistemului bancar care constituie, din punct de vedere a arhitecturii naționale, fundamentul economiei prospere a Republicii Moldova.

De asemenea, lucrarea științifică oferă publicului de specialitate juridică norme și idei care au dus la crearea și propunerea dispozițiilor constituționale privind banca centrală a Republicii Moldova. Se remarcă interesul semnificativ pentru aspectele legislative privind rolul și funcțiile specifice ale Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul ultimilor ani, această temă a devenit tot mai captivantă nu doar din cauza interesului sporit al consumatorilor și companiilor față de creșterea calității serviciilor bancare și de plăți, ci și grație faptului protecției drepturilor financiar-bancare a cetățenilor Republicii Moldova.

Tema tezei de doctorat este actuală, reușindu-se abordarea comprehensivă a aspectelor teoretice ale sistemului bancar național, luând în considerație concordanța acestuia cu noile realități economico-politice.

Tema tezei de doctorat este importantă, deoarece se sesizează abordarea teoretică și practică a aspectului anticorupțional în sistemul bancar autohton. Problematika anticorupțională cu referire la sectorul bancar a fost abordată, dat fiind situația, unanim acceptată de către legiuitori, practicieni și savanți, prin care fraudă bancară și delapidările din sectorul bancar au avut loc datorită elementului corupțional manifestat în special de către Banca Națională a Moldovei. Totuși, corupția din sectorul bancar ar fi fost imposibilă fără susținerea masivă din partea justiției Republicii Moldova. Anume judecătorii au fost cei care, prin interpretarea lor frauduloasă, au anihilat cele mai bune practici bancare, dar și legislația bancară armonizată la standardele Uniunii Europene. Domeniul contenciosului administrativ a fost lăsat deliberat în umbră, atât din motiv că nu corespunde specialității, cât și din considerentele că ar exista un domeniu strategic mai prioritar, precum este cel al corupției din sectorul bancar. Anume prin prevenirea și diminuarea considerabilă a elementului corupțional din practicile bancare situația s-ar ameliora imediat și la cote sesizabile pentru întreaga societate.

Modalitatea de abordare trădează dedicația de mult timp a analizei sistemului bancar al Republicii Moldova, a fenomenului integrării europene, iar simbioza acestora conducând spre alinierea sistemului bancar național la standardele Uniunii Europene.

**Scopul lucrării.** Scopul prezentei lucrări constă în analiza științifică a organizării sistemului bancar național, identificarea problemelor din sectorul bancar în procesul de aliniere a țării noastre la standardele europene și formularea recomandărilor pentru optimizarea cadrului normativ privind funcționarea eficientă a sistemului bancar din perspectiva aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

**Obiectivele cercetării.** Ca rezultat, au fost stabilite următoarele obiective:

- analiza conceptelor de „sistem bancar”, „activitate bancară” și „operațiune bancară” pentru a înțelege mai bine acțiunile desfășurate de bănci în cadrul unui sistem bancar;
- elucidarea cadrului legal privind regimul juridic al Băncii Naționale a Moldovei și al băncilor comerciale;
- argumentarea nivelului de independență al Băncii Naționale a Moldovei în calitate de autoritate administrativă în armonizarea legislației bancare;
- analiza comparativă a sistemelor bancare din unele state ale Uniunii Europene și posibilitatea preluării celor mai bune practici bancare europene în sistemul bancar al Republicii Moldova;
- descrierea depășirii problemelor alinierii Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene prin consolidarea mecanismului de apărare a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar;
- identificarea măsurilor privind eficientizarea sistemului bancar al Republicii Moldova în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

**Ipoteza cercetării.** În urma adoptării și implementării legislației și a standardelor europene, sistemul bancar al Republicii Moldova suferă modificări majore în ceea ce privește structura sa instituțională, politicile și practicile financiar-bancare. Transformările semnificative influențează în mod pozitiv eficiența și stabilitatea sistemului bancar, iar accesul accelerat la standardele bancare europene stimulează o încredere mai mare asupra sistemului bancar național, creează premise pentru atragerea de investiții străine și facilitează accesul băncilor comerciale autohtone la piețele financiare internaționale. Totuși, există posibilitatea ca integrarea europeană să aducă provocări și dificultăți în adaptarea sistemului bancar național la noile cerințe și standarde. În acest context, ipoteza cercetării sugerează că integrarea europeană, chiar dacă modelează considerabil traiectoria sistemului bancar din Republica Moldova, totuși acesta poate fi influențat într-o măsură mare de instabilități politice, inflație, crize energetice, pandemii, conflicte geopolitice, crize economice mondiale sau chiar războaie regionale.

**Noutatea științifică a rezultatelor obținute.** Lucrarea evidențiază noutatea și originalitatea cercetării prin abordarea doctrinar-normativă a instituției sistemului bancar pentru a oferi o prezentare clară a nivelului progreselor Republicii Moldova în acest domeniu, punând accent pe statutul de țară candidată la Uniunea Europeană, și prin elucidarea problemelor și dificultăților de realizare a alinierii reglementărilor naționale bancare la standardele europene. Originalitatea științifică se manifestă prin cercetările științifice efectuate asupra cadrului normativ bancar și generalizarea concepțiilor doctrinale privind sistemul bancar național și european, argumentele personale *vis-a-vis* de problematicile abordate. Elementul inovațional al cercetării se materializează prin recomandările autorului privind propuneri de *lege-ferenda* în textul Constituției Republicii Moldova. Prin cercetarea dată oferim juriștilor, angajaților sectorului bancar, profesorilor și studenților, și într-un final tuturor persoanelor interesate, o analiză detaliată a sistemului bancar al Republicii Moldova prin prisma integrării europene, care tinde să corespundă standardelor Uniunii Europene. Elementele de noutate științifică sunt precizate în conținutul tezei, dar și în concluzii și recomandări, după cum urmează:

- delimitări terminologice privind noțiunea de „*bani*” versus „*unitate monetară*”;
- recomandarea privind redenumirea Legii cu privire la bani;
- fundamentarea științifică a constituționalizării Băncii Naționale a Moldovei;
- crearea unei noi instituții – Ombudsmanul financiar-bancar;
- constituirea Institutului Bancar al Republicii Moldova;
- argumentarea interdependenței dintre funcționarea unui sistem bancar eficient, respectarea drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar național. Aceasta reprezintă o „ecuație” cu „două necunoscute”, iar soluționarea ei ne oferă posibilitatea de aderare la Uniunea Europeană.

Venind cu un mod simplist și, totodată, complex de redare a dimensiunii juridice a sistemului bancar autohton, am încercat să evidențiem cele mai importante momente, din punctul nostru de vedere, în domeniul armonizării legislației bancare naționale cu legislația Uniunii Europene prin analiza succintă a directivelor europene.

**Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese.** În procesul elaborării tezei de doctorat, am apelat la un șir de metode și abordări, care oferă un spectru larg asupra temei analizate.

Efectuând cercetarea științifică, am utilizat o varietate de metode. Metodele utilizate pe parcursul elaborării tezei de doctorat au fost atent selectate, ținând cont de specificul cercetării.

Inițial am utilizat metoda istorică. Grație metodei istorice, am cercetat apariția și evoluția băncii și a sistemului bancar.

Pe parcursul cercetării, o metodă care a trezit interes reprezintă metoda logică. Astfel, prin analiză și sinteză, am identificat esența și rolul sistemului bancar în economia națională, poziția Băncii Naționale a Moldovei, cauza și efectele fraudei bancare, relația de interdependență dintre protecția drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și lupta anticorupție.

Analiza comparativă reprezintă o altă metodă folosită, care implică compararea și evaluarea diferențelor și similarităților între două entități. În contextul temei de cercetare, analiza comparativă include: compararea legislației bancare din Republica Moldova cu legislația bancară a unor state membre ale Uniunii Europene. Prin urmare, au fost analizate din punct de vedere comparativ sistemele bancare din Austria, Franța, Germania și România. Această metodă este extrem de utilă, deoarece oferă o înțelegere mai profundă a impactului integrării europene asupra sistemului bancar al Republicii Moldova și posibilitatea preluării celor mai bune practici europene cu ulterioara implementare în țara natală.

O altă metodă, pe care ne-am bazat constant, este metoda dialectică, fiind o abordare analitică, care se concentrează pe identificarea adevărului în baza mai multor opinii. Metoda dialectică implică analiza interacțiunii și interdependenței dintre diversele elemente ale sistemului bancar al Republicii Moldova și integrarea europeană.

Metodele statisticii și analizei cantitative, au fost utilizate pe parcursul elaborării studiului științific, pentru a evalua eficacitatea politicilor publice și a inițiativelor destinate să faciliteze alinierea la standardele europene a sistemului bancar al Republicii Moldova, în funcție de dovezile cantitative.

Ținând cont de caracterul științific și interdisciplinar al studiului, pentru a atinge scopul propus pentru cercetare, s-a recurs și la metodele, precum: metoda cercetării bibliografice și documentării științifice, metoda empirică și metoda sistemică, care, luate în ansamblu, au permis redarea subiectului privind sistemul bancar al Republicii Moldova în contextul integrării europene.

**Suportul informațional.** Subiectul privind sistemul bancar al Republicii Moldova apare în diverse surse bibliografice. Autorii autohtoni, precum A. Armeanic, V. Cojocaru, A. Guștiuc, V. Burac, P. Cerneavski, M. Odainic și autorii români, precum C. C. Kirițescu, D. D. Șaguna, M. A. Rațiu, I. Silberstein, L. Bercea, I. Turcu, A. Dumitrescu-Pasecinic, M. Tofan, C. Deca, R. Postolache, D. Neacșu, E. I. Henț, dar și autorii străini, precum C. Gavalda, J. Stoufflet, F. Dekeuwer-Defosse, G. Decocq, Y. Gerard, J. Morel-Maroger, A. Pollard, J. Daly, S. J.

Bytheway, M. Metzler, O. Yoshinaru, au abordat probleme privind evoluția, esența, importanța, rolul, structura și activitatea sistemului bancar.

Ținând cont și de dimensiunea integrării europene a temei tezei de doctorat, au fost analizate un șir de surse ce țin de dreptul Uniunii Europene, precum: V. Juc, A. Thatham, E. Osmochescu, C. Smochină, O. Balan, I. Galaju, G. Ferreol, G.L. Ispas, D. Panc, D. Vătăman, A. Criste, D. Ungureanu, N.C. Aniței, R.E. Lazăr, A.-M. Comșa, S. Usherwood, J. Pinter, Age F. P. Bakker, M. Rostagno, C. Altavilla și alții. Menționăm și contribuția semnificativă a cercetătorului științific I. Erhan, abordând în articolele de specialitate formele de integrare economică a statelor.

Făcându-se referire la armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene, am acordat atenție deosebită Manualului de Armonizare a legislației ca element cheie pentru succesul procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană publicat de către autorii V. Medak și P. Vehar.

Pe lângă cercetările din domeniul dreptului, merită a fi studiate și cercetările efectuate în domeniul politicii monetare și bancare. Astfel, au fost analizate studiile științifice elaborate de N. Țău și E. Poștaru, A. Gribincea și N. Cărbune. De asemenea, au fost supuse unei analize și dicționarele, precum: Dicționarul explicativ online și Dicționarul de științe economice.

Un interes sporit prezintă analiza studiilor științifice din Revista Națională de Drept și Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova.

Deoarece ne aflăm în perioada post-pandemică, considerăm binevenită cercetarea studiilor ce vizează nemijlocit impactul pandemiei asupra sistemului bancar. Prin urmare, a fost analizat minuțios articolul științific „Impactul pandemiei asupra sistemului bancar” elaborat de către autorii A. Gribincea și L. Pîrțac.

Totodată, informație utilă a fost găsită în Materialele Conferințelor științifico-practice cu participare internațională organizate de Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice în cadrul programului de stat „Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării Acordului de asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană”, accentul fiind pus pe cercetarea studiilor în domeniul anticorupției în Republica Moldova.

Alături de o paletă largă de studii științifice, o serie de materiale utile, interesante și informaționale, au fost studiate pe site-urile oficiale ale Băncii Naționale a Moldovei, Uniunii Europene, Băncii Centrale Europene și Asociației Bancare Europene.

Deci, în literatura de specialitate autohtonă se regăsesc studiile valoroase ale savanților, precum: A. Armeanic, V. Cojocaru, A. Guștiuc, I. Erhan, V. Burac, P. Cerneavski, M. Odainic, și alții.

**Problema științifică importantă soluționată** constă în fundamentarea științifică a reglementării juridice a organizării sistemului bancar autohton prin argumentarea ideii că sistemul bancar necesită să fie mai sigur, mai solid și mai transparent, fapt ce a permis reliefaarea trăsăturilor acestuia și propunerea de soluții în vederea eficientizării și armonizării cadrului normativ aferent sistemului bancar la standardele Uniunii Europene.

**Semnificația teoretică.** Din punct de vedere teoretico-științific, pe parcursul investigației științifice au fost analizate diverse aspecte în materia dreptului bancar. Rezultatele cercetării pot servi în calitate de suport teoretic adițional pentru disciplina drept bancar. Totodată, luând în considerație că angajamentul nr. 3 în cei „9 pași spre deschiderea negocierilor de aderare cu Uniunea Europeană” [1] reprezintă combaterea corupției, venim cu cercetarea aspectului de asigurare a securității financiar-bancare prin fortificarea mecanismului de apărare a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar. Suntem ferm convinși că acest studiu va fi util, în primul rând, autorităților competente, persoanelor interesate, care acordă mai puțină atenție aspectului legal privind sistemul bancar al Republicii Moldova în contextul integrării europene.

De asemenea, studiul conține concluzii și recomandări pentru perfecționarea sistemului bancar al Republicii Moldova. Toate acestea creează un tablou clar asupra organizării sistemului bancar național și cum pot fi depășite problemele care afectează funcționalitatea acestuia, stăgânând procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

**Valoarea aplicativă a lucrării** rezidă din propunerile concrete cu privire la îmbunătățirea sistemului bancar național, având ca reper recomandările instituțiilor europene. Rezultatele cercetării, de asemenea, pot duce la apariția unor noi direcții de cercetare în domeniul dreptului public, cu preponderență: relațiile de colaborare a Băncii Naționale a Moldovei cu alte autorități publice naționale, controlul realizat de Banca Națională a Moldovei în calitate de autoritate administrativă. Concluziile și recomandările lucrării sunt expuse la finalul cercetării, ținând cont de deficiențele sistemului bancar autohton și de impedimentele de realizare a armonizării legislației naționale bancare cu legislația Uniunii Europene. Propunem ajustarea cadrului normativ bancar al Republicii Moldova în scopul protecției eficiente a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și evitarea comiterii fraudei bancare 2.

**Aprobarea rezultatelor.** Rezultatele cercetării au fost examinate în ședințele Seminarului Științific de Profil din cadrul Academiei Ștefan cel Mare a Ministerului Afacerilor

Interne al Republicii Moldova. De asemenea, rezultatele cercetării științifice se regăsesc atât în publicațiile științifice elaborate în calitate de autor și coautor, cât și în cadrul participărilor la conferințele științifice naționale și internaționale: Masa rotundă cu participare internațională, consacrată Zilei internaționale a drepturilor omului „ Protecția drepturilor omului: mecanisme naționale și internaționale” din 11 decembrie 2013, Conferința științifică cu participare internațională „Protecția drepturilor și libertăților omului în procesul asigurării ordinii și securității publice” din decembrie 2021, Conferința științifică internațională cu genericul „Perspectivele și problemele integrării în spațiul European al cercetării și educației” organizată de Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Ediția a X-a din 7 iunie 2023, Conferința științifico-practică internațională organizată de Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice din 23 iunie 2023. O bună parte din concluziile și recomandările autorului cu privire la subiectul abordat se regăsesc într-un număr impunător de articole științifice publicate fie în reviste de profil, fie în monografii, fie în studii naționale și internaționale, precum: Legea și Viața, Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Studii și cercetări juridice, Administrarea publică (Revista metodico-științifică trimestrială), după cum urmează:

- Sectorul bancar al Republicii Moldova – principala amenințare în adresa procesului de implementare a Acordului de Asociere RM-UE. În: Administrarea publică, Revista metodico-științifică trimestrială nr. 3 (87)/iulie-septembrie 2015. Chișinău: 2015. pp. 41-53. (0,8 c.a.) ISSN 1813-8489.
- Criza financiar-bancară – amenințare la adresa securității naționale a Republicii Moldova. În: Studiul „Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale”. Chișinău: 2016. pp. 95-109. (0,9 c.a.) ISBN 978-9975-9761-8-3.
- Riscuri și amenințări la adresa securității naționale a Republicii Moldova: dimensiunea financiar-bancară. În: Studii științifice „Republica Moldova în contextual oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare”. Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2016. pp. 117-127. (0,7 c.a.) ISBN 978-9975-3043-2-0.
- Impactul pandemiei coronavirus: reconfigurarea direcțiilor strategice de dezvoltare a Republicii Moldova. În: Studii și cercetări juridice. Partea 1/2020. Chișinău: 2020, pp. 10-18, (0,6 c.a.). ISBN-978-9975-3201-2-2.
- Cadrul legal de integritate în Republica Moldova. Articol științific. În: Studii și cercetări juridice. Partea 2/2020. Chișinău: 2020. P. 134-147, (0,9 c.a.). ISBN-978-9975-3201-3-9.

- Implementarea standardelor anticorupție ale Consiliului Europei în Republica Moldova. Articol științific. În: Studii și cercetări juridice. Partea 3/2021. Chișinău: 2021. pp. 137-148. (0,7 c.a.) ISBN 978-9975-3201-7-7.
- Transposition of the provisions of the Tromso Convention – immediate imperative for the Republic of Moldova (traducere din limba engleză: Transpunerea prevederilor Convenției de la Tromso – imperativ imediat pentru Republica Moldova), publicat la Facultatea de Drept a Universității Juridice Naționale din Harkov, Ucraina. În: Monografia „Трансформація законодавства в умовах воєнного стану та післявоєнного часу: стан та перспективи”. 17 aprilie 2023. pp. 15-25. (0,7 c.a.) УДК 342.95:341.231.14”364” (082) ISBN 978-617-8198-04-9.
- Fortificarea mecanismelor de apărare a drepturilor economice ale persoanelor prin consolidarea instituțiilor anticorupție din Republica Moldova. În: Legea și Viața. Ediție specială. Chișinău: iunie 2023. pp. 52-70. ISSN 2587-4365.
- Impactul ultimelor modificări ale cadrului legal în domeniul financiar-bancar asupra eliminării pericolelor de securitate națională. În: Materialele mesei rotunde cu participare internațională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului, din 11 decembrie 2015. Chișinău: 2016. pp. 115-126. (0,7 c.a.) ISBN 978-9975-115-99-5.
- Corupția – element ce periclitează securitatea națională a Republicii Moldova. În: Materialele mesei rotunde cu participare internațională, consacrate Zilei internaționale a drepturilor omului, din 8 decembrie 2016. „Protecția drepturilor omului: mecanisme naționale și internaționale”. Chișinău: „Elan Poligraf”, 2017. pp. 93-98. (0,35 c.a.) ISBN 978-9975-66-565-0.
- Impactul corupției asupra drepturilor omului în Republica Moldova. În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Protecția drepturilor și libertăților omului în procesul asigurării ordinii și securității publice” Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM din decembrie 2021, Chișinău: 2021. pp. 115-124. (0,7 c.a.) A se vedea: [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/115-124\\_11.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/115-124_11.pdf)
- Consolidarea apărării drepturilor economice ale persoanelor prin mecanisme anticorupționale. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Dezvoltare economică și cercetare” organizată de Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova din 21-23 iunie 2023. Chișinău: 2023. pp. 363-383. (1,3 c.a.). ISBN 978-9975-81-149-1 (PDF).  
[file:///d:/Users/Usuario/Downloads/Culegerea\\_2023\\_Conferinta\\_UCCM.pdf](file:///d:/Users/Usuario/Downloads/Culegerea_2023_Conferinta_UCCM.pdf)
- O incursiune în evoluția și dezvoltarea Băncii Naționale a Moldovei. În: Analele

științifice al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM. Științe Juridice, nr. 17. Categoria B. Chișinău, 2023. pp. 163-173. (0,7 c.a.) ISSN 1857-0976.

[https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/09/Anale\\_Stiintifice\\_2023\\_nr\\_17-1.pdf](https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/09/Anale_Stiintifice_2023_nr_17-1.pdf)

- Analiza concepțiilor doctrinare privind sistemul bancar. În: Analele științifice al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM. Științe Juridice, nr. 17. Categoria B. Chișinău, 2023. pp. 257-266. (0,6 c.a.) ISSN 1857-0976.

[https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/09/Anale\\_Stiintifice\\_2023\\_nr\\_17-1.pdf](https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/09/Anale_Stiintifice_2023_nr_17-1.pdf)

**Sumarul compartimentelor tezei.** În dependență de scopul și obiectivele investigației științifice, teza este structurată în următoarele compartimente: adnotare (în limbile română, engleză și rusă); introducere; trei capitole, la finalul cărora sunt expuse concluziile; concluzii generale și recomandări; bibliografia.

**Introducerea** oferă prezentarea clară a subiectului investigat, care conține argumentarea actualității și importanței temei de cercetare, scopul și obiectivele studiului științific, noutatea științifică a rezultatelor obținute, ipoteza de cercetare, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, problema științifică importantă, semnificația teoretică, valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și structura tezei.

În capitolul 1, cu titlul **„Analiza doctrinar-normativă a problematicii instituției sistemului bancar și identificarea problemelor de cercetare”**, sunt prezentate și analizate opiniile savanților în domeniul de cercetare, identificate în diverse monografii, tratate, reviste de specialitate, studii științifice cu impact atât din Republica Moldova, cât și peste hotarele ei. Aflându-ne în era dezvoltării tehnologiilor informaționale, de o importanță majoră sunt și articolele științifice online. Concomitent cu cercetarea doctrinară, sunt analizate și reglementările normative privind sistemul bancar al Republicii Moldova.

Ne propunem un studiu integrat și interdisciplinar, constatând că problematica instituției sistemului bancar reprezintă un subiect care necesită abordat grație complexității și semnificației în sistemul juridic autohton. Se realizează o cercetare aprofundată și complexă pe motiv că în literatura de specialitate din Republica Moldova tema vizată a fost abordată fragmentat, și deseori se regăsea, fie ca parte a dreptului financiar, fie a dreptului bancar, fie a dreptului administrativ.

În Capitolul 1, prin simbioza dimensiunii doctrinare și normative, se oferă claritate în ceea ce privește tema de cercetare. Din punct de vedere substanțial, se redă o înțelegere corectă a problemelor-cheie ale studiului: în ce măsură viziunile doctrinare ce vizează dreptul bancar,

activitatea bancară și operațiunile bancare se corelează cu cadrul normativ privind instituția sistemului bancar.

Capitolul 2, cu genericul **„Banca Națională a Moldovei – autoritate administrativă în armonizarea legislației bancare”** se evidențiază prin spiritul analitic al cercetării. Capitolul 2 constituie analiza regimului juridic de activitate a Băncii Naționale a Moldovei. Din punct de vedere al conținutului, Capitolul 2 al tezei de doctorat oferă o prezentare generală a activității Băncii Naționale a Moldovei, atât sub aspect doctrinar, cât și practic, ținând cont de realitățile politice, juridice și socio-economice. Acest capitol demarează cu analiza evoluției Băncii Naționale a Moldovei. Evoluția Băncii Naționale a Moldovei reflectă măsurile luate pentru a gestiona inflația, cursul valutar și stabilitatea sistemului financiar-bancar, care sunt relevante pentru relațiile economice cu Uniunea Europeană. Deci, cercetarea apariției și evoluției Băncii Naționale a Moldovei oferă o înțelegere clară a modului în care Republica Moldova își ajustează infrastructura financiară pentru a sprijini integrarea europeană și pentru a contribui la dezvoltarea unui sistem bancar stabil și competitiv.

Sub aspect substanțial, este cercetat cadrul normativ actual al Băncii Naționale a Moldovei ca autoritate administrativă, evidențiind, totodată principalele atribuții ale acesteia. Nu a rămas în umbră nici abordarea independenței Băncii Naționale a Moldovei. De asemenea, este evaluată și poziția entităților reglementate și supravegheate de către Banca Națională a Moldovei.

Așadar, grație abordărilor în acest capitol se scoate în evidență rolul și poziția Băncii Naționale a Moldovei în calitate de autoritate administrativă în armonizarea legislației bancare naționale cu legislația Uniunii Europene.

Capitolul 3 este intitulat **„Sistemul bancar european și reverberațiile sale pentru sistemul bancar al Republicii Moldova”**.

După ce ne-am angajat pe această cale de analiză, evoluțiile în domeniu s-au precipitat, Republica Moldova devenind stat candidat la aderarea la Uniunii Europene, iar abordarea statică a trebuit să fie abandonată în favoarea unei perspective evolutive în care Republica Moldova încearcă să țină pasul cu remarcabilele transformări care afectează sistemul de drept, în general, și sistemul bancar, în mod special. Ca rezultat, sunt evidențiate cele mai importante realizări ale Republicii Moldova, ținând cont de orientarea fermă a statului de a se integra în Uniunea Europeană.

În Capitolul 3 este descris cadrul juridic instituțional al sistemului bancar european, precum Sistemul European al Băncilor Centrale și Banca Centrală Europeană. De asemenea, se

reliefează rolul și organizarea Băncii Centrale Europene, precum și independența băncii centrale a Uniunii Europene.

De asemenea, se constată că în prezent, problematica instituției sistemului bancar autohton se manifestă ca un subiect ce are nevoie stringentă de adaptarea cadrului normativ al acestuia la standardele europene. Așadar, din acest considerent am analizat practicile bancare europene și anume, sistemul bancar al Austriei, Franței, Germaniei și României.

Respectiv, într-un final, sunt elucidate căile alinierii Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene, prin fortificarea mecanismului de apărare a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar.

Compartimentul **„Concluzii generale și recomandări”** oferă concluziile formulate în baza cercetării. De asemenea, sunt prezentate și recomandările, care includ soluții potențiale la problemele identificate în conținutul lucrării.

# 1.ANALIZA DOCTRINAR-NORMATIVĂ A PROBLEMATICII INSTITUȚIEI SISTEMULUI BANCAR ȘI IDENTIFICAREA PROBLEMELOR DE CERCETARE

## 1.1.Analiza concepțiilor doctrinare privind sistemul bancar

Crizele financiare sunt adesea strâns legate de sistemul bancar, deoarece băncile constituie motorul sistemului financiar. În timpul unei crize financiare, băncile pot întâmpina dificultăți în obținerea lichidității. De asemenea, în unele cazuri, crizele financiare pot duce la colapsul unei bănci, fie din cauza problemelor de lichiditate și solvabilitate, fie din cauza pierderii încrederii publicului în sistemul bancar. Din cauza crizelor financiare este presat sistemul bancar și, ca consecință, se stopează dezvoltarea economică a statului.

Dezvoltarea economică, ca și concept modern, consideră obținerea de economii de către agenții economici sau persoanele fizice ca rezultatul necesar al evoluției societății; economiile reprezintă venituri neconsumabile în perioada curentă și destinate unei utilizări viitoare [91, p. 3].

Ca prim pas, propunem să facem o analiză a semnificațiilor doctrinare a expresiei științifice „*sistem bancar*”. Din start vom menționa că, într-o abordare doctrinară generală, sintagma „*sistem bancar*” înglobează în sine mai multe elemente științifice, precum: „*drept bancar*”, „*activitate bancară*” și „*operațiuni bancare*”.

Savanții francezi cu renume, C. Gavalda și J. Stoufflet în lucrarea „*Droit bancaire. Institutions. Comptes. Operations. Services*” (1999) sunt de părerea că „dreptul bancar este alcătuit din regulile care stabilesc statutul întreprinderilor care desfășoară „comerț cu bani” și din cele aplicabile activității acestora” [88, p. 3]. Considerăm că acest subiect este abordat superficial în lucrarea cercetătorilor, care pun accentul pe reguli de stabilire a statutului instituțiilor și a activității acestora ce activează în domeniul comerțului, la bază fiind banii.

Într-o altă exprimare, succintă, autoarea F. Dekeuwer-Defossez în lucrarea „*Droit bancaire*” (1999) menționează că „dreptul bancar este dreptul bancherilor” [63, p. 1]. Remarcăm că cercetătoarea a considerat de cuviință să definească ramura „dreptului bancar” printr-o expresie „dreptul bancherilor”. Nu suntem de acord cu cercetătoarea, deoarece, subiecți ai dreptului bancar nu sunt doar bancherii, ci și clienții, investitorii și tot sistemul bancar în ansamblu. Prin urmare, definiția oferită de autoarea Dekeuwer-Defossez pare să reducă domeniul juridic al dreptului bancar la activitățile specifice bancherilor.

O abordare spectaculoasă găsim în cercetarea științifică a savantului T. Bonneau „*Droit bancaire*” (2021), care menționează că „dreptul bancar are avantajul de a se referi indirect la una

din categoriile instituțiilor de credit, și anume băncile, și de a indica astfel clar că este un drept profesional, adică un drept ce privește „un anumit mediu social centrat în jurul unei tehnici sau unei activități profesionale” [31, p. 15].

În accepțiunea cercetătorilor G. Decocq, Y. Gerard, J. Morel-Maroger, „dreptul bancar este ansamblul de reguli privind statutul operatorilor și activităților cu privire la comerțul de bancă” [60, p. 11]. Considerăm că nici această abordare nu este una cuprinzătoare care să întrunească elementele dreptului bancar în totalitate, limitându-se la aspectele legate de organizarea și funcționarea instituțiilor bancare, precum și la serviciile financiare pe care acestea le furnizează.

Savanții și experții americani, A. Pollard și J. Daly în opera științifică „Banking Law in the United States” (2014) definesc dreptul bancar „o ramură de drept ce stabilește nu numai principiile organizării și funcționării băncilor, dar mai cuprinde și norme care reglementează condițiile de acordare a serviciilor financiare și celor conexe lor” [195, p. 2-1]. Definiția savanților americani evidențiază faptul că dreptul bancar nu se limitează doar la aspectele interne ale băncilor, ci include și reglementările care guvernează relațiile acestora cu alte părți interesate. Prin stabilirea principiilor de organizare și funcționare a băncilor, precum și a normelor pentru serviciile financiare oferite, dreptul bancar asigură un cadru legal pentru protecția și funcționarea corectă a întregului sistem financiar.

În viziunea cercetătorului L. Bercea în lucrarea „Drept bancar” (2014), „dreptul bancar cuprinde ansamblul normelor juridice ce reglementează sistemul bancar și activitatea bancară” [26, p. 13]. Această definiție subliniază caracterul extins al dreptului bancar, acoperind toate aspectele legale, care reglementează sectorul bancar. Ea include norme referitoare la organizarea și funcționarea băncilor, precum și reglementări legale care vizează aspecte precum acordarea de credite, administrarea depozitelor și protecția consumatorilor.

Autoarea Rada Postolache „Drept bancar” (2012) oferă următoarea definiție: „Dreptul bancar este ramură a dreptului conținând ansamblul normelor juridice ce reglementează statutul instituțiilor de credit și regulile aplicabile activității lor, de specialitate bancară, prin care sunt atrași, exploatați, plasați banii ori alte lichidități” [196, p. 3]. Prin această definiție, cercetătoarea precizează că, dreptul bancar reglementează nu doar instituțiile bancare în sine, ci și activitățile specifice desfășurate de aceste instituții. De asemenea, este menționat faptul că dreptul bancar acoperă domenii precum depozitarea și investițiile de capital, evidențiind importanța protejării și reglementării corespunzătoare a lichidităților și a altor active financiare.

La nivelul doctrinei autohtone, abordarea dreptului bancar este atestată în studiile științifice ale cercetătorilor precum: V. Burac, A. Armeanic și A. Guștiuc. În Republica Moldova

unii dintre cei mai de vază specialiști în materia dreptului bancar V. Burac și A. Armeanic constată că în trecut termenul „*drept bancar*” era adesea utilizat pentru a desemna legislația și regulamentele care reglementează sectorul bancar. De asemenea, Dumnealor menționează că în doctrină juridică termenul de „*drept bancar*” nu exista, dar era parte componentă din dreptul civil sau dreptul financiar. Dezvoltând ideea originii „*drept bancar*”, cercetătorul V. Burac precizează că „Noțiunea de drept bancar s-a afirmat în limbajul curent odată cu apariția și dezvoltarea sistemului bancar al Republicii Moldova, după adoptarea Legii cu privire la Banca Națională de Stat a Moldovei nr. 599-XII din 11 iunie 1991 și a Legii cu privire la bănci și activitatea bancară nr. 601-XII din 12 iunie 1991 cu privire la bănci și activitatea bancară” [33, p. 7]. Probabil din această cauză se explică numărul redus al cercetărilor științifice în domeniul dreptului bancar.

În literatura de specialitate autohtonă, abordările noțiunii „*drept bancar*” sunt diverse. Așadar, spre exemplu, în opinia savantului A. Guștiuc în lucrarea „Drept bancar” (1999), „dreptul bancar, așa cum ne arată însăși denumirea lui, este o totalitate de norme juridice care reglementează organizarea și activitatea băncilor” [100, p. 6]. Astfel, remarcăm că definiția oferită de autorul A. Guștiuc subliniază caracterul vast al dreptului bancar, acoperind o gamă largă de aspecte, inclusiv autorizarea și înființarea băncilor, structura și conducerea acestora, precum și alte activități specifice pe care le desfășoară.

Susținem abordarea cercetătorului A. Armeanic în publicația științifică „Drept bancar și valutar” (2019), care menționează că „dreptul bancar este acea ramură de drept care înglobează totalitatea normelor juridice de natură publică și privată, ce au ca obiect de reglementare organizarea și funcționarea sistemului bancar, statutul juridic al băncilor și regimul juridic al operațiunilor bancare” [12, p. 7]. Dumnealui definește dreptul bancar ca o ramură a dreptului, care întrunește toate elementele componente necesare.

Considerăm că dreptul bancar implică reguli și proceduri complexe, care necesită cunoștințe specializate și experiență pentru a fi înțelese și aplicate corect. Moneda este elementul central al activității bancare. Dreptul bancar trebuie să abordeze aspectele legale și etice legate de utilizarea monedei într-un mod care să promoveze stabilitatea financiară și să protejeze interesele consumatorilor. „Poziționat la confluența unor domenii de mare interes, dreptul bancar este în legătură cu economia, autorii neagreed, însă, calitatea sa de viitoare componentă a dreptului economic, rolul statului în viața economică justificându-se doar pentru asigurarea supravegherii activității bancare, instituțiile de credit participând la creația monetară” [196, p. 4].

Reieșind din analiza detaliată a definițiilor expuse de o serie de doctrinari, concluzionăm că *dreptul bancar este o ramură de drept ce cuprinde totalitatea normelor juridice, care*

*reglementează atât statutul juridic al băncilor comerciale și al băncii centrale dintr-un stat, cât și relațiile dintre bancă și clienți, și alte părți interesate în scopul gestionării operațiunilor bancare și furnizării serviciilor bancare.*

Prin urmare, remarcăm că definițiile date „*dreptului bancar*”, în pofida faptului că conținutul lor diferă, acestea se bazează pe două aspecte cheie: activitate bancară și operațiuni bancare.

Următorul pas constă în expunerea asupra semnificației sintagmei „*operațiunilor bancare*”. „Astfel, oscilațiile și inadvertențele limbajului juridic folosit în reglementări, au făcut ca la nivelul literaturii juridice de specialitate, operațiunilor de bancă să fie apreciate că vizează operațiunile de depozit, de efectuare de plăți și acordarea de credite, în timp ce operațiunile de schimb privesc operațiunile cu monedă și cu bilete de bancă” [209, p. 7]. Aceasta este viziunea, pe care o considerăm explicită, a cercetătorilor români L. Săuleanu, L. Smarandache, A. Dodocioiu în lucrarea „Drept bancar” (2009).

Cercetătorul L. Bercea afirmă că „operațiunile bancare principale au ca obiect moneda și creditul: băncile acceptă depozite de fonduri, acordă credite și emit sau gestionează mijloace de plată” [26, p. 14]. Astfel, remarcăm că prin această afirmație este subliniat rolul central al monedei și creditului în operațiunile bancare esențiale. Prin acceptarea depozitelor de fonduri, băncile facilitează economisirea și stocarea banilor pentru clienți. În același timp, acordarea de credite reprezintă o altă funcție importantă a băncilor, oferind clienților acces la capital pentru investiții sau achiziții. În plus, emiterea sau gestionarea mijloacelor de plată, precum ar fi cardurile de credit sau instrumentele de plată electronice, permite tranzacțiile și schimbul de bani între părți.

În viziunea profesorilor D. D. Șaguna și M. A. Rațiu în lucrarea „Drept bancar” (2007) „operațiunile desfășurate de bănci se pot împărți în două mari categorii, și anume:

- operațiuni de atragere a resurselor financiare sau operațiuni pasive și
- operațiuni de plasare sau fructificare a acestor resurse sau operațiuni active, la care se adaugă o gamă largă de servicii bancare cu o pondere mai redusă în totalul activității băncilor, precum și anumite operațiuni excepționale și speculative” [221, p. 72].

Clasificarea activităților bancare este expusă de cercetătorul I. Turcu, care le divizează în următoarele tipuri:

- „1. operațiuni de atragere de depozite, la vedere și la termen, în cont, în numerar și cu titluri (operațiuni de rezervă);
2. operațiuni de acordare de credite pe termen scurt, mediu și lung prin avansuri pe titluri primite în garanție, prin scont și prin deschidere de credit (operațiuni de credit);

3. servicii bancare, care, la rândul lor, sunt împărțite în operațiuni accesorii (transferuri de fonduri, operațiuni de clearing și alte operațiuni de virament, pe cont propriu sau în contul terților, primirea de titluri în garanție sau în depozit) și operațiuni și activități conexe (operațiuni valutare, operațiuni cu metale prețioase și cu alte valori cu grad înalt de lichiditate; intermedierea în plasamentul de valori mobiliare și oferirea de servicii legate de acesta; consultanță financiar-bancară, operațiuni de mandat)” [233, p. 99].

Analizând clasificarea privind operațiunile bancare și activitățile bancare, observăm, că din punct de vedere al conținutului, noțiunile de „*operațiuni bancare*” și „*activități bancare*” se suprapun.

Specialiștii G. Manolescu și A. Sîrbea Diaconescu în lucrarea „Managementul bancar” (2001) precizează că „activitatea specifică a băncilor poate fi structurată în două categorii:

1. activități operaționale – concretizate în operațiuni de procesare a tranzacțiilor generate de relația bancă-client;
2. activități funcționale – necesare pentru susținerea realizării activităților operaționale: contabilitate, administrație, personal etc.” [177, p. 24].

Această divizare a activităților bancare oferă o structură utilă pentru înțelegerea diversității și complexității activităților desfășurate de bănci în cadrul sistemului bancar. Astfel, sunt evidențiate diversitatea funcțiilor băncilor și responsabilitățile acestora.

În acest context, B. Căpraru în opera științifică „Activitatea bancară. Sisteme, operațiuni și practici” (2014) explică că „Sensul larg al noțiunii de activitate bancară cuprinde următoarele grupe de activități:

- activități de mobilizare a excedentelor monetare din economie și distribuirea acestora sub formă de credite în economie;
- activități de gestiune a mijloacelor de plată, prin intermediul produselor și serviciilor de plăți;
- activități de furnizare de servicii financiare diverse;
- activități de consultanță financiar-bancară;
- activități de gestiune a trezoreriei, prin operațiuni derulate pe piețele monetare;
- activități de natură comercială, cum ar fi vânzarea de metale prețioase, de imobile și bunuri mobile în contextul recuperării creanțelor etc.” [35, p. 6].

În consecință, ne concentrăm pe principalele dificultăți legale întâlnite în desfășurarea și analizarea unei activități sau operațiuni bancare în cadrul sistemului bancar în care se desfășoară acestea. De obicei, astfel de provocări constituie crizele în domeniul financiar-bancar, care duc la cristalizarea modificărilor în sistemul bancar. Spre exemplu, autorii americani, A. Pollard și J.

Daly menționează că „Criza financiară care a început în 2007 a dus la modificarea majoră a funcționării piețelor de valori mobiliare, în special a celor care implică swap-uri și instrumente derivate. În același timp, au fost aduse modificări infrastructurii de reglementare care afectează activitățile băncilor și holdingurilor bancare” [195, p. 14-5].

În fine, pentru a aduce claritate termenilor „*operațiune bancară*” versus „*activitate bancară*”, constatăm că *operațiunea bancară se referă la acțiunile specifice desfășurate de către o bancă în cadrul activității sale, precum: acordarea de credite, acceptarea depozitelor de la clienți, procesarea plăților, transferurile bănești, emiterea de carduri de credit sau de debit, gestionarea conturilor și altele. Pe de altă parte, activitatea bancară reprezintă o sferă mai largă care cuprinde toate operațiunile desfășurate de o bancă pentru a-și îndeplini rolul în sistemul bancar, incluzând atât operațiunile bancare specifice, cât și activitățile de administrare, precum și interacțiunea cu clienții.*

În urma precizării expresiilor de „*operațiune bancară*” și „*activitate bancară*”, se desprinde ideea că rezultatul unei operațiuni îmbracă forma unui serviciu bancar, care se materializează în munca prestată de către angajații băncii, constând în servicii de împrumut, servicii de decontare în numerar, servicii de transfer bănesc, servicii de emitere a cardurilor de credit sau de debit, mai nou, servicii de consultanță în utilizarea aparatelor de ultimă generație.

După o analiză aprofundată a noțiunilor „*drept bancar*”, „*activitate bancară*” și „*operațiuni bancare*”, vom elucida esența termenului „*sistemului bancar*”.

În prezent, sistemul bancar este cea mai importantă verigă a economiei statului, având un impact enorm asupra dezvoltării acestuia. În acest context, merită atenție viziunea cercetătorului T.G. Savchenko enunțată în articolul științific „Структура механізму впливу банківської системи на рівноважні стани у економіці” (2011), conform căreia „sistemul bancar devine un factor determinant care influențează dinamica tuturor proceselor economice din stat, în special, afectează semnificativ formarea și menținerea stărilor de echilibru în economie” [243, p. 53].

În economia statului, băncile sunt cei mai importanți intermediari. Acest subiect este examinat profund de către C.A. Gheorghe în lucrarea „Drept bancar” (2006). Autoarea a accentuat că „locul și rolul băncilor în economie sunt strâns legate de calitatea de intermediar principal în relația economiei-investiții, relație hotărâtoare în creșterea economică” [91, p. 3].

În ceea ce ne privește, împărtășim opinia exprimată de cercetătorul C. Deca în lucrarea sa „Drept bancar” (2008) aducând argumentul precum că „băncile facilitează formarea capitalului disponibil în economie și coordonează procesul economisire-investire, în scopul creșterii volumului total de resurse alocate economiei” [58, p. 19]. Astfel, remarcăm că în ultimii ani, rolul și importanța băncilor au crescut semnificativ, pe măsură ce rolul lor în reglementarea

masei monetare în economie a crescut, volumul plăților fără numerar a crescut substanțial, iar monedele electronice, virtuale și de altă natură au devenit răspândite.

Sistemul bancar este un sistem bine stabilit din punct de vedere istoric și al organizării activităților bancare într-un anumit stat. Funcționarea eficientă a sistemului bancar este posibilă dacă sunt respectate anumite cerințe:

- nivelul de dezvoltare a sistemului bancar să corespundă nivelului de dezvoltare socio-economică a țării;
- independența și transparența sistemului bancar;
- activitatea uniformă a băncilor comerciale ale sistemului bancar.

Sistemul bancar specific economiei de piață modernă nu este unicul tip de sistem pe care îl întâlnim în istoria dreptului. De-a lungul evoluției sistemului bancar, au fost perioade când banca centrală nu exista sau când sistemul bancar se baza doar pe băncile centrale.

Astfel, cercetătorul japonez Yoshiharu Oritani în lucrarea „The Japanese Central Banking System compared with its European and American counterparts. A new institutional economics approach” (2019) afirmă că: „din punct de vedere istoric, au existat trei tipuri de sisteme bancare posibile, dintre care unul este sistemul actual pe două niveluri în care coexistă băncile comerciale și o bancă centrală:

1. primul tip: sistem bancar fără bancă centrală, există numai bănci comerciale. Înainte de apariția băncilor centrale, în sistemul bancar existau doar băncile comerciale. Din punct de vedere istoric, tipuri similare de sisteme au evoluat în multe țări diferite. Acest tip de sistem bancar a fost întâlnit în Statele Unite ale Americii până în 1913 și în Japonia între 1868-1882, până când a fost înființată Banca Japoniei. Anglia a avut acest tip de sistem bancar până la înființarea Băncii Angliei în 1694.
2. al doilea tip: sistem bancar în care există doar bănci centrale. În acest sistem, nu există bănci comerciale; prin urmare, funcțiile comerciale și ale băncii centrale sunt integrate. Din punct de vedere istoric, un tip similar de sistem bancar a existat, de fapt, în economiile socialiste și a fost numit „sistem monobanc”. De exemplu, în Uniunea Sovietică, care s-a prăbușit în 1991, a existat o singură bancă centrală, Gosbank, pentru toate republicile federale până în 1988. Un sistem similar a existat în China până în 1983.
3. al treilea tip: sistem bancar în care coexistă atât o bancă centrală, cât și bănci comerciale. Acesta este un sistem folosit de economiile moderne de piață, un sistem cunoscut și sub denumirea de „sistem bancar cu două niveluri”. În cadrul acestui sistem, banca centrală nu se angajează, în principiu, în tranzacții direct cu persoane fizice sau societăți

nefinanciare. În schimb, funcționează ca „banca bancherilor”, iar această funcție este cea care o deosebește de banca centrală de tip II” [242, p. 8-9].

În prezent, este arhicunoscut faptul că există cercetători care sunt de partea „*free banking-ului*” și cercetători care susțin „*central banking-ul*”. Dicționarul de științe economice (2006) oferă următoarea explicație: „Pentru primii, o bancă centrală nu este necesară, singura regulă monetară esențială fiind definirea unei unități de cont. ...Modelul centralizării a permis conturarea funcțiilor unei bănci centrale, acordarea din ce în ce mai frecventă a unui statut de independență băncii centrale în raport cu puterile publice, chiar „denaționalizarea” acesteia sau, mai mult, „regionalizarea” ei, după cum se prevede în cadrul Uniunii Monetare Europene” [66, p. 54].

Revenind la conceptul de sistem bancar, în literatura de specialitate din Republica Moldova întâlnim expresiile: „*organizare bancară*” și „*sistem bancar*”. Savanții autohtoni A. Armeanic și V. Cojocaru în lucrarea „Drept bancar” (2023) fac distincție între acești doi termeni, definind organizarea bancară „un ansamblu coerent al diferitelor categorii de bănci, care funcționează într-o țară, răspunzând cerințelor unui anumit mod de producție și unei anumite etape de dezvoltare socio-economică. În timp ce prin sistem bancar înțelegem „un ansamblu de bănci diferite, format în jurul și sub conducerea băncii centrale, în vederea coordonării activității de scont și reescont, de credite, de plasamente și de administrare a depozitelor bancare” [13, p. 22]. Așadar, recunoaștem că organizarea bancară se referă la structura și operațiunile interne ale unei bănci individuale, iar sistemul bancar se referă la ansamblul instituțiilor financiare și modul în care acestea funcționează împreună în cadrul unei piețe financiare.

În acest context, cercetătorul Y. A. Kropin în lucrarea „The Original and Modern Essence of a Bank” (2019) dezvoltă această idee, susținând că „de fapt, așa ar trebui poziționat întregul sistem bancar, unde băncile, având conturi corespondente, sunt interconectate într-un singur sistem de național de decontare” [143, p. 104].

În accepțiunea cercetătoarei științifice, V. Sanduța, în articolul științific „Particularitățile apariției și dezvoltării sistemului bancar în Republica Moldova” (2014), „sistemul bancar este un ansamblu coerent de instituții bancare, ce funcționează într-o țară, răspunzând necesităților unei etape bancare, necesităților unei etape de dezvoltare social-economică” [207, p. 60]. Opinia autoarei nominalizate sugerează că sistemul bancar nu este doar o „colecție” de bănci, ci o totalitate de bănci care își adaptează serviciile și operațiunile în dependență de cerințele și provocările întâmpinate într-un stat într-o perioadă determinată.

Lucrarea ce se impune în atenție, reprezintă teza de doctor în drept elaborată de V. Babii intitulată „Particularitățile aplicării sancțiunilor administrative în sfera bancară” (2009) [20], în

care autorul tratează sistemul bancar național tangențial, accentul fiind axat pe răspunderea juridică în domeniul bancar. În ceea ce privește atingerea scopului propus, autorul a analizat o serie de aspecte ale problematicii abordate, precum: răspunderea juridică în sfera relațiilor bancare, sancțiunile administrative impuse de către Banca Națională a Moldovei băncilor comerciale și aplicarea sancțiunilor contravenționale în sfera bancară de către alte autorități competente.

Totodată, conform opiniei savantului B. Căpraru „sistemul bancar este o componentă a sistemului financiar al unei țări” [35, p. 3]. Astfel, sistemul bancar include: băncile, instituțiile de credit și banca centrală. Cu titlu comparativ, vom explica semnificația sintagmei „sistem financiar”. Prin urmare, „Sistemul financiar al unei țări reprezintă un ansamblu de elemente sau categorii financiare, caracterizat prin legături organice între componentele sale, care îi imprimă un caracter unitar, de sistem” [35, p. 3].

Cercetătorii români C.C. Kirițescu și E.M. Dobrescu în lucrarea „Moneda. Mică enciclopedie.” (1998) definesc „*sistemul bancar*”, precizând că „acesta cuprinde înlănțuirea logică a operațiilor și tranzacțiilor active și pasive efectuate de aparatul bancar” [142, p. 22]. Desigur, susținem ideea că sistemul bancar este construit pe baza unor operațiuni care sunt interconectate. Această înțelegere subliniază faptul că băncile nu pot opera izolat, ci sunt parte componentă a sistemului bancar. Acest aspect reflectă rolul primordial al băncilor în intermedierea financiar-bancară.

Cu referire la rolul sistemului bancar s-au expus cercetătorii S. Yehoryceva, T. Gudź, M. Krupka, O. Kolodiziev, N. Tarasevych în publicația științifică intitulată „The role of the banking system in supporting the financial equilibrium of the enterprises: the case of Ukraine” (2019), care constată că „rolul sistemului bancar într-o economie tranformațională este determinat tocmai de măsura în care acesta servește drept sursă de fonduri pentru sectorul real” [241, p. 190]. Împărtășim opinia experților, deoarece succesul sistemului bancar într-o economie în proces de formare este măsurat de gradul în care reușește să servească ca sursă de finanțare sectorul privat, contribuind astfel la stimularea creșterii economiei și a dezvoltării durabile a statului.

În dezvoltarea definiției termenului de „*sistem bancar*” expertul B. Căpraru are o contribuție semnificativă. Astfel, renumitul cercetător definește sistemul bancar ca fiind „ansamblul instituțiilor, relațiilor financiar-bancare, normelor, infrastructurilor, tehnicilor, ce interacționează în mod complex, cu scopul de a mobiliza sub formă de depozite și distribui sub formă de credite fonduri financiare, precum și de a oferi facilități, inclusiv sisteme de plăți, pentru diverși agenți economici, financiari sau nefinanciari, inclusiv persoanele fizice” [35, p. 4].

Grație rolului său, sistemul bancar creează un mediu în care tranzacțiile financiare pot avea loc rapid.

Generalizând abordările conceptului de sistem bancar, precizăm elementele de bază ale sistemului prin definirea acestuia. Respectiv, *sistemul bancar reprezintă un sistem socio-economic al economiei naționale, format din totalitatea băncilor comerciale și a instituțiilor financiare, inclusiv banca centrală dintr-un stat, care contribuie la intermedierea financiară, furnizând servicii financiar-bancare prin operațiuni și activități bancare și asigurând stabilitatea economică a țării.*

În același timp, susținem necesitatea aprofundării cercetărilor în materia formulării unor principii de formare și funcționare a unui sistem bancar eficient. În acest context, cercetătorul A.M. Tavasiev în lucrarea „Drept bancar” (2024) evidențiază următoarele principii:

1. „principiul controlabilității – dezvoltarea sistemului bancar să fie bazată pe prognoză, planificare și programare.
2. principiul evoluției – dezvoltarea sistemului bancar să fie treptată și temeinică.
3. principiul adecvării – economia națională să fie compatibilă cu elementele sistemului bancar.
4. principiul complexității funcționale – să fie prezente toate elementele necesare sistemului bancar în proporțiile necesare.
5. principiul autodezvoltării – capacitatea sistemului bancar de a face față amenințărilor în adresa stabilității acestuia.
6. principiul transparenței – capacitatea sistemului bancar de a furniza informații clare clienților.
7. principiul eficienței – sistemul bancar trebuie să fie eficient pentru clienți.
8. principiul suportului juridic adecvat – implică stabilirea și respectarea unui cadru legal solid” [244, p. 39-40].

Actualmente, în sistemele bancare din diferite state o atenție deosebită este acordată fluxurilor financiare transfrontaliere. Fluxurile financiare transfrontaliere în sistemul bancar se referă la mișcarea de capital și resursele financiare între diferite țări prin intermediul instituțiilor bancare. Aceste fluxuri pot include:

1. transferurile de bani între persoane fizice sau întreprinderi din diferite state, care pot fi efectuate pentru diverse scopuri, precum ar fi: plăți comerciale sau investiții;
2. investiții străine directe realizate de companii dintr-o țară în alte țări, care pot implica achiziționarea de active, stabilirea de sucursale sau filiale, participarea la proiecte transfrontaliere;

3. finanțarea comerțului internațional între diferite țări, inclusiv facilitarea plăților pentru importuri și exporturi.
4. tranzacții financiare speculative care implică cumpărarea și vânzarea de active financiare, precum ar fi valutele străine pentru a profita de fluctuațiile pieței sau de diferențele în ratele dobânzilor între diferite țări.

În acest context, prezintă interes sporit abordarea cercetătorilor C.F. Costaș și M. Tofan în lucrarea științifică „Drept financiar” (2023), care atestă existența în prezent a noțiunilor „*global banking*”, „*multinational banking*” și „*international banking*”. Conform opiniei dumnealor „*International banking*” se referă la preluarea unor afaceri de către bănci peste limita frontierei statului de origine, ceea ce implică folosirea diverselor valute. ..., „*Multinational banking*” se referă la bănci pentru care există un element de proveniență străină cu privire la proprietatea și controlul băncii respective...., „*Global banking*” este o afacere cu parteneri diverși, dintre care nu toți sunt, în mod obligatoriu, bănci” [52, p. 376]. Așadar, din tălmăcirea științifică oferită de către savanții români, deducem că rolul celor trei tipuri de „*banking*” constă în facilitarea fluxurilor financiare și a serviciilor bancare între diferite state sau regiuni. Aceste tipuri de bănci deservește clienți și întreprinderi la nivel mondial și au impact semnificativ asupra economiei globale.

Așadar, un sistem bancar modern prezintă următoarele caracteristici:

- include o varietate de instituții financiare, precum bănci comerciale, bănci de investiții, instituții financiare nebancare;
- este interconectat cu alte piețe financiare și economice la nivel național și internațional, facilitând fluxurile de capital, tranzacțiile comerciale și investițiile transfrontaliere;
- utilizează tehnologie avansată pentru a eficientiza operațiunile bancare, inclusiv servicii online și sisteme de plăți electronice;
- este supus unui cadru riguros de reglementare și supraveghere pentru a proteja interesele clienților;
- are mecanisme și proceduri pentru gestionarea riscurilor asociate cu operațiunile bancare;
- promovează transparența și responsabilitatea în relațiile cu clienții;
- este deschis inovației și adaptării la schimbările din mediul economic și tehnologic.

În funcție de natura sa, sistemul bancar național poate face parte atât din sistemul bancar european, cât și din cel internațional.

În cazul în care ne referim la reliefaarea trăsăturilor sistemului bancar al Republicii Moldova, acestea sunt următoarele:

1. Sistemul bancar al Republicii Moldova este caracterizat prin fragmentare, ceea ce presupune prezența diversificată a unor bănci comerciale de diferite dimensiuni, unele fiind de top, altele fiind mai mici;
2. Deși fragmentat, sectorul bancar este dominat de câteva bănci mari care controlează o parte semnificativă a pieței bancare;
3. Sistemul bancar autohton este influențat de nivelul ridicat al finanțării externe, ceea ce afectează stabilitatea și vulnerabilitatea acestuia în fața schimbărilor economice globale;
4. Sistemul bancar este expus la diferite riscuri de ordin legal, economic și politic, care afectează stabilitatea și soliditatea băncilor;
5. Sistemul bancar este supus unui cadru reglementar și de supraveghere care are ca scop asigurarea stabilității și integrității acestuia, precum și respectarea drepturilor financiar-bancare ale persoanelor;
6. Deoarece o parte a directivelor europene sunt transpuse în legislația bancară națională, sistemul bancar național se îndreaptă către integrarea în Uniunea Europeană. În timp ce Republica Moldova se aliniază la standardele Uniunii Europene, sistemul bancar național adoptă, de asemenea, standardele internaționale, inclusiv implementarea Convențiilor Basel și a altor acorduri internaționale relevante.

Prin urmare, remarcăm cu simplitate, că în ceea ce privește asigurarea stabilității sistemului bancar, aceasta devine o caracteristică esențială a băncii centrale, susținându-și obiectivul său fundamental – asigurarea stabilității prețurilor. Este arhicunoscut faptul că, tradițional, băncile centrale caută de a asigura stabilitatea financiară prin implementare a unui spectru larg de politici: politica monetară, participarea la sistemul de asigurare a depozitelor, modernizarea sistemelor de plată și supravegherea sectorului bancar. Referindu-ne la Republica Moldova, din punct de vedere structural, sistemul bancar este alcătuit din Banca Națională a Moldovei, în calitate de bancă centrală și băncile comerciale. Actualmente, pe teritoriul Republicii Moldova activează 11 bănci comerciale, „cele mai mari 4 bănci rămân în continuare să reprezinte societăți de importanță sistemică: BC „MAIB” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., BC „VICTORIABANK” S.A., „OTP Bank” S.A.” [200, p. 30].

Ca rezultat, observăm că, menținerea stabilității prețurilor, considerată ca obiectiv principal al băncilor, este văzută ca cea mai eficientă modalitate prin care politica monetară a băncii centrale poate contribui la o dezvoltare economică optimă. În plus, remarcăm schimbările din sectorul financiar care au survenit ca rezultat al liberalizării capitalului și a inovațiilor

financiar-bancare. Putem conchide cu fermitate că grație acestor transformări, banca centrală evoluează.

Obiectivul menținerii stabilității prețurilor este crucial pentru funcționarea corespunzătoare a economiei, având în vedere că o creștere economică semnificativă este facilitată de acest aspect. Totuși, în ultimul timp s-a remarcat că discrepanțele financiare pot apărea și în economiile cu inflație redusă, ca, de exemplu, în Statele Unite ale Americii, Marea Britanie și Germania, iar efectele serioase ale crizelor pot influența atât încrederea investitorilor, cât și progresul economic.

În ultimii ani, un factor important în destabilizarea sistemului bancar a fost inflația. Cercetătorii în sfera bancară, C. Kirițescu și E. Dobrescu atribuie „inflației” noțiunea legată de „masa banilor în circulație”. Domniile lor consideră că „cauza imediată a inflației este dezorganizarea economică și financiară reflectată în creșterea masei banilor în circulației într-un ritm mai rapid decât al creșterii producției” [142, p. 168]. „Pornind de la interpretările cele mai larg acceptate în literatură cu privire la fenomenul inflației, putem defini acest fenomen ca fiind încărcarea canalelor circulației cu o cantitate excesivă de bani fără valoare proprie, care duce la deprecierea lor în raport cu aurul și cu celelalte mărfuri și la redistribuirea venitului național. În condițiile capitalismului, redistribuirea venitului național prin intermediul inflației se face, în general, în avantajul claselor suprapuse și în dauna oamenilor muncii” [141, p. 50].

Având în vedere dezvoltarea sistemelor bancare moderne și consolidarea lor la nivel regional și global, instituțiile monetare s-au axat și pe menținerea stabilității financiare, care a devenit un obiectiv la fel de important precum menținerea stabilității prețurilor.

O inovație pe piața financiar-bancară reprezintă *bitcoin*-ul, care scoate în evidență suveranitatea financiară. Actualmente, în Republica Moldova se vorbește rar și se cunoaște puțin despre *bitcoin*, în calitate de criptomonedă.

Cercetând mediul online și doctrina de specialitate, am constatat că sunt foarte puține surse în limba română. Cu regret, semnificația cuvântului „*bitcoin*”, fiind un neologism în limba română, nu a fost de găsit în Dicționarul explicativ al limbii române în versiunea online ([www.dexonline.ro](http://www.dexonline.ro)) [65]. Însă, potrivit *Wikipedia*, „*bitcoin* este o monedă digitală descentralizată” [29]. Dat fiind faptul că am găsit doar o sursă tradusă în limba română, expunem opinia unui grup de cercetători: T. Ajiboye, L. Buenaventura, A. Gladstein, L. Liu, A. Loyd, A. Machado, J. Song și A. Vranova, care au avut curajul să se întâlnească într-o casă din Los Angeles, statul California, Statele Unite ale Americii și timp de câteva luni au muncit la elaborarea unei lucrări inedite: „Bitcoin: Libertate, finanțe, viitor” (2021). Autorii nominalizați constată că „apariția *bitcoin* este scânteia care va declanșa noua revoluție financiară... Iar

moneda *bitcoin* va fi din ce în ce mai folosită ca metodă de plată în tranzacțiile internaționale, tocmai pentru că monedele fiat vor rămâne inefficiente” [8, p. 90-91]. Această poziție este confirmată și de către autorul studiului științific, subliniind că dacă va exista posibilitatea din partea statului de a bloca banii clienților și dacă monedele și bancnotele vor dispărea, ne vom pomeni într-un sistem autoritar, unde fiecare tranzacție a cetățeanului de rând va fi monitorizată. În același timp, „*bitcoin* poate fi o porțiță de scăpare pentru cetățenii care sunt forțați să folosească servicii centralizate precum *WeChat* (echivalentul chinezesc al site-ului de socializare *Facebook*, care include funcții de comunicare și plată a tuturor serviciilor, dar se află sub monitorizarea directă a Partidului Comunist Chinez), care urmăresc viețile a milioane de oameni. Mai mult, *bitcoin* îi poate ajuta pe activiștii pentru drepturile omului care au dificultăți în a mai efectua plăți în sistemul bancar din cauza intervențiilor unor dictatori” [8, p. 70].

Statele de pe continentul american, având dorința de a fi pe primul loc în domeniul inovației, atrag afacerile în acest domeniu.

Prin urmare, fiind o țară care respectă tradițiile, Republica Moldova se pomenește în situația de a afla și a învăța mai târziu despre invențiile cu privire la finanțe și viitor.

Astfel, concluzionăm că, în general, sistemul bancar reprezintă „coloana vertebrală” a economiei statului. Sistemul bancar are o influență majoră asupra progresului economic al unei țări datorită contribuției semnificative la finanțarea activităților economice. În același timp, inovațiile tehnologice au un impact substanțial asupra acestui domeniu, iar noi, cetățenii de rând, resimțim consecințele acestui fenomen. Suntem martorii dezvoltării unei noi ere financiar-bancare.

## **1.2. Cadrul normativ bancar al Republicii Moldova**

Părinții statalității naționale sunt considerați semnatarii Declarației de Independență a Republicii Moldova [152], adoptată și semnată la 27 august 1991. Printre semnatarii Declarației de Independență este și doctorul habilitat în drept, A. Arseni, având și distincția de Doctor Honoris Causa of Holistic Justice, Statele Unite ale Americii, Los Angeles, fapt cu care ne mândrim. O personalitate remarcabilă din acea perioadă este și G. Vrabie, fiind „...autorul Stemei de Stat a Republicii Moldova,...al valutei naționale și a fost supranumit „Tatăl leului moldovenesc”” [92].

Cu referire la Declarația de Independență s-au expus și celebrii cercetători pe tărâmul juridic național și internațional, personalități cu renume, A. Smochină și C. Smochină, care au subliniat cu claritate faptul că: „...Declarația de Independență acționează în calitate de izvor de drept constituțional, care nu se limitează la simple constatări ale stării de fapt, dar se manifestă și

prin luarea în considerare a teoriilor și curentelor științifice ce au abordat trecutul milenar al poporului nostru și statalitatea sa neîntreruptă în spațiul istoric și etnic al devenirii sale naționale, purificată de sedimentările cultului democrației socialiste” [217, p. 30]. Astfel, anume aceste evenimentele care au avut loc la sfârșitul anilor 80 și începutul anilor 90 au creat fundamentul unei societăți democratice.

„După declararea independenței sale, în Republica Moldova a demarat procesul de creare a sferei bancare naționale. Astfel, în baza filialei Băncii de Stat a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste a fost creată Banca Națională a Moldovei” [100, p. 17]. Iar filialele băncilor Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste care se aflau pe teritoriul Republicii Moldova s-au transformat în bănci independente. Odată cu apariția și dezvoltarea sistemului bancar al Republicii Moldova au fost adoptate:

1. Legea cu privire la Banca Națională de Stat a Moldovei nr. 599-XII din 11 iunie 1991;
2. Legea cu privire la bănci și activitate bancară nr. 601-XII din 12 iunie 1991.

„Aceste reforme structurale au generat un rol sporit și funcții noi pentru Banca Națională a Moldovei și băncile comerciale în cadrul economiei naționale, care necesitau modificări esențiale ale legislației bancare” [95, p. 68].

Până în 1995, Banca Națională a Moldovei a funcționat în virtutea legislației existente. Însă odată cu apariția unei noi ordini politico-sociale, începând cu anul 1995 au fost adoptate un șir de acte normative, care au dezvoltat și modernizat cadrul de organizare și funcționare a sistemului bancar în concordanță cu standardele și bunele practici internaționale în sectorul bancar, care nu pot fi trecute cu vederea:

1. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 [157];
2. Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21 iulie 1995 [166];
3. Legea cu privire la bani nr. 1232-XII din 15 decembrie 1992 [158];
4. Legea privind societățile pe acțiuni nr. 1134-XIII din 2 aprilie 1997 [167];
5. Legea privind asociațiile de economii și împrumut ale cetățenilor nr. 551-II din 2 aprilie 1998 (abrogată);
6. Legea cu privire la gaj nr. 838-XIII din 23 mai 1996 (abrogată).

„Sub aspectul construcției instituționale efective, încă de la început, prin legislația din 1991, atribuțiile de bancă centrală au fost cumulate cu funcția de autoritate de supraveghere prudențială a instituțiilor de credit” [79, p. 115]. Referitor la independența Băncii Naționale a Moldovei, aceasta avea o independență relativă, iar relativitatea independenței Băncii Naționale a Moldovei nu era privită ca o deficiență. Din punct de vedere comparativ, în reglementările legale din 1991, Banca Națională a României era definită ca un organ de stat aflat în „strânse

relații de dependență față de Parlament. Se asigură pe această cale integrarea politicii monetare și de credit în cadrul politicii economice și financiare, în liniile directoare ale politicii interne a țării” [184, p. 12]. Considerăm că la acel moment independența băncii centrale nu era un imperativ legal. Dar, totodată, nu se aveau în vedere raporturi de subordonare între legislativ și bancă centrală.

Dreptul bancar, fiind o ramură de drept relativ nouă, iar sectorul bancar fiind unul din cele mai dinamice ale economiei Republicii Moldova, evident că este reglementat de un set imens de acte normative [100, p. 21].

Cu referință la izvoarele dreptului bancar, care în esență se referă la sistemul bancar, profesorii A. Armeanic și V. Cojocaru le definesc ca fiind „totalitatea actelor normative care reglementează raporturile juridice bancare” [13, p. 13]. Ținem să subliniem că izvoarele dreptului bancar se clasifică în izvoare generale și izvoare speciale. În ierarhia izvoarelor dreptului, primul loc îl ocupă legea fundamentală – Constituția Republicii Moldova, care a fost adoptată la 29 iulie 1994 și a intrat în vigoare la 27 august 1994.

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă” [50]. „Constituția nu reprezintă doar un act normativ, căci pe lângă normele care le cuprinde, ea înglobează și înțelepciunea unui popor, valorile fundamentale ale unei națiuni, regulile de drept superioare ale puterii publice, pe care aceasta o limitează și căreia îi impune anumite sarcini, masa (materia) superlegislativă a unui neam” [187, p. 47].

Rolul legii supreme a Republicii Moldova este dedus din titlul IV având titlul de „Economia națională și finanțele publice”. Articolul 126 având titlul de „Economia” în alineatul (1) ne oferă o explicație a acesteia precizându-se că „Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă” [50]. În continuare, alineatul (2) punctul c) prevede că „Statul trebuie să asigure protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară” [50]. Dacă facem o radiografie a funcțiilor statului prevăzute în articolul 126 alineatul (2) prin prisma economiei naționale și a finanțelor publice „Elementul-cheie în realizarea acestor funcții îl constituie Ministerul Economiei – organul central de specialitate al administrației publice, aflat în subordinea Guvernului. Pentru implementarea activităților de promovare a unei economii de piață și realizarea obiectivelor politicii economice a statului, în subordinea ministerului funcționează organe ale administrației publice centrale, instituții și organizații” [187, p. 466].

Astfel, analizând minuțios conținutul Constituției Republicii Moldova, cu referire la sistemul bancar, evidențiem articolul 130 intitulat „Sistemul financiar-creditar”. Cel mai important mesaj pe care-l transmite articolul în cauză constă în dreptul exclusiv la emisiunea

monetară ce aparține Băncii Naționale a Moldovei. Articolul 2 din Legea cu privire la bani stipulează că „Dreptul exclusiv de a pune în circulație (emisiunea) leul și moneda divizionară și de a le retrage din circulație aparține Băncii Naționale a Moldovei, care stabilește valoarea bancnotelor și a monedelor și semnelor lor distinctive” [158]. „Banca Națională a Moldovei stabilește cursul leului față de monedele străine, precum și menține cursul de plată al unității monetare cu ajutorul operațiunilor de vânzare-cumpărare a valutelor acceptate în Republica Moldova. În scopul satisfacerii necesităților curente ale clienților, Banca Națională a Moldovei asigură pe teritoriul republicii schimbul leului pe valută convertibilă la cursul oficial și după regulile stabilite de ea” [187, p. 485].

Remarcăm cu simplitate că actuala Constituție a Republicii Moldova practic nu face referință directă la Banca Națională a Moldovei. Din punct de vedere juridic, în opinia noastră, includerea unei dispoziții privind Banca Națională a Moldovei în conținutul Constituției Republicii Moldova ar aduce mai multe avantaje. Acest pas ar duce la „sporirea certitudinii juridice în privința unor problematici juridice” [80, p. 609], care ar rezulta în urma unei eventuale aderări a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Introducerea dispozițiilor privind banca centrală a Republicii Moldova în textul Constituției Republicii Moldova ar înlătura orice problemă de natură legală. În speranța unei viitoare modificări a Constituției Republicii Moldova, am dori să schițăm prezentarea propunerilor de *lege ferenda* cu scopul atingerii unei clarități în ceea ce privește Banca Națională a Moldovei. Prin urmare, insistăm pe ideea introducerii unui articol separat în textul Constituției Republicii Moldova – articolul 130<sup>1</sup>, intitulat „Banca Națională a Moldovei”, cuprinzând următorul conținut:

- „(1) Obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este menținerea stabilității prețurilor.
- (2) Banca Națională a Moldovei se organizează și funcționează în mod independent și transparent.
- (3) Banca Națională a Moldovei este condusă de un Comitet executiv și de un Consiliu de supraveghere.
- (4) Organizarea Băncii Naționale a Moldovei se reglementează prin lege organică.
- (5) Guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei este numit de Parlament. Durata mandatului Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei este 7 ani.
- (6) Durata mandatului membrilor Comitetului executiv și a Consiliului de supraveghere este 7 ani.

(7) Membrii Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei sunt numiți de Parlament.

(8) Revocarea din funcție a oricărui membru al Consiliului de supraveghere se face de către Parlament.

(9) Revocarea din funcție a Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei se face de către Parlament.

„De asemenea, ca izvoare comune ale dreptului bancar putem menționa:

- Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1107-XV din 06.06.2002;
- Legea cu privire la societățile pe acțiuni, nr. 1134-XIII din 02.04.1997, republicată la 01.01.2008

Ca izvoare speciale putem menționa:

- Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, nr. 548-XIII din 21.07.1995;
- Legea privind activitatea băncilor, nr. 202 din 06.10.2017 (în vigoare 01.01.2018);
- Legea instituțiilor financiare, nr. 550-XIII din 21.07.1995;
- Legea privind reglementarea valutară, nr. 62 din 21.03.2008;
- Legea cambiei, nr. 1527-XII din 22.06.1993;
- Legea privind asociațiile de economii și împrumut, nr. 139 din 21.06.2007;
- Legea privind redresarea și rezoluția băncii, nr. 232 din 03.10.2016
- Actele normative ale Băncii Naționale a Moldovei” [13, p. 13].

Pentru întregirea tabloului privind repertoriul legal al sistemului bancar, vom completa lista menționată supra cu Legea cu privire la bani nr. 1232-XII din 15 decembrie 1992. Denumirea și conținutul acestui act normativ nu ne lasă indiferenți, deoarece odată cu dezvoltarea societății, a apariției și modernizării procesului de digitalizare în sistemul bancar al Republicii Moldova, considerăm că titlul și conținutul acesteia sunt căzute în desuetudine și urmează a fi adaptate în conformitate cu transformările care au loc sistemul bancar autohton. Suntem de părere că ar fi mult mai științific argumentat dacă legea menționată supra ar fi redenumită în Legea monetară sau Legea cu privire la unitatea monetară, moneda unui stat fiind unul dintre cele mai importante elemente distinctive ale unei națiuni.

Cercetătorul V. Palamarciuc menționează că „în evoluția lor istorică, materializarea banilor a fost gradual detașată de valoarea suportului material, iar actualmente se exprimă prin monede metalice și bancnote. Bancnotele sunt produsul unei practici bancare, materializate prin emiterea de bilete bancare (bank notes, billet de banque), care reprezentau un titlu de creanță asupra monedelor metalice depozitate la bancă” [192, p. 87]. În acest context, suntem de acord

cu marele savant C.C. Kirițescu, care afirma „Inventarea și apariția banilor constituie una dintre cele mai însemnate realizări ale umanității, care se alătură altor descoperiri esențiale, cum au fost focul, arcul cu săgeți, roata sau ambarcațiunile cu pânze” [140, p. 3].

Însă nu suntem de acord cu utilizarea în titlul și în textul legii a noțiunii „*ban*”. Profesorii C. F. Costaș și M. Tofan precizează că „cuvântul „*ban*” este utilizat îndeosebi când se exprimă noțiunea de monedă mărunță, divizionară. Etimologic, își are originea în privilegiul acordat banilor români din secolele XIII-XIV de a bate monede de argint” [52, p. 362]. Cu titlu explicativ, în zilele noastre, folosind neologisme, utilizăm frecvent termenul de „*moneta*” provenit din limba latină. Respectiv, dacă analizăm denumirile utilizate într-o serie de state din Europa, precum: Franța, Marea Britanie, Italia ș.a. remarcăm că ele se aseamănă, având aceeași rădăcină: „*monnaie*”, „*money*”, „*moneda*”.

Sintetizând cele expuse cu referire la Legea cu privire la bani, insistăm asupra unei modificări (redactări) imediate a titlului acesteia, având două opțiuni alternative:

1. Legea monetară sau
2. Legea cu privire la unitatea monetară.

Precizăm că în Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548 din 21.07.1995 [157] legiuitorul utilizează expresia de „*unitate monetară*”. De asemenea, „din perspectiva legală, este reprezentativă utilizarea cuvântului „*unitate*”. Prin comparație, aceasta poate fi echivalată cu alte unități de măsurare, cum ar fi „*metru*”, „*kilogram*”, „*litru*” etc. În cazul banilor, însă, complexitatea constă în aceea că unitate de măsură respectivă are un obiect specific, și anume cel monetar” [192, p. 39].

Actualmente, sistemul bancar din Republica Moldova este reglementat de câteva acte normative esențiale:

1. Legea cu privire la activitatea băncilor nr. 202 din 06.10.2017 [160];
2. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548 din 21.07.1995 [157];
3. Legea instituțiilor financiare nr. 550 din 21.07.1995 [166].

În ceea ce privește Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548, sesizăm că legea în cauză a fost adoptată în anul 1995, dar până în prezent au fost aduse modificări și completări care, parțial, sunt în conformitate cu legislația Uniunii Europene, precum: Rapoartele de convergență a Băncii Centrale Europene, Tratatul privind Uniunea Europeană, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Protocolul nr. 4 privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și cel al Băncii Centrale Europene.

„Deși legile nr. 548 din 21.07.1995 și nr. 550 din 21.07.1995 au o perioadă de aplicabilitate de mai bine de două decenii, la o comparație sumară dintre redactările din 1995 și

2018, ușor constatăm o deosebire radicală atât sub aspectul cantitativ, cât și cel calitativ” [103, p. 111]. În urma analizei celor două versiuni ale legii, constatăm că ambele nu corespund standardelor bancare europene.

Savant în domeniul dreptului bancar, A. Guștiuc, a afirmat că „Prin Legea nr. 202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor, Banca Națională a Moldovei transpune prevederile Directivei 2013/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE și a Regulamentului nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și firmele de investiții și de modificare a Regulamentului Uniunii Europene nr. 648/2012” [103, p. 111-112]. Legea nr. 202 din 06.10.2017 este caracterizată ca fiind una complexă grație volumului conținutului. Din punct de vedere cantitativ, legea în cauză numără mai mult de 100 de pagini. În studiul științific intitulat „Reforma bancară din Republica Moldova și impactul asupra securității financiar-bancare” autorul A. Guștiuc scoate în evidență câteva trăsături de noutate a Legii 202 din 06.10.2017:

„1. Transpunerea în realitățile bancare din Republica Moldova a prevederilor Standardelor Basel III aferente cerințelor de capital, tratamentul prudențial al diferitor riscuri (de credit, de piață, operațional etc.) pentru calculul expunerilor ponderate la risc (să nu uităm că anterior erau luate în calcul doar riscurile de credit).

2.A fost modificată semnificația noțiunilor de filială și sucursală, în sensul aducerii lor în concordanță cu practicile internaționale.

3.Sunt instituite derogări de la Legea privind societățile pe acțiuni cu referire la aspecte, precum: atribuțiile adunării generale a acționarilor; consiliului și organului executiv; excluderea comisiilor de cenzori în cazul băncilor comerciale din lista organelor de control ale băncii.

4.Sunt fortificate atribuțiile de supraveghere prudențială ale Băncii Naționale a Moldovei. În comparație cu legislația actuală, proiectul Legii extinde prerogativele Băncii Naționale a Moldovei în domeniul dat, în principal fiind vorba de: conferirea unor atribuții suplimentare Băncii Naționale a Moldovei în ceea ce ține de procesul de evaluare și supraveghere a băncilor; diversificarea și instituirea unei palete largi de sancțiuni posibile a fi aplicate băncilor comerciale de către Banca Națională a Moldovei.

5.Băncile comerciale sunt solicitate să-și instituie un capital intern care, în funcție de riscurile la care sunt sau pot fi expuse, ar fi adecvat ca distribuție, calitate și cantitate.

6. Sunt stabilite condiții prin care băncile vor aplica strategii și procese de evaluare și menținere a caracterului adecvat al capitalului lor intern.

7. Aplicabilitatea legii se extinde dincolo de dimensiunea generală (băncilor, persoanelor juridice din Republica Moldova, inclusiv sucursalelor din străinătate ale acestora și sucursalelor băncilor din alte state în ceea ce privește activitatea acestora desfășurată în Republica Moldova), extinzându-se asupra altor categorii de entități...” [104, p. 69-70].

Ajunși în acest punct al discuției, ar trebui să precizăm că Legea nr. 202/2017 reglementează exigent următoarele aspecte: supravegherea bancară realizată ca atribuție de către Banca Națională a Moldovei, supravegherea prudențială, cerințe stricte privind accesul la activitatea băncilor și cu referire la prevenirea și combaterea finanțării terorismului.

Un alt act normativ care se referă la activitatea sistemului bancar din Republica Moldova este Legea nr. 232 din 03.10.2016 privind redresarea și rezoluția băncilor, care „stabilește reguli și proceduri privind redresarea și rezoluția băncilor din Republica Moldova” [145].

La o primă vedere a textului legii, remarcăm că lipsește referința la legislația Uniunii Europene. Însă în procesul de elaborare a legii, totuși, s-au luat în considerație directivele Uniunii Europene. Prin urmare, unul dintre elementele inovatorii este transpunerea în textul legii a prevederilor Directivei 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentului Uniunii Europene nr. 1093/2010 și Regulamentului Uniunii Europene nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului [73].

Cercetătorul științific A. Guștiuc explică că „rezoluția instituită de lege include: stabilirea obiectivelor rezoluției; condițiile de declanșare a procedurii de rezoluție; administratorul special; evaluarea; instrumentele de rezoluție (instrumentul de vânzare a afacerii, instrumentul băncii-punte; instrumentul de separare a activelor; instrumentul de recapitalizare internă); instrumentele publice de stabilizare financiară; reducerea valorii instrumentelor de capital; competențele de rezoluție; mecanismele de siguranță; obligațiile procedurale; dreptul de contestare și excluderea altor măsuri; mecanismele de finanțare a rezoluției” [105, p.53]. În conformitate cu articolul (21) ale Directivei menționate supra este important să evidențiem că „este esențial ca instituțiile să elaboreze planuri de redresare și să le actualizeze în mod regulat, stabilind măsurile care trebuie luate pentru restabilirea poziției lor financiare în urma unei deteriorări semnificative. Aceste

planuri ar trebui să fie detaliate și să se bazeze pe ipoteze realiste, aplicabile unei serii de scenarii solide și grave” [73].

Observăm în textul legii un spectru larg de sancțiuni. Sancțiunile sunt prevăzute în articolul 315 și articolul 316 din lege, fapt ce oferă posibilitatea Băncii Naționale a Moldovei de a fi flexibilă și corectă când e cazul să aplice sancțiuni.

Următorul act normativ ce prezintă interes, fiind de o importanță considerabilă, este Legea nr. 250 din 01.12.2017 cu privire la supravegherea suplimentară a băncilor/asiguratorilor/reasiguratorilor și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar [151]. În textul legii nu este stipulată directiva Uniunii Europene transpusă, însă putem să deducem că este vorba despre Directiva 2002/87/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16.12.2002 privind supravegherea suplimentară a societăților de credit, a întreprinderilor de asigurare și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar [69]. Legea nr. 250/2017 a intrat în vigoare la data de 28 martie 2018.

Referindu-ne la textul legii, vom elucida câteva aspecte inovatorii. Acestea sunt următoarele:

„1. Pornind de la faptul că conglomeratele financiare sunt entități ce își desfășoară activități în diverse sectoare ale economiei, legea instituie modalități de supraveghere pe diverse dimensiuni, precum: cerințe referitoare la adecvarea capitalului, concentrarea riscurilor, tranzacțiile în interiorul grupului, sisteme de control intern și proceduri de gestionare a riscurilor.

2.Sunt instituite măsuri de facilitare a supravegherii suplimentare și de desemnare a autorității competente – coordonatorul și atribuțiile acesteia” [104, p. 72].

În conformitate cu prevederile articolului 3 al Directivei menționate supra, venim cu explicația că „...pentru identificarea conglomeratelor financiare este cazul când se stabilește un prag minim al activelor bilanțului subsectorului cel mai puțin important din grup în valoare de 6 miliarde de Euro” [69]. „Totuși, ținând cont de volumul relativ nesemnificativ al activelor din sistemul bancar și cel al asigurărilor din Republica Moldova, s-a decis diminuarea pragului respectiv până la suma de 500 milioane lei” [104, p. 72].

Abordarea complexă a cadrului normativ bancar al Republicii Moldova reflectă importanța acestuia în sistemul dreptului, în care toate elementele sale sunt interconectate. Acesta este de o semnificație incontestabilă pentru asigurarea funcționării corecte și eficiente a sistemului bancar din țară.

Însă, cu regret, sistemul bancar al Republicii Moldova continuă să se confrunte cu provocări și să se concentreze pe consolidarea acestuia. „În mare parte, acest fapt se datorează

fraudei bancare de miliarde și a faptului că rambursarea datoriei a fost pusă pe umerii fiecărui cetățean în parte a societății noastre” [102, p. 46-47].

În concluzie, putem conchide că cadrul normativ bancar al Republicii Moldova urmează să fie actualizat și adaptat la schimbările și la evoluția pieței financiar-bancare europene și internaționale pentru a putea fi eficient.

### 1.3. Concluzii la Capitolul 1

În conținutul primului capitol și-au găsit locul dezbaterile doctrinare referitoare la termenii: „drept bancar”, „activitate bancară”, „operațiune bancară”, „sistem bancar”, „ban”, „unitate monetară”, deoarece reprezintă principalele probleme abordate alături de repertoriul normativ privind dimensiunea bancară, ca de exemplu: Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, Legea cu privire la bani, Legea cu privire la activitatea băncilor, Legea cu privire la redresare și rezoluția băncilor ș.a.

Generalizând aspectele analizate în primul capitol, subliniem faptul că, în doctrina Republicii Moldova, problema sistemului bancar este studiată puțin. Lipsa cercetărilor științifice în acest domeniu justifică necesitatea studiului în domeniul sistemului bancar în contextul în care Republica Moldova a demarat negocierile de aderare cu Uniunea Europeană.

În pofida faptului că contribuția savanților de peste hotarele Republicii Moldova în acest domeniu este plauzibilă, cu regret, aceasta nu poate înlocui doctrina națională.

Referitor la actualitatea tezei de doctorat, aceasta este confirmată de starea actuală a sistemului bancar după ce a avut loc fraudă bancară. De asemenea, în urma analizei cadrului normativ privind sistemul bancar, am depistat o serie de lacune.

Din aceste considerente, în studiul științific ne propunem ca scop *analiza științifică a organizării sistemului bancar național, identificarea problemelor din sectorul bancar în procesul de aliniere a țării noastre la standardele europene și formularea recomandărilor pentru optimizarea cadrului normativ privind funcționarea eficientă a sistemului bancar din perspectiva aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană.*

Ținând cont de scopul tezei de doctor, am trasat următoarele obiective:

1. analiza conceptelor de „sistem bancar”, „activitate bancară” și „operațiune bancară” pentru a înțelege mai bine acțiunile desfășurate de bănci în cadrul unui sistem bancar;
2. elucidarea cadrului legal privind regimul juridic al Băncii Naționale a Moldovei și al băncilor comerciale;
3. argumentarea nivelului de independență al Băncii Naționale a Moldovei în calitate de autoritate administrativă în armonizarea legislației bancare;

4. analiza comparativă a sistemelor bancare din unele state ale Uniunii Europene și posibilitatea preluării celor mai bune practici bancare europene în sistemul bancar al Republicii Moldova;
5. descrierea depășirii problemelor alinierii Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene prin consolidarea mecanismului de apărare a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar;
6. identificarea măsurilor privind eficientizarea sistemului bancar al Republicii Moldova în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Principala problemă pe care ne propunem să o soluționăm prin realizarea acestor obiective constă în constă în *fundamentarea științifică a reglementării juridice a organizării sistemului bancar autohton prin argumentarea ideii că sistemul bancar necesită să fie mai sigur, mai solid și mai transparent, fapt ce a permis reliefaarea trăsăturilor acestuia și propunerea de soluții în vederea eficientizării și armonizării cadrului normativ aferent sistemului bancar la standardele Uniunii Europene.*

Recomandările desprinse în urma cercetărilor primului capitol sunt:

1. Modificarea (redactarea) imediată a titlului Legii cu privire la bani a, având două opțiuni alternative: Legea monetară sau Legea cu privire la unitatea monetară.
2. Deoarece în Constituția Republicii Moldova practic lipsesc dispoziții privind banca centrală a Republicii Moldova, considerăm oportun de a înlătura orice problemă de natură legală. În speranța unei viitoare modificări a Constituției Republicii Moldova, am schițat propuneri de *lege ferenda* cu scopul atingerii unei clarități în ceea ce privește Banca Națională a Moldovei. Prin urmare, recomandăm introducerea în textul Constituției Republicii Moldova a unui articol separat – articolul 130<sup>1</sup>, fiind intitulat „Banca Națională a Moldovei”.

Din punct de vedere juridic, dacă o reglementare mai detaliată a Băncii Naționale a Moldovei ar fi prevăzută de Constituția Republicii Moldova, acest lucru ar putea să aducă mai multe beneficii: se consolidează statutul și independența acesteia, se protejează independența băncii centrale, crește încrederea investitorilor și a piețelor financiare în stabilitatea și predictibilitatea politicii monetare, se fundamentează stabilitatea monetară, se asigură continuitatea și coerența în politicile monetare și financiare pe termen lung.

## **2.BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI – AUTORITATE ADMINISTRATIVĂ ÎN ARMONIZAREA LEGISLAȚIEI BANCARE**

### **2.1. O incursiune în apariția și evoluția Băncii Naționale a Moldovei**

Inițiem studiul asupra Băncii Naționale a Moldovei, având ca punct de plecare observațiile unui profesionist de prestigiu în domeniul dreptului financiar-bancar, D. D. Șaguna, care îl citează pe premierul României din 1861: „Prin discursul său susținut în Cameră în 10 ianuarie 1861, I. C. Brătianu a concluzionat că „atât timp cât nu vom avea o bancă națională, nu vor dispărea crizele financiare din țară” [221, p. 85]. Suntem complet de acord cu cele două personalități marcante, deoarece banca națională are responsabilitatea de a susține economia națională, fiind unul dintre pilonii esențiali ai statului.

Evenimentele din ultimii ani în sfera bancară, mai cu seamă fraudă bancară de miliarde de lei și falimentele a trei bănci comerciale, au determinat necesitatea unor reforme substanțiale a domeniului bancar. Prin urmare, suntem cu ochii pe încercarea unor eforturi ale Băncii Naționale a Moldovei (autoritate supremă a administrației publice centrale cu atribuții în reglementarea și supravegherea activității bancare) de a reconfigura cadrul juridic bancar, avându-se drept obiectiv principal neadmiterea repetării în viitor a unor fraude bancare sau altor acțiuni abuzive. În acest paragraf elucidăm analiza cadrului normativ actual și a doctrinei care abordează originea, evoluția, rolul, poziția, funcțiile și atribuțiile Băncii Naționale a Moldovei în sistemul bancar autohton.

Drept punct de plecare al studiului științific va servi cercetarea asupra originii băncii, a băncii centrale și a sistemului bancar, ca un tot întreg. „Istoria sistemului bancar își găsește originile în trecutul îndepărtat, existând mărturii foarte vechi ce atestă practica unor activități care, într-o formă mai mult sau mai puțin evoluată, se pot constitui ca primi pași pe cărămida practicii bancare” [100, p. 12]. „Din cercetările istorice făcute până în prezent nu s-au putut stabili cu precizie data și locul în care au apărut pentru prima dată instituțiile bancare” [41, p. 3]. Primele dovezi ale activității se regăsesc în perioada antică și anume în Egiptul antic, Babilonul antic și India antică. În aceste state au apărut primele instituții bancare sub acoperișul templelor. În temple oamenii se rugau și, totodată, erau păstrați banii și tezaurele. „Detalii referitoare la depozite, împrumuturi, dobânda percepută și rambursarea creditelor se găsesc deja în Codul lui Hammurabi și în Legile lui Manu” [100, p. 12]. „Prima formă de activitate bancară trebuie să fi fost reprezentată de împrumutul de consumație” [234, p. 18]. Astfel, „preoții împrumutau populația cu produse agricole până la următoarea recoltă” [179, p. 7]. „Primii bancheri din

antichitate se numeau în greaca veche „*trapeziți*”, denumire ce își avea originea în cuvântul „*trapeza*”, adică masa la care își desfășurau activitatea zarafii” [27, p. 11]. În Roma antică au apărut bancherii privați care erau numiți „*argentari*” și băncile publice, numite „*mensae*”. Cercetătorul român O. Iliescu pomenește despre moneda antică română, menționând că „...cele mai vechi emisiuni monetare de pe teritoriul României sunt drahmele de argint ale orașului Istros/Histria, datând de la începutul secolului al V-lea î.e.n. – deci anterior monetelor de bronz” [128, p. 36]. Curând au apărut și bănci private. În sec. IV d.Cr. Justinian, împăratul Imperiului Bizantin preia uzanța romană privind activitatea bancară, completând-o cu precizări referitoare la obligativitatea dobânzilor fixe.

În evul mediu, mănăstirile au continuat, ca și templele, să acorde împrumuturi. Mai târziu, prima bancă a apărut în Italia, Banca Veneției, fiind creată în 1171, recunoscută oficial ca Banca di Rialto. Banca Veneției a generat apariția altor bănci în diverse orașe: Geneva, Amsterdam, Hamburg, Rotterdam.

În perioada modernă, apar băncile de emisiune. „Banca Angliei a fost fondată în 1694, ca a doua bancă centrală din lume (după fondarea Băncii Riksbank din Suedia în 1668)” [34, p. 18]. Tot în această perioadă au apărut bănci care îndeplineau funcții asemănătoare celor ale băncilor centrale: prima Bancă a Statelor Unite ale Americii, prima Bancă a Franței. „Până în secolul al XIX, sistemul bancar s-a structurat pe 3 domenii specifice:

- băncile de emisiune, care dețineau monopolul emiterii de bancnote naționale;
- băncile comerciale, care activau ca instituții de intermediere financiară;
- instituții financiare specifice, ca de exemplu, casele de economii și cooperativele de credit” [129, p. 16].

În ceea ce privește apariția primelor activități bancare românești, acestea au fost materializate în perioada romană, în anul 167 după Christos, conținând un contract privind constituirea unei societăți pentru împrumut de bani cu dobândă. „Prima tentativă de constituire a unei bănci naționale a aparținut principelui Grigore Alexandru Ghica al Moldovei, care i-a acordat germanului Nuland, directorul unei bănci din Dessa, în mai 1856, autorizația de a înființa o bancă de scont și circulație” [32, p. 21]. Banca avea sediul la Iași. „Conducătorii băncii s-au aventurat în afaceri speculative, cum a fost obținerea concesiunii încasării impozitelor într-o provincie din Asia Mică, sau cumpărarea de cămile în contul armatei coloniale britanice din India” [142, p. 47]. Cu regret, la scurt timp banca a dat faliment, drept motiv servind lipsa lichidității. „De fapt, banca nu a dispus niciodată de fonduri proprii, suficiente și s-a apelat excesiv la împrumuturi din străinătate, în principal de la bănci germane, recurgându-se la gajarea

de acțiuni ale Băncii Naționale a Moldovei, al căror curs a fost de altminteri ridicat artificial prin manevre de culise” [100, p. 15].

„În piețele publice din București sau Iași funcționau zarafii, care vindeau și cumpărau monedă în scopul obținerii de profit” [179, p. 10]. Ei au fost numiți mai târziu cămătari. Cea mai mare parte a lor activau ilegal. Mai târziu, însă, a fost creată Banca Națională a României prin Legea din 17/29 aprilie 1890. „În Basarabia, băncile comerciale sunt fondate abia în anii 60-70 ai secolului XX” [100, p. 16].

La sfârșitul celui de-al doilea război mondial, în sistemul bancar al Moldovei au avut loc schimbări majore, pe motiv de trecere la comunism și economie de comandă. Astfel, „până în anul 1987 sistemul bancar din Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste includea 3 bănci-monopoliste: „Госбанк”, „Стройбанк” și „Внешторгбанк”” [100, p. 16]. În acea perioadă activa sistemul caselor de economii și cooperativelor de credit, denumite instituții parabancare, iar locul central îl deținea „Госбанк”. „Băncile aveau capital integral de stat, iar operațiunile bancare se reduceau la menținerea viabilității întreprinderilor socialiste prin distribuirea centralizată de fonduri sub formă de credite” [13, p. 21]. Conducătorul Uniunii Sovietice pentru perioada din 1985 până în 1991, M. Gorbaciov, a fost cel care a demarat reformarea sistemului bancar sovietic. Savanții autohtoni în domeniul dreptului bancar, A. Armeanic și V. Cojocaru evidențiază „trei etape a reformei economice sovietice:

- prima etapă, inițiată prin două hotărâri ale Sovietului Miniștrilor din Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, adoptate în 1987;
- a doua etapă a reformei (anii 1988-1989), în care s-a instituit sistemul bancar format pe trei nivele (Banca de Stat, băncile de stat ramurale și băncile comerciale/cooperatiste);
- a treia etapă a reformei a conținut în mod individual pentru fiecare țară-membră a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste: în anii 1990-1991, multe din ele își declaraseră suveranitatea și independența față de Moscova” [13, p. 21-22].

Referindu-ne la Republica Moldova, din punct de vedere evolutiv, începând cu anul 1991, sistemul bancar din Republica Moldova a cunoscut o transformare fundamentală. Este vorba despre crearea unui sistem bancar organizat pe două paliere, Banca Națională a Moldovei, ca bancă centrală și băncile comerciale. În acest sens, printr-un decret prezidențial din 4 iunie 1991 Banca Republicană din Moldova a Băncii de Stat a fost reorganizată în Banca Națională a Moldovei, argumentând constituirea unei bănci centrale prin „...promovarea unei politici unice în domeniul circulației monetare, creditelor, operațiunilor cu valută străină și al asigurării unui control eficient asupra activității sistemului bancar din republică...” [61]. Au fost adoptate Legea cu privire la Banca Națională de Stat a Moldovei, și Statutul Băncii Naționale a Moldovei [118],

care au pus bazele juridice de activitate a băncii centrale. Primul guvernator al Băncii Naționale a Moldovei a fost L. Talmaci. După o activitate de 48 de luni a Băncii Naționale a Moldovei, s-a constatat că legislația bancară utilizată din 1991 nu corespundea realității. Prin urmare, legea din 1991 cu privire la Banca Națională de Stat a Republicii Moldova, fiind incontestabil depășită, este abrogată și în locul ei, în 1995, este adoptată o nouă lege – cu privire la Banca Națională a Moldovei, lege, care este și astăzi în vigoare pe teritoriul Republicii Moldova [101, p. 144]. Cu titlu de precizare, în anul 1995, au fost adoptate două legi: Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei și Legea instituțiilor financiare. „Banca Națională a Moldovei are un rol important în procesul de tranziție la economia de piață a Republicii Moldova” [134]. Ținem să remarcăm faptul că din 1991 și până în prezent s-a realizat în mod constant actualizarea cadrului legislativ specific sistemului bancar național, și, concomitent acțiuni de perfecționare a acestuia.

Sub aspect doctrinar, cercetătoarea în domeniul dreptului bancar, M. Odainic menționează că „În termeni generali, o bancă centrală acționează ca instituție, din partea statului, pentru a stabili și coordona politica monetară și de credit a economiei” [190, p. 6]. În viziunea savanților C. C. Kirițescu și E. M. Dobrescu „banca centrală este institutul bancar aflat în fruntea întregului aparat bancar în aproape toate statele” [142, p. 42]. O definiție care epuizează acest subiect este cea oferită de cercetătorul B. Căpraru care consideră că „banca centrală poate fi definită ca fiind acea instituție (autoritate) care, având un anumit grad de independență, îndeplinește o serie de funcții, atribuții și operațiuni ce decurg din calitatea sa de autoritate monetară ce deține monopolul asupra emisiunii monedei naționale și care are putere de reglementare și control asupra sistemului financiar-bancar” [36, p. 13-14]. Considerăm că anume acestor trăsături se datorează importanța băncii centrale.

Problematica funcțiilor băncilor centrale au constituit obiectul de cercetare pentru mai mulți savanți. De exemplu, cercetătorul B. Căpraru a dedicat o serie de lucrări științifice analizei funcțiilor băncii centrale, enumerându-le și explicându-le astfel:

„1. Conducerea politicii monetare – funcția primordială a băncii centrale prin care banca centrală duce la îndeplinire obiectivele propuse prin statut, în colaborare cu autoritatea guvernamentală și în concordanță cu celelalte componente ale politicii economice;

2. Administrează cantitatea de numerar în economie – capacitatea băncii de a asigura cantitatea de bancnote și monede metalice necesară circulației în economie, ca urmare a deținerii monopolului în acest domeniu;

3. Împrumutător de ultimă instanță – capacitatea băncii centrale de a acorda lichidități unei instituții financiare sau pieței monetare în ansamblu, în condițiile existenței unei cereri

stringente de lichidități cauzată de o criză la nivel de instituție sau la nivel de piață, care nu poate fi satisfăcută printr-o altă sursă alternativă;

4. Supraveghează și reglementează activitatea băncilor – capacitatea băncii centrale de a monitoriza, controla, autoriza și reglementa activitatea băncilor comerciale sau, după caz, a întregului sistem financiar;

5. Reglementează și supraveghează sistemul de decontare și de plăți – capacitatea băncii centrale de a mijloci, atât în calitate de participant, cât și de supraveghetor sistemele de decontare și de plăți;

6. Autoritate în domeniul valutar (centru valutar) – capacitatea băncii centrale de a reglementa și administra operațiunile din domeniul valutar, precum și rezerva valutară a statului;

7. Acționează ca bancă a statului – capacitatea băncii centrale de a oferi servicii financiar-bancare guvernului sau altor instituții ale statului, în schimbul privilegiului dreptului de monopol al emisiunii monetare” [36, p. 49-51].

Merită a fi stabilite și atribuțiile băncii centrale. În viziunea lui C.C. Kirițescu și E.M. Dobrescu atribuțiile băncii centrale sunt următoarele: „(1) emisiunea banilor de credit – bancnotelor – care, deși semne ale creditului, ies din circulația comercială propriu-zisă și intră în circulația generală ca mijloace de plată legale; (2) concentrarea rezervelor bănești ale băncilor comerciale și acordarea de credite acestor bănci, pe baza primirii de reesconta cambiilor scontate în prealabil de băncile comerciale; (3) influențarea directă și indirectă a volumului și costului creditului în țara respectivă; (4) acordarea de împrumuturi statului și păstrarea tezaurului de stat” [142, p. 42]. Analizând minuțios atribuțiile băncii centrale expuse, sesizăm aspectul general al relației. Însă, într-o abordare exhaustivă, prevederile legale, mai exact art. 5 al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, stabilesc următoarele atribuții de bază ale Băncii Naționale a Moldovei, în calitate de bancă centrală:

- a) „stabilește și implementează politica monetară și valutară în stat;
- b) acționează ca bancher și agent fiscal al statului;
- c) întocmește analize economice și monetare și în baza lor adresează Guvernului propuneri, aduce rezultatele analizelor la cunoștința publicului;
- d) licențiază, supraveghează și reglementează activitatea instituțiilor financiare;
- e) acordă credite băncilor;
- f) supraveghează sistemul de plăți în republică și facilitează funcționarea eficientă a sistemului de plăți interbancare;
- g) activează ca organ unic de emisiune a monedei naționale;
- h) stabilește, prin consultări cu Guvernul, regimul cursului de schimb al monedei naționale;

- i) păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului;
- j) în numele Republicii Moldova își asumă obligații și execută tranzacțiile rezultate din participarea Republicii Moldova la activitatea instituțiilor publice internaționale în domeniul bancar, de credit și monetar în conformitate cu condițiile acordurilor internaționale;
- k) întocmește balanța de plăți a statului;
- l) efectuează reglementarea valutară pe teritoriul Republicii Moldova” [157].

Banca Națională a Moldovei este o persoană juridică publică autonomă și este responsabilă față de Parlament [13, p. 27]. Responsabilitatea Băncii Naționale a Moldovei față de Parlament constă, în principal, în raportarea și comunicarea despre activitatea sa.

Astfel, analizând aspectul originii și evoluției Băncii Naționale a Moldovei, înțelegem funcțiile și atribuțiile acesteia în sistemul bancar autohton, care, în mod special, sunt: asigurarea stabilității economice și financiar-bancare a țării prin implementarea politicii monetare, reglementarea și supravegherea sistemului bancar, emiterea monedei naționale și gestionarea rezervelor valutare.

În același timp, apariția și evoluția Băncii Naționale a Moldovei ilustrează tranziția de la un model de sistem postsovietic la un sistem bancar modern, compatibil cu cel european.

În concluzie, descrierea apariției și evoluției Băncii Naționale a Moldovei permite să conturăm capacitatea acesteia de a face față cerințelor integrării europene pe segmentul financiar-bancar, evidențiind progresele realizate pas cu pas de la origini până în prezent și provocările întâmpinate în adaptarea cadrului normativ la standardele europene.

## **2.2. Natura juridică și activitatea Băncii Naționale a Moldovei**

Creată în contextul politic, în urma obținerii independenței statale, Banca Națională a Moldovei ocupă rolul principal în economia țării. De-a lungul evoluției sistemului bancar moldovenesc, Banca Națională a Moldovei a demonstrat de nenumărate ori că reprezintă o instituție fundamentală a societății. Prin urmare, Banca Națională a Moldovei s-a constituit „ca bancă de emisiune a statului, expresie a independenței de stat obținute de-a lungul vremii, a căpătat mai multe funcții și atribuții în contextual de bancă a băncilor, specific unei asemenea instituții” [223, p. 93].

„În termeni generali, o bancă centrală acționează ca instituție, din partea statului, pentru a stabili și coordona politica monetară și de credit a economiei” [101, p. 144]. Banca centrală are o importanță vitală în asigurarea stabilității valorii monedei naționale. Totodată, ținem să precizăm că o bancă centrală are funcții specifice, banca centrală nu exercită funcțiile unei bănci

comerciale, prin urmare, banca centrală nu poate concura cu alte bănci din sistemul bancar național.

Referindu-ne la statutul legal al băncii centrale, sub aspect comparativ, autorul francez Pierre Tifine susține că „reieșind din ansamblul dispozițiilor legislative banca centrală a Franței este o persoană publică „sui generis” și funcția de centralizare a informațiilor sau a fișierelor bancare a întreprinderilor constituie o misiune de serviciu public administrativ care nu întreține nicio categorie de operațiuni supuse legislației civile și comerciale în virtutea articolului 21 din Legea din 4 august 1993” [226]. „Se consideră astfel că Banca Franței care, înainte de intrarea Franței în Uniunea Economică și Monetară, era recunoscută ca fiind instituție publică cu caracter administrativ, poziționată direct sub tutela Primului Ministru, începând cu anul 1997 nu a mai putut fi calificată la fel, întrucât aceasta nu mai este considerată a fi sub tutela vreunei autorități administrative franceze, devenind o persoană juridică „sui generis”” [79, p. 120]. În România, Legea nr.34/1991 privind statutul Băncii Naționale a României prevedea că „Banca Națională a României este organ al statului și are personalitate juridică” [170]. Abia în 2004, Legea nr. 312/2004 privind Statutul Băncii Naționale a României se referă la Banca Națională a României ca fiind „o instituție publică independentă” [171]. „Se sublinia, astfel, că înscrierea băncii în legea din 2004 ca instituție publică independentă are menirea să excludă orice apropiere a băncii centrale de noțiunea de organ al statului” [79, p. 120]. În Republica Moldova, conform dispozițiilor legale, mai exact a Legii nr. 548 din 21.07.1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, „Banca Națională este o persoană juridică publică autonomă” [157]. Analizând legislația mai multor state privind activitatea băncii centrale, constatăm că legiuitorul român a fost cel mai iscusit în a reda cu claritate statutul legal al băncii centrale.

În viziunea profesorilor S.J. Bytheway și M. Metzler „astăzi, acțiunile băncii centrale continuă să dezvolte economia, poate chiar mai mult decât au dezvoltat cu un secol în urmă” [34, p. 18]. Autorul român L. C. Ionescu scoate în evidență și rolul băncii centrale, precizând că „banca centrală are un rol deosebit în menținerea stabilității monedei naționale și a încrederii publicului în bănci” [129, p. 71]. În conformitate cu articolul 1 al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, intitulat „Statutul juridic al Băncii Naționale a Moldovei”, „Banca Națională a Moldovei (denumirea echivalentă – Banca Națională) este banca centrală a Republicii Moldova” [157]. Respectiv, rezultă că „obiectivul fundamental al Băncii Naționale a Moldovei este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor” [134]. Iar prin atingerea acestui scop, Banca Națională a Moldovei ar trebui să obțină încrederea cetățenilor. „Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională promovează și menține un sistem financiar bazat pe principiile pieței și sprijină politica economică generală a statului” [13, p. 28]. Respectiv,

pentru realizarea obiectivului său fundamental, Banca Națională a Moldovei are competența prevăzută în art. 3 al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei: „a) încheierea contractelor și emiterea obligațiilor; b) achiziționarea dispunerea de bunuri mobile și imobile în scopul exercitării atribuțiilor sale; c) intentarea acțiunilor în instanța de judecată și participarea la proces în calitate de subiect”.

„În activitatea sa Banca Națională a Moldovei nu este o instituție închisă, ci se află permanent în relații de colaborare cu publicul, Guvernul și Parlamentul. Trebuie de menționat, că aceste relații nu afectează în nici un caz autonomia Băncii Naționale a Moldovei, stipulată în art.1 al Legii Băncii Naționale a Moldovei” [101, p. 145]. Când vorbim de relația Băncii Naționale a Moldovei cu publicul avem în vedere informarea publicului despre evoluția pieței financiare, diverse date statistice, informații privind acordarea creditelor și altele. Aceste informații sunt plasate pe site-ul [www.bnm.md](http://www.bnm.md), fiind pagina oficială a Băncii Naționale a Moldovei.

Referindu-ne la relațiile Băncii Naționale a Moldovei cu Guvernul, remarcăm că „Banca Națională conlucrează cu Guvernul în realizarea obiectivelor sale și întreprinde acțiunile necesare pentru a realiza o astfel de conlucrare. Banca Națională furnizează organelor economice și financiare ale Guvernului, la cererea acestora, informații referitoare la problemele monetare și financiare” [157]. Iar în situația în care Banca Națională solicită informații cu referire la problemele monetare și financiare, organele economice și financiare ale Guvernului sunt obligate să le prezinte. De asemenea, referitor la conlucrarea Băncii Naționale cu Guvernul, „Guvernatorul Băncii Naționale poate asista și lua cuvântul la ședințele Guvernului, alocuțiunea fiind consemnată în procesul-verbal și poate prezenta în scris opinii cu privire la problemele abordate în urma participării la ședințe” [157].

În privința relațiilor Băncii Naționale a Moldovei cu Parlamentul, legiuitorul moldovean stabilește că „Banca Națională este o persoană juridică publică autonomă și este responsabilă față de Parlament” [157]. De asemenea, la cererea Parlamentului, Banca Națională este obligată să avizeze proiectele de legi care vizează domeniile de activitate a băncii centrale. Politica Băncii Naționale este explicată Parlamentului de către Guvernatorul Băncii Naționale, membrii Consiliului de supraveghere sau membrii Comitetului executiv.

Relațiile dintre Parlamentul Republicii Moldova și Banca Națională a Moldovei nu reprezintă relații de subordonare. Marele savant în domeniul dreptului administrativ A. Iorgovan susține că „subordonarea administrativă, în sens organic, presupune: a) dreptul de organizare a autorității inferioare; b) dreptul de a-i transmite instrucțiuni obligatorii; c) dreptul de supraveghere generală a activității; d) dreptul de numire a conducătorilor; e) dreptul de tragere la

răspundere prin aplicarea sancțiunilor administrativ-disciplinare; f) dreptul de control al activității cu posibilitatea de anulare a actelor” [131, p. 80]. În acest sens, în cazul raportului stabilit între Parlament și banca centrală, acesta este de natură coordonatoare.

Colaborarea între Parlamentul Republicii Moldova și Banca Națională a Moldovei se bazează pe prezentarea raportărilor periodice și audierilor. Banca Națională a Moldovei este obligată să prezinte rapoarte periodice Parlamentului cu privire la starea economiei și politica monetară. În același timp, Banca Națională a Moldovei este chemată pentru audieri cu scopul de a furniza informații suplimentare parlamentarilor.

În dependență de forma de proprietate, există trei tipuri de bănci centrale:

- bănci publice, în cadrul cărora capitalul aparține statului,
- societăți pe acțiuni, în cadrul capitalul aparține băncilor și
- simbioza dintre cele două tipuri nominalizate mai sus, în cadrul cărora capitalul aparține atât statului, cât și băncilor.

Conform acestei clasificări, Banca Națională a Moldovei face parte din prima categorie, respectiv, este o bancă publică, capitalul aparținând statului.

„Reieșind din atribuțiile Băncii Naționale a Moldovei, literatura de specialitate îi acordă acesteia câteva calități, și anume:

- autoritate publică;
- banca statului;
- banca băncilor;
- centru de reglementare valutară” [13, p. 30].

Analizând minuțios organigrama, constatăm că Banca Națională a Moldovei, în calitate de autoritate administrativă autonomă, este formată din departamente, direcții, servicii și alte subdiviziuni.

Cu referire la sectorul bancar, la data de 28 august 2015, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova a fost publicată Legea nr. 147 din 30.07.2015, pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

Conform prevederilor legale ale Legii Băncii Naționale a Moldovei în varianta amendată, „Banca Națională și membrii organelor de conducere ale acesteia sunt independenți în exercitarea atribuțiilor stabilite de prezenta lege și nu pot solicita și nici accepta instrucțiuni de la autoritățile publice sau de la orice altă autoritate. Autoritățile publice, precum și orice alte autorități nu vor încerca să influențeze membrii organelor de conducere ale Băncii Naționale a Moldovei în exercitarea atribuțiilor lor” [157].

Componenta organelor de conducere, modul de numire și revocare a membrilor acestora. Potrivit articolului 22 al Legii Băncii Naționale a Moldovei conducerea băncii este asigurată de:

- „Consiliul de supraveghere, care este organul responsabil de organizarea unui sistem eficient de supraveghere publică independentă a activității Băncii Naționale
- Comitetul executiv, care asigură realizarea independentă a atribuțiilor de bază ale acesteia” [157].

La propunerea Președintelui Parlamentului, Parlamentul Republicii Moldova numește Guvernatorul Băncii Naționale. Ulterior, la propunerea Guvernatorului Băncii Naționale, Parlamentul numește prim-viceguvernatorul și viceguvernatorii.

La funcția de membru al Consiliului de supraveghere și al Comitetului executiv candidații trebuie să fie cetățeni ai Republicii Moldova, să aibă studii superioare, să se bucure de o reputație ireproșabilă, să nu aibă în ultimii 5 ani în cazierul privind integritatea profesională, înscrieri cu privire la rezultatul negativ al testului de integritate profesională. „În cazul candidatului la funcția de membru al Consiliului de supraveghere, are o experiență de muncă de cel puțin 10 ani în domeniul financiar, juridic sau de audit ori într-o funcție științifică sau academică în aceste domenii ori, în cazul candidatului la funcția de membru al Comitetului executiv, are o experiență de muncă de cel puțin 10 ani în domeniul financiar sau monetar” [157]. Parlamentul Republicii Moldova are dreptul de a revoca un membru al Consiliului de supraveghere sau al Comitetului executiv. Președintele Consiliului de supraveghere este revocat la propunerea Președintelui Parlamentului, cu votul a 2/3 din numărul deputaților aleși. Revocarea celorlalți membri ai Consiliului de supraveghere și ai Comitetului executiv se face la propunerea Consiliului de supraveghere, înaintată ca urmare a demersului Guvernatorului, cu votul majorității deputaților aleși. Hotărârea de revocare a membrului Consiliului de supraveghere sau a membrului Comitetului executiv poate fi atacată la Curtea de Apel Chișinău în termen de 15 zile de la publicarea acesteia în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

„De menționat că, la data intrării în vigoare a acestei reforme, membrii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei au devenit membri de drept ai Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei, conform mandatelor de Guvernator, prim-viceguvernator și viceguvernator deținute până la expirarea acestora. Membrii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei, conform mandatelor de Guvernator și prim-viceguvernator, au devenit președinte și, respectiv, vicepreședinte ai Consiliului de supraveghere până la expirarea mandatelor acestora” [108, p. 124].

În sensul Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, Guvernatorul este responsabil de formularea inițiativelor în domeniul politicii monetare și valutare pentru a fi prezentate

Comitetului executiv și de executarea lor [157]. De asemenea, Guvernatorul este cel care conduce Banca Națională a Moldovei. Guvernatorul reprezintă banca centrală națională în relațiile cu orice persoană fizică sau juridică. Alte drepturi ale Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei prevăzute de legislația în vigoare sunt: emiterea ordinelor și dispozițiilor obligatorii pentru angajații băncii centrale autohtone, verificarea executării acestora, semnarea acordurilor și altor acte încheiate de aceasta.

Cu referire la competențele băncii centrale autohtone, „Banca Națională a Moldovei elaborează și implementează politica monetară și valutară în cadrul politicii economice unice a statului, reieșind din necesitatea creării unor condiții favorabile pentru atingerea scopurilor propuse” [205, p. 267]. În conformitate cu articolul 17 al Legii Băncii Naționale a Moldovei, „Banca Națională a Moldovei stabilește băncilor cerințele menținerii rezervelor obligatorii față de depozite și alte pasive similare, specificate în acest scop. Aceste rezerve se mențin prin reținerea banilor în numerar în casa sau în conturile de corespondent ale băncilor sau în conturi speciale ale băncilor la Banca Națională [157].

O altă competență a băncii centrale autohtone este acordarea creditelor băncilor. Astfel, potrivit articolului 18 al Legii Băncii Naționale a Moldovei, „Banca Națională poate acorda credite băncilor în condițiile stabilite periodic de Banca Națională și garantate prin: a) valori mobiliare emise de Guvern; b) valori mobiliare emise de Banca Națională; e) depozitele și alte conturi la Banca Națională sau la o bancă acceptată de Banca Națională, reprezentând orice fel de active pe care Banca națională le poate cumpăra, vinde sau negocia; f) alte active financiare eligibile stabilite de Banca Națională” [157].

În ceea ce privește operațiunile valutare, „Banca Națională are dreptul: a) să cumpere, să vândă și să negocieze monede de aur, lingouri de aur și alte metale prețioase; b) să cumpere, să vândă și să negocieze valută străină, folosind activele indicate la articolul 53 alineatul (1); c) să cumpere și să vândă bunuri de tezaur și alte valori mobiliare emise sau garantate de către guverne străine și instituțiile financiare publice internaționale; d) să stabilească rata la care va cumpăra, va vinde și va efectua operațiunile menționate la litera a)–c)” [157].

În sensul articolului 107 alineatul (2) din Constituția Republicii Moldova, Banca Națională a Moldovei are natura juridică de autoritate administrativă. Astfel, „în scopul conducerii, coordonării și exercitării controlului în domeniul organizării economiei și în alte domenii care nu intră nemijlocit în atribuțiile ministerelor, se înființează, în condițiile legii, și alte autorități administrative” [50].

Cu titlu comparativ, în literatura de specialitate română, încă din anul 1996 profesorul A. Iorgovan includea Banca Națională a României printre autoritățile centrale autonome [131, p.

525]. De asemenea, la nivelul anului 2004, profesorul L. Bercea califica Banca Națională a României ca fiind autoritate administrativă autonomă [26, p. 83]. „În același sens, alți autori arătau, în anul 2008, că definirea legală a Banca Națională a României ca „*instituție publică independentă*” ar putea conduce la o concluzie eronată în sensul îndepărtării acesteia din rândul autorităților administrației publice, deși o astfel de definiție a fost necesară pentru a sublinia lipsa de dependență față de factorul politic” [206, p. 125]. Se preciza, astfel, că „interpretarea în sensul unui statut *sui generis* al băncii, de instituție publică aflată în afara controlului administrativ nu poate fi admisă” [223, p. 304]. Așadar, în general, autorii de drept administrativ includ Banca Națională a României printre autoritățile administrative autonome [227, p. 309].

În Republica Moldova există două categorii de autorități centrale autonome:

- din prima categorie fac parte cele create de Constituția Republicii Moldova;
- din a doua categorie sunt cele care nu sunt pomenite în Constituția Republicii Moldova.

„La crearea lor, rolul de bază revine, de obicei, Parlamentului, din care cauză aceste autorități sunt supuse unui control parlamentar special” [187, p. 388].

Deoarece Băncii Centrale Naționale a Moldovei nu i-a fost dedicat nici un articol sau alineat în Constituția Republicii Moldova, considerăm că Banca Națională a Moldovei face parte din categoria a doua de autorități administrative autonome.

Profesorul A. Dumitrescu-Pasecinic susține că „soluția problemei naturii juridice a băncii nu trebuie căutată în calificarea dată de lege, ... ci în poziția independentă și prerogativele de putere publică ale acesteia. Literatura juridică franceză exprima o idee asemănătoare când arăta că Legea din 3 ianuarie 1973 califica Banca Franței drept o „instituție”, termen fără semnificație juridică” [79, p. 122]. În conformitate cu Legea din 4 august 1993 „Banca Franței rămânea „o instituție al cărei capital aparține Statului” (articolul 6) astfel că legea nu definea natura juridică a „instituției Banque de France”” [30]. În ceea ce privește independența Băncii Naționale a Moldovei, acest subiect este dezvoltat detaliat în următorul paragraf.

Autorul A. Dumitrescu-Pasecinic consideră că banca centrală este o autoritate publică, subliniind că „dacă banca centrală este o autoritate publică și se bucură de independență, se pune problema încadrării acesteia în categoriile de autorități publice prevăzute în Constituție...” [79, p. 124].

În lucrarea sa valoroasă, I. Silberstein susține că banca centrală „nu este un organ al administrației publice și nici măcar nu este cuprinsă în rândul organelor statului...” [223, p. 305-306]. Nu împărtășim aceeași opinie cu profesorul I. Silberstein, întrucât „afirmația că banca centrală nu este un organ al administrației publice pare să confunde sfera administrației publice cu sfera administrației guvernamentale” [79, p. 124]. În acest context, dacă ne referim la

independența Băncii Naționale a Moldovei, acest principiu determină faptul ca Banca Națională să nu facă parte din instituții care sunt subordonate Guvernului.

În contextul celor expuse supra, apare întrebarea „ce fel de autoritate este Banca Națională a Moldovei pe scena națională”? În opinia noastră, începând cu anul 1991, Banca Națională a Moldovei, ca natură juridică, era și este un organ al statului. Considerăm că noțiunea de „*organ de stat*” nu semnifică neapărat subordonarea față de Guvern. Independența instituțională se referă la ideea că „autoritatea monetară este un organ de sine-stătător, nu face parte din administrația guvernamentală” [216, p. 162]. Însă faptul că Banca Națională a Moldovei nu face parte din instituțiile subordonate guvernului nu înseamnă că aceasta nu face parte din administrația publică. Respectiv ajungem la concluzia că Banca Națională a Moldovei este o autoritate administrativă independentă.

În data de 1 septembrie, 2015 la Conferința Băncii Centrale Europene, profesorul M. Selmayr, fiind șef de cabinet al comisiei prezidențiale, este de părerea că băncile centrale ocupă o putere separată în stat [210]. Cu certitudine afirmăm că banca centrală nu poate face parte din puterea judecătorească, legislativă sau executivă, deoarece banca centrală, la fel ca și executivul servește poporul prin exercitarea obligației specializate – asigurarea stabilității financiare în stat pentru binele cetățeanului.

„Autoritățile administrative autonome ... se includ în sfera puterii executive, exercitând o activitate executivă, având ca obiect organizarea aplicării și aplicarea în concret a legilor, precum și asigurarea bunei funcționări a serviciilor instituite în cadrul lor” [77, p. 326]. Aceste instituții nu fac parte din componența executivului.

Spre deosebire de Curtea Constituțională sau Avocatul Poporului, care au rolul de a sprijini cetățenii, Banca Națională a Moldovei nu joacă rolul de garant. „După cum arată și profesorul A. Iorgovan, de vreme ce puterea politică nu este decât una, iar funcționarea mecanismului etatic în care aceasta este organizată, încă din perioada interbelică a depășit cadrul rigid al trinității puterilor, trinitatea puterilor ar fi devenit o frână în reglementarea unor instituții de graniță de genul Avocatului Poporului sau Curții Constituționale care, riguros exact, nu intră în sfera niciuneia din clasicele puteri” [79, p. 134].

Considerăm că Banca Națională a Moldovei, în calitate de autoritate administrativă autonomă, exercită o activitate asemănătoare puterii executive, dar nicidecum nu este parte componentă a vreunei puteri în stat.

Actualmente, suntem prezenți în mijlocul unor evenimente de anvergură. Avem în vedere faptul că la data de 23 iunie 2022 Consiliul Europei a acordat undă verde Republicii Moldova, oferindu-i multașteptatul și multrâvnitul statut de țară candidată la aderarea în Uniunea

Europeană. Cu referire la sectorul bancar, semnificația evenimentului are mai multe variabile. Considerăm că cel mai bine a vociferat avantajele imediate dl Janis Mazeiks, șeful Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova. Printre altele, dânsul a declarat că: „Uniunea Europeană se angajează să susțină reformele structurale care aduc beneficii de impact pentru Republica Moldova, cetățenii săi și comunitățile de afaceri. Sectorul financiar al țării a fost afectat semnificativ de fraudă bancară din 2014. Acest lucru a fost cauzat de un cadru legal și de guvernare insuficient de puternic al sectorului, corupție la nivel înalt și interese personale....” [203].

În această ordine de idei, misiunea sistemului bancar al Republicii Moldova, pe lângă multe altele, este de a se adapta noilor realități, a studia legislația și practica Uniunii Europene în domeniul bancar și a transpune în legislația Republicii Moldova tot ceea ce Uniunea Europeană a produs pe dimensiunea bancară. Toate acestea vor aduce eficiență instituțională și avantaje, în ultimă instanță, cetățeanului și persoanelor juridice.

Ca rezultat, în ultimii ani au fost transpuse pe segmentul legislativ al reglementării bancare a Republicii Moldova următoarele directive și regulamente ale Uniunii Europene:

1. Directiva 2001/24/CE a Parlamentului și a Consiliului din 4 aprilie 2001 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit [68]. Respectiva directivă reglementează aspecte privind concursul de legi între statele membre ale Uniunii Europene atunci când instituții de credit închid (lichidează) subsidiare din alte state decât cel de origine al societății-mamă [52, p. 487].
2. Directiva 2002/87/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2002 privind supravegherea suplimentară a societăților de credit, a întreprinderilor de asigurare și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar [69]. În conformitate cu prevederile directivei „promovarea actului normativ contribuia la asigurarea stabilității financiare și a protecției deponenților, asiguraților și investitorilor. Supravegherea suplimentară era exercitată de către o autoritate coordonatoare desemnată din rândul autorităților competente cu supravegherea sectorială, pe baza criteriilor stabilite de directivă” [90, p. 124]. Însă, cu toate că această directivă a fost transpusă în legislația națională bancară, Parlamentul European împreună cu Consiliul Uniunii Europene au adoptat în anul 2023 Directiva 2023/2864 de modificare a anumitor directive în ceea ce privește înființarea și funcționarea punctului unic de acces european [76], scopul căruia este de a pune care prevede o posibilitate de îmbunătățire la accesul public la informațiile financiare și nefinanciare prin crearea unui punct unic de acces european. Prin urmare, în conformitate cu punctul 13 al Directivei 2023/2864, Directiva 2002/87/CE a

- Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2002 privind supravegherea suplimentară a societăților de credit, a întreprinderilor de asigurare și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar urmează a fi modificată.
3. Directiva 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului (Uniunii Europene) nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei, cunoscută sub denumirea de Directiva *Anti-Money Laundering IV* [75], este una dintre cele mai importante piese legislative în ceea ce privește combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului în interiorul Uniunii Europene. Esența Directivei 2015/849 constă în instituirea unui cadru comun de reglementare și supraveghere în Uniunea Europeană pentru combaterea spălării banilor și a finanțării terorismului cu scopul de a promova integritatea și stabilitatea sistemului financiar european.
  4. Directiva 2009/110/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 privind accesul la activitate [71], desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică este o directivă care reglementează activitatea instituțiilor de monedă electronică și serviciile de plată asociate în interiorul pieței unice europene. Prin intermediul Directivei 2009/110/CE, Uniunea Europeană își propune să promoveze concurența în sectorul serviciilor de plată, asigurând în același timp protecția fondurilor utilizatorilor și stabilitatea piețelor financiare.
  5. Directiva 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne, este cunoscută sub denumirea de Directiva Serviciilor de Plăți [70]. Directiva 2007/64/CE este un act legislativ important care reglementează furnizarea și utilizarea serviciilor de plată în cadrul pieței unice europene. Rolul acestei directive constă în crearea unui cadru comun de reglementare și supraveghere pentru serviciile de plată în vederea promovării inovației și protecției consumatorilor.
  6. Directiva 98/26/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 1998 privind caracterul definitiv al decontării în sistemele de plăți și decontare a titlurilor de valoare [67] reprezintă una dintre primele directive europene care reglementează domeniul plăților în cadrul pieței unice europene. Importanța acestei directive se manifestă prin stabilirea unor norme comune pentru transferurile de fonduri între instituții financiare.

7. Directiva 2013/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE și a Regulamentului nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și firmele de investiții și de modificare a Regulamentului (Uniunii Europene) nr. 648/2012 face parte din cadrul legislativ al Uniunii Europene privind reglementarea și supravegherea sectorului bancar și financiar [72]. Această directivă reprezintă o componentă importantă a reformelor după criza economico-financiară din 2008-2009 și are ca scop consolidarea stabilității financiare prin stabilirea unor cerințe solide de capital pentru instituțiile de credit și instituțiile financiare.
8. Regulamentul Uniunii Europene 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (Uniunii Europene) nr. 648/2012 este cunoscut sub denumirea de Regulamentul privind cerințele de capital [202]. Regulamentul 575/2013 face parte din cadrul legislativ al Uniunii Europene care reglementează sectorul bancar și financiar. Acest regulament este destinat să asigure coerența și uniformitatea în ceea ce privește cerințele de capital pentru instituțiile de credit din Uniunea Europeană.
9. Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2004/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentelor (UE) nr. 1093/2010 și (UE) nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului [74] a fost adoptată în urma crizei financiare pentru a stabili un cadru comun de acțiune pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit în caz de dificultăți financiare. Aceasta urmărește să asigure stabilitatea financiară și să protejeze contribuabilii împotriva riscurilor sistemice în sectorul bancar și financiar.

În condițiile actuale ale Republicii Moldova, un aport deosebit pentru țară reprezintă Manualul Armonizarea legislației ca element cheie pentru succesul procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană [170]. Articolul 449 din Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană prevede dinamica armonizării legislației Republicii

Moldova cu *acquis-ul comunitar*. Autorii manualului menționat supra susțin că „Acest caracter dinamic al procesului de implementare a Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană decurge din caracterul dinamic al *acquis-ului Uniunii Europene*. *Acquis-ul Uniunii Europene* evoluează în mod constant, uneori într-un ritm lent, alteori cu salturi mari, care aduc modificări semnificative, ceea ce înseamnă că *acquis-ul* este supus amendamentelor sau abrogărilor în mod constant în conformitate cu noile necesități ale statelor membre ale Uniunii Europene, experiențele și/sau progresul tehnologic” [170, p. 45].

În concluzia acelor argumente menționate supra și pornind de la obiectivele pe care ni le-am propus să le atingem prin elucidarea acestui paragraf, venim cu o afirmație magistrală. Natura juridică a Băncii Naționale a Moldovei a fost elucidată, inclusiv și prin faptul că am arătat evoluția armonizării raporturilor juridice bancare naționale, pornind de la Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană și ajungând la Planul de preaderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană – 2024-2027. Între aceste două repere temporale sistemul bancar al Republicii Moldova a cunoscut o dezvoltare, ascensiune, armonizare și eficientizare, chiar dacă procesul a fost umbrat oarecum de producerea fraudei bancare.

### **2.3. Independența Băncii Naționale a Moldovei**

Problemele ce țin de inflație, instabilitate sau crize economice sunt în strânsă legătură cu independența băncii centrale, deoarece acestea își fac apariția atunci când banca centrală își pierde din independența sa. Expertul autohton, V. Ioniță, vine cu opinia sa referitor la conceptul de independență a băncii centrale, explicând că „atunci când vorbim despre independența Băncii Naționale, se are în vedere independența ei de aprobare a politicilor și a deciziilor din aria de competență. Orice instituție care este independentă trebuie să aibă și o responsabilizare în fața societății și când vorbim de responsabilitatea Băncii Naționale, ne referim la două aspecte: responsabilitatea privind administrarea bugetului lor intern și în acest aspect, Parlamentul Republicii Moldova a spus foarte clar că Banca Națională este independentă, dar cheltuielile ei, salariile ei trebuie să fie un subiect de responsabilitate publică” [59]. Prin urmare, Curtea de Conturi are în sarcina sa verificarea cheltuielilor efectuate de Banca Națională a Moldovei. Tot în acest sens, guvernatorii Băncii Naționale urmează să publice veniturile. Astfel, independența băncii centrale este privită ca un atribut al acestei autorități statale și ca o responsabilitate pentru întreaga societate.

Independența băncii centrale reprezintă o problemă abordată atât de către teoreticieni cât și de către juriști și specialiști care activează în domeniul financiar-bancar. Totodată, independența este un principiu ce caracterizează o bancă centrală. Autorul M. Nsouli este de

părerea că independența băncii este un criteriu esențial ce caracterizează o bancă centrală. În acest sens, M. Nsouli menționează că „unul dintre criteriile esențiale pentru o bancă centrală modernă constituie independența acesteia, astfel încât guvernatorul sau membrii organului de conducere să nu solicite sau să accepte niciun fel de instrucțiuni din partea guvernului” [189, p. 80].

Marele savant român în domeniul dreptului bancar, I. Silberstein, afirmă că „ideea de independență asigură băncii centrale o poziție distinctă în cadrul instituțiilor publice” [223, p. 100].

„În abordarea acestei problematici trebuie pornit de la definirea conceptului de independență prin stabilirea coordonatelor și dimensiunilor ce definesc gradul de independență al băncii centrale” [101, p. 184]. Alături de autorul român I. Silberstein, ne întrebăm și noi „De ce s-a configurat conceptul de independență a băncii centrale?” [223, p. 101]. Făcând abstracție de complexitatea întrebării, vom răspunde într-un mod simplist: conceptul de independență a băncii centrale ține de rolul atribuit unei bănci centrale în sistemul bancar. Specialist în domeniul dreptului bancar, Alan S. Binder explică de ce o bancă centrală este necesar să fie independentă: „Prin natura sa, politica monetară necesită un orizont de lungă durată. Acest orizont este determinat de faptul că efectele politicii monetare asupra producției și inflației vin cu mare întârziere, astfel că aceia care iau decizii nu văd mult timp rezultatele acțiunii lor. Or, nici politicienii, nici mass-media și publicul nu au multă înțelegere ori răbdare pentru un orizont pe termen lung în domeniul politicii monetare. Dacă politicienii ar face politica monetară, aceasta ar fi de tipul de la o zi la alta, având tentația de a obține câștiguri într-un termen scurt pe seama viitorului, ceea ce ar conduce la o inflație prea mare. Din acest motiv, multe state încearcă cu înțelepciune să depolitizeze politica monetară, plasând-o în mâinile tehnocraților, cu lungă experiență, izolați de jocurile politice” [28, p. 53].

Astfel, statul simte nevoia de a avea o instituție, care să asigure și să mențină stabilitatea prețurilor. Prin această idee se explică necesitatea instituirii și funcționării unei bănci centrale. În această ordine de idei, autorii P. Arestis și M. C. Sawyer susțin că „o bancă centrală independentă va asigura stabilitatea prețurilor, sarcină pe care o bancă subordonată Guvernului ar fi incapabilă să o realizeze. În general, orice bancă centrală, dacă este lăsată să aleagă propriile sale sarcini, precum și să utilizeze instrumente proprii acestei alegeri, ar alege stabilitatea monetară ca sarcină înainte de orice. Din contra, un Guvern poate urmări un număr de sarcini diferite, care pot fi în conflict cu stabilitatea monetară. O opinie larg răspândită pare să existe în sensul că orice Guvern, dacă este lăsat liber să-și urmărească scopurile, poate fi tolerant față de inflație sau chiar, în mod deliberat, să urmărească politici inflaționiste. De fapt, modelele

teoretice au stabilit, cu privire la politica urmărită, că aceasta este rezultatul unui joc între o bancă centrală, a cărei funcție țintă este stabilitatea prețurilor, și un Guvern a cărui funcție obiectiv include consensul politic și redistribuirea veniturilor și, pe ultimul plan, o atitudine tolerantă față de inflație” [11, p. 169]. Exceptând rolul băncii centrale, am dori să completăm specificul atribuțiilor acesteia, care constă în elaborarea și aplicarea politicii monetare; stabilirea regimului valutar; autorizarea, reglementarea și supravegherea băncilor și instituțiilor de credit. „Dependența băncii centrale de o altă autoritate ar fi avut ca efect subordonarea funcțiilor acesteia unor interese, ceea ce ar fi diminuat caracterul obiectiv al activității pe care trebuie să o desfășoare o bancă centrală” [223, p. 101].

Autorul englez Alan S. Binder consideră că „în esență, independența băncii centrale înseamnă două aspecte: mai întâi faptul că banca centrală are libertatea să hotărască modalitatea, mijloacele prin care să își atingă obiectivele, apoi, faptul că deciziile ei nu pot fi anulate de nicio altă autoritate administrativă” [28, p. 53]. Ca rezultat, o astfel de abordare semnifică faptul că banca centrală nu poate fi subordonată intereselor altor autorități publice, dar autoritățile publice pot interveni în instruirea băncii centrale pentru atingerea obiectivelor sale.

Profesorul S. Cerna este de părerea că „independența băncii înseamnă că nici un corp constituit – guvern, parlament sau membru al acestor organisme – nu are puterea să intervină în deciziile luate de banca centrală în exercitarea atribuțiilor sale legale și mai puțin să anuleze măsurile pe care aceasta le-a adoptat” [39].

În abordarea conceptului independenței băncii centrale, împărtășim același gând cu I. Silberstein, care sublinia că „conceptul independenței băncii centrale își află o tratare argumentată atât pe considerente teoretice și argumente de eficiență economică pentru întreaga societate, cât și pe aspectele practice, rezultate din practica socială care a demonstrat că o bancă centrală într-adevăr independentă constituie o garanție pentru evoluția unei economii de piață” [223, p. 101]. În caz contrar, statul se confruntă cu probleme legate de sărăcie, inflație și crize economice. Referindu-se la independența băncii centrale, profesorul emerit, S. Cerna constată că „este important, de asemenea, ca banca centrală să-și exprime public poziția cu privire la politicile guvernamentale” [40]. Într-un alt studiu impresionant, S. Cerna sintetizează esența argumentelor invocate în literatura de specialitate în susținerea principiului independenței băncilor centrale: „Principalul argument pentru independența băncii centrale este că aceasta permite atenuarea presiunilor politice susceptibile să determine banca centrală să ducă o politică monetară inflaționistă” [39].

Prin urmare, în stabilirea gradului de independență al băncilor centrale este necesară evidențierea dimensiunilor de definire a acestuia:

- dimensiunea națională;
- dimensiunea europeană;
- dimensiunea internațională.

Pe dimensiunea națională, Legea 548 cu privire la Banca Națională a Moldovei din 21.07.1995 prevede că „Banca Națională este o persoană juridică publică autonomă și este responsabilă față de Parlament” [157]. Pe dimensiunea europeană articolul 130 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene prevede că „băncile centrale naționale sau membrii organelor lor de decizie nu pot solicita și nici accepta instrucțiuni din partea instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii, a guvernelor statelor membre sau a oricărui alt organism. Instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii, precum și guvernele statelor membre se angajează să nu încerce să influențeze membrii organelor de decizie ale băncilor centrale naționale” [232]. „Articolul 7 din Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale reevocă în mod similar acest text. Prevederile tratatului privind independența băncii centrale se aplică tuturor statelor membre, inclusiv celor din afara zonei euro” [214].

În literatura de specialitate, există o multitudine de clasificări ale independenței băncii centrale. Profesorul emerit S. Cerna precizează „trei forme de independență:

1. independența în alegerea obiectivelor: presupune că guvernul nu are influență directă asupra stabilirii obiectivelor politicii monetare (stabilitatea prețurilor, stimularea creșterii economice, stabilitatea financiară etc.)
2. independența în alegerea instrumentelor: presupune că banca centrală poate să-și stabilească în mod autonom obiectivele operaționale (rata dobânzii, agregatele monetare, cursul de schimb etc.) și instrumentele folosite pentru atingerea acestora (taxa de reescont, operațiunile open market, rata rezervelor obligatorii etc.)
3. independența personală: presupune că membrii organismului de conducere ale băncii centrale pot rezista directivelor formale sau presiunilor informale venite din partea guvernului” [39].

Autorul A. Guștiuc constată că „pe plan internațional această problematică a fost amplu dezbătută, ajungându-se la concluzia că pentru definirea gradului de independență al băncilor centrale este necesară considerarea următoarelor coordonate majore ale acestuia:

1. Independența instituțională;
2. Independența operațională;
3. Independența membrilor organului de conducere al băncii centrale și a organului însuși;
4. Independența financiară” [101, p. 184].

O altă clasificare întâlnim în discursul membrului Comitetului executiv al Băncii Centrale Europene, L. Bini Smaghi, care vine cu următoarea opinie: „Pot fi considerate patru categorii de independență a băncii centrale: funcțională, instituțională, personală și financiară” [214]. Susținem opinia lui Lorenzo Bini Smaghi, deoarece în Raportul Băncii Centrale Europene de convergență pe anul 2020 întâlnim o clasificare identică a categoriilor de independență. Exceptând aceste categorii de independență, autorul L. Smaghi abordează „și alte trei aspecte care sunt legate de sau pot afecta independența băncii centrale:

- implicarea băncii centrale în supravegherea prudențială;
- legătura dintre independență și responsabilitate;
- cooperarea și dialogul cu alți factori de decizie economică” [214].

Cercetătorul român A. Dumitrescu-Pasecinic menționează că „Analiza aspectelor legate de independență are un rol important în evaluarea nivelului de convergență dintre legislația națională a statelor membre care nu au adoptat moneda euro, pe de o parte, și Tratatul și Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene, pe de altă parte” [79, p. 159].

Cu titlu informativ, ținem să precizăm că, în Rapoartele de convergență ale Băncii Centrale Europene se conține o descriere clară în privința celor patru categorii de independență a băncii centrale. Referindu-se la independența băncii centrale, Raportul de convergență a Băncii Centrale Europene evidențiază că „independența băncilor centrale nu este un scop în sine, ci reprezintă un instrument esențial pentru atingerea unui obiectiv care ar trebui să fie clar definit și să aibă prioritate față de orice alte obiective” [23].

Independența funcțională. Acest tip de independență presupune că obiectivul fundamental al băncii centrale trebuie să fie exprimat într-o manieră clară și transparentă. De asemenea, independența funcțională are în vedere situația când obiectivul fundamental al băncii centrale trebuie să elimine orice ambiguități în reglementările juridice. „Acest tip de independență este asigurat prin dotarea băncilor centrale cu mijloacele și instrumentele necesare pentru îndeplinirea acestui obiectiv în mod independent de oricare altă autoritate” [23].

„Independența instituțională are în vedere, pe de o parte, relația de subordonare a băncii centrale, fie față de Guvern, fie față de Parlament, în practică neexistând bănci centrale total subordonate Guvernului și nici total independente, propunându-se în acest sens o clasificare a băncilor centrale pe patru nivele:

- Banca Franței și Banca Angliei ar fi cel mai mult subordonate față de guvern;
- în categoria a doua este plasată Banca Belgiei;

- în categoria a treia Banca Japoniei și Banca Statelor Unite ale Americii;
- printre cele mai independente sunt plasate Banca Elveției și Bundesbank (Banca centrală a Germaniei)” [86, p. 462].

„Pe de altă parte, independența instituțională poate fi corelată cu obiectivele statutare ale fiecărei bănci centrale, constatându-se în acest sens creșterea gradului de independență odată cu claritatea obiectivelor. Astfel, în cazul Băncii Angliei obiectivul acesteia constă în asigurarea bunăstării națiunii, în cazul Băncii Franței obiectivul constă în reglarea monedei și a creditului, în cazul Băncii Belgiei statutul nu prevede nici un obiectiv, iar Bundesbank-ul are prevăzut drept obiectiv asigurarea stabilității monedei naționale” [101, p. 184].

„Cadrul juridic privind activitatea băncii centrale trebuie să furnizeze o bază stabilă pe termen lung pentru funcționarea acesteia” [79, p. 160]. „Crearea unui mediu favorabil ... necesită, printre altele, o politică monetară orientată spre stabilitate, inclusiv un cadru instituțional stabil care să mențină încrederea pieței în independența deplină a băncii centrale” [15, p. 67].

Revenind la Raportul de convergență al Băncii Centrale Europene pe anul 2020, constatăm că Banca Centrală Europeană vine cu explicații referitor la independența instituțională: „Indiferent dacă banca centrală națională este organizată ca un organism aflat în proprietatea statului, un organism specializat de drept public sau pur și simplu o societate pe acțiuni, există riscul ca, în temeiul existenței unei asemenea relații de proprietate, proprietarul să aibă posibilitatea de a-și exercita influența asupra procesului decizional al acesteia în ceea ce privește misiunile legate de Sistemul European al Băncilor Centrale” [23]. Într-un alt aviz, Banca Centrală Europeană explică că „Independența băncii centrale are nevoie de un cadru legal stabil pentru a asigura funcționarea băncii centrale. Schimbările frecvente ale cadrului legal pot afecta negativ stabilitatea organizațională și de guvernare a unei bănci centrale naționale și ar putea afecta astfel independența instituțională a acesteia” [15], [18].

„Dispozițiile statutare referitor la adoptarea de către terți (de exemplu, guverne) a hotărârilor privind descărcarea de răspundere a membrilor organelor de decizie ale băncii centrale (de exemplu, în ceea ce privește conturile) trebuie să prevadă elemente de siguranță corespunzătoare, astfel încât o asemenea competență să nu afecteze capacitatea unui membru al organelor de conducere al băncii centrale de a adopta în mod independent decizii cu privire la misiunile legate de Sistemul European al Băncilor Centrale (sau de a aplica decizii adoptate la nivelul Sistemului European al Băncilor Centrale)” [79, p. 161].

Un alt tip de independență este cea personală. În conformitate cu Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale, „statutele băncilor centrale naționale trebuie să specifice o durată

minimă de cinci ani pentru mandatul guvernatorilor” [219]. Totodată, prevederile articolului 14.2 oferă „protecție împotriva demiterii arbitrare a guvernatorilor, precizând faptul că guvernatorii pot fi eliberați din funcție doar în cazul în care nu mai îndeplinesc condițiile necesare exercitării îndatoririlor ce le revin sau în cazul în care se fac vinovați de abateri grave, și menționează posibilitatea de a contesta o eventuală demitere printr-o acțiune la Curtea de Justiție a Uniunii Europene” [219].

Când ne referim la o bancă centrală modernă, M. M. Nsouli punctează cu claritate „necesitatea numirii guvernatorului și a celorlalți membri ai organului de conducere pentru un mandat cât mai lung” [189, p. 80].

În conformitate cu Raportul de convergență Băncii Centrale Europene 2020, „independența financiară este capacitatea unei instituții de a dispune în mod autonom de resursele sale” [23]. „Principiul independenței financiare implică și faptul că o bancă centrală trebuie să dispună de mijloace suficiente nu numai pentru exercitarea misiunilor legate de Sistemul European al Băncilor Centrale, ci și pentru îndeplinirea propriilor atribuții la nivel național (de exemplu, supravegherea sectorului financiar, finanțarea administrării și a operațiunilor proprii, furnizarea de asistență pentru acoperirea nevoii de lichiditate în situații de urgență)” [16]. „Statele membre nu trebuie să pună băncile centrale în situația de a nu putea dispune de resurse financiare suficiente și de capital net adecvat” [17]. Teoreticianul și practicianul român A. Dumitrescu-Pasecinic susține ideea că „independența financiară implică și faptul că o bancă centrală trebuie să aibă mereu capital suficient” [79, p. 161]. Totodată, același autor specifică faptul că „conceptul de independență financiară ar trebui evaluat din perspectiva capacității unui terț de a exercita o influență directă sau indirectă nu numai asupra atribuțiilor unei bănci centrale, ci și asupra capacității acesteia de a-și îndeplini mandatul atât din punct de vedere operațional, respectiv al resurselor umane, cât și financiar, prin prisma resurselor financiare corespunzătoare” [79, p. 162]. Însă potrivit Avizului Băncii Centrale Europene CON/2019/12 privind modificările în structura de guvernare a Băncii Naționale a Belgiei „dacă un terț are competența de a stabili sau de a influența bugetul unei bănci centrale, această situație este incompatibilă cu principiul independenței financiare, cu excepția cazului în care legea prevede o clauză de salvagardare pentru garantarea faptului că o astfel de competență nu aduce atingere mijloacelor financiare necesare îndeplinirii de către banca centrală națională a misiunilor legate de Sistemul European al Băncilor Centrale” [19]. În final, suntem de acord cu opinia autorului A. Guștiuc, care explică într-un mod clar că „Independența financiară se referă la independența băncii în a-și stabili propriul buget, condiție esențială pentru realizarea dimensiunilor celorlalte coordonate” [101, p. 185].

Pe lângă independență, o caracteristică importantă a politicii duse de către banca centrală este transparența. Transparența politicii monetare reprezintă mijlocul prin intermediul căreia se poate crește responsabilitatea băncii față societate. Într-un final, banca centrală trebuie să coordoneze exact acele politici care corespund intereselor financiar-bancare naționale.

În scopuri practice, există mai multe tipuri de transparență în politica monetară a băncii centrale:

- transparența politică, care constă în transparența obiectivelor politicii economice a statului;
- transparența economică, care presupune prezentarea informațiilor despre starea actuală și previziunile economice;
- transparența operațională, prin care se subînțelege prezentarea informațiilor cu privire la acțiunile desfășurate de către banca centrală pe piețele financiare;
- transparența procedurală, care precizează informațiile despre mecanismele decizionale în politica monetară;
- transparența strategică, ceea ce înseamnă că banca centrală trebuie să prezinte informații despre motivele luării deciziilor și despre acțiunile întreprinse în viitor.

Cu referire la independența băncii centrale, de asemenea, considerăm necesar să analizăm care este situația Băncii Naționale a Moldovei.

Actualmente, Banca Națională a Moldovei dispune de independență funcțională, ceea ce presupune că obiectivul fundamental al băncii centrale este exprimat într-un mod clar și transparent. În afară de expunerea clară a obiectivului fundamental, independența funcțională se referă și la situația când acesta înlătură orice ambiguități în reglementările juridice. „De asemenea, Banca Națională a Moldovei are libertatea de a alege instrumentele, modul și momentul de utilizare a acestora, pe care le consideră necesare, dintre cele prevăzute de lege, pentru realizarea obiectivelor politicii sale monetare, fără o aprobare prealabilă din partea guvernului” [101, p. 186].

Din punct de vedere instituțional, banca centrală autohtonă se prezintă ca o instituție independentă față de guvern. Prin urmare, realizând o analiză minuțioasă a Legii Băncii Naționale a Moldovei putem constata că aceasta se află într-o poziție subordonată numai față de Parlament.

Din punct de vedere personal, legiuitorul prevede o durată minimă de șapte ani pentru mandatul guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei, dar și pentru membrii Consiliului de supraveghere și ai Comitetului executiv.

Din punct de vedere financiar, Banca Națională a Moldovei, deși este un organ de stat, dispune de un buget propriu, ceea ce îi asigură autonomia necesară pentru îndeplinirea funcțiilor sale.

Independența membrilor Consiliului de supraveghere este asigurată prin numirea acestora de către Parlament pe o perioadă de 7 ani. În același timp, este posibilă reînnoirea mandatului acestora. Cu titlu explicativ, precizăm că dintre cei șapte membri, unul este președinte, fiind și Guvernator al Băncii Naționale a Moldovei, altul este vicepreședinte, fiind și prim-viceguvernator al Băncii Naționale a Moldovei. În cazul unui membru, care este și viceguvernator al băncii centrale autohtone, acesta este numit de către Parlament la recomandarea Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei, iar în cazul celorlalți patru membri, care activează în afara Băncii Naționale, aceștia sunt numiți de Parlament la propunerea Comisiei economie, buget și finanțe a Parlamentului. Astfel, ajungem la concluzia că Consiliul de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei nu poate include nici un reprezentant al guvernului, deci este în afara imixtiunilor guvernului.

În acest context, putem spune că, din punct de vedere al independenței, Banca Națională a Republicii Moldova poate fi clasată printre băncile considerate a avea un grad mediu de independență.

Problematica independenței Băncii Naționale a Moldovei are mai multe fațete și este un subiect destul de subtil și delicat. În perioada anilor 2013-2024 am fost martori ai unor tentative de imixtiune în activitatea Băncii Naționale a Moldovei din partea entităților publice, în special fiind vorba de autoritățile publice centrale, precum Guvernul și Parlamentul. Aceste ingerințe sau tentative neconsumate au readus în albia discuțiilor doctrinare practicile internaționale privind independența băncilor centrale și cum această independență a Băncii Naționale a Moldovei corelează cu independența bancară generală de pe plan internațional. Aceasta cu atât mai mult, cu cât, au existat multiple acțiuni ce au afectat într-o măsură mai mică sau mai mare independența Băncii Naționale a Moldovei. Cu titlu de exemplu, menționăm Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova din 01.10.2013 privind declararea drept neconstituțională a unor prevederi din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, în virtutea cărora unele acte administrative ale Băncii Naționale a Moldovei nu puteau fi atacate și implicit suspendate. Un alt exemplu elocvent – crearea unei entități – Comitetului Național de Stabilitate Financiară, pe care îl considerăm o amenințare eternă la independența Băncii Naționale a Moldovei. Anticipăm în viitorul apropiat apariția unor situații de conflict instituțional între respectivul Comitet și Banca Națională a Moldovei. Alte exemple sunt cu totul actuale, desprinse din realitățile anului 2024. Ne referim la cazurile recente prin care este afectată independența Băncii Naționale a Moldovei –

recunoașterea (repetată, în ianuarie și martie 2024) de către instanțele de judecată din Republica Moldova a Băncii Naționale a Moldovei în calitate de parte civilmente responsabilă în dosarele de fraudă bancară.

Cazurile menționate de imixtiune în activitatea Băncii Naționale a Moldovei, riscă să afecteze nu doar independența Băncii Naționale a Moldovei, ci și să aibă un impact negativ asupra încrederii populației în sectorul bancar al Republicii Moldova, să provoace nedumerirea partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova și să compromită într-o anumită măsură parcursul nostru european.

În practica și doctrina internațională s-a sedimentat conceptul conform căruia, cu cât independența băncilor centrale este mai afectată, cu atât scade eficiența politicilor sale monetare, a atribuțiilor sale (stabilitatea prețurilor, menținerea inflației la cote țintă etc.). În ultimă instanță investitorii țin să se ferească de statele a căror economie suferă de derapaje legate de nesocotirea independenței băncilor centrale. Drept urmare, scade atractivitatea economică a țării, ce duce la deficiențe bugetare și subsecvent la sărăcirea populației. Iar ca o consecință a sărăcirii populației, se trece de la consecințele economice la cele de ordin politic – migrarea în masă a alegătorilor spre politicienii populiști și adesea lipsiți de integritate.

Eliminarea carențelor și condițiilor ce duc la afectarea independenței Băncii Naționale a Moldovei devine astfel o condiție sine qua non pentru o economie de piață și pentru o eficiență juridico-economică de conlucrare a Băncii Naționale a Moldovei cu alte instituții ale administrației publice centrale. Prin urmare, insistăm pe necesitatea imediată de a îmbunătăți cadrul legal actual, prin eliminarea lacunelor și instituirea unei situații clare și lipsită de ambiguități în ceea ce privește situațiile de interacțiune dintre Banca Națională a Moldovei și instituțiile administrației publice centrale. Se cere eliminarea tuturor cauzelor și condițiilor ce pot atrage situațiile de afectare a independenței Băncii Naționale a Moldovei, stabilirea unor reguli clare de interacționare, fiind eliminate oricare riscuri de imixtiune în activitatea Băncii Naționale a Moldovei. Instrumentarul de măsuri nu este unul exhaustiv și ar putea include acțiuni precum: modificarea legislației procesual-civile prin care s-ar stabili criteriile de suspendare a actelor de către instanțele de judecată; modificări la Codul Administrativ, prin care s-ar stabili criteriile de contestare a actelor administrative emise de către Banca Națională a Moldovei; eliminarea obligativității preavizării actelor și inițiativelor Băncii Naționale a Moldovei de către Ministerul Justiției.

La modul practic, realizarea dezideratului fortificării independenței Băncii Naționale a Moldovei trebuie să se realizeze având la bază acțiuni de corelare a activității Băncii Naționale a Moldovei prin prisma legislației ce asigură transparența de activitate, în special fiind pus

accentul pe ajustarea activității sale la prevederile noii Legi privind accesul la informațiile de interes public, care este în vigoare începând cu data de 08.01.2024. Aceasta cu atât mai mult, cu cât noua lege este inspirată din Convenția de la Tromsø, care pune un accent sporit pe transparența instituțiilor administrației publice centrale.

De asemenea, ținând cont de evoluțiile de ultimă oră din Republica Moldova, menționăm că deciziile Consiliului Suprem de Securitate ar putea deveni obligatorii pentru toate autoritățile responsabile de securitatea națională, inclusiv Banca Națională a Moldovei. Considerăm că acest pas necesită o monitorizare atentă, deoarece ar putea știrbi din independența băncii centrale naționale.

În trecut, în activitatea Băncii Naționale a Moldovei erau atestate cazuri de publicare a stenogramelor ședințelor Consiliului de Administrație cu reținere de 5-6 luni, fapt care nu este compatibil cu o activitate eficientă a Băncii Naționale a Moldovei și care, într-o perspectivă mai îndepărtată, poate duce la afectarea independenței sale instituționale.

Totodată, atestăm o interacțiune absolut ineficientă și extrem de slabă dintre Banca Națională a Moldovei și diferite instituții de cercetare, care prin eforturile sale de studii științifice ar putea sprijini, pe cale doctrinală, eforturile Băncii Naționale a Moldovei de a-și consolida independența sa instituțională.

În fine, este de menționat că consacrarea independenței Băncii Naționale a Moldovei și asigurarea ei finală nu este un scop un sine de dragul unei independențe efemere. Independența Băncii Naționale a Moldovei este un element cheie, piatra de temelie în sistemul de armonizare a legislației și practicilor bancare autohtone la cele desprinse din spațiul Uniunii Europene. Totodată, consacrarea și respectarea cu sfințenie a principiului independenței Băncii Naționale a Moldovei se racordează perfect cu principiile și bunele practici de funcționare a Băncii Centrale Europene. Iar prin aceasta, Banca Națională a Moldovei se conformează reglementărilor internaționale în materia independenței sale, cu titlu de exemplu fiind menționate normele Comitetului de la Basel și cele ce guvernează activitatea Fondului Monetar Internațional și a Băncii Mondiale.

Având în vedere tendințele mondiale și, în special cele europene, considerăm că menținerea și sporirea gradului de independență a Băncii Naționale a Moldovei constituie o condiție esențială în perspectiva integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

#### **2.4. Entități reglementate și supravegheate de Banca Națională a Moldovei**

Acest paragraf este consacrat analizei entităților reglementate și supravegheate de Banca Națională a Moldovei – băncile comerciale. În opinia autorului A. Guștiuc „Băncile comerciale

sunt instituții financiare specializate atât în atragerea de resurse (constituirea de depozite), și plasarea acestora prin acordarea de credite, cât și în efectuarea plăților între titularii de cont, agenți economici” [100, p. 78]. În același timp, în conformitate cu articolul 3 al Legii privind activitatea băncilor nr. 202 din 2017 [160] și articolul 2 al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548 din 1995 [157], banca este „persoana juridică care, prin activitatea sa, acceptă de la persoane fizice și juridice depozite sau echivalente ale acestora, ce nu sunt transferabile prin diferite instrumente de plată, și care utilizează aceste mijloace total sau parțial pentru a acorda credite sau a face investiții pe propriul cont și risc” [157].

„Legea privind activitatea băncilor nr. 202/2017 prevede că aceasta se aplică băncilor persoane juridice din Republica Moldova, inclusiv sucursalelor din străinătate ale acestora și sucursalelor băncilor din alte state, în ceea ce privește activitatea acestora desfășurată în Republica Moldova” [160].

Renumiții cercetători autohtoni, A. Armeanic și V. Cojocaru, menționează că „Banca este considerată cea mai importantă instituție financiară. Ea fiind definită ca o persoană juridică care atrage de la persoane fizice sau juridice depozite sau echivalente ale acestora, transferabile prin diferite instrumente de plată, și care utilizează aceste mijloace total sau parțial pentru a acorda credite sau a face investiții pe propriul cont și risc” [13, p. 78].

Însumând cele enunțate supra, putem evidenția activitățile exercitate de bănci:

- „atragerea disponibilităților monetare prin operativitate și condiții de depozitare avantajoase din punct de vedere al remunerării, lichidității, disponibilității și siguranței;
- acordarea de credite pe diferite termene;
- asigurarea unei circulații eficiente a mijloacelor și instrumentelor de plată în scopul derulării rapide a decontărilor între clienții băncilor.
- păstrarea în siguranță a valorilor;
- sporirea și diversificarea ofertei de servicii financiare pentru clienți, persoane fizice și juridice.” [100, p. 78].

Conform Raportului asupra stabilității financiare 2022, „în Republica Moldova activează 11 bănci” [200], care sunt licențiate de Banca Națională a Moldovei:

1. „Banca Comercială „Comerțbank” Societate pe Acțiuni.
2. Banca Comercială „Energbank” Societate pe Acțiuni.
3. Banca Comercială „EuroCreditBank” Societate pe Acțiuni.
4. Banca Comercială „Eximbank” Societate pe Acțiuni.
5. Banca Comercială „Moldindconbank” Societate pe Acțiuni.

6. Banca Comercială „Moldova-Agroindbank” Societate pe Acțiuni.
7. Banca Comercială „ProCredit Bank” Societate pe Acțiuni.
8. Banca Comercială Română Chișinău Societate pe Acțiuni.
9. Banca Comercială „Victoriabank” Societate pe Acțiuni.
10. „Banca de Finanțe și Comerț” Societate pe Acțiuni.
11. OTP Bank Societate pe Acțiuni” [25].

„Din prevederile legilor menționate mai sus, putem face o diferențiere dintre bancă și alte instituții financiare, care constă în permisiunea pentru prima și interdicție pentru cele din urmă de a accepta depozite și de a acorda credite „transferabile prin diferite instrumente de plată”. Cu alte cuvinte, particularitatea băncii constă în atragerea depozitelor bănești, acordarea creditelor, și organizarea traficului de plăți, iar a instituțiilor financiare – numai în atragerea depozitelor și acordarea creditelor sau investirea acestora” [13, p. 37]. Prin urmare, remarcăm că atributul diferențial dintre o bancă și o instituție financiară constă în faptul că pe lângă atragerea depozitelor bănești și acordarea creditelor, banca își asumă și obligația de a organiza traficul de plăți.

În continuare, vom schița tabloul celor 4 bănci, fiind cele mai importante ale sistemului bancar autohton: Banca Comercială „Moldova-Agroindbank”, Banca Comercială „Moldindconbank”, OTP Bank și Banca Comercială „Victoriabank”.

Banca Comercială „Moldova-Agroindbank”, așa cum se poate de observat din studiul comparat, este banca care se află în topul băncilor naționale după valoarea depozitelor la termen. Ca rezultat, Banca Comercială „Moldova-Agroindbank” „este titanul segmentului bancar moldovenesc” [100, p. 80].

Referindu-ne la istoricul Băncii Comerciale „Moldova-Agroindbank”, constatăm că această bancă a fost fondată la data de 8 mai 1991. Banca Comercială „Moldova-Agroindbank” este succesoarea reprezentanței Băncii Agroindustriale a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste din Moldova. Inițial această bancă se baza pe businessul agroindustrial. Însă în 1993 a devenit o bancă universală. În anul 1995 Banca Comercială „Moldova-Agroindbank” „a continuat evoluția în domeniul proceselor bancare prin aplicarea bilanțului zilnic, a contului corespondent unic și a poștei electronice, ceea ce permite efectuarea decontărilor în termen de o singură zi bancară. Banca a fost conectată la sistemele informaționale *REUTERS* și *SWIFT*” [135]. În 1996 se începe o eră nouă privind evoluția băncii în cauză, la conducerea căreia a fost aleasă N. Vrabie, care a activat până în anul 2013. În anul 2000 a fost lansată plata prin intermediul cardului, fiind numită liderul băncilor din Moldova. În această perioadă, grație evoluției activității sale, a crescut numărul clienților, atât persoane fizice, cât și persoane juridice.

Din punct de vedere evolutiv, banca își dezvoltă rețelele electronice bancare. Internet-banking sau e-banking este un serviciu demarat pe teritoriul Republicii Moldova de către Banca Comercială „Moldova-Agroindbank”, care are succes. O altă provocare a băncii este implementarea achitării serviciilor prin telefon. Odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale, Banca Comercială „Moldova-Agroindbank” a implementat proiectul maib.online „care a integrat toate serviciile oferite de bancă la distanță”. La conducerea băncii vine Serghei Cebotari, banca la acel moment având în jur de 1500 de angajați. Pe parcursul următorilor ani, și-a sporit calitatea servirii clienților sub toate aspectele. „Este lansat numărul scurt al Contact Center 1313. În contextul pandemiei COVID-19, banca întreprinde un șir de măsuri de susținere a clienților și afacerilor lor” [135]. Începând cu anul 2021, președintele Băncii Comerciale „Moldova-Agroindbank”, numit de Consiliul băncii și aprobat de Banca Națională a Moldovei, devine G. Shagidze. În calitate de element notoriu este lansarea proiectului de plată în transportul public fără numerar. „Banca s-a angajat în următorii 3 ani să modernizeze aplicația mobilă și Internet Bankingul pentru Business Banking. La fel, a implementat serviciul *SmartPOS*, care face posibilă acceptarea plăților cu cardul pe smartphone sau tabletă” [135].

Banca Comercială „Moldindconbank” a fost fondată la 25 octombrie 1991, drept bază servind Banca Republicană de Stat pentru Industrie și Construcții. „Moldindconbank este o bancă sistemică, care deține cea mai vastă rețea de unități bancare din Republica Moldova – 70 de sucursale, 88 de agenții și 262 de *ATM-uri*” [182].

Începând cu anul 1996, banca a utilizat sistemele informaționale de plăți *REUTERS* și *SWIFT*. Cu titlu informativ, Banca Comercială „Moldindconbank” dispune de un edificiu extravagant, „arhitectul V. Modîrcă obținând premiul de stat al Republicii Moldova pentru proiectarea sediului central” [183]. „În anul 2000, a fost finalizată implementarea în filialele băncii a celui mai performant sistem bancar automatizat *RS-Bank*, care permite efectuarea operațiunilor bancare în regim de timp real (*on-line*) prin utilizarea mijloacelor rețelei „Internet”” [183]. Ulterior, a fost implementată efectuarea plăților prin rețeaua telefonică, fiind numită *telebanking*, care a avut un succes incontestabil. Grație activismului de care a dat dovadă în evoluția sa, Banca Comercială „Moldindconbank” a fost supranumită cea mai activă bancă națională din anul 2004. Apoi a urmat implementarea sistemului Bank-online, care este un sistem bancar automatizat. Ceea ce face Banca Comercială „Moldindconbank” să fie diferită de celelalte bănci naționale este colaborarea fructuoasă cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare. În dezvoltarea sa, Banca Comercială „Moldindconbank” i s-a decernat mai multe diplome și distincții, printre care „Standardul de aur pentru calitate”, „Dezvoltare dinamică”, „Eficiență și stabilitate”, „Cea mai inovativă bancă din Moldova” ș.a. Din punct de vedere

cronologic, în anul 2016 „Banca Comercială „Moldindconbank” a lansat serviciul Direct Transfer. Prin intermediul site-ului [direct.micb.md](http://direct.micb.md) clienții au posibilitatea de a primi transferurile rapide direct pe cardul, contul sau depozitul personal” [183]. Este salutar faptul că în anul 2022 „Banca Comercială „Moldindconbank” a emis 1 000 000 de carduri și a donat 1 000 000 de lei pentru refugiații din Ucraina. Și anul 2023 este unul fructuos pentru „Banca Comercială „Moldindconbank”. „Moldindconbank a lansat programul de transformare – *MICB4YOU*, care va alinia banca la cele mai bune practici internaționale. Prin urmare, clienții băncii vor beneficia de produse și servicii complete, atât digital, cât și în orice oficiu „Moldindconbank”, mai rapid, mai simplu și mai comod” [182]. Într-un interviu, președintele Băncii Comerciale „Moldindconbank”, Alexander Picker a menționat: „...Optimizarea modelului operațional va crește semnificativ performanța și eficiența, iar implementarea noilor soluții IT va permite avansarea la un alt nivel de banking...”[182]. Ca rezultat, grație dezvoltării și implementării tehnologiilor digitale în cadrul sistemului bancar, se va oferi comoditate atât angajaților băncii, cât și clienților.

OTP Bank își începe activitatea la 4 iulie 1990. În scurt timp, banca a beneficiat de linie de creditare din partea organizațiilor financiar-bancare internaționale. Ulterior, în scopul eficientizării activității sale, banca a aderat la sistemul informațional *SWIFT*. De rând cu celelalte bănci naționale, Banca Comercială „Moldova-Agroindbank” și Banca Comercială „Moldindconbank”, în anul 2003, Banca Comercială „Mobiasbanca” implementează sistemul bancar on-line. „Pentru prima dată cardurile pe teritoriul Republicii Moldova au fost emise anume de această bancă” [100, p. 83]. Ulterior, banca se bucură de implementarea serviciului de telerecuperare [136]. „La data d 25 iulie 2019, OTP Bank Nyrt a achiziționat pachetul majoritar de 96,69% deținut de către Groupe Societe Generale în Banca Comercială „Mobiasbanca-Groupe Societe Generale” S.A. Noul nume oficial al băncii este OTP Bank” [136].

Actualmente, Banca Comercială „Victoriabank” se află pe locul 4 în topul celor mai importante bănci din Moldova. „Fondată în 1989 și fiind prima bancă comercială din Republică, fără îndoială că, această bancă posedă astăzi cei mai dinamici indici de dezvoltare” [100, p. 81]. „Victoriabank”, fiind parte a Grupului Financiar Banca Transilvania, a adus oportunități în mod constant clienților săi. „Astfel, „Victoriabank” rămâne o instituție financiară de încredere, dedicată satisfacerii nevoilor clienților și sprijinirii dezvoltării economice a Republicii Moldova” [137]. În anul 2023 Banca europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare a decis să ofere Băncii Comerciale „Victoriabank” un împrumut în valoare de 5 milioane de euro. „Acest credit va permite băncii să sprijine întreprinderile mici și mijlocii din Republica Moldova în eforturile lor de modernizare a tehnologiilor și echipamentelor conform standardelor Uniunii Europene. În

plus, la finalizarea proiectelor, IMM-urile eligibile primesc până la 15 % *cashback* din costurile investițiilor finanțate de Uniunea Europeană” [237].

Revenind la înființarea băncilor comerciale, potrivit articolului 16 alineatul (2) al Legii privind activitatea băncilor nr. 202/2017, „băncile sunt organizate ca societăți pe acțiuni conform legislației cu privire la societățile pe acțiuni” [160]. „Societatea pe acțiuni este considerată societatea comercială al cărei capital este în întregime împărțit în acțiuni” [100, p. 91].

Articolul 2 al Legii privind societățile pe acțiuni prevede că „societatea pe acțiuni este societatea comercială al cărei capital social este în întregime divizat în acțiuni și ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul societății” [167]. În conformitate cu articolul 28 al Legii sus menționate „societatea poate fi înființată pe calea organizării unei societăți noi sau a reorganizării unei persoane juridice în funcțiune” [167]. Sunt evidențiate câteva etape în ceea ce privește înființarea societății:

1. „Luarea deciziei;
2. Încheierea contractului de societate (luarea hotărârii de înființare a societății);
3. Subscrierea fondatorilor la acțiunile plasate;
4. Ținerea adunării constitutive;
5. Elaborarea statutului societății;
6. Înaintarea pachetului în formă scrisă, anexând pachetul de acte” [101, p. 91].

Profesorii A. Armeanic și V. Cojocaru accentuează că „Cu toate acestea, Legea privind societățile pe acțiuni stipulează că particularitățile înființării și statutul juridic al societăților pe acțiuni în domeniul activității bancare sunt stabilite și de alte acte legislative, adică de Legea privind activitatea băncilor nr. 202/2017” [13, p. 37]. În continuare cercetătorii în domeniul dreptului bancar vin cu următorul argument „aceasta se explică prin faptul că banca este o societate cu statut juridic specific și care desfășoară o activitate comercială specifică. Iată de ce față de bănci se vor aplica unele norme deosebite față de cele aplicabile societăților pe acțiuni în general (ex. modul de constituire și menținere a capitalului statutar, condițiile de desfășurare a activității, procedurile de lichidare etc.)” [13, p. 37].

În ceea ce privește licențierea băncilor, în conformitate cu articolul 16 din Legea cu privire la activitatea băncilor 202/2017 „băncile persoane juridice din Republica Moldova, înainte de începerea propriu-zisă a activității, trebuie să obțină de la Banca Națională a Moldovei licența pentru desfășurarea activităților nominalizate la articolul 14 alineatul (1)” [160]. Taxa pentru eliberarea licenței este de 50 000 lei. Articolul 9 din legea-cadru stabilește că „suma minimă subscrisă și depusă în capitalul băncii se stabilește în quantum de 100 de milioane de lei” [160]. „Banca trebuie să aibă un statut în care se specifică denumirea, adresa, obiectul activității,

funcțiile consiliului băncii, cuantumul capitalului, tipul, numărul, valoarea nominală a acțiunilor și drepturile de vot legate de ele. Statutul băncii poate fi modificat doar cu aprobarea Băncii Naționale dată în scris” [13, p. 38].

Domeniul de activitate și de supraveghere a băncilor comerciale este reglementat de un șir de acte normative, atât de pe dimensiunea Băncii Naționale a Moldovei, cât și de pe dimensiunea regimului juridic al băncilor comerciale din Republica Moldova. Totuși, actul principal și fundamental, ce guvernează materia regimului juridic de reglementare și supraveghere a băncilor comerciale de către Banca Națională a Moldovei este Legea nr. 202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor. [160].

În conformitate cu prevederile Legii nr. 202, organele de conducere a băncilor comerciale sunt:

1. Adunarea generală a acționarilor băncii;
2. Consiliul băncii;
3. Comitetele specializate ale Consiliului băncii;
4. Organul executiv al băncii.

Adunarea generală a acționarilor băncii. Regimul juridic de activitate al băncilor comerciale în calitatea sa de societăți pe acțiuni comportă un anumit specific. Pe de o parte există Legea nr.1134 din 1997 privind societățile pe acțiuni, care așa cum reiese din titlul său, dispune de o arie de aplicabilitate mult mai largă și excelează domeniul bancar. Pe de altă parte, băncile comerciale fiind societăți pe acțiuni cu un anumit specific, nu se conformează întru totul dispozițiilor Legii nr.1134 din 1997 privind societățile pe acțiuni. La modul practic, articolul 36 alineatul (2) din Legea nr. 202 din 2017 privind activitatea băncilor stabilește multiple excepții de la regula generală, enumerând prevederile Legii nr.1134 din 1997 privind societățile pe acțiuni care sunt aplicabile băncilor comerciale.

Cu regret, Legea nr. 202 din 2017 nu face trimitere la prevederile Codului civil modernizat al Republicii Moldova, în partea ce ține de regimul juridic al societăților pe acțiuni. Or, acest aspect ar putea genera anumite interpretări eronate.

Consiliul băncii. Articolul 40 alineatul (2) din Legea nr. 202 din 2017 privind activitatea băncilor, prevede expres că, „Consiliul băncii este format dintr-un număr impar de membri persoane fizice, dar nu mai puțin de trei. Membrii consiliului sunt aleși de adunarea generală a acționarilor băncii pentru un termen de până la 4 ani. Membrii consiliului pot fi realeși pentru un nou termen.”

Rolul Consiliului băncii este definit în articolul 41 alineatul (1) și prezumă că „Consiliul băncii îndeplinește rolul de supraveghere și monitorizare a procesului decizional de conducere și este responsabil de activitatea băncii per ansamblu și de soliditatea financiară a acesteia”.

Comitetele specializate ale Consiliului băncii. Orice bancă comercială trebuie să înființeze și să dispună de un comitet de audit și de un comitet de administrare a riscurilor stabilite de Consiliul băncii [160]. Conform articolului 44 alineatul (3) din Legea nr. 202 din 2017 privind activitatea băncilor, „Comitetele specializate trebuie să fie formate exclusiv din membri ai Consiliului băncii și cel puțin 1/3 din membrii acestora trebuie să fie independenți conform articolului 41 alineatul (5)”. În fine, atribuțiile, funcțiile și responsabilitatea comitetelor specializate, precum și cerințele față de membrii acestora sunt stabilite în actele normative ale Băncii Naționale a Moldovei [160].

Organul executiv al băncii. Articolul 40 alineatul (3) din Legea nr. 202 din 2017 privind activitatea băncilor, prevede expres că, „Organul executiv este format din cel puțin 3 membri persoane fizice, numiți de către Consiliul băncii pe un termen stabilit de statutul băncii.”

Rolul Organului executiv al băncii este definit în articolul 42 alineatul (1) al Legii nr. 202 din 2017 și prezumă că „Organul executiv exercită funcția de conducere curentă a băncii sub supravegherea directă a Consiliului și gestionează eficient și prudent activitatea băncii într-un mod corespunzător cu strategia și cadrul de administrare a activității băncii, aprobate de Consiliu”.

Epidemia de coronavirus – COVID 19 a influențat negativ întreaga lume, inclusiv și Republica Moldova. S-a făcut resimțit acest tip de virus și în sectorul bancar. Autorii unui studiu științific, A. Gribincea și L. Pîrțac explică care sunt efectele epidemiei în raport cu băncile: „pe plan național s-a implementat amânarea plăților la credite pentru persoanele fizice și juridice, s-au extins instrumentele de banking online pentru clienții băncilor ca să se realizeze mai simplu și comod oricând și oriunde, s-a prelungit automat valabilitatea cardurilor” [96, p. 130]. Ținem să menționăm că un rol important în perioada pandemiei în sistemul bancar al Republicii Moldova l-a jucat Banca Națională a Moldovei. Președintele Comitetului de Conducere al Băncii comerciale „Moldova-Agroindbank” Serghei Cibotari susține că „pandemia a impus o altă abordare față de activitatea băncii atât pe intern, cât și pe extern. A trebuit să ne reorientăm rapid și să luăm măsuri pentru a proteja cât mai mult posibil sănătatea angajaților, asigurându-i în continuare cu un loc de muncă” [211]. Astfel, remarcăm că în perioada post-pandemică, activitatea băncilor în Republica Moldova a fost rapid digitalizată. Băncile comerciale au dezvoltat strategia acordării creditelor rapide.

În scopul asigurării stabilității sistemului bancar autohton, Banca Națională a Moldovei depune efort considerabil pentru a menține legătura continuă cu băncile comerciale.

## **2.5. Concluzii la Capitolul 2**

În concluzie, în acest capitol, a fost prezentată originea și evoluția Băncii Naționale a Moldovei. Totodată, a fost evidențiată natura juridică a unei instituții-cheie pe scena națională – Banca Națională a Moldovei. În urma implementării Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, am demonstrat că legislația bancară națională este parțial armonizată la standardele europene.

În ultimii ani, Republica Moldova și-a intensificat eforturile pentru a armoniza legislația bancară cu directivele Uniunii Europene, ca parte a aspirațiilor sale de integrare europeană. Am constatat că armonizarea legislației bancare naționale la standardele europene este crucială în scopul perfecționării standardelor bancare din Moldova. Astfel, acestea sunt aliniate cerințelor europene. În același timp, grație transpunerii directivelor europene bancare în legislația națională, este facilitată colaborarea dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și, prin urmare, are loc accesul limitat la piețele financiare europene.

În ceea ce privește independența Băncii Naționale a Moldovei, având în vedere tendințele mondiale și, în special cele europene, considerăm că menținerea și sporirea gradului de independență a Băncii Naționale a Moldovei constituie condiția esențială în perspectiva integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Astfel, putem concluziona că creșterea independenței băncii centrale este asociată cu o îmbunătățire a situației economice din țară. Și viceversa, dacă ar exista tendința de diminuare a independenței Băncii Naționale a Moldovei, ar crea obstacole pentru reducerea inflației în țară.

Având în vedere că Republica Moldova se află în prezent într-o criză economică fără precedent, nivelul insuficient de independență al Băncii Naționale ale Moldovei poate fi folosit de autoritățile țării pentru a găsi o soluție fericită a problemelor de natură financiar-bancară. În special, deciziile Băncii Naționale ale Moldovei cu privire la creditarea băncilor comerciale, la efectuarea operațiunilor pe piața valutară, precum și la modificările politicii ratei dobânzii pot fi luate sub influența puterii executive ale statului. Însă, în pofida faptului că astfel de decizii sunt capabile să stabilizeze situația economică a Republicii Moldova pe termen scurt, din punct de vedere al dezvoltării economice pe termen lung, eficiența acestora poate fi nesemnificativă. În 2018 în Republica Moldova s-a atestat o tentativă de a diminua din nivelul de independență a Băncii Naționale ale Moldovei prin Proiectul Hotărârii Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea proiectului Legii cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară, însă acesta

a eşuat. Prin urmare, atributul principal al Băncii Naționale ale Moldovei este independența acesteia.

În Capitolul 2, de asemenea, am atins tangențial subiectul transparenței Băncii Naționale ale Moldovei, suficient de dificil de cuantificat, având un rol important în așteptările băncilor comerciale și ale cetățenilor. Cercetând aceste subiecte, ajungem la concluzia că, în comparație cu independența Băncii Naționale ale Moldovei, transparența ar putea crește enorm încrederea în banca centrală autohtonă. Astfel, în condițiile actuale, cea mai importantă prioritate de dezvoltare a Băncii Naționale ale Moldovei reprezintă creșterea transparenței acțiunilor acesteia.

De asemenea, a fost abordat și aspectul influențării sistemului bancar de pandemia COVID-19. Pe parcursul cercetării subiectelor din Capitolul 2 am constatat că activitatea băncilor în Republica Moldova a fost digitalizată parțial și a dezvoltat strategia acordării creditelor rapide, ceea ce denotă faptul că sistemul bancar al Republicii Moldova tinde spre perfecționare, și eventual, spre integrarea în sistemul bancar european.

### **3.SISTEMUL BANCAR EUROPEAN ȘI REVERBERAȚIILE SALE PENTRU SISTEMUL BANCAR AL REPUBLICII MOLDOVA**

#### **3.1. Cadrul instituțional al sistemului bancar european**

Procesul de integrare europeană reprezintă exprimarea voinței statelor membre de a construi o organizație supranațională – Uniunea Europeană. „Decizia fundamentală a statelor membre privind participarea la stabilirea și dezvoltarea procesului de integrare multinațională a devenit un catalizator generator de impulsuri pentru consecutivitatea deciziilor secundare, exprimând diverse politici comune care se dezvoltă și se multiplică în timp” [99, p. 36].

Cercetătorul moldovean V. Cucerescu susține că „construcția juridică europeană poate fi împărțită în două perioade distincte, a comunităților europene și a Uniunii Europene, în conformitate cu liniile directoare ale tratatelor constitutive” [57, p. 31]. Astfel, pe continentul european, au fost create trei comunități europene:

1. Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului;
2. Comunitatea Europeană a Energiei Atomice;
3. Comunitatea Economică Europeană.

Chiar dacă pacea dintre statele membre a rămas scopul de căpetenie al Comunităților, începând cu a doua jumătate a anilor 1950, o mare piață comună a devenit obiectivul acțiunii sale [240, p. 76]. Cu toate că piața comună avea dimensiune sectorială, aceasta crea un important precedent în dezvoltarea sistemului instituțional european [57, p. 32]. Susținem opinia savantului în domeniul dreptului, I. Erhan, care menționează că „inițial, Comunitățile Europene au fost create ca zonă de liber schimb ce presupunea excluderea taxelor vamale numai pentru anumite categorii de mărfuri, ca mai apoi să se aplice pentru majoritatea mărfurilor care circulă între statele-membre” [81, p. 169]. Crearea pieței comune determina realizarea uniunii vamale, prin stabilirea unui tarif vamal comun și libera circulație a persoanelor, serviciilor și capitalurilor.

Ulterior, obiectivul consacrat prin Actul Unic European a fost finalizarea „pieței interne”. Trecerea de la piața comună la piața internă nu este o simplă modificare terminologică, ci a fost considerată un obiectiv ambițios care implica adoptarea a 310 directive de apropiere a legislațiilor în vederea stabilirii progresive a pieței interne până la 31 decembrie 1992 [208, p. 82]. Autorul român G. L. Ispas susține ideea precum că „noțiunea de „piață internă” este mai puternică decât cea de „piață comună”, implicând nu numai realizarea celor patru libertăți – libera circulație a bunurilor, libera circulație a serviciilor, libera circulație a persoanelor și libera circulație a capitalului, ci și implementarea a unor noi politici publice în interiorul instituțiilor și

al statelor și atingerea coeziunii economice și sociale” [132, p. 9-10]. Deosebit de important, în contextul desăvârșirii pieței interne a Comunităților este și Acordul Schengen, adoptat la 14 iunie 1985 [49, p. 32]. Mai târziu, în cadrul Consiliului European din 1988, reunindu-se șefii de stat și de guvern ai statelor membre, a fost statuată necesitatea realizării Uniunii Economice și Monetare. Din start, însă, trebuie să menționăm că Uniunea Monetară se corelează aproape indispensabil cu Uniunea Economică [191, p. 6]. Astfel, a fost creat un comitet în frunte cu președintele Comisiei Europene din acea perioadă, Jaques Delors. Denumit după numele președintelui Comitetului, Raportul Delors a fost prezentat în 1989, în cadrul Consiliului European la Madrid. Raportul Delors a fost aprobat de către membrii Consiliului și a constituit fundamentul viitorului Tratat privind Uniunea Europeană, cunoscut și ca Tratatul de la Maastricht, după localitatea în care a fost semnat pe 7 februarie 1992 [56, p. 246]. Așa precum era decis în Raportul Delors, și Tratatul de la Maastricht prevedea unificarea monetară și economică preconizată în etape. O condiție importantă a îndeplinirii obiectivului major – crearea Uniunii Economice și Monetare o constituia necesitatea convergenței economiilor țărilor ce doresc să participe la Uniune [235, p. 96].

Este important să menționăm că „Uniunea Europeană este bazată pe două tratate: Tratatul Uniunii Europene și Tratatul Funcționării Uniunii Europene” [212, p. 3]. Divizarea în două tratate ale Uniunii Europene urmează un criteriu funcțional. Tratatul Uniunii Europene conține prevederi generale definind Uniunea, în timp ce Tratatul de Funcționare a Uniunii Europene conține prevederi specifice privind instituțiile și politicile Uniunii.

Într-un mod clar și detaliat, autorii A. Guștiuc, R. Gârlea și M. Prodan fac o prezentare a celor trei etape ale Uniunii Economice și Monetare:

- „Primei etape i-a fost caracteristică întreprinderea de măsuri precum:
  - a. consolidarea Sistemului Monetar European, participarea tuturor devizelor, conform regulilor obișnuite, la mecanismul de schimb al Sistemului Monetar European (adică marje autorizate în raport cu participarea) și înghețarea compoziției ECU;
  - b. liberalizarea totală a circulației capitalurilor intracomunitare;
  - c. coordonarea politicilor monetare și instaurarea unei convergențe dure a politicilor economice și a rezultatelor macroeconomice ale Statelor membre;
  - d. realizarea independenței Băncilor centrale față de guvernele lor, în măsura în care statutul și modul de funcționare a acestora să se apropie de cele ale viitoarei Bănci Centrale Europene;
  - e. pregătirea și ratificarea noului Tratat (Maastricht);
  - f. realizarea pieței interne (1 ianuarie 1993)

- Celei de-a doua etape îi este specifică pregătirea către Uniunea Economică și Monetară și presupune următoarele acțiuni:
  - a. Instaurarea Institutului Monetar European, care preluând funcțiile Fondului European de Cooperare Monetară, avea rolul de a menține și consolida cooperarea între Băncile centrale, de a coordona politicile monetare și asigura funcționarea efectivă a Sistemului Monetar European, pregătirea introducerii monedei euro și punerea în practică a viitoarei politici monetare unice;
  - b. Consolidarea coordonării politicilor economice cu supraveghere reciprocă.
- Etapei a treia îi este proprie o importanță specială în virtutea faptului că anume ea constituie momentul abandonării Sistemului Monetar European și intrării în vigoare a Uniunii Economice și Monetare, adică:
  - a. crearea Băncii Centrale Europene (transformarea Institutului European Monetar în Banca Centrală Europeană) și transferul principalelor prerogative (emisia, crearea, controlul și politica monetară) de la Băncile centrale europene către Banca Centrală Europeană, toate luate împreună constituind Sistemul European de Bănci Centrale;
  - b. orientări ale politicii economice care să devină hotărâri limitative pentru statele membre (de exemplu, în privința amplitudinii și finanțării deficitelor bugetare);
  - c. implementarea politicii monetare unice;
  - d. fixarea irevocabilă a parităților, prealabilă dispariției devizei naționale în favoarea monedei unice;
  - e. substituirea la 1 ianuarie 2002 a monedelor selectate cu moneda unică – „Euro”, la rata decisă de Consiliul european (ratele reținute sunt apropiate de ratele pivot al *ECU* din 1998)” [106, p. 25-26].

„În termeni practici, Uniunea Economică și Monetară înseamnă:

1. coordonarea elaborării politicii lor economice între statele membre;
2. coordonarea politicilor fiscale, în special prin stabilirea de limite pentru datoria și deficitul public;
3. politica monetară independentă, coordonată de Banca Centrală Europeană;
4. moneda unică și piața unică” [97, p. 60].

Moneda unică va crea noi oportunități de afaceri, va fi un stimulent puternic al comerțului intracomunitar, al circulației capitalului de la o țară la alta, va consolida piața unică europeană [198, p. 115]. Suntem de acord cu autorul G. Ferreol, care susține că „o monedă unică este capabilă să elimine orice risc de instabilitate în domeniu” [84, p. 247].

Analizând minuțios cele trei etape ale Uniunii Economice și Monetare, constatăm că cea de-a doua etapă a procesului de unificare monetară și economică se evidențiază prin crearea instituțională necesară acestuia, și anume înființarea Institutului Monetar European. „Cele două responsabilități principale ale Institutului Monetar European au fost, în primul rând, consolidarea cooperării între băncile centrale și coordonarea politicii monetare și, în al doilea rând, pregătirile necesare pentru înființarea Sistemului European al Băncilor Centrale, pentru aplicarea politicii monetare unice și pentru crearea unei monede unice în cea de-a treia etapă” [56, p. 247]. În acest sens, constatăm că Institutul Monetar European a fost fundamentul integrării monetare europene.

În literatura de specialitate se precizează că „sistemul bancar european presupune o organizare a instituțiilor de credit pe trei niveluri:

1. un nivel superior, la care regăsim Banca Centrală Europeană;
2. un nivel intermediar, care include Sistemul European al Băncilor Centrale;
3. un nivel inferior, care include toate instituțiile de creditare care oferă servicii persoanelor fizice și persoanelor juridice” [228, p. 104].

„Armonizarea legislativă (denumită *acquis-ul comunitar* relativ recent) în domeniul bancar a afectat, în egală măsură, toate cele trei niveluri prezentate, țările membre fiind nevoite să își ajusteze cadrul reglementativ al instituțiilor de credit care sunt înființate și care desfășoară activitate pe teritoriul lor, să schimbe reglementările cu privire la băncile naționale, dacă existau neconcordanțe față de prevederile europene, și să accepte poziția privilegiată și absolut independentă a Băncii Centrale Europene” [52, p. 436]. Cercetătorul științific, L. E. Maieran consideră că „... armonizarea are în vedere menținerea competențelor naționale, totul pe fondul unor apropieri legislative în domenii și sectoare concrete ale vieții economico-sociale” [176, p. 7].

Așadar, prin armonizare legislativă în domeniul bancar se înțelege procesul de aducere la un standard comun al legislației referitoare la bănci și instituțiile financiare din diferite țări. Scopul este de a crea un cadru legal și regulamentar unitar și coerent care să faciliteze funcționarea eficientă a pieței bancare și să promoveze stabilitatea financiară. Acest proces implică alinierea la standardele regionale sau internaționale, precum și coordonarea între diferitele autorități de reglementare și supraveghere financiară.

Dispoziții referitoare la Sistemul European al Băncilor Centrale le găsim în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene în articolul 282 și în Protocolul nr. 4 privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene [10, p. 41]. Cu referire la cadrul juridic privind funcționarea Sistemului European al Băncilor Centrale, autorii C.F.

Costaş și M. Tofan adaugă și: „versiunea consolidată a Tratatului privind Uniunea Europeană și Protocolul nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene” [52, p. 437].

„Apariția Băncii Centrale Europene și a Sistemului European al Băncilor Centrale, la 1 iunie 1998, a reprezentat transpunerea în practică a două inovații normative, nu atât prin modul de înființare a acestor organisme, cât mai ales prin sarcinile și competențele atribuite lor” [215].

Baza normativă a organizării și funcționării cadrului instituțional bancar care gestionează moneda unică este format din acte normative disponibile integral în secțiunea dedicată BCE a website-ului *EUR-lex*. Astfel, se fac găsite actele juridice ale Băncii Centrale Europene publicate încă din anul 1998. De asemenea, poate fi găsită și jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene cu relevanță pentru Banca Centrală Europeană.

„Sistemul European al Băncilor Centrale sprijină politicile economice generale din Uniune, pentru a contribui la realizarea obiectivelor comunității prevăzute în articolul 2 din tratat: dezvoltarea armonioasă și echilibrată a activităților economice, o creștere durabilă și echilibrată a activităților economice, o creștere durabilă și neinflaționistă care să respecte mediul, un grad înalt de convergență a performanțelor economice” [220, p. 78].

Sistemul European al Băncilor Centrale este compus din:

1. Banca Centrală Europeană;
2. Băncile centrale naționale ale statelor membre ale Uniunii Europene.

Conducerea Sistemului European al Băncilor Centrale este asigurată de Banca Centrală Europeană, care are rolul principal în stabilirea și implementarea politicii monetare pentru zona euro.

Când ne referim la funcționalitatea Sistemului European al Băncilor Centrale, avem în vedere că „...nicio bancă centrală națională și nici un membru al organelor de decizie nu pot solicita sau accepta instrucțiuni din partea instituțiilor sau organismelor comunitare, a guvernelor statelor membre sau a oricăror alte organisme” [52, p. 438]. Altfel spus, este vorba despre respectarea principiului independenței Sistemului European al Băncilor Centrale, din acest motiv instituțiile comunitare sau organele comunitare, guvernele statelor membre nu încearcă să influențeze organele de decizie ale Băncii Centrale Europene.

Autorul O. Stoica face o enumerare a principalelor atribuții ale Sistemului European al Băncilor Centrale:

- „definirea și implementarea politicii monetare unice în zona euro;
- conducerea operațiunilor pe piața valutară;
- deținerea și gestionarea rezervelor valutare oficiale ale țărilor participante;
- promovarea unui sistem de plăți operațional;

- emisiunea monetară în zona euro;
- colaborarea cu băncile centrale în supravegherea prudențială bancară;
- funcții consultative (în relația cu instituțiile europene);
- colectarea de informații statistice în domeniu, prin colaborarea cu băncile centrale la nivelul fiecărui stat membru” [220, p. 78].

Sprrijinirea implementării politicilor economice ține, de asemenea, de competența Sistemului European al Băncilor Centrale. Condiția esențială este ca aceasta să nu contravină obiectivului general al Sistemului European al Băncilor Centrale.

Totodată, articolul 131 Tratatului de Funcționare a Uniunii Europene prevede că „fiecare stat membru asigură compatibilitatea legislației sale interne, inclusiv a statutului băncii sale centrale naționale, cu tratatele și cu Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene” [232].

Începând cu anul 2008, când a avut loc criza financiară globală, au fost extinse atribuțiile Sistemului European al Băncilor Centrale. Prin urmare, au fost incluse în sfera de competență a Sistemului European al Băncilor Centrale acțiuni privind supravegherea prudențială. Astfel, au fost create autorități de supraveghere bancară. „Multe bănci europene dependente de finanțare pe termen scurt au întâmpinat dificultăți și au apelat la finanțarea de la banca centrală” [55, p. 61].

Pentru realizarea acestor misiuni privind supravegherea prudențială la nivelul Uniunii Europene, au fost adoptate două direcții de acțiune principale:

- la nivelul Uniunii Europene a fost înființată Autoritatea Bancară Europeană, instituție care funcționează ca o autoritate independentă a Uniunii Europene cu începere din 2011, cu atribuții de reglementare și supraveghere prudențială în sectorul bancar unional;
- adoptarea măsurilor necesare supravegherii bancare prudențiale de către statele membre ale Uniunii Europene [52, p. 440].

Potrivit articolului 13 al Tratatului Uniunii Europene, „instituțiile Uniunii Europene sunt după cum urmează:

- Parlamentul European;
- Consiliul European;
- Consiliul;
- Comisia Europeană;
- Curtea de Justiție a Uniunii Europene;
- Banca Centrală Europeană;
- Curtea de Conturi” [231].

Astfel, rezultă că „Banca Centrală Europeană este una din cele șapte instituții ale Uniunii Europene, enumerată, ca element de noutate, în Tratatul de la Lisabona, la articolul 13 al Tratatului Uniunii Europene, alături de celelalte instituții care definesc cadrul instituțional al Uniunii” [133, p. 257]. Sediul Băncii Centrale Europene este la Frankfurt, Germania. Succesorul Institutului Monetar European, Banca Centrală Europeană, formează nucleul sistemului european de bănci centrale [22, p. 192]. Designul Băncii Centrale Europene constă din coinfluența și produsul unei evoluții de decenii a ideilor și a acumulării experienței din lumea reală [204, p. 29].

Obiectivul principal al Băncii Centrale Europene constă în „menținerea stabilității prețurilor în zona euro. De asemenea, Banca Centrală Europeană contribuie la siguranța și soliditatea sistemului bancar european” [64].

Altfel spus, rolul Băncii Centrale Europene este acela de a controla, prin instrumente și proceduri financiar-bancare, politica monetară unică a Uniunii Europene, pentru a asigura stabilitatea prețurilor, supravegherea funcționării Sistemului Monetar European și utilizarea euro (inclusiv sub aspectul emisiunii de bilete bancare - bancnote) [218, p. 102]. În acest sens, autorii C.F. Costaș și M. Tofan, explică faptul că „Banca Centrală Europeană veghează ca sarcinile încredințate Sistemului European al Băncilor Centrale să fie îndeplinite prin propriile activități, deoarece, așa cum am arătat anterior, Sistemul European al Băncilor Centrale nu are organe proprii de acțiune, activitatea Sistemului European al Băncilor Centrale desfășurându-se prin intermediul activității organelor și structurilor de conducere ale Băncii Centrale Europene” [52, p. 441].

„Conform articolului 129 alineatul 1 din Tratatul de Funcționare a Uniunii Europene, organele de decizie ale Băncii Centrale Europene sunt:

1. Consiliul guvernatorilor
2. Comitetul executiv.

Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și Băncii Centrale Europene mai prevede și Consiliul general” [43, p. 95].

Consiliul guvernatorilor este format din guvernatorii băncilor centrale naționale ale statelor membre ale zonei euro și membrii Comitetului executiv al Băncii Centrale Europene. Consiliul guvernatorilor este responsabil pentru stabilirea obiectivelor și a orientărilor politicii monetare în zona euro.

Comitetul executiv este compus din președintele Băncii Centrale Europene, vicepreședinții ale aceleiași instituții și alți membri numiți de către Consiliul European.

Comitetul executiv implementează politica monetară a Băncii Centrale Europene și gestionează operațiunile de zi cu zi ale băncii.

Consiliul general este format din președintele și vicepreședinții Băncii Centrale Europene, guvernatorii băncilor centrale naționale ale statelor membre ale zonei euro și membrii Comitetului executiv. Consiliul general are rol consultativ și sprijină cooperarea între Banca Centrală Europeană și băncile centrale naționale.

Consiliul general a fost înființat în baza articolului 109 (3) al Tratatului Uniunii Europene și articolul 45.1 din Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale. Raportul Delors nu prevedea înființarea unui organism comparabil cu Consiliul general. Un sistem compus din toate băncile centrale naționale trebuia să fie creat în faza a doua înainte de tranziția la cursurile de schimb irevocabile. În acest scop, s-a propus ca Sistemul European al Băncilor Centrale să fie compus din două organe decizionale: un consiliu și un comitet.

Necesitatea înființării Consiliului general rezulta din faptul că euro nu este moneda tuturor statelor membre ale căror bănci centrale au fost integrate în Sistemul European al Băncilor Centrale. Această stare de lucruri este adesea denumită „integrare diferențiată”. Consiliul general nu a fost conceput ca un organism permanent de luare a deciziilor. Odată ce moneda euro va fi introdusă în fiecare stat membru nu va mai fi nevoie să se mențină existența Consiliului general care va fi dizolvat.

Aceste organe principale conduc și supraveghează activitățile și politicile Băncii Centrale Europene, asigurând funcționarea eficientă și coeziunea instituțională a băncii în îndeplinirea mandatului său de a menține stabilitatea monetară și financiară în zona euro.

„În îndeplinirea sarcinilor Sistemului European al Băncilor Centrale, Banca Centrală Europeană asistată de băncile centrale naționale, solicită informațiile necesare, fie de la autoritățile naționale componente, fie, direct, de la agenții economici” [191, p. 31].

„Spre deosebire de băncile centrale naționale, Banca Centrală Europeană îndeplinește numai câteva operațiuni și se concentrează asupra formulării de politici și asupra asigurării implementării consistente a deciziilor de către băncile centrale naționale” [238, p. 299].

„Banca Centrală Europeană și băncile centrale naționale ale statelor membre a căror monedă este euro, care constituie Eurosistemul, conduc politica monetară a Uniunii” [42, p. 78]. Consiliul general este legătura dintre Eurosistem și băncile centrale din afara zonei euro. Acesta servește drept organism de cooperare și coordonare și facilitează schimbul de informații între băncile centrale din Sistemul European al Băncilor Centrale.

„Banca Centrală Europeană are competențe în domeniul reglementării. Aceasta elaborează regulamentele necesare desfășurării activităților sale” [222, p. 429]. În afară de

regulamente, potrivit articolului 132 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, pentru îndeplinirea misiunilor încredințate Sistemului European al Băncilor Centrale, în conformitate cu tratatele și în condițiile stabilite de Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene, Banca Centrală Europeană adoptă: decizii necesare îndeplinirii misiunilor încredințate Sistemului European al Băncilor Centrale în conformitate cu tratatele și cu Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene; recomandări și avize.

De asemenea, „Banca Centrală Europeană coordonează moneda unică și este responsabilă cu elaborarea și implementarea politicii economice și monetare a Uniunii Europene” [87, p. 226].

Nu demult, după aproape 100 de ani, am fost martorii izbucnirii unei pandemii globale a răspândirii virusului – COVID-19. Cercetătorii români, M. A. Dumitrașcu și O. M. Salomia constată că „Construcția unională a cunoscut, de-a lungul istoriei sale, o serie de crize care au determinat modificarea și adaptarea normelor de drept comunitar al Uniunii Europene și a structurii instituționale; unele dintre aceste crize au avut cauze interne legate de natura Comunităților Europene, altele au fost determinate de acțiuni și poziții ale statelor și/sau popoarelor acestora sau de contextul internațional, geo-strategic, dar până în prezent, Uniunea Europeană nu a fost în situația de a gestiona o criză de natură medicală precum pandemia actuală determinată de virusul SARS-CoV-2” [78, p. 243]. Astfel pandemia a afectat atât oamenii, cât și activitatea economică pe tot globul pământesc, iar efectele sociale și economice au fost uriașe. În acest sens, într-un studiu științific, cercetătorul științific R. Smits explică că „la 12 martie 2020, Banca Centrală Europeană a adoptat trei măsuri majore:

- aprovizionarea sporită de lichiditate pe piețe prin operațiuni de refinanțare pe termen lung;
- o majorare cu 120 de miliarde de euro a programului său de achiziții active (până la sfârșitul anului se va adăuga un pachet temporar de achiziții suplimentare de active nete de 120 de miliarde de euro);
- condiții extrafavorabile privind operațiunile de refinanțare pe termen lung, fondurile pe care băncile raportează că le-au împrumutat, în special întreprinderilor mici și mijlocii pot beneficia de o rată a dobânzii de până la 25 puncte sub rata medie a facilității de depozit a BCE” [216].

Considerăm că aceste acțiuni ale Băncii Centrale Europene au contribuit la menținerea stabilității financiare în zona euro și la sprijinirea eforturilor de redresare economică în timpul pandemiei COVID-19.

În concluzie, afirmăm că cadrul instituțional al sistemului bancar european are rolul de a stabili și de a reglementa normele și standardele care guvernează activitatea instituțiilor bancare din Uniunea Europeană. Astfel, datorită activității substanțiale a Sistemului European al Băncilor Centrale și a Băncii Centrale Europene, în spațiul comunitar este asigurată integritatea, stabilitatea și eficiența pieței financiar-bancare, promovând în același timp o coerență între statele membre ale Uniunii Europene în ceea ce privește reglementările și practicile bancare.

### **3.2. Practici europene privind sistemul bancar**

Analiza practicilor europene privind sistemul bancar constituie un aspect important, întrucât prin intermediul acestuia se realizează intermedierea financiar-bancară. În contextul integrării economice regionale și globale, practicile europene bancare au devenit relevante în determinarea asigurării și menținerii stabilității financiar-bancare și eficienței sistemelor bancare naționale. Sub aspect teoretic, practicile internaționale bancare se referă la anumite standarde și politici adoptate de băncile centrale și băncile comerciale în desfășurarea operațiunilor și activităților bancare la nivel mondial.

Cercetând științific aspecte de drept comparat în domeniul sistemului bancar, ne oprim asupra sistemelor bancare din diverse state: Austria, Franța, Germania și România.

Selectarea anumitor aspecte ale sistemului bancar din aceste state se fundamentează pe următoarele elemente comparative: componența sistemului bancar, statutul băncii centrale, relațiile dintre băncile centrale naționale din Sistemul European al Băncilor Centrale și regimul instituțiilor de credit.

„Pentru spațiul Uniunii Europene, guvernarea în domeniul monetar este scindată de două paliere: pe de o parte, există Banca Centrală Europeană ca autoritate monetară pentru zona euro, iar pe de altă parte, pentru zona „periferică” a Uniunii Europene din afara zonei euro, autoritatea monetară o reprezintă banca națională”. [55, p. 39]. În cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale, băncile naționale ale statelor membre au o putere mare. Autorul francez Ph. Neau-Leduc afirmă că „pentru atingerea misiunilor încredințate expres prin prevederile tratatelor în componența Sistemului European al Băncilor Centrale, Banca Centrală Europeană dispune de o veritabilă putere de reglementare normativă, dar și de o putere de sancționare și control asupra activităților derulate, prin intermediul instituțiilor bancare în eurozonă” [186, p. 40]. Din această afirmație, constatăm că în cadrul Sistemului European al Băncilor Centrale, puterea de acțiune este deținută în mare parte și de către Banca Centrală Europeană.

„Sistemul European al Băncilor Centrale include și băncile centrale naționale ale statelor membre ale Uniunii Europene care nu au adoptat încă moneda euro, aceste țări având încă

propria monedă națională, cu politică monetară proprie, însă ele nu sunt implicate în îndeplinirea activităților de bază ale Uniunii Monetare Europene, precum conducerea politicii monetare pentru zona euro” [55, p. 41]. Cu toate acestea, băncile centrale naționale care nu fac parte din zona euro respectă principiile de politică monetară comunitară. Stabilitatea prețurilor constituie scopul final stabilit de principiile de politică monetară a Uniunii Europene.

„Fiecare bancă centrală națională are personalitate juridică în conformitate cu legislația națională a țării respective, iar băncile centrale din zona euro, care fac parte integrantă din Eurosistem, îndeplinesc atribuțiile conferite de acesta, în conformitate cu normele stabilite de organele de decizie ale Băncii Centrale Europene” [55, p. 41]. „Băncile centrale naționale execută aproape toate sarcinile operaționale ale Eurosistemului și în acest sens, adoptă deciziile luate la nivel central de către Consiliul guvernatorilor al Băncii Centrale Europene, fiind responsabile pentru:

- executarea operațiunilor de politică monetară;
- managementul operațional pentru rezervele valutare ale Băncii Centrale Europene;
- funcționarea și supravegherea infrastructurilor de pe piața financiară și a instrumentelor de plată;
- emiterea în comun de bancnote împreună cu Banca Centrală Europeană;
- colectarea datelor statistice și acordarea de asistență pentru Banca Centrală Europeană;
- funcții în afara Sistemului European al Băncilor Centrale” [55, p. 44].

Sub aspect structural, sistemele bancare ale statelor au o componență mai mult sau mai puțin asemănătoare, fiind compuse din banca națională și băncile comerciale.

**Sistemul bancar austriac.** Sistemul bancar austriac este bine dezvoltat cu relații de corespondență la nivel mondial. Băncile austriece oferă o gamă largă de instrumente financiare și de credit. „Însă în anul 2022 activitatea economică austriacă este caracterizată de două etape distincte: prima jumătate a anului a fost puternic influențată de efectele de recuperare legate de pandemie, în timp ce în a doua jumătate, creșterea economică a încetinit semnificativ din cauza războiului Rusiei împotriva Ucrainei și inflației” [83]. Austria face parte din Mecanismul Unic de Supraveghere, Mecanismul Unic de Rezoluție și Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare. În prezent, opt bănci austriece intră sub incidența Mecanismul Unic de Supraveghere, și, prin urmare, sunt administrate în comun de Banca Centrală Europeană și organismele naționale de supraveghere. Mecanismul Unic de Reglementare completează Mecanismul Unic de Supraveghere în cazurile de probabil faliment bancar, asigurând o rezoluție ordonată cu costuri minime pentru contribuabili și economie prin stabilirea și executarea planurilor de rezoluție.

Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare garantează că deponenților li se va rambursa până la 100.000 EUR în caz de faliment bancar și are ca scop asigurarea stabilității financiare.

„În rolul său ca bancă centrală a Austriei, Banca Națională a Austriei este parte componentă a Eurosistemului încă de la finalizarea creării Uniunii Economice și Monetare și introducerii monedei euro în 1999” [225]. „Este de remarcat faptul că legislațiile în materie ale statelor occidentale comunitare înscriu între izvoarele juridice care consacră statutul juridic al băncilor lor centrale, în egală măsură, reglementările comunitare, cât și reglementări naționale” [223, p. 127]. Prin urmare, articolul 1 al Actului Federal privind Banca Națională a Austriei prevede că statutul juridic al Băncii Naționale a Austriei este guvernat de Tratatul Comunității Europene, de Protocolul asupra Statutului Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene, cât și de legea în cauză și de legea societăților comerciale [7].

Structural, sistemul bancar austriac este format din Banca Națională a Austriei, societăți bancare pe acțiuni, case de economii și cooperative. Cele mai renumite societăți bancare pe acțiuni austriece sunt: Erste Bank und Sparkassen, Bank Austria (UniCredit), Addiko Bank, Generali Bank, Volksbanken, Raiffeisen Banken International, DenizBank AG, BAWAG, Oderbank, Santander Consumer Bank.

Cu referire la natura juridică a băncii centrale, suntem de acord cu opinia savantului român, I. Silberstein, care menționează că „în reglementările naționale se pot întâlni abordări diferite, ținând seama de specificul național și de tradiția istorică din fiecare țară” [223, p. 127]. Abordările diferite ale băncii centrale se materializează în definiții variate, în literatura de specialitate și în legislația statelor întâlnim termeni de „instituție publică”, „societate comercială” sau „instituție de drept public”. Însă, indiferent de abordare, „guvernanța unei bănci centrale implică atât un rol politic, de exercitare a funcțiilor sale specifice, cât și unul instituțional, de organizare și administrare a resurselor interne, de comunicare și de supraveghere internă a activității de management, așa-numita guvernanță instituțională” [55, p. 46].

Această analiză are menirea de a concluziona că Banca Națională a Moldovei poate prelua practici valoroase din sistemul bancar austriac, fiind considerat unul dintre cele mai stabile și bine reglementate sisteme din lume. Din perspectiva dată, experiența bancară austriacă ne permite să conturăm următoarele elemente benefice sistemului bancar autohton:

1. Pentru a consolida cadrul de reglementare și pentru a spori stabilitatea și integritatea sectorului bancar, sistemul bancar național ar putea să adopte practicile de reglementare utilizate de sistemul bancar austriac;

2. Este binevenită evaluarea performanței băncilor austriece în comparație cu cele din Republica Moldova pentru a identifica lacunele, și, prin urmare se pot reliefa aspectele care urmează a fi îmbunătățite.
3. Cu scopul îmbunătățirii eficienței și accesului la serviciile financiar-bancare, este utilă examinarea tehnologiilor și inovațiilor bancare utilizate în sectorul bancar austriac.
4. Pentru a crește încrederea cetățenilor în sistemul bancar, este binevenită practica austriacă în materia de garantare a depozitelor bancare, plafonul constituind 100 000 EUR în comparație cu cel al Republicii Moldova, care la moment constituie 200 000 lei.

**Sistemul bancar francez.** Actualmente, normele juridice în domeniul financiar-bancar sunt codificate în Codul monetar și financiar al Franței. Respectivul cod stabilește cadrul de reglementare pentru instituțiile de credit și reglementează modul de supraveghere a instituțiilor financiare, precum și mijloacele de a soluționa crizele prin care trec aceste instituții [185, p. 136].

Sistemul bancar francez presupune o abordare sofisticată. Drept urmare a intrării în vigoare a Regulamentului Uniunii Europene nr. 575/2013 din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale aplicabile instituțiilor de credit și întreprinderilor, a Directivei europene de investiții 1, care armonizează conceptul de stabilire de credit la nivel comunitar, există două categorii de instituții financiare în sectorul bancar francez: instituțiile de credit care beneficiază de statut european și societățile de finanțare care beneficiază de statut național.

„În categoria mai largă a instituțiilor de credit există o anumită categorie de entități care desfășoară operațiuni de creditare, dar cărora nu li se permite acceptarea de depozite decât în anumite condiții. Cu toate acestea, spre deosebire de celelalte instituții active în domeniul financiar, instituțiile de credit sunt singurele cărora legea le permite să se angajeze în operațiuni bancare în mod regulat” [185, p. 136]. Astfel, într-o accepțiune mai simplă, instituțiile de credit sunt organizații financiare care își desfășoară activitatea principală în scopul acordării de împrumuturi și gestionării depozitelor.

Societățile de finanțare sunt persoane juridice, altele decât instituțiile de credit, care desfășoară tranzacții de credit în condițiile și limitele definite prin autorizarea lor. Acestea nu sunt autorizate să primească fonduri rambursabile de la public.

Conform articolului L511-9 al Codului monetar și financiar francez, instituțiile de credit sunt grupate în următoarele categorii:

- băncile comerciale;
- băncile mutuale sau cooperative;
- casele de credit municipal;

- societățile financiare;
- instituții financiare specializate [46].

Explicația cu privire la această clasificare se fundamentează pe 3 aspecte ale organizării instituțiilor de credit : activitățile permise, localizare geografică și tipurile de depozite acceptate.

Analiza minuțioasă a legislației franceze are menirea să constate că, sistemul bancar francez este unul complex, fiind structurat într-o varietate de instituții, precum:

- Banca Franței, în calitate de bancă centrală franceză;
- băncile universale, denumite și bănci comerciale autorizate să efectueze toate operațiunile bancare, sunt: BNP Paribas, Société Générale, Groupe Crédit Agricole, și Groupe Crédit Mutuel ;
- băncile mutuale sau cooperativele se deosebesc de celelalte instituții prin faptul că clienții lor sunt și acționari ai băncilor în cauză. Din această categorie fac parte următoarele instituții: Crédit Coopératif, Caisses d'épargne, Banques populaires;
- casele de credit municipal reprezintă instituțiile publice municipale de credit și asistență socială, misiunea lor fiind de a combate cămătăria prin acordarea de împrumuturi pe garanții;
- societățile de finanțare sunt persoane juridice, altele decât instituțiile de credit, care desfășoară tranzacții de credit ca profesie obișnuită și pe cont propriu. Ținem să precizăm că grație faptului intrării în vigoare la 01 ianuarie 2013 a Regulamentului Uniunii Europene privind cerințele de capital, care armonizează noțiunea de constituire de credit la nivel comunitar, Ordonanța nr. 2013-544 din 27 iunie 2013 a definit noțiunea de reglementare a creditului, ceea ce presupune acordarea de credite și primirea de fonduri rambursabile de la public, în timp ce anterior o instituție de credit putea acorda credite fără a primi efectiv fonduri rambursabile de la public;
- instituții financiare de credit specializate pot efectua numai operațiuni bancare rezultate din prevederile legislative și de reglementare specifice acestora sau din decizia de autorizare care le privește (de exemplu, Societățile de credit funciar, Societățile de finanțare a locuințelor);
- neobănci sau bănci online, neobăncile fiind instituții de plată care au obținut o licență bancară cu acces totalmente mobil, în timp ce o bancă online este legată sistematic de o bancă comercială. Printre băncile online putem aminti: Boursorama, Fortuneo, BforBank și Ma French Bank. Spre deosebire de banca online, neobanca oferă doar produse de bază gratuite, de exemplu, card bancar, dar nu oferă produse mai ample.

Pe parcursul evoluției sale, Banca Franței a parcurs câteva etape de dezvoltare:

- 1.1800-1808 – fondarea Băncii Franței;
- 2.1808-1936 – extinderea dreptului de emisiune monetară, dezvoltarea rețelei de filiale și diversificarea activității bancare. În acest sens, începând cu anul 1838 ea obține dreptul de emisiune monetară.
- 3.1936-1945 – naționalizarea Băncii Franței. În urma victoriei din 1936 a „Frontului Popular”, s-a decis că deja contravine intereselor publice existența unei Bănci centrale guvernate de legile corporațiilor private. Legea din 24 iulie 1936 a conferit Guvernului împuterniciri de a interveni direct în managementul Băncii. În fine, în anul 1945, prin Legea din 2 decembrie, Banca Franței a fost naționalizată. Legea a stipulat că până la data de 1 ianuarie 1946 capitalul băncii va fi transferat statului.
- 4.1946-1992 – crearea bazei juridice de activitate a Băncii Franței. Edificarea sistemului juridic de guvernare a Băncii Franței s-a sfârșit în anul 1973 prin adoptarea la data de 3 ianuarie a unei legi speciale.
- 5.După 1993, Banca Franței, în calitate de bancă centrală a Franței, a continuat să-și consolideze rolul în cadrul sistemului financiar-bancar francez și european.

Observăm că fiecare etapă de dezvoltare a băncii centrale franceze a contribuit la sporirea gradului de independență a ei. „Definiția, destul de eliptică, pe care o aflăm în capitolul rezervat Băncii Franței în cadrul Codului monetar și Financiar, îi atribuie acesteia calitatea de instituție al cărui capital aparține statului. Ca atare, fiind o instituție cu capital exclusiv de stat și ținând seama de atribuțiile sale, Banca Franței nu poate fi decât o instituție publică, cu trăsăturile caracteristice unei asemenea instituții” [223, p. 128]. Astfel, Banca Franței, fiind o bancă centrală, în conformitate cu legislația în vigoare, este o instituție publică independentă. Potrivit articolului L141 al Codului monetar și financiar al Franței „Banca Franței face parte integrantă din Sistemul European al Băncilor Centrale, instituit de articolul 8 al Tratatului Comunităților Europene și participă la realizarea misiunilor și îndeplinirea misiunilor care îi sunt atribuite prin tratat” [46]. De asemenea, Banca Franței este responsabilă pentru formularea și implementarea politicii monetare franceze. Deși este independentă în exercitarea funcțiilor sale, totuși Banca Franței își exercită activitatea sub supravegherea parlamentului.

În exercitarea misiunilor legate de participarea la Sistemul European al Băncilor Centrale, Banca Franței, guvernatorul și viceguvernatorii acesteia nu pot solicita sau accepta instrucțiuni din partea guvernului sau a oricărei alte persoane [79, p. 155]. Conform articolului L141-5-1 al Codului monetar și financiar, „Banca Franței împreună cu Înalțul Consiliu pentru Stabilitate Financiară veghează la stabilitatea sistemului financiar și contribuie la punerea în aplicare a deciziilor acestui consiliu” [46]. Consiliul general este organul care administrează Banca Franței,

fiind responsabil doar de activitățile de conducere a băncii. Structural, Consiliul general este alcătuit din: guvernatorul și doi viceguvernatori ai băncii centrale franceze; doi membri numiți de președintele Adunării naționale și doi membri numiți de președintele Senatului, ținând cont de competența și experiența lor profesională în domeniul financiar și economic; doi membri numiți în consiliul de miniștri, la propunerea ministrului economiei; un reprezentant ales al salariaților Băncii Franței și vicepreședintele Autorității de control prudential și de rezoluție. Mandatul guvernatorului și al celor doi viceguvernatori ai Băncii Franței în cadrul Consiliului general este de șase ani, fiind obligați să respecte secretul profesional. Cu referire la membrii numiți de președintele Adunării naționale și membrii numiți de președintele Senatului, aceștia sunt aleși pe o perioadă de trei ani. Ei sunt înlocuiți cu alți membri cu cel puțin opt zile înainte de expirarea funcțiilor lor. Mandatul reprezentantului ales al salariaților Băncii Franței este, de asemenea, de șase ani.

Raportându-ne la situația reală, subliniem că specificul activității Băncii Franței constă în rolul său de bancă centrală și în responsabilitățile extinse în ceea ce privește stabilirea și implementarea politicii monetare, supravegherea sistemului bancar și contribuția valoroasă la stabilitatea economică a țării. Într-o abordare științifică, unele beneficii pe care sistemul bancar autohton le-ar putea prelua din experiența sistemului bancar francez sunt următoarele:

1. Cu privire la reglementarea și supravegherea instituțiilor financiare, Banca Națională a Moldovei ar putea să-și îmbunătățească capacitățile sale, urmând modelul de activitate a Băncii Franței pentru a asigura stabilitatea și integritatea sistemului bancar. Acest lucru include: evaluarea riscurilor, monitorizarea activității bancare și implementarea măsurilor prudenciale necesare pentru a preveni crizele financiare.
2. Banca Națională a Moldovei ar trebui să monitorizeze cu atenție inflația pentru a lua decizii corecte și transparente cu privire la ratele dobânzilor și alte instrumente de politică monetară.
3. Un alt aspect ține de depozitele bancare în Franța, care sunt garantate de Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare. Fondul dat oferă o protecție pentru depozitele bancare în cazul în care o bancă intră în faliment. Depozitele bancare în Franța sunt garantate până la suma de 100 000 EUR. De menționat că această sumă este valabilă la nivelul Uniunii Europene, conform Directivei privind garantarea depozitelor. Așadar, depozitele bancare sunt protejate în Franța prin intermediul acestui fond în conformitate cu standardele europene.
4. În scopul promovării coordonării politicilor și a îmbunătățirii gestionării riscurilor la nivel global, trebuie luată în considerație colaborarea eficientă a Băncii Naționale a

Moldovei cu alte autorități naționale și internaționale, având drept exemplu Banca Franței, care colaborează cu Comitetul pentru Stabilitate Financiară, Comitetul Monetar al Uniunii Europene, precum și cu Parlamentul European.

În concluzie, sistemul bancar francez se caracterizează prin diversitatea și complexitatea sa, incluzând o gamă largă de instituții financiare, precum bănci comerciale, cooperative de credit și alte instituții specializate. De asemenea, se distinge rolul său semnificativ în sprijinirea economiei naționale prin acordarea de împrumuturi, gestionarea depozitelor și furnizarea de alte servicii financiare pentru clienți și întreprinderi.

**Sistemul bancar german.** În ultimii ani, sistemul bancar german a suferit schimbări semnificative, iar mediul de reglementare continuă să se dezvolte cu pași rapizi. Factorii care au contribuit la această evoluție sunt diverși: economici, politici, pandemici și tehnologici. Criza financiară din anul 2008, care s-a resimțit la nivel global, a înăsprit regimul de reglementare aplicabil băncilor. În acest context, reglementarea bancară în Germania este influențată de către legislația Uniunii Europene, care participă activ la dezvoltarea și implementarea standardelor internaționale privind reglementarea instituțiilor de credit în cadrul Comitetului de Supraveghere Bancară de la Basel.

Digitalizarea sporită în sectorul bancar și-a găsit reflectarea în mai multe reglementări recente referitoare la următoarele aspecte: criptoactivele, dematerializarea valorilor mobiliare, reziliența cibernetică. În ultimii ani, sectorul bancar german a fost afectat și de retragerea Marii Britanii din Uniunea Europeană, ceea ce a dus la transformarea Regatului Unit într-o țară terță a Uniunii Europene.

Cele mai importante instituții ale sistemului bancar german erau Banca Federală (Deutsche Bundesbank) și Consiliul Federal de Supraveghere Bancară (Zentralbankrat) [129, p. 194]. Ulterior, Consiliul Federal de Supraveghere Bancară a fost transformat în Autoritatea Federală de Supraveghere Financiară (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht, BaFin). „Bundesbank este banca centrală independentă a Republicii Federale Germania. Aceasta face parte din Eurosistem din 1999, împărțind responsabilitatea cu celelalte bănci centrale naționale și cu Banca Centrală Europeană pentru moneda unică, euro” [38].

De menționat că băncile și alte instituții financiare care operează în Germania sunt supuse supravegherii financiare la nivelul național și comunitar. La nivelul Uniunii Europene, autoritățile de reglementare competente sunt Banca Centrală Europeană și Autoritatea Bancară Europeană, iar la nivelul național autoritățile bancare din Germania sunt Banca Centrală Germană și Autoritatea Federală de Supraveghere Financiară.

Banca Centrală Germană (Deutsche Bundesbank), fiind reglementată de Legea organizării și funcționării Băncii Centrale Germane (Gesetz über die Deutsche Bundesbank publicată la 22 octombrie 1992), reprezintă o „instituție federală cu personalitate juridică în dreptul public. Capitalul său, în valoare de 2,5 miliarde euro aparține Republicii Federale Germania” [89]. Respectiva lege precizează că sediul Băncii Centrale Germane este orașul Frankfurt pe Main.

În studiile sale valoroase, autorul român I. Silberstein afirmă că „organizarea și conducerea Bundesbank are o structură similară cu cea întâlnită la Banca Națională a Austriei, cu mențiunea că aceasta menține câte un oficiu principal cunoscut ca bancă centrală a land-ului (provincia) în zonele expres indicate în articolul 8 alineatul (1) din lege” [223, p. 163]. În acest context, constatăm că în baza articolului 8 alineatul (1) „Banca Centrală Germană menține câte un oficiu regional în fiecare land:

1. Statul Federal Baden-Württemberg;
2. Statul Liber Bavaria;
3. Statele federale Berlin și Brandenburg;
4. Orașul hanseatic liber Bremen și statele federale din Saxonia Inferioară și Saxonia-Anhalt;
5. Orașul liber și hanseatic Hamburg și statele federale Mecklenburg-Vest Pomerania și Schleswig-Holstein;
6. Statul Federal Hesse;
7. Statul Federal Renania de Nord-Westfalia;
8. Statele Federale Renania-Palatinat și Saarland;
9. Statele Libere Saxonia și Turingia” [89].

Birourile regionale sunt conduse de președinți, care la rândul lor, fac parte din Comitetul Executiv al Băncii Centrale Germane. Comitetul executiv este alcătuit din președintele Băncii Centrale Germane, vicepreședintele și patru membri, mandatul cărora este de 8 ani. Ei sunt numiți de președintele Republicii Federale Germania.

De asemenea, în cadrul fiecărei bănci de land activează și Consiliul Consultativ, care se întâlnește cu regularitate cu Președintele biroului regional. La rândul său, Consiliul Consultativ este format din cel mult 14 membri, posedând cunoștințe în domeniul bancar. Consiliul Consultativ se întrunește de două ori pe an. Numirea în Consiliul Consultativ se face de președintele Băncii Centrale Germane pentru o perioadă de 3 ani. Analizând subiectul numirii în diverse funcții de conducere a băncii centrale în Germania, împărtășim aceeași opinie cu savantul în domeniul dreptului bancar I. Silberstein care precizează că „caracterul unitar al organizării

tuturor acestor structuri este asigurat și prin faptul că numirea tuturor persoanelor se face de către președintele băncii” [223, p. 164].

Specificul regimului juridic al Băncii Centrale Germane este determinat de relațiile acesteia cu Guvernul prin reliefaarea independenței băncii. În conformitate cu articolul 12 al Legii organizării și funcționării Băncii Centrale Germane „aceasta sprijină politica economică generală a Guvernului Federal” [89]. Expunându-se pe marginea acestui subiect, A. Dumitrescu-Pasecinic subliniază că „aceasta înseamnă că numai dacă obiectivul de stabilitate a prețurilor nu este prejudiciat poate banca centrală să țină cont de politica generală, care este orientată nu numai către asigurarea stabilității monetare, ci și către alte scopuri precum diminuarea șomajului sau creșterea economică și echilibrul finanțelor publice” [79, p. 156]. Deci, după cum se poate observa, în cazul Băncii Centrale Germane stabilitatea prețurilor constituie prioritate. „Organizarea băncii centrale reflectă la nivel sectorial organizarea statală a Germaniei ca stat federal și, în același timp, creează premisele pentru asigurarea îndeplinirii funcțiilor care îi revin băncii” [223, p. 164].

Sistemul bancar german este caracterizat printr-o trăsătură specifică – universalitatea. Structural, arhitectura acestuia se fundamentează pe următoarele tipuri de bănci:

1. bănci comerciale: acestea sunt instituțiile bancare tradiționale care oferă servicii bancare obișnuite, cum ar fi conturi de economii, împrumuturi și alte servicii financiare pentru clienți individuali și întreprinderi.
2. bănci de economii (Sparkassen): acest tip de bănci sunt bănci regionale care sunt deținute și operate de comunități locale sau regionale. Ele se concentrează în special pe finanțarea proiectelor locale și pe sprijinirea economiei regionale.
3. bănci cooperative (Volksbanken și Raiffeisenbanken): presupun organizații cooperatiste de credit, deținute și operate de membrii lor. Ele servesc comunitățile locale și oferă o gamă largă de servicii financiare, inclusiv împrumuturi, conturi de economii și alte produse bancare.

La rândul lor, băncile comerciale se clasifică în: „cele patru mari bănci” și bănci regionale.

„„Cele patru mari bănci” (Großbanken) cuprind: Deutsche Bank AG, Dresdner Bank AG, Commerzbank AG, Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG (devenit UniCredit Bank AG după preluarea de către grupul italian Unicredito în noiembrie 2005), datând încă de la unificarea statului german în 1870” [127, p. 116]. În decembrie 2009, Dresdner Bank AG a fost achiziționată de competitorul său, Commerzbank AG.

Băncile regionale (Regionalbanken) sunt bănci comerciale care au o activitate mai redusă, acestea fiind Berliner Handels și Frankfurter Bank.

Băncile de economii (Sparkassen) sunt instituții bancare cu o prezență puternică la nivel local. Scopul înființării băncilor de economii este de a sprijini comunitățile locale și de a promova dezvoltarea economică regională. Solvabilitatea acestor bănci era garantată de stat, care impunea, de asemenea, și unele restricții în ceea ce privește efectuarea de plasamente [127, p. 118].

Principalele reglementări aplicabile băncilor din Germania sunt prevăzute în următoarele acte normative:

- Legea bancară;
- Legea instituțiilor de valori mobiliare de punere în aplicare a Directivei Uniunii Europene nr. 2019/2034 privind supravegherea prudențială a firmelor de investiții;
- Legea privind tranzacționarea valorilor mobiliare.

Cu titlu informativ subliniem că în Germania doar băncile desfășoară activitatea de creditare. În accepțiunea Legii bancare, banca este „o instituție de credit autorizată sau o sucursală a unei instituții de credit, precum și orice altă entitate pe care actele normative o califică ca fiind bancă” [144]. „Astfel, potrivit acestui act normativ, o instituție de credit este acea întreprindere care desfășoară activități bancare în calitate de comerciant sau într-un mod organizat specific activității comerciale” [185, p. 141]. Din această perspectivă, este important să concluzionăm că banca este acea instituție care, pe lângă activitatea bancară, desfășoară și operațiuni de creditare.

Ținem să accentuăm faptul că în Germania, toate instituțiile de credit sunt autorizate de către BaFin, fiind prescurtarea pentru „Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht” (Autoritatea Federală de Supraveghere Financiară). BaFin, organism federal de supraveghere financiară, desfășurându-și activitatea independent în raport cu Banca Centrală Germană. BaFin este responsabilă cu supravegherea și reglementarea întregului sector bancar german, inclusiv bănci, asigurări, piețe de capital, societăți de investiții și alte instituții financiare. Principalele sale responsabilități includ: asigurarea stabilității financiare, protejarea investitorilor și consumatorilor și prevenirea activităților ilegale sau frauduloase în sectorul bancar.

O altă entitate importantă a sistemului bancar german reprezintă Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare (Einlagensicherungsfonds), care este un organism ce oferă protecție pentru depozitele bancare ale clienților în cazul în care o bancă intră în insolvență sau este în imposibilitatea de a-și onora obligațiile față de aceștia. În urma analizei legislației bancare germane, am desprins câteva trăsături specifice acestui fond, care includ:

1. acoperirea depozitelor – Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare (Einlagensicherungsfonds) în Germania asigură protecția depozitelor bancare ale clienților până la o anumită sumă maximă, care este stabilită de regulamentul european.
2. finanțare – Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare (Einlagensicherungsfonds) este finanțat de către băncile membre ale sistemului bancar german. Acestea contribuie cu sume periodice la fond pentru a asigura resursele necesare pentru a plăti compensațiile clienților în caz de insolvență bancară.
3. supraveghere și reglementare – Fondul de Garantare este supus supravegherii și reglementărilor autorităților de reglementare și supraveghere financiară din Germania. Acesta trebuie să respecte standardele stabilite la nivel european și național pentru a asigura funcționarea corespunzătoare și eficientă a sistemului de protecție a depozitelor.
4. procedurile de compensare – În cazul în care o bancă este declarată insolventă, Fondul de Garantare își activează procedurile de compensare pentru a plăti clienților sumele garantate. Acest lucru poate implica desfășurarea de proceduri administrative și juridice complexe pentru a identifica și compensa clienții afectați.

În concluzie, sistemul bancar al Republicii Moldova ar putea fi influențat de sistemul bancar german în mai multe moduri:

1. Republica Moldova ar putea să adopte și să adapteze practicile și standardele de reglementare și supraveghere financiară utilizate în Germania pentru a consolida sistemul său bancar și pentru a crește încrederea investitorilor.
2. Republica Moldova ar putea să se inspire din modelul băncilor cooperative și al băncilor de economii germane pentru a promova accesul la serviciile bancare în zonele rurale și pentru a sprijini sectorul întreprinderilor mici și mijlocii.
3. Germania ar putea oferi asistență tehnică și financiară Republicii Moldova pentru a consolida capacitățile instituțiilor financiare locale, precum și pentru a promova educația financiară în rândul populației.
4. Un alt aspect important, care ar putea fi preluat de către Republica Moldova, ține de practica Fondului de Garantare a Depozitelor din Germania care constă în asigurarea protecției și siguranței depozitelor clienților în caz de insolvabilitate bancară, în conformitate cu standardele europene.

**Sistemul bancar român.** Până a deveni stat membru al Uniunii Europene, România a fost preocupată să creeze cadrul normativ aliniat la standardele comunitare. „Eforturile depuse în

ultimii cincisprezece ani au avut un unic scop: pregătirea condițiilor de aderare a țării. În acest scop, s-a elaborat și s-a adoptat o legislație compatibilă cu cea a Uniunii Europene și exista o preocupare constantă pentru continuarea acestui proces până la momentul aderării efective a României la această uniune statală” [223, p. 6]. Astfel, România a elaborat o Constituție care merită aprecieri din partea tuturor statelor lumii, fiind în concordanță cu standardele democratice.

Un domeniu aparte care a fost armonizat cu legislația Uniunii Europene este sistemul bancar român. Banca Națională a României a fost reformată după modelul european și a fost pregătită pentru a se integra în Sistemul European al Băncilor Centrale. Astfel, Banca Națională a României, fiind în perioada 1991-2004 un organ administrativ de stat subordonat Guvernului, s-a transformat într-o instituție publică independentă începând cu anul 2005.

Actualmente sistemul bancar român se află într-o etapă de dezvoltare continuă, caracterizată de modernizare, adaptare la cerințele pieței și alinieri la standarde internaționale. În ultimii ani, au avut loc reforme semnificative pentru îmbunătățirea transparenței, stabilității și eficienței sistemului bancar. Printre semnele de dezvoltare se numără creșterea gradului de digitalizare a serviciilor bancare, extinderea accesului la servicii financiare în zonele mai puțin dezvoltate, consolidarea cadrului de reglementare și supraveghere pentru a preveni riscurile și a proteja consumatorii, precum și creșterea competiției între bănci.

În România, sistemul bancar este reglementat de următoarele acte normative: Legea nr. 312 din 28.06.2004 privind statutul Băncii Naționale a României [171], Legea nr. 312 din 04.12.2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții [172], precum și Legea nr. 129 din 11.07.2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului [173].

În baza legislației enunțate anterior, cele mai importante instituții ale sistemului bancar român, care joacă roluri importante în funcționarea și reglementarea acestuia, contribuind la stabilitatea și integritatea acestuia sunt:

1. Banca Națională a României, fiind banca centrală a țării, responsabilă de formularea și implementarea politicii monetare, reglementarea și supravegherea sectorului bancar și gestionarea rezervelor valutare ale țării.
2. Băncile comerciale, cele mai importante numărându-se: Banca Comercială Română, Banca Transilvania, Raiffeisen Bank, UniCredit Bank și altele. Aceste bănci oferă o gamă largă de produse și servicii bancare pentru clienți individuali și întreprinderi.
3. Autoritatea de Supraveghere Financiară, care este organismul responsabil de reglementarea și supravegherea pieței de capital, a pieței asigurărilor, a pensiilor private și a altor instituții financiare non-bancare din România.

4. Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare, responsabil de protejarea depozitelor bancare ale persoanelor în cazul falimentului unei bănci, oferind compensații pentru depozitele bancare garantate. „Obiectivul principal al Fondului este garantarea rambursării depozitelor constituite la instituțiile de credit de către persoane fizice, persoane juridice ori entități fără personalitate juridică, potrivit condițiilor și limitelor stabilite prin Legea de funcționare a Fondului, precum și desfășurarea activității ca administrator special, administrator interimar ori ca lichidator al instituțiilor de credit, în cazul desemnării sale în una din aceste calități. În prezent, plafonul de garantare per deponent garantat și per instituție de credit este stabilit la echivalentul în lei al sumei de 100.000 euro” [239, p. 304].
5. Biroul de Credit, funcțional din 2004 în sistemul bancar român, este o entitate care colectează și gestionează informații despre istoricul financiar al persoanelor fizice și persoanelor juridice, care au contractat credite. Scopul principal al biroului de credit este să ofere instituțiilor financiare acces la date relevante pentru evaluarea riscului atunci când acordă credite.

În cuprinsul articolului 2 al Legii 312/2004 intitulat „Obiectivul fundamental și principalele atribuții” regăsim reglementat obiectivul fundamental al Băncii Naționale a României, care constă în asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. „Este de remarcă concordanța deplină între formularea obiectivului fundamental al Băncii Naționale a României și articolul 2 din statutul analizat mai sus, pe de o parte, și prevederile articolului 2 și articolului 3.3 din Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene, ceea ce demonstrează că adoptarea actualului statut al Băncii Naționale a României a avut ca prioritate absolută adaptarea întocmai a prevederilor interne la prevederile europene în materie de legislație bancară” [52, p. 492].

Accentuând rolul Băncii Naționale a României în cadrul sistemului bancar, A. Dumitrescu-Pasecinic afirmă că „Intervenind în organizarea sistemului bancar, statul a găsit în acesta un interlocutor privilegiat, delegându-i puterea de a se auto-reglementa. Banca centrală este investită cu această putere nu în calitate de autoritate terță față de sistemul bancar, exterioră acestuia, ci tocmai în considerarea caracterului profesional al acestei instituții” [79, p. 23]. Pe de altă parte, cercetătorul L. Bercea exprimă opinia *vis-a-vis* de poziția instituțiilor de credit, un alt tip de actori ai sistemului bancar român nu mai puțin important decât banca centrală română, „instituțiile de credit efectuează o activitate calificată de lege drept comercială, însă statutul lor juridic prezintă o specificitate marcantă, rezultând din puternica lor coeziune profesională și din faptul că sunt supuse controlului public al băncii centrale, justificat de funcția monetară a

instituțiilor de credit și de influența pe care o exercită operațiunile bancare asupra activității economice în ansamblu” [26, p. 16].

Așadar, instituțiile de credit în sistemul bancar român sunt entități financiare, care au ca principală activitate colectarea de fonduri de la depozitanți și acordarea de împrumuturi și credite către persoane fizice, companii și alte entități. Aceste instituții includ băncile comerciale și alte instituții financiare care oferă servicii bancare.

Poziția și rolul instituțiilor de credit în sistemul bancar român sunt esențiale pentru funcționarea economiei și pentru intermedierea financiară. Evidențiem principalele aspecte ale poziției instituțiilor de credit: intermedierea financiară, acordarea de credite și împrumuturi, colectarea de depozite și gestionarea riscului financiar. În ansamblu, instituțiile de credit reprezintă un pilon al sistemului bancar român, contribuind la creșterea economică, dezvoltarea afacerilor și satisfacerea nevoilor financiare ale clienților.

De asemenea, pe lângă instituțiile de credit, în sistemul bancar se regăsesc și instituțiile financiare nebancare. În cazul sistemului bancar român, funcționarea instituțiilor financiare nebancare este reglementată de Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebancare. „Instituțiile financiare nebancare pot desfășura, în condițiile legii, următoarele activități de creditare:

- acordare de credite – credite de consum, credite ipotecare, credite imobiliare, microcredite, finanțarea tranzacțiilor comerciale, operațiunii de factoring, scontare, forfetare;
- leasing financiar;
- emitere de garanții, asumare de angajamente de garantare, asumare de angajamente de finanțare;
- acordare de credite cu primire de bunuri în gaj, respectiv amanetare prin case de amanet;
- acordare de credite către membrii asociațiilor fără scop patrimonial organizate pe baza liberului consimțământ al salariaților/pensionarilor, în vederea sprijinirii prin împrumuturi financiare a membrilor lor de către aceste entități, organizate sub formă juridică a caselor de ajutor reciproc;
- alte forme de finanțare de natura creditului” [239, p. 305].

Prin urmare, instituțiile financiare nebancare în România joacă un rol important în cadrul sistemului bancar al țării și îndeplinesc diverse funcții în economie. În esență, subliniem că instituțiile financiare nebancare furnizează servicii financiare alternative, diversifică accesul la finanțare și sprijină creșterea economică a statului. În același timp, instituțiile financiare

nebankare sunt adesea mai rapide în adoptarea tehnologiilor noi și în dezvoltarea serviciilor inovatoare, astfel, contribuind și la îmbunătățirea eficienței și a competitivității sectorului financiar.

Raportându-ne la situația reală, dezvoltarea serviciilor inovatoare au un impact semnificativ asupra sistemului bancar din România, aducând mai multe beneficii atât pentru instituțiile financiare, cât și pentru consumatori. Acestea includ: sporirea eficienței operaționale prin automatizarea proceselor bancare și reducerea costurilor și timpului pentru a oferi servicii bancare, implementarea aplicațiilor mobile bancare, în special plata digitală și asistența virtuală a clienților pentru a garanta accesul rapid asupra gestiunii finanțelor clienților, asigurarea securității și protecția datelor clienților și implementarea incluziunii financiar-bancare prin permiterea la accesul la serviciile financiar-bancare al clienților care se află în zonele rurale.

O altă entitate din România care prezintă interes deosebit este Institutul Bancar Român, fiind fondat în anul 1991 de către Banca Națională a României și Asociația Română a Băncilor. Institutul Bancar Român reprezintă o instituție care funcționează în domeniul bancar și oferă un spectru larg de programe de training pentru specialiști din sectorul financiar-bancar. În urma analizei minuțioase a activității Institutului Bancar Român, am constatat că aceasta este o practică salutară pentru Republica Moldova.

Respectiv, ar fi o idee genială dacă am prelua modelul român de activitate a Institutului Bancar în practica bancară a Republicii Moldova și de a fonda un Institut Bancar în Moldova, care ar fi responsabil de formarea profesională continuă. Fondarea Institutului Bancar din Moldova ar însemna crearea unui centru științifico-practic în domeniul financiar-bancar care ar deveni un veritabil „*on-the-job training*”. Institutul respectiv poate fi fondat sub auspiciile fie a Băncii Naționale a Moldovei, fie a Asociației Bancare din Moldova, fie a Asociației Juriștilor din sistemul financiar-bancar din Moldova, fie chiar sub patronajul acestor 3 organizații concomitent. Drept model pentru Institutul Bancar autohton poate servi Institutul Bancar Român, Institutul Bancar American sau oricare Institut Bancar din cadrul statelor Uniunii Europene.

Sperăm ca într-un viitor nu atât de îndepărtat factorii decizionali ai Băncii Naționale a Moldovei, asistați de comunitatea bancară autohtonă vor întreprinde pași concreți întru transpunerea în viață a acestui vis dorit și așteptat de juriști și experți din domeniul bancar.

În problema formării profesionale continue în domeniul financiar-bancar, în multe alte state din Uniunea Europeană, precum Austria, Franța sau România se oferă o soluție ideală și verificată de-a lungul timpurilor – cea a unor institute bancare. Cu titlu comparativ, în Statele Unite ale Americii, pentru formarea profesională continuă în domeniul bancar, Institutul American Bancar (American Institute of Banking) există de peste o sută de ani, fiind fondat

tocmai în anul 1875. Acest Institut oferă o paletă largă de cursuri bancare, grupate pe diferite domenii și subdomenii. Iarăși, se poate de vorbit la nesfârșit despre logica sănătoasă de organizare a institutului și bunele practice în domeniul ținerii cursurilor. Într-un final, am dori să ne oprim puțin asupra propunerilor și soluțiilor ce ar viza perfecționarea domeniului de instruire financiar-bancară din Republica Moldova. Printre acțiunile de bază, ce nu suferă amânare, și realizarea cărora ar aduce schimbări fundamentale procesului de instruire financiar-bancară și implicit întregii sfere bancare, am putea menționa organizarea cursurilor, specializărilor în cadrul formării profesionale continue în cadrul institutelor independente sau afiliate unor entități. Problemele identificate la acest capitol constau, în primul rând, în lipsa formării profesionale continue în domeniul financiar-bancar și, în al doilea rând, în Republica Moldova, din moment ce persoana a absolvit facultatea și devine licențiat în drept, nu mai are vreo posibilitate reală de perfecționare în domeniul financiar-bancar. În cazul unei dorințe de perfecționare, se poate merge doar peste hotare și, în mod special, fiind vorba de Institutul Bancar Român sau un alt institut din vreo țară a Uniunii Europene. Astfel, constatăm că la nivel național astfel de cursuri lipsesc cu desăvârșire și lipsește chiar și entitatea organizatorico-juridică care ar oferi o asemenea posibilitate.

Sintetizând informația expusă cu privire la sistemul bancar român, în scopul consolidării propriului sistem bancar, Republica Moldova ar putea prelua bunele practici pe acest segment prin:

1. implementarea unui cadru de reglementare și supraveghere bancară eficientă, care să asigure stabilitatea și integritatea sistemului bancar;
2. adoptarea practicilor inovatoare și tehnologiilor noi pentru a îmbunătăți serviciile bancare și pentru a promova incluziunea financiar-bancară, precum ar fi: plata digitală și serviciile bancare mobile pe întreg teritoriul țării;
3. formarea educației financiar-bancare continue, în special prin crearea Institutului Bancar al Republicii Moldova, care să implementeze programe similare celor din România pentru a crește nivelul cunoștințelor teoretice și practice a juriștilor și specialiștilor bancari;
4. ajustarea plafonului de garantare a depozitului pentru fiecare persoană conform practicii României, care actualmente este de 100 000 EUR. Prin urmare, am constatat că în conformitate cu articolul 6 al Directivei 2014/49/EU a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 cu privire la schemele de garantare a depozitelor, OJ L 17312.6.2014, statul membru al Uniunii Europene asigură că nivelul de acoperire a

depozitului pentru fiecare deponent este de 100 000 EUR în cazul în care banca are o situație de dificultate sau se află pe cale de faliment.

Expunându-se pe marginea subiectului creșterii limitei europene de garantare a depozitului, Autoritatea Bancară Europeană, în Raportul privind acoperirea depozitului ca răspuns la solicitarea unui sfat din partea Comisiei Europene din decembrie 2023 [201], a subliniat că o posibilă majorare de până la 150 000 EUR pentru persoane fizice și 1 000 000 EUR pentru persoane juridice ar avea un impact redus în fortificarea stabilității financiar-bancare în statele membre ale Uniunii Europene. Însă Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, care reprezintă puterea legislativă a Uniunii Europene, vor lua o decizie cu privire la limita de garantare a depozitelor bancare.

În general, există oportunități pentru Republica Moldova de a se inspira din experiența și practicile de succes din sistemele bancare ale Austriei, Germaniei, Franței sau României pentru a perfecționa propriul sistem bancar și pentru a promova dezvoltarea economică și financiar-bancară în țară. Impactul preluării bunelor practici străine s-ar resimți brusc asupra stabilității financiar-bancare și asigurării protecției drepturilor consumatorilor. Dar unul dintre cele mai importante aspecte ce țin de armonizarea legislației naționale bancare cu legislația Uniunii Europene, constă în faptul că legile care vor fi transpuse în Republica Moldova, sunt deja traduse de către autoritățile românești. Astfel, acest lucru va juca un rol semnificativ în îndeplinirea mai rapidă a obligațiilor asumate în domeniul financiar-bancar de către Republica Moldova față de Uniunea Europeană.

### **3.3. Orientările sistemului bancar al Republicii Moldova la nivelul pieței bancare europene**

Cea mai mare provocare a continentului european la începutul secolului XXI este extinderea Uniunii Europene. „La polul opus fragmentării se află integrarea europeană. Drumul parcurs de la Comunitatea Cărbunelui și Oțelului la Comunitatea Economică Europeană și, respectiv, la Uniunea Europeană de astăzi nu a fost numai unul de durată și cu schimbări cantitative, ci și/sau mai ales cu schimbări calitative” [188, p. 588].

Extinderea Uniunii Europene din data de 1 mai 2004 a determinat o schimbare istorică, economică și politică pentru spațiul comunitar. Extinderea din 2004 oferă și Republicii Moldovei mai multe beneficii, printre care: sprijin pentru reformele interne și accelerarea acestora, creșterea asistenței financiare și tehnice și cooperarea mai strânsă în diverse domenii.

Politica Europeană de Vecinătate a Uniunii Europene își propune să promoveze stabilitatea, securitatea și prosperitatea în vecinătatea Uniunii Europene, consolidând relațiile de

cooperare cu țările partenere din jurul Uniunii Europene. Principalele obiective ale Politicii Europene de Vecinătate a Uniunii Europene includ: consolidarea democrației și a statului de drept, promovarea dezvoltării economice și a pieței libere, consolidarea securității și stabilității, promovarea cooperării regionale și sprijinirea reformelor instituționale și guvernamentale. Politica Europeană de Vecinătate a Uniunii Europene în Republica Moldova se bazează pe adoptarea Planului de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova la 22 februarie 2005.

Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova reprezintă un instrument important pentru promovarea reformelor și aprofundarea relațiilor bilaterale între cele două părți. Implementarea acestuia a contribuit la îndeplinirea prevederilor Acordului de Parteneriat și Cooperare și a susținut obiectivul Republicii Moldovei vizând integrarea de mai departe în structurile economice și sociale europene. Semnarea Acordului de Parteneriat și Cooperare [6] în data de 28 noiembrie 1994 dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova și intrarea acestuia în vigoare în data de 1 iulie 1998 a însemnat recunoașterea oficială a Moldovei ca partener al Uniunii Europene în vederea dialogului politic și al cooperării juridice și economice. Totuși, acest acord, spre deosebire de Acordul de Asociere al Uniunii Europene semnat cu țările din Europa Centrală și de Est, nu a însemnat în nici un caz o etapă premergătoare aderării de mai departe la Uniunea Europeană [21, p. 209]. Acesta a avut menirea de a „europeniza” statul nostru și de a-l apropia de criteriile Uniunii Europene stabilite la Copenhaga și Madrid pentru potențialii membri ai Uniunii Europene.

Începând cu anul 2005, implementarea Planului de Acțiuni a fost ghidată și monitorizată în baza instrumentelor de implementare anuale [121], care au stabilit un șir de priorități și termeni-limită, bazate pe prioritățile conținute în Politica Europeană de Vecinătate. Este important de menționat că în februarie 2007, prin Hotărârea Guvernului nr. 190 din 21.02.2007, a fost creat Centrul de armonizare a legislației, aflat în subordinea Ministerului Justiției. Însă începând cu anul 2018, articolul 1 al Hotărârii Guvernului nr. 1082 din 08.11.2018 cu privire la reorganizarea Cancelariei de Stat dispune „Cancelaria de Stat se reorganizează prin fuziune (absorbție) cu Centrul de armonizare a legislației, autoritate administrativă în subordinea Ministerului Justiției” [122]. În conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 1082 din 08.11.2018 cu privire la reorganizarea Cancelariei de Stat „Centrul de armonizare a legislației este o subdiviziune internă a Cancelariei de Stat, care efectuează expertiza de compatibilitate a proiectelor de acte normative ce au ca scop armonizarea cu legislația Uniunii Europene și emite declarații de compatibilitate, precum și asigură conformitatea juridică a proiectelor de acte normative care urmează a fi aprobate de Guvern, emise de Prim-ministru, precum și a proiectelor de acte normative ale Cancelariei de Stat” [122].

Examinarea progresului privind implementarea Planului de Acțiuni a fost efectuată în Raportul de Progres privind Republica Moldova al Comisiei Europene. Cu toate că acest plan a fost adoptat pe o perioadă de trei ani, în urma revizuirii progresului au fost identificate lacune în implementarea acestuia, astfel Planul de Acțiuni, neoficial, reprezintă o agendă continuă pentru realizarea reformelor în Republica Moldova.

În pofida celor sus menționate, implementarea Planului de Acțiuni a avansat semnificativ ce ține de ajustarea legislației, normelor și standardelor Republicii Moldova la cele ale Uniunii Europene. În acest context, putem afirma cu certitudine că Planul de Acțiuni a constituit o bază solidă pentru integrarea economică bazată pe adoptarea și implementarea regulilor și reglementărilor economice și comerciale.

Ulterior, unul dintre cele mai importante documente strategice interne pe termen mediu a fost Strategia Națională de Dezvoltare pentru anii 2008-2011, adoptat prin Legea privind aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare pentru anii 2008-2011 din 21.12.2007 [168]. Acest document definește obiectivele dezvoltării Republicii Moldova până în 2011 și identifică măsurile de prioritate și acțiunile în scopul realizării obiectivelor propuse.

Pornind de la faptul că opțiunea europeană a Republicii Moldova este apreciată de statele membre ale Uniunii Europene, noile relații dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova au fost stabilite într-un Acord de Asociere. Încă în îndepărtatul an 2006, atunci când era adoptat de către Consiliul Nord-Atlantic al Alianței la 19 mai și respectiv, de Guvernul Republicii Moldova la 24 mai 2006 – Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republicii Moldova – Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, în textul Planului respectiv (Partea II. Domeniile de reformare ce constituie obiect al consultărilor și cooperării cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord; Capitolul 1. Aspecte politice și de securitate; punctul 1.1. Aprofundarea cooperării cu structurile și instituțiile europene și euroatlantice) a fost stipulat „Continuarea implementării angajamentelor politice asumate în cadrul Planului de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană și ajustarea legislației naționale la standardele Uniunii Europene” [168].

În ceea ce privește sistemul financiar-bancar, în textul Planului menționat supra, mai cu seamă în Partea II. Domeniile de reformare ce constituie obiect al consultărilor și cooperării cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord; Capitolul 1. Aspecte politice și de securitate; punctul 1.6. Dezvoltarea economică și politicile prioritare, subliniem acțiunea 5 de o importanță majoră „Promovarea în continuare a politicii monetare și ratei de schimb adecvate, orientate spre îndeplinirea obiectivului major al Guvernului: menținerea stabilității monedei naționale, prin crearea condițiilor respective pe piața monetară, de credit și valutară, pornind de la principiile economiei de piață funcționale și de la necesitatea asigurării unui nivel rezonabil al ratei

inflației” [168]. Remarcăm că în evoluția sa, Republica Moldova tinde să evidențieze vectorul său european în orice document de importanță majoră, trecând ca un fir roșu.

Un alt document semnificativ este Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. Într-un interviu acordat de către diplomatul autohton, N. Gherman a menționat că „Acordul de Asociere presupune asocierea politică și integrarea economică a Republicii Moldova în Uniunea Europeană” [93]. Dar pentru semnarea acestui Acord, în urma unei evaluări efectuată de către Uniunea Europeană, a fost necesar ca Republica Moldova să dea dovadă de un nivel înalt de pregătire.

A existat o oarecare dispersare a eforturilor de integrare europeană la nivelul instituțiilor publice. Acest fapt a creat anumite dificultăți în sensul că unele activități de integrare europeană erau dublate de instituții cu atribuții aparent similare; alte activități de integrare europeană erau neglijate; iar unele activități erau abordate superficial.

De asemenea, nu se asigura o conlucrare eficientă între entitățile statului responsabile de realizarea diferitor planuri de acțiuni vizând integrarea europeană a Republicii Moldova.

În continuare, vom prezenta într-o formă ierarhică sistemul de organe publice din Moldova responsabile de realizarea planurilor de acțiuni de integrare europeană, până în anul 2011, după cum urmează:

1. Comisia guvernamentală pentru integrare europeană a Republicii Moldova. Crearea acestei comisii s-a efectuat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 679 din 13.11.2009 [125]. Comisia asigură coordonarea realizării angajamentelor care derivă din documentele și înțelegerile moldo-comunitare. În acest scop, Comisia se reunea cel puțin o dată pe lună. De menționat că din cadrul acestei comisii făcea parte și Guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei – domnul D. Drăguțanu.
2. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova. Denumirea acestui minister este sugestivă în sensul că responsabilitatea pentru realizarea eforturilor de integrare europeană a Republicii Moldova cade pe umerii ministerului respectiv. În mod special, am menționa-o pe doamna N. Gherman, ex-viceministru al afacerilor externe și integrării europene, care era totodată și negociator-șef din partea Republicii Moldova al noului acord cu Uniunea Europeană. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene remitea majorității ministerelor și agențiilor publice un Plan de Acțiuni al Republicii Moldova – priorități de reformă în domeniul integrării europene până în iunie 2011. În cadrul acestui plan, fiecare entitate publică urma să se regăsească și să aprobe un propriu Plan, cu ulterioara înștiințare a Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene. Totodată, lunar, ministerele și agențiile raportau către Ministerul

Afacerilor Externe și Integrării Europene mersul realizărilor activităților din cadrul Planurilor sale interioare.

3. Centrul de Armonizare a Legislației. În scopul facilitării procesului de armonizare a legislației naționale cu legislația Uniunii Europene a fost creat Centrul de Armonizare a Legislației, fiind o autoritate administrativă care se subordona Ministerului Justiției. Pornind de la politica de stat în domeniul armonizării legislației naționale cu legislația comunitară, Centrul de Armonizare a Legislației este instituția care monitorizează procesul de armonizare a reglementărilor pe plan național cu cele europene.
4. Entități care conlucrau activ cu Centrul de Armonizare a Legislației pe filiera eforturilor de integrare europeană. În cadrul tuturor ministerelor și altor organe centrale de specialitate ale administrației publice (cu mici excepții) erau create servicii interne responsabile de coordonarea tuturor eforturilor de armonizare a legislației și practicilor autohtone la standardele comunitare. Serviciile respective colaborau activ cu Centrul de Armonizare a Legislației în sensul că erau ghidați de Centru; coordonau planurile de activitate cu Centrul; prezentau dări de seamă Centrului pe domeniul integrării europene etc.
5. Entități care conlucrau cu Centrul de Armonizare a Legislației într-o măsură mai mică, ținând cont de specificul activității acestora. Așa cum am specificat în rândurile anterioare, majoritatea ministerelor și alte organe centrale de specialitate ale administrației publice, din punctul de vedere al realizării eforturilor de integrare europeană a Moldovei, conlucrau activ cu Centrul de Armonizare a Legislației. În același timp, existau un șir de ministere și alte entități publice, care nu colaborau cu Centrul, ci activau în baza unor planuri interioare aprobate de șefii entităților respective și coordonate cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova. Doar câteva exemple:
  - a. Ministerul Apărării. Ministerul Apărării al Republicii Moldova, din punct de vedere al eforturilor sale de realizare a politicilor statului în domeniul integrării europene, este preocupat în mare măsură de cooperarea cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și efectiv executarea prevederilor Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republicii Moldova – Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. Planul menționat a fost adoptat de către Consiliul Nord-Atlantic al Alianței la 19 mai și respectiv, de Guvernul Republicii Moldova la 24 mai 2006. Acest document fixa un șir de obiective importante, precum aprofundarea cooperării Republicii Moldova cu structurile și instituțiile europene

și euroatlantice, promovarea reformelor democratice în diverse domenii, reformarea și modernizarea sectorului de securitate și apărare, consolidarea controlului democratic asupra forțelor armate etc.

- b. Ministerul Afacerilor Interne. Prin tradiție, apropierea în modul practic dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, realizarea de reforme și semnarea de planuri de acțiuni și acorduri, depinde în mare măsură și de Ministerul Afacerilor Interne. Ne referim aici la probleme fundamentale și extrem de importante pentru Republica Moldova și Uniunea Europeană precum: liberalizarea regimului de circulație a persoanelor, mai exact fiind vorba de regimul de liberalizare a vizelor; combaterea criminalității transfrontaliere; securizarea frontierelor statului; combaterea traficului de persoane și a traficului ilicit de mărfuri etc. În acest sens, Ministerul Afacerilor Interne a elaborat diverse planuri care vizează conjugarea eforturilor tuturor subdiviziunilor sale la realizarea dezideratului de integrare europeană. În acest sens, cele mai relevante planuri fiind: Planul de Acțiuni prioritare al Ministerului Afacerilor Interne privind liberalizarea regimului de vize cu Uniunea Europeană pentru cetățenii Republicii Moldova; Planul de Acțiuni al Ministerului Afacerilor Interne pentru realizarea măsurilor prevăzute de proiectul comun al Consiliului Europei și Uniunii Europene „Programul privind susținerea democrației, perioada: august 2010 – iunie 2011”; Planul de Acțiuni al Ministerului Afacerilor Interne – priorități de reformă în domeniul integrării europene până în iunie 2011. În fine, de menționat că în cadrul aparatului central al Ministerului Afacerilor Interne a fost înființată Secția Integrare Europeană, responsabilă de elaborarea politicilor și planurilor Ministerului Afacerilor Interne de compatibilizare a practicilor și actelor sale normative cu cele din Uniunea Europeană.

Astfel, fiind elucidat sistemul de organe publice din Moldova responsabile de realizarea planurilor de acțiuni de integrare europeană, apare întrebarea firească, care este locul și rolul Băncii Naționale a Moldovei în acest sistem?

La nivel general-strategic Banca Națională a Moldovei este reprezentată de guvernatorul său în cadrul Comisiei guvernamentale pentru integrare europeană a Republicii Moldova. Prin aceasta, Banca Națională a Moldovei pe de o parte este la curent cu tendințele, cerințele și realizările de ultimă oră a proceselor integraționiste comunitare, iar pe de altă parte, Banca Națională a Moldovei își poate aduce aportul său prin expunerea viziunii sale vizavi de unele

probleme. Iar acest fapt este mai mult decât pozitiv și benefic pentru Banca Națională a Moldovei.

Invocându-se principiul independenței, Banca Națională a Moldovei nu realiza nici o conlucrare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene. Prin urmare, Banca Națională a Moldovei nu primea indicații și nu prezenta dări de seamă Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene privind activitățile ce vizează efortul de armonizare a practicilor și legislației bancare la standardele comunitare.

Exact aceeași logică persistă și în cazul lipsei de conlucrare cu Centrul de Armonizare a Legislației.

La nivel instituțional, din studiul organigramei Băncii Naționale a Moldovei din acea perioadă în perioada de până în anul 2011, constatăm că în cadrul Băncii Naționale a Moldovei nu exista o secție sau direcție de integrare europeană – entitate în atribuțiile căreia ar fi elaborarea politicilor Băncii Naționale a Moldovei în domeniul eforturilor de integrare europeană; elaborarea diferitor planuri de acțiuni și activități; conjugarea eforturilor tuturor subdiviziunilor Băncii Naționale a Moldovei întru realizarea obiectivului de armonizare a legislației și diferitor practici bancare la standardele comunitare.

Iar pe site-ul Băncii Naționale a Moldovei nu putea fi găsit un Plan de Acțiuni al Băncii Naționale a Moldovei privind activitățile de reformă în domeniul integrării europene.

Ulterior, în urma recomandărilor experților europeni adresate Băncii Naționale a Moldovei au fost realizate treptat un șir de acțiuni: a fost creat în cadrul Băncii Naționale a Moldovei un Departament de Integrare Europeană; a fost inițiată și aprofundată colaborarea cu Centrul de Armonizare a Legislației; a fost plasată informația despre realizările Băncii Naționale a Moldovei în domeniul activităților de integrare europeană pe site-ul oficial al Băncii Naționale a Moldovei, fiind actualizat permanent; au fost organizate seminarii, training-urilor și workshop-urilor adresate comunității bancare și angajaților băncilor comerciale, organizate de experții în domeniul dreptului bancar și comunitar, atât cei locali, cât și invitați din Uniunea Europeană, în special pe cei din statele care au aderat recent la Uniunea Europeană.

Parcursul european este considerat o prioritate pentru Republica Moldova. De această părere sunt mai mulți politicieni, juriști, practicieni, profesori universitari. Într-un interviu acordat de către personalitatea cu notorietate în domeniul jurisprudenței, A. Arseni menționa că „Republica Moldova nu are viitor! Singura posibilitate e integrarea în Uniunea Europeană!...” [14]. „Mai nou, unii parlamentari propun cursul de integrare europeană să fie stipulat chiar și în Legea Supremă a țării – Constituția Republicii Moldova” [181, p. 7].

„Republica Moldova s-a angajat să realizeze parcursul european, în calitate de politici și mecanism figurând implementarea prevederilor Acordului de Asociere, inclusiv Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Atotcuprinzător, semnat la 27 iunie 2014, care a marcat debutul unei etape noi în relațiile dintre părți” [138, p. 7].

Profesorii cu renume V. Juc și D. Popa fac o clasificare a relațiilor de colaborare stabilite între Republica Moldova și Uniunea Europeană: „Relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană au cunoscut până la moment trei etape: până în 1994, când relațiile dintre părți au fost reglementate prin Acordul de Cooperare și Comerț dintre Uniunea Sovietică și Comunitatea Economică Europeană; până în 2014 – când relațiile dintre părți s-au desfășurat în baza Acordului de Parteneriat și Cooperare; din 2014 – când relațiile sunt exercitate prin Acordul de Asociere” [138, p. 7].

Considerăm că anul 2013 are o încărcătură semnificativă atât pentru sectorul bancar național, cât și pentru procesul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Prin urmare, „la 29 noiembrie 2013, în cadrul Summit-ului de la Vilnius, Republica Moldova a parafat Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, eveniment care a însemnat închiderea negocierilor în vederea semnării acestui document” [107, p. 41]. La capitolul problemelor din sectorul bancar, ca punct de pornire vom indica, de asemenea, anul 2013. „Adevărul este că și până în vara anului 2013 sectorul bancar a fost zguduit de unele evenimente care la o analiză detaliată arătau o tendință sistemică. Cu titlu de exemplu, am putea menționa situația de la Banca Comercială „InvestPrivatBank” și tot ceea ce a urmat în legătură cu datoriile băncii (creditarea de către Banca Națională a Moldovei a „Băncii de Economii ” pentru stingerea obligațiunilor Băncii Comerciale „InvestPrivatBank” față de deponenții săi: persoane fizice și persoane juridice), suntem într-un totu îndreptățiți să punem o diagnoză sectorului bancar de atunci drept unul bolnav, cu practici vicioase și vulnerabil manipulatorilor și preluărilor dincolo de limita legală” [113, p. 117].

„Asume din anul 2013 am asistat la evenimente la scară largă ce afectează sistemul bancar și-l propulsează spre o criză sistemică sau chiar prăbușire. Sunt relevante primele informații care au fost date publicității și care au bulversat societatea, zguduind din temelii încrederea publicului (dar și a investitorilor străini) în sectorul bancar din Republica Moldova. Astfel, cu titlu de exemplu, ne referim la cazul Băncii Comerciale „Moldova-Agroindbank”, care în data de 27 mai 2013 a venit cu un comunicat de presă semnalând că banca respectivă a devenit ținta unui atac *raider* încă începând din luna februarie 2013” [113, p. 118].

„În paralel am asistat la o derulare a crizei legată de „Banca de Economii”, manifestându-se prin eliberarea mai multor credite neperformante. Ținem să aducem aminte că respectivele

nereguli în cadrul „Banca de Economii” au constituit obiect al investigației parlamentare, materializat în forma unui Raport al Comisiei de anchetă pentru examinarea modului de administrare a pachetului de acțiuni al statului deținut la „Banca de Economii” și a situației din domeniul financiar-bancar al Republicii Moldova. Prezintă interes recomandările Comisiei de anchetă, care așa și nu au mai fost puse în aplicare: naționalizarea „Banca de Economii”; cedarea controlului unui investitor privat cu menținerea de către stat a pachetului de blocaj; majorarea capitalului statutar al debitorilor „Băncii de Economii” care au avut la această bancă credite, cu scopul rambursării acestor credite” [113, p. 118].

Generalizând cele expuse supra, formulăm următoarea concluzie a primului val de nereguli, ce a cuprins perioada 2011-2013: evenimentele din perioada anilor 2011-2013 au demonstrat că legislația și practicile din sectorul bancar sunt neputincioase în fața unor atacuri *raider* și preluări abuzive de acțiuni.

Ulterior, situația din sectorul bancar a rămas să fie mai mult decât incertă, lucru care s-a manifestat pregnant în toamna anului 2014 cu consecințe pentru securitatea financiară a statului nostru pentru mulți ani înainte. „Cert este faptul că, la un an de la ratificarea Acordului, este dificil să identificăm unele realizări mai mult sau mai puțin impresionante cu referire la cadrul legal de implementare a prevederilor Acordului de Asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană” [107, p. 42]. „Este vorba de următoarele aspecte cu impact negativ profund asupra securității sistemului bancar a Republicii Moldova” [113, p. 118]:

1. „Atât experții internaționali, cât și cei naționali sunt unanimi în opinia precum că din cele trei bănci comerciale („Banca de Economii”, Banca Comercială „Banca Socială” și Banca Comercială „Unibank”) au dispărut fără urmă peste 1 miliard dolari americani (circa 15-20 % din produsul intern brut al Republicii Moldova)” [236].
2. Pentru a clarifica lucrurile, a fost constituită o Comisie de anchetă a Parlamentului Republicii Moldova [119] pentru elucidarea situației pe piața financiară și valutară a Republicii Moldova, a măsurilor întreprinse privind stabilizarea cursului de schimb al leului moldovenesc în raport cu monedele internaționale și a situației de la „Banca de Economii”, Banca Comercială „Banca Socială” și Banca Comercială „Unibank”. Prin Raportul Comisiei de anchetă s-a relevat o situație deplorabilă în sistemul bancar, situație care nu va putea fi remediată atât de simplu.
3. Cu toate că adjunctul interimar al procurorului șef al Procuraturii Anticorupție, O. Iachimovschi susține că „din suma totală a miliardului furat, au fost aplicate sechestre în proporție de 59% din toți banii care au fost sustrași din sistem” [37], continuă să se ateste un efort minim de acțiuni concrete privind efortul autorităților din Republica Moldova de

- a investiga dispariția miliardului în raport cu perioada îndelungată în care ar fi putut acționa.
4. „Mai multe investigații independente au stabilit că în anii 2010-2014, auditul băncilor comerciale „Banca de Economii”, Banca Comercială „Banca Socială” și Banca Comercială „Unibank” a fost efectuat de Compania „Grant Thornton Audit”” [199], administratorul „căreia a fost ex-ministru al Economiei al Republicii Moldova – Stéphane Bride. Prin urmare, au existat motive de a ridica semne de întrebare privind calitatea serviciilor prestate de către compania respectivă, sau dacă au și existat semnale de alertă din parte Companiei „Grant Thornton Audit”, nu a existat o reacție vizibilă din partea autorităților competente ale statului.
  5. Situația a devenit și mai dramatică începând cu data de 12 iunie 2015, atunci când „Banca Națională a Moldovei a instituit supraveghere specială la cele mai mari trei bănci comerciale din țară – Banca Comercială „Moldova - Agroindbank”, Banca Comercială „Victoriabank” și Banca Comercială „Moldindconbank”” [24].
  6. „O agitație suplimentară a spiritelor, atât în Republica Moldova, cât și în afara ei, a stârnit-o intenția declarată a unor reprezentanți ai alianței de guvernare de a naționaliza „Banca de Economii”. Pe de altă parte, demararea procesului de lichidare a celor trei bănci problematice a generat perturbații majore în tot sistemul bancar, iar societatea bulversată suplimentar - și de faptul că numărul celor concediați a fost unul impunător” [115].
  7. În ceea ce privește finanțarea externă, au fost impuse condiții de către donatorii externi de a acorda asistență financiară Republicii Moldova. Prima aniversare de la semnarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană s-a suprapus cu noutăți-semnale proaste pentru țara noastră. Spre exemplu, în luna mai 2015, „Fondul Monetar Internațional a condiționat reluarea creditării Republicii Moldova de lichidarea celor 3 bănci implicate în dispariția miliardului de dolari americani și menționate în Raportul Kroll: „Banca de Economii”, Banca Comercială „Banca Socială” și Banca Comercială „Unibank”” [54]. În luna iunie 2015, Banca Mondială a declarat blocarea relațiilor cu Republica Moldova, ceea ce pe termen imediat a însemnat că țara noastră a fost lipsită de un suport bugetar în valoare de 45 milioane dolari americani. În acest sens, este semnificativ limbajul mai puțin diplomatic utilizat de domnul Alex Kremer – Directorul Băncii Mondiale pentru Moldova: „...relația Băncii Mondiale cu Republica Moldova va rămâne înghețată până când autoritățile moldovene vor întreprinde acțiuni decisive pentru soluționarea problemelor din sectorul bancar...”; „...nelichidarea celor 3 bănci („Banca

de Economii”, Banca Comercială „Banca Socială” și Banca Comercială „Unibank”) ar crea un risc ca banii contribuabililor să fie utilizați pentru a acoperi pierderile ascunse și pierderile potențiale pe viitor...”; „...revitalizarea Băncii de Economii ar permite să se extragă și mai mulți bani din contul contribuabililor...” [54]. În luna iulie 2015, Uniunea Europeană, prin vocea șefului Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, Pirka Tapiola, a declarat că a decis „să înghețe finanțarea pentru Republica Moldova. Condițiile principale de reluare a finanțării sunt: negocierea unui acord de finanțare cu Fondul Monetar Internațional și soluționarea crizei bancare” [194]. În limbajul cifrelor această decizie ne costă 40,7 milioane de euro, bani ce urmau să ajungă în calitate de suport bugetar, inclusiv pentru reforma justiției. În luna iunie 2015, „Ambasada Suediei la Chișinău a decis suspendarea unei finanțări în valoare de 2,4 milioane de euro destinată continuării procesului de reformare a Ministerului Afacerilor Interne” [9].

„Se atestă lipsa efectelor pozitive vizibile și resimțite privind implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. Paradoxul constă în faptul că în pofida derulării diverselor proiecte și programe, în pofida asistenței generoase din partea Uniunii Europene, în pofida aplicării de câțiva ani a prevederilor Acordului de Asociere, percepția publicului este că situația social-politică și mai ales cea economică, se deteriorează vertiginos, iar efectele pozitive ale Acordului de Asociere nu sunt vizibile și nici simțite de cetățeni” [107, p. 45].

Analizând minuțios o serie de documente naționale de politici publice, venim cu următoarele concluzii:

- Republica Moldova dispune de politici publice pe filiera eficientizării sistemului bancar. Cu titlu informativ menționăm că „în scopul pregătirii și facilitării implementării Acordului de Asociere, la 26 iunie 2014, Republica Moldova și Uniunea Europeană au agreeat Agenda de Asociere – un document important care a stabilit un set de priorități pentru activitățile comune din perioada 2014-2016” [5]. Ulterior a fost adoptată Agenda de Asociere pentru perioada 2017-2019. Iar în baza agendelor de asociere, Guvernul a aprobat Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere în perioada 2014-2016, și respectiv, Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere în perioada 2017-2019. „Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere în perioada 2017-2019 este un document amplu care contribuie la asocierea politică și integrarea economică a Republicii Moldova” [193].
- Administrația publică și-a setat multiple obiective pe domenii ce vizează reforma bancară, dar au existat lacune și scăpări care au diminuat din eficacitatea acțiunilor;

- Este necesar de a completa politicile publice cu măsuri și acțiuni suplimentare ce ar viza dimensiunea bancară.

Din lista provocărilor și problemelor menționate mai sus, reliefăm următoarele:

1. Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană este compromisă în mare parte de situația din sectorul bancar din Republica Moldova.
2. Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană poate constitui un succes doar în cazul în care cumulativ sunt prezente mai multe variabile, esențiale fiind încrederea partenerilor străini și existența unei finanțări. În atare condiții, este complicat să identificăm pe ce mizează clasa politică din Republica Moldova și cum intenționează să aplice prevederile Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, realizând reformele asumate.

Cu toate acestea, este salutară acțiunea Guvernului Republicii Moldova de a decide aprobarea mecanismului de coordonare a procesului de integrare europeană a Republicii Moldova. Astfel, în anul 2022 a fost adoptată Hotărârea Guvernului nr. 868 din 14.12.2022 cu privire la Mecanismul de coordonare a procesului de integrare europeană a Republicii Moldova și a componenței grupurilor de lucru implicate în asigurarea implementării mecanismului de coordonare a procesului de integrare europeană a Republicii Moldova și la modificarea Hotărârii Guvernului nr. 679/2009 privind aprobarea componenței nominale a Comisiei guvernamentale pentru integrare europeană a Republicii Moldova [123]. În conformitate cu Hotărârea Guvernului menționată supra, „Comisia guvernamentală pentru integrare europeană a Republicii Moldova va asigura coordonarea realizării angajamentelor care derivă din documentele și înțelegerile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și va exercita următoarele atribuții:

1) monitorizarea și coordonarea realizării Planului de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană;

2) aprobarea criteriilor de elaborare și a contribuției finale a Republicii Moldova la Pachetul anual de extindere al Uniunii Europene;

3) monitorizarea procesului de elaborare și realizare a documentelor de planificare necesare pentru pregătirea procesului de aderare, pentru implementarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, a Recomandării nr. 1/2017 a Consiliului de Asociere Uniunea Europeană - Republica Moldova privind Programul de Asociere Uniunea Europeană - Republica Moldova 2017/1489, precum și a altor documente și înțelegeri dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană;

4) soluționarea conflictelor de competență apărute la nivelul autorităților din cadrul grupurilor de lucru sectoriale și al clusterelor responsabile de capitolele de negociere pentru aderarea la Uniunea Europeană;

5) aprobarea, la necesitate, a poziției Republicii Moldova pentru reuniunile politice de nivel înalt cu Uniunea Europeană” [123].

„Comisia națională pentru integrare europeană își desfășoară activitatea în conformitate cu Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 441/2022 privind constituirea Comisiei naționale pentru integrare europeană” [123]. Analizând minuțios Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 441-IX din 22.04.2022 privind constituirea Comisiei naționale pentru integrare europeană [62], mai exact componența Comisiei date, remarcăm că guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei nu face parte din aceasta. Considerăm că este un pas nechibzuit, deoarece anume Comisia respectivă coordonează eforturile de pregătire pentru realizarea obiectivului național de integrare europeană și dacă este vorba de sistemul financiar-bancar, cine ar cunoaște mai bine situația în domeniul dat și reformele ce urmează de realizat, dacă nu guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei?

În concluzie, rolul guvernatorului în procesul de integrare europeană poate fi unul decisiv, deoarece acesta este responsabil de implementarea politicilor și reformelor necesare pentru alinierea țării la standardele și cerințele Uniunii Europene. Guvernatorul trebuie să coordoneze eforturile de aderare și să asigure respectarea angajamentelor pe segmentul bancar asumate de țara noastră în procesul de integrare europeană.

În anul 2023 a fost aprobat de către Guvern documentul de politici publice, Planul național de dezvoltare pentru anii 2023-2025, care urmărește ca „măsurile pentru ridicarea nivelului de pregătire pentru aderare la Uniunea Europeană și alinierea la legislația Uniunii Europene vor fi integrate transversal în toate domeniile de dezvoltare social-economică a țării” [126].

Este de o importanță incontestabilă și Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027 [124], servind baza pentru măsurile ce urmează a fi realizate de către Republica Moldova în următorii doi ani în scopul aderării țării noastre la Uniunea Europeană.

Considerăm, totuși, că fiecare cetățean ar putea contribui la integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană prin implicarea activă și respectarea valorilor europene, fiind fundamentale pentru succesul procesului de integrare europeană.

Cu referire la contribuția fiecărui cetățean la procesul de integrare a țării noastre la Uniunea Europeană, se impune în atenție opinia vestitului profesor G. Costachi, care subliniază

că „Drumul înainte este dificil, dar, datorită oamenilor harnici din Republica Moldova, este posibilă îmbunătățirea radicală a calității vieții oamenilor, consolidarea relațiilor cu alte state și, în cele din urmă, pas cu pas, avansarea în ziua în care țara noastră va deveni membru cu drepturi depline al Uniunii Europene” [51, p. 865]. Evident, domnul profesor cu renume mondial are dreptate, întrucât grație perseverenței poporului Republicii Moldova, țara noastră a avansat în procesul integrării europene.

### **3.4. Depășirea adversităților de realizare a alinierii a Republicii Moldova la standardele Uniunii Europene: respectarea drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar**

Cercetarea științifică a subiectului paragrafului 3.4 este determinată de faptul că, în Republica Moldova, există deficiențe grave, în ceea ce privește respectarea drepturilor financiar-bancare ale persoanelor. Dar și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar implică eforturi din partea autorităților naționale, a societății civile și a partenerilor internaționali.

Cercetarea interdependenței între respectarea drepturilor financiar-bancare și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar în Republica Moldova este importantă din mai multe motive:

1. Studiarea modului în care respectarea drepturilor financiar-bancare și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar sunt interconectate poate contribui la promovarea transparenței și responsabilității în sectorul financiar-bancar. Identificarea lacunelor și a practicilor necorespunzătoare poate ajuta la dezvoltarea de politici și practici mai eficiente pentru prevenirea și combaterea corupției.
2. Cetățenii și investitorii au încredere în sistemul bancar atunci când există garanții că instituțiile financiare respectă regulile și standardele etice și că sunt protejate împotriva corupției și fraudei. Prin cercetarea interdependenței dintre respectarea drepturilor financiar-bancare și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar, se poate consolida încrederea în sectorul bancar și se poate promova stabilitatea financiară.
3. O bună guvernare în sectorul financiar-bancar și un climat de afaceri lipsit de corupție sunt necesare pentru dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova. Cercetarea interdependenței acestor aspecte poate contribui la identificarea de soluții și strategii care să promoveze o mai bună gestionare a resurselor financiare și să stimuleze investițiile și creșterea economică.

4. Drepturile financiar-bancare sunt parte integrantă a drepturilor fundamentale ale cetățenilor. Diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar este necesară pentru protejarea acestor drepturi.

Așadar, în Republica Moldova cercetarea interdependenței dintre respectarea drepturilor financiar-bancare și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar este argumentată prin promovarea unei guvernări transparente, responsabile și etice în sectorul financiar-bancar cu efecte benefice asupra încrederii publice, stabilității financiare și dezvoltării economice durabile.

Totodată, este cunoscut tuturor faptul că „furtul miliardului” în Republica Moldova a avut consecințe grave asupra economiei, instituțiilor financiare, stabilității politice și încrederea publică. „Furtul miliardului” a provocat o criză economică și financiară în Republica Moldova, afectând negativ creșterea economică, stabilitatea monetară și încrederea investitorilor. Pierderea unei sume de bani colosale a afectat finanțele publice și capacitatea statului de a finanța proiecte și programe esențiale pentru dezvoltare.

„Furtul miliardului” a avut un impact devastator asupra sectorului bancar, provocând colapsul a trei bănci importante din Republica Moldova și afectând încrederea în întregul sistem financiar-bancar. Acest lucru a avut consecințe negative asupra depozitarilor, clienților și investitorilor din sistemul bancar.

De asemenea, „furtul miliardului” a provocat o scădere semnificativă a încrederii publice în guvern și instituțiile statului, generând nemulțumire și proteste în rândul populației. „Furtul miliardului” a alimentat instabilitatea politică în Republica Moldova și a avut repercusiuni asupra imaginii internaționale a țării. Acesta a generat numeroase investigații în procese judiciare atât la nivel național, cât și la nivel internațional pentru a identifica vinovații și a recupera fondurile pierdute. Aceste procese au implicat eforturi considerabile din partea autorităților naționale și internaționale pentru a aduce justiție și a restabili încrederea în sistemul judiciar.

Astfel, „furtul miliardului” a avut consecințe devastatoare asupra Republicii Moldova, afectând încrederea publică, stabilitatea economică și politică și, evidențiind nevoia de urgență de reforme instituționale și de luptă împotriva corupției.

În continuare, subliniem cele mai semnificative provocări pentru Republica Moldova:

- „furtul miliardului”;
- acceptarea Republicii Moldova în calitate de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană;
- demararea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană.

În aceste condiții, este necesară o reevaluare a situației privind respectarea drepturilor financiar-bancare ale indivizilor, inclusiv prin alinierea acestora la standardele Uniunii Europene.

Aducerea legislației și practicilor financiar-bancare la cerințele Uniunii Europene poate contribui la îmbunătățirea eficacității în sectorul financiar-bancar al Republicii Moldova.

Reconsiderarea situației respectării drepturilor financiar-bancare poate asigura o mai mare protecție a drepturilor și intereselor individuale în relațiile cu instituțiile financiare, promovând astfel încrederea și siguranța în sistemul bancar. Reevaluarea legislației și practicilor financiar-bancare poate contribui la consolidarea măsurilor de prevenire și combatere a corupției și fraudelor în sectorul bancar, prin introducerea de mecanisme mai eficiente de monitorizare și control.

Alinierea la standardele și practicile Uniunii Europene poate consolida încrederea investitorilor și partenerilor comerciali străini în Republica Moldova, ceea ce poate contribui la creșterea competitivității economice și atragerea de investiții.

Astfel, o reevaluare a situației respectării drepturilor financiar-bancare în Republica Moldova sunt necesare pentru a aduce beneficii semnificative în ceea ce privește protecția drepturilor persoanelor, combaterea corupției și fraudelor și stimularea dezvoltării economice durabile.

Un argument al poverii crescânde a fraudei bancare servește informația furnizată de Banca Națională a Moldovei în toamna anului 2022. Conform estimărilor experților Băncii Naționale a Moldovei, „valoarea prejudiciului în dosarul fraudă bancară a mai crescut cu 15 miliarde lei, totalizând astfel, circa 65 de miliarde lei” [85]. Este o cifră ce induce descurajare în mod semnificativ. „Aceasta cu atât mai mult, cu cât, activitățile de recuperare a prejudiciului cauzat de fraudă bancară patinează, autoritățile reușind să recupereze doar 75,9 milioane lei în anul 2022 – cea mai mică sumă de până acum și de două ori mai mică decât precedentul anti-record din 2021” [82]. În 2024 s-a constatat că suma totală a sechestrelor în dosarul „frauda bancară” constituie 7,9 miliarde de lei.

Grație acestor date statistice, putem să deducem legătura strânsă între respectarea drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar.

Până în prezent implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, care reprezintă un angajament bilateral între cele două părți pentru consolidarea relațiilor politice, economice și sociale și pentru promovarea reformelor și modernizării în Republica Moldova, progresează încet.

Realitatea este că sistemul judiciar se confruntă cu dificultăți semnificative.

O situație neplăcută și chiar tristă din domeniul justiției este demonstrată și de Indicele Drepturile fundamentale – 2024 „*World Justice Project Rule of Law Index 2024*” [53].

Paradoxul constă în faptul că în Muntenegru, spre exemplu, situația este mult mai bună la acest capitol, aflându-se pe poziția 40, decât în Republica Moldova, care ocupă poziția 54. Reamintim că ambele state și-au ales parcursul european și integrarea în Uniunea Europeană.

Conform datelor din Raportul Anual „*Economic Freedom of the World: 2020*”, în Republica Moldova, situația la capitolul libertate economică s-a îmbunătățit [2]. Efectiv, ocupând poziția 97 în 2019, fiind plasați aproape de grupul de state cu economie lipsită de libertate, Republica Moldova, în anul 2020, a ocupat poziția 69.

Însă o problemă din domeniul economic și, în speță, a respectării drepturilor financiar-bancare ale persoanelor din Republica Moldova este enunțat de către „*2023 Index of Economic Freedom*” [3].

Din rezultatele acestui Raport deducem concluzia fundamentală – problemele din justiție generează probleme grave în domeniul financiar-bancar, creându-se un fundal corupțional.

„Conform clasamentului „*2023 Index of Economic Freedom*”, Republica Moldova nu s-a clasificat în categoria statelor „libere”, ceea ce era, de fapt, de așteptat, nici în categoria statelor „în mare parte libere” și nici în categoria statelor „moderat libere”, ci în cea de-a patra categorie – state „în mare parte nelibere”, plasându-ne cu 58,5 puncte pe locul dezonorabil – 96. În urma noastră a rămas doar categoria statelor cu economie – „reprimată”, cu state precum: Haiti, Cuba, Liberia, Iran, Zimbabwe, Sudan, Venezuela și Coreea de Nord” [111, p. 54].

Conform indicelui percepției corupției din anul 2023, Republica Moldova și-a îmbunătățit puțin scorul [230]. Cuvântul cheie este „puțin”. Efectiv este vorba de o îmbunătățire derizorie. La capitolul dat ne depășesc state, precum: Georgia, Armenia și Muntenegru, care au o situație anticorupțională mult mai favorabilă decât Republica Moldova. Credem că unica realizare a Moldovei în 2023, în raport cu situația din 2019 este că am reușit să fim pe aceeași poziție cu Ungaria în clasamentul percepției corupției, care este considerată cea mai coruptă țară a Uniunii Europene. „Într-o abordare generală, corupția și Republica Moldova au devenit sinonime” [114, p. 94].

În fine, la 1 martie 2023, a fost dat publicității Indicele prosperității mondiale – 2023 și anume: „*Legatum Prosperity Index 2023*” [224]. Conform datelor din acest index, Republica Moldova s-a plasat pe locul 70 în clasamentul țărilor prospere. Prin comparație, conform „*Legatum Prosperity Index 2022*”, Republica Moldova ocupa locul 71. „Progresul” constă în urcarea doar a unei singure poziții. La capitolul dat suntem depășiți de un șir de state, nu tocmai cele mai „occidentale”: Kazahstan, Albania, Armenia, Georgia, Serbia, Muntenegru, România și Țările Baltice.

Faptul ce trezește interesul sporit, în legătură cu „*Legatum Prosperity Index 2023*”, rezidă în indicii în baza cărora s-a constatat situația deplorabilă din Republica Moldova. La o analiză minuțioasă constatăm că, domeniile cele mai grave din Republica Moldova sunt reprezentate de: mediul natural – 115 puncte; condiții pentru antreprenori – 114 puncte; domeniul sănătății – 93 puncte; calitatea economiei – 93 puncte; infrastructura – 92 puncte; mediul de investiții – 84 puncte și abia apoi urmează guvernanta și problemele de corupție în sectorul public cu 79 de puncte [224].

Prin urmare, ușor se desprinde concluzia că problemele primordiale ale Republicii Moldova țin nu atât de corupția din administrația publică (a nu se confunda cu corupția din sectorul justiției), cât de situația deplorabilă din sectorul privat și, în special, lipsa condițiilor normale pentru activitatea businessului. Altfel zis, problemele din sectorul privat prevalează asupra celor din sectorul public. Este firesc că problemele din sectorul privat sunt generate de o administrație proastă, în cazul de față fiind vorba de Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării și Ministerul Mediului, care pe parcursul anului 2022 au admis carențe în activitatea lor.

Aspectul respectiv, coroborat cu alte idei enunțate mai sus, ne determină să venim cu o cercetare din domeniul consolidării apărării drepturilor economice ale persoanelor prin mecanisme anticorupționale, în speranța să contribuim științific la ameliorarea situației din domeniul dat și să oferim o șansă societății noastre de a trăi prosper în propria țară.

Pentru a asigura o protecție mai eficientă a drepturilor financiar-bancare ale cetățenilor, îmbunătățirea și consolidarea legislației ar putea include revizuirea și actualizarea legilor existente, precum și adoptarea unor noi legi și reglementări care să consolideze protecția consumatorilor și să împiedice practicile financiare abuzive. Consolidarea instituțiilor de supraveghere și reglementare a sectorului financiar-bancar ar putea implica consolidarea capacităților de monitorizare și aplicare a regulilor, precum și intensificarea cooperării cu instituțiile internaționale și cu societatea civilă în acest sens.

De asemenea, o mai bună informare a consumatorilor cu privire la drepturile și responsabilitățile lor financiare poate contribui la prevenirea abuzurilor și la consolidarea capacității acestora de a lua decizii financiare informate.

În același timp, asigurarea unei mari transparențe și accesibilități în ceea ce privește serviciile financiar-bancare oferite de instituțiile bancare ar putea fi realizat prin îmbunătățirea comunicării și divulgării informațiilor financiare. Deci, prin adoptarea acestor măsuri și soluții, factorii decizionali ar putea contribui la consolidarea protecției drepturilor financiar-bancare ale persoanelor.

„De menționat faptul că acțiunile de consolidare a drepturilor economice ale persoanelor prin mecanisme anticorupționale, enunțate în documentele de politici publice, au și început a fi realizate, cu precădere la finele anului 2022 – debutul anului 2023” [111, p. 56].

Suntem de părerea că se cere o incursiune în textul respectivelor documente de politici publice și identificarea faptului, în ce măsură aceste preocupări există sau lipsesc și dacă există, în ce măsură sunt ele eficiente și cu impact real asupra problematicei abordate.

1. Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. În textul Strategiei este stipulat tranșant că: „...Modul în care este înfăptuită justiția influențează direct coordonatele fundamentale de funcționare ale societății, precum securitatea juridică și dezvoltarea economică...” [146].

2. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” [147]. În debutul Strategiei se proclamă că, situația drepturilor omului în Republica Moldova, deși a cunoscut o îmbunătățire, rămâne totuși în continuare o provocare pentru autoritățile administrației publice centrale și locale. Guvernul este dedicat procesului de promovare a reformelor democratice în vederea edificării statului de drept, ajustării implementării legislației și a practicilor naționale în domeniul drepturilor omului la standardele internaționale și depune eforturi pentru onorarea obligațiilor și angajamentelor asumate. Strategia menționează că, în esență, majoritatea problemelor Republicii Moldova derivă din nivelul înalt al corupției și în speță al corupției mari și a celei politice.

Cu referire la drepturile economice ale persoanelor și modalitatea lor de consacrare și ocrotire, Strategia „Moldova Europeană 2030” vine cu o plusvaloare modestă, cele mai importante fiind incluse la compartimentul „Politici și management în domeniul macroeconomic și de dezvoltare a economiei”:

- 1) „Combaterea fenomenului economiei informale;
- 2) Descurajarea tranzacțiilor în numerar;
- 3) Promovarea integrității în sectorul privat, inclusiv prin facilitarea preluării de către companii (dar și instituțiile publice) a standardului internațional pentru sisteme de management anticorupție;
- 4) Asigurarea „dezoligarhizării” sistemelor politice și economice din țară, conform bunelor practici internaționale” [147].

3. Planul Național de Dezvoltare pentru anii 2023-2025 [126]. Acest plan a fost aprobat în urma investiturii noului Guvern al Republicii Moldova în februarie 2023.

De fapt, domeniul anticorupțional își găsește preocuparea legiuitorului la compartimentul „Obiectivul general 8: Edificarea unui sistem de justiție echitabil, incoruptibil și independent”.

Pentru Republica Moldova, „îmbunătățirea sectorului justiției constituie o prioritate majoră, care are o importanță covârșitoare pentru întreaga societate și constituie o condiție esențială pentru dezvoltarea cu adevărat a unei societăți democratice în care supremația legii și respectarea drepturilor și a libertăților omului reprezintă valori supreme garantate” [126].

Implementarea acțiunilor din Planul Național de Dezvoltare va contribui la atingerea următoarelor priorități stabilite în Programul de Activitate al Guvernului:

1. Promovarea măsurilor de reglementare a economiei, eliminarea barierelor birocratice și a procedurilor normative excesive din calea antreprenorilor [126];
2. Implementarea angajamentului de „dezoligarhizare” prin eliminarea influenței excesive a intereselor private asupra vieții economice, politice și publice [126].

Cu referire la drepturile financiar-bancare, menționăm următoarele activități:

1. Reglementarea aspectelor ce țin de transferul unor competențe de reglementare și supraveghere a domeniului financiar nebankar de la Comisia Națională a Pieței Financiare către Banca Națională a Moldovei [126]. Prin această acțiune se are în vedere iminența transferului de atribuții substanțiale de la Comisia Națională a Pieței Financiare către Banca Națională a Moldovei. Reforma dată a intrat în vigoare începând cu data de 1 iulie 2023, așa cum este specificat în textul articolului VIII alineatul (1) al Legii nr.178 din 11.09.2020 [159]. Activitatea dată transpune în legislația și practica Republicii Moldova prevederile articolului 24 și 58 din Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană și punctul 6, secțiunea IV, capitolul 3 din Agenda de Asociere.
2. Revizuirea cadrului normativ ce reglementează procedurile administrative desfășurate de Banca Națională a Moldovei, în conformitate cu angajamentele asumate de Republica Moldova prin Memorandumul cu privire la politici [126]. Activitatea respectivă, de asemenea, transpune în legislația și practica Republicii Moldova prevederile articolului 24 și 58 din Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană și punctul 6, secțiunea IV, capitolul 3 din Agenda de Asociere.
3. Revizuirea sistemului de sancționare în domeniul afacerilor [126]. Așa cum multiple fapte corupționale din sectorul privat izvorăsc anume din politica sancționatorie vicioasă, considerăm că, revizuirea politicii sancționatorii în domeniul economic ar diminua considerabil faptele de corupție și ar duce inevitabil la respectarea drepturilor economice ale persoanelor, în mod special fiind vorba de agenții economici.

4. Evaluarea cadrului normativ din perspectiva abuzurilor organelor de forță și elaborarea unui pachet de modificări pentru reducerea riscului de abuz față de mediul de afaceri [126]. Fiind în unison cu precedentele două acțiuni, această activitate ar trebui să se bazeze pe analiza riscului de abuz în baza istoricului și practicilor înregistrate. Rămâne să vedem în ce măsură vor reuși să coopereze Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării și Ministerul Justiției întru racordarea cadrului legal unui mediu de afaceri europenizat.
5. Simplificarea procesului de lichidare benevolă a afacerii [126]. În acest sens, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării de comun cu Agenția Servicii Publice și Agenția de Guvernare Electronică urmează să prezinte un proiect de lege. Este arhicunoscut faptul că, lichidarea benevolă a unei afaceri în Republica Moldova este extrem de birocratizată și lasă spațiu pentru abuzuri și corupție din partea factorilor decizionali din diferite instituții ale administrației publice.
6. Evaluarea cadrului normativ și a practicilor europene în perspectiva creării Centrului European al Consumatorilor [126]. O atare acțiune ar aduce o îmbunătățire sesizabilă drepturilor și intereselor economice al persoanelor, având în vedere că orice consumator s-ar simți protejat la nivelul celor mai înalte standarde valabile și aplicabile în statele membre ale Uniunii Europene.
7. Crearea cadrului legal pentru dezvoltarea mecanismelor de protecție a consumatorilor: modernizarea regimului de vânzare a produselor; dezvoltarea mecanismului de cooperare între autoritățile abilitate în domeniul protecției consumatorilor; crearea mecanismului extrajudiciar de soluționare a litigiilor în domeniul protecției consumatorilor [126]. Respectiva activitate coroborează cu acțiunea examinată la punctul 6 – crearea Centrului European al Consumatorilor. Anume la această activitate vedem necesitatea extinderii ariei de protecție a consumatorilor asupra consumatorilor din sfera financiar-bancară, fapt care va transpune integral prevederile articolului 38 și 39 din Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană.

Cu referire la corupție și influența ei negativă în societate, domnul profesor Gh. Costachi, într-unul din volumele operei sale științifice, constată că „Amplarea, specificitatea și dinamica corupției sunt consecința problemelor politice, sociale și economice ale societății” [51, p. 845]. Suntem de acord cu renumitul profesor universitar, Gh. Costachi, deoarece corupția poate fi alimentată de instabilitate politică, inegalitate socială și crize economice, iar acești factori pot contribui la creșterea nivelului de corupție.

Fenomenul corupției, în special în sectorul bancar suscită o largă atenție din partea comunității științifice. Efectuând cercetări de-a lungul anilor a diverselor probleme, ce vizează

sistemul bancar al Republicii Moldova în contextul integrării europene, tot mai des și mai des se prefigura concluzia fundamentală precum că fără o diminuare substanțială a practicilor corupționale din sectorul bancar, fără a se institui un sistem bazat pe integritate, reforma bancară, armonizarea cadrului său legal, dar și integrarea în Uniunea Europeană a Republicii Moldova vor fi compromise. Or, atingerea acestui deziderat se poate face printr-o abordare globală, care ar viza cadrul normativ material bancar și practicile din sectorul bancar, dar și, în mod special, actul de justiție, prin exercitarea defectuoasă a căruia sunt, practic, anihilate cele mai bune intenții venite atât din partea legiuitorului Republicii Moldova, cât și din partea cercetătorilor în domeniu, fiind compromise chiar și eforturile experților Uniunii Europene, care încearcă să-și pună umărul la reformarea și integrarea sa în spațiul Uniunii Europene.

Privind domeniul anticorupțional, Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023 prevedea unele acțiuni, deși, aparent prea modeste:

1. Delimitarea clară a competențelor Procuraturii Anticorupție și ale Centrului Național Anticorupție în ceea ce privește investigarea corupției la nivel înalt [126]. Această acțiune este una fundamentală și constituie piatra de temelie a reformei anticorupționale din Republica Moldova. Considerăm că, delimitările respective creează premise favorabile pentru prevenirea și combaterea eficientă a corupției și duc spre o fortificare a drepturilor economice fundamentale ale persoanelor.
2. Perfecționarea cadrului normativ privind avertizorii de integritate în corespundere cu legislația Uniunii Europene [126]. Cu regret, chiar dacă legislația Republicii Moldova a fost modificată, în sensul instituirii unui regim nou privind activitatea avertizorilor de integritate, eventualii avertizori de integritate nu se bucură de o protecție reală. În acest sens, Ministerul Justiției, Centrul Național Anticorupție și Oficiul Avocatului Poporului urmează, de comun acord, să elaboreze un proiect de act normativ care ar duce la remedierea situației.
3. Elaborarea cadrului normativ cu privire la dezoligarhizare în scopul eliminării influenței excesive a intereselor private asupra vieții economice, politice și publice [126]. Activitatea respectivă emigrează dintr-un plan de acțiuni în altul, fiind înregistrate, deocamdată, succese modeste. Totuși, ultimul timp, se atestă un efort întru remedierea problemei, în sensul îngrădirii proceselor politice și intereselor economice publice de influențele negative ale oligarhilor.

În șirul actelor normative, venite să transpună prevederile documentelor de politici publice se înscriu:

1. Legea Republicii Moldova privind accesul la informațiile de interes public nr. 148 din 09.06.2023 [154].
2. Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 64 din 30.03.2023 [156].
3. Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 83 din 14.04.2023 [169], care prevede delimitarea competențelor Procuraturii Anticorupție și Centului Național Anticorupție la investigarea cauzelor de corupție la nivel înalt.
4. Procuratura Anticorupție – nevoia de reformă urgentă.
5. Inițiativa Președinției Republicii Moldova de instituire a Curții Anticorupționale [175]. În luna iulie 2023, în urma discuțiilor cu privire la proiectul de creare a unei noi instanțe de judecată specializată, a prins contur decizia de a o redenumi în Judecătoria Anticorupție [139].
6. Legea privind accesul la informațiile de interes public.

Problema accesului la informațiile de interes public a fost discutată de către experții europeni și internaționali. Accesul la informațiile de interes public este extrem de important pentru asigurarea transparenței și responsabilității guvernului față de cetățeni. Cetățenii Republicii Moldova au dreptul să știe cum sunt cheltuiți banii publici și să monitorizeze activitățile guvernului pentru a se asigura că acestea sunt în interesul publicului. Accesul la informațiile de interes public este fundamental pentru funcționarea unei democrații sănătoase. Cetățenii trebuie să aibă acces la informații corecte și relevante pentru a-și exercita dreptul de vot și pentru a lua decizii corecte în ceea ce privește problemele publice și politice.

Este necesar ca toți cetățenii să aibă acces la informații pentru a-și apăra drepturile și interesele în fața autorităților și instanțelor de judecată. Cel mai important aspect, însă, constă în faptul că accesul la informațiile de interes public contribuie la prevenirea și combaterea corupției. O transparență mai mare în utilizarea resurselor publice ar reduce riscul de corupție și ar consolida încrederea cetățenilor în instituțiile statului.

Spre exemplu, Ambasadorul Uniunii Europene în Republica Moldova a menționat că „...Accesul la informațiile de interes public este un drept important al omului și un instrument de îmbunătățire a guvernancei democratice. Acesta intensifică participarea publică, responsabilitatea autorităților publice și încrederea publicului în procesul decizional...” [178]. Iar Directorul Departamentului pentru Societate Informațională al Consiliului Europei a reiterat că „...Accesul la informațiile publice și asigurarea respectării acestui drept reprezintă o caracteristică esențială a bunei guvernări și un indicator care arată dacă o societate este sau nu cu adevărat democratică și pluralistă. Totuși, în multe state membre ale Consiliului Europei, inclusiv în Republica Moldova,

cadrul legal existent privind accesul la informație nu corespunde cu necesitățile realității actuale” [197].

Avem ferma convingere că, dreptul de a avea acces la informație de interes public este corelat cu apărarea drepturilor persoanelor, la general și a drepturilor economice ale persoanelor, în special. Iar gradul de corupție este cu atât mai mare, cu cât este mai mică transparența și este îngrădit accesul la informație.

Despre respectiva corelare au vorbit și unii factori decizionali. Spre exemplu, ex-ministrul justiției, domnul Litvinenco, a menționat absolut corect că, „...Dreptul de acces la informații este un drept constituțional, precum și o condiție prealabilă pentru exercitarea altor drepturi politice, economice și sociale...” și „...În contextul luptei împotriva corupției, este mai mult decât necesară asigurarea garanțiilor dreptului la informație, care încurajează transparența și care la rândul său atenuează corupția...” [174].

În esență, prevederile legale ce reglementau domeniul accesului la informație, au fost cuprinse în textul Legii nr. 982 din 11.05.2000 privind accesul la informație, fiind abrogată.

Dat fiind faptul că guvernarea conștientizează importanța acestui subiect, a adoptat Legea privind accesul la informațiile de interes public.

Cele mai importante elementele de noutate ale Legii privind accesul la informațiile de interes public, sunt:

1. Legea include o gamă mai largă de informații și documente care sunt considerate de interes public;
2. Legea stabilește proceduri mai clare și transparente pentru solicitarea, procesarea și furnizarea informațiilor de interes public. Aceasta include termeni specifici pentru răspunsul la solicitări și modalități de contestare a deciziilor de refuz.
3. Legea include dispoziții care sporesc responsabilitatea guvernului în furnizarea informațiilor de interes public și prevede sancțiuni pentru încălcările grave ale legii.
4. Legea promovează transparența în activitățile guvernului și poate încuraja participarea publică la procesul decizional prin facilitarea accesului la informațiile de interes public.
5. Legea conține prevederi care asigură protecția informațiilor cu caracter confidențial și previne divulgarea informațiilor care afectează securitatea națională.

Considerăm că, odată cu adoptarea și intrarea în vigoare a Legii privind accesul la informațiile de interes public, este nevoie de o modificare-ajustare concomitentă a legislației conexe: Constituția Republicii Moldova; Legea nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal [162]; Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat [161]; Codul administrativ nr. 116/2018 [44]; Codul muncii nr. 154/2003 [45] și multe altele.

Legea nr. 64 din 30.03.2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție [156].

Către începutul anului 2023 au fost puse bazele unei reforme fundamentale ce a zdruncinat din temelie sistemul judiciar. Atenția legiuitorului a fost îndreptată către reformarea și reconceptualizarea rolului Curții Supreme de Justiție. Logica guvernării este absolut firească – a lovi direct în instituția cheie a sistemului judiciar. Aceasta cu atât mai mult, cu cât Curtea Supremă de Justiție rămăsese practic unica entitate ce păstra vechea abordare sovietică, necunoscând timp de trei decenii post independență nici o tentativă de reformă.

Considerăm că reforma ce vizează Curtea Supremă de Justiție, prevederile sale revoluționare și moderne, ar putea viza, într-un mod indirect, sistemul bancar al Republicii Moldova și în speță asigurarea și chiar fortificarea independenței Băncii Naționale a Moldovei. Aminteam anterior de precedentele periculoase, prin care judecata în primă instanță i-a atribuit Băncii Naționale a Moldovei calitatea de persoană civilmente responsabilă. Or, tocmai prin reforma Curții Supreme de Justiție credem că eventualele abuzuri vor fi curmate la nivelul acestei instanțe.

Analiza prevederilor cadrului legal privind Curtea Supremă de Justiție, ne-a permis desprindem unele elemente novatorii ce ar putea avea repercusiuni asupra sistemului bancar al Republicii Moldova în contextul eforturilor sale de aderare la Uniunea Europeană. Cu precădere, avem în vedere următoarele aspecte:

1. Reconceptualizarea rolului Curții Supreme de Justiție prin transformarea ei într-o instituție mai mult doctrinaro-practică, care va avea misiunea primară de a asigura o interpretare uniformă și de fapt, o aplicare uniformă a legislației și practicii de către instanțele naționale de judecată. Practic, Curtea Supremă de Justiție, prin această nouă atribuție, va deveni în mare măsură o instanță similară Curții Europene a Drepturilor Omului. Totodată, am remarcat că din acest punct de vedere, Curtea Supremă de Justiție se apropie, conceptual și procedural de regimul juridic de activitate al instanțelor similare din România. Este cu atât mai mult îmbucurător faptul respectiv, cu cât efortul de integrare europeană al justiției Republicii Moldova are un exemplu perfect – cel al României. Totodată, Curtea Supremă de Justiție, va prelua experiența și logica de activitate a entităților europene de justiție. Avem în vedere emiterea avizelor consultative, urmând practica Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Europene de Justiție.
2. Curtea Supremă de Justiție este constituită din 20 de judecători [156].

3. Judecătorii Curții Supreme de Justiție sunt numiți, după cum urmează: 11 din rândul judecătorilor și 9 din rândul avocaților, procurorilor sau profesorilor universitari în domeniul dreptului [156].

Respectivele constatări menționate supra, urmează a fi coroborate cu procedura de pre-vetting și vetting – proceduri absolut noi pentru sistemul de justiție al Republicii Moldova, care vin să fortifice sistemul cu cadre integre și care nu au fost compromise prin acțiuni necorespunzătoare.

În acest sens, prezintă relevanță prevederile Legii nr. 26/2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor [163] și platforma Comisiei pre-vetting – <https://vetting.md> [48].

Semnificația procedurii desprinse din conținutul Legii nr. 26 din 2022 constă în faptul că legiuitorul instituie o procedură unică de evaluare a magistraților actuali și a celor care candidează, accentul fiind puse pe calitățile de integritate a persoanei, lipsa elementelor de coruptibilitate în cariera lor. Categoriile de persoane vizate de procedura de evaluare sunt: candidații la funcția de membru al Consiliului Superior al Magistraturii, al Consiliului Superior al Procurorilor, precum și la funcția de membru în organele specializate ale acestora [163].

Pentru a realiza prevederile Legii nr. 26 din 2022, în partea ce se referă la modul concret de evaluare, a și fost creată imediat Comisia independentă de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor [156].

Analizând regimul juridic și modul de organizare a activității Comisiei pre-vetting, constatăm că este o rețetă de succes pentru realitățile din Republica Moldova. În mod special, evidențiem faptul că a existat o transparență fără precedent în activitatea de evaluare a magistraților activi și a candidaților la diverse funcții.

Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 83 din 14.04.2023 [169].

Din totalitatea acțiunilor anticorupționale, desprinse din eforturile administrației publice centrale a Republicii Moldova, un impact major a avut efortul ce a vizat delimitarea competențelor Procuraturii Anticorupție de cele ale Centrului Național Anticorupție.

Ieșind din umbra modestiei, afirmăm că asupra necesității specializării Procuraturii Anticorupție pe cazuri de corupție de rezonanță (corupția politică și corupția mare) a pledat continuu în articolele științifice și subsemnata. Este îmbucurător faptul că s-a produs evenimentul și acum este cert că, fraudă bancară, făcând parte din corupția mare, este investigată cu un aflux de elan și resurse noi, ceea ce va eficientiza sistemul bancar al Republicii Moldova, aflat în perioada de start al reformelor de aderare la Uniunea Europeană.

Dat fiind semnificația inițiativei legislative și impactul ei asupra sectorului bancar autohton, este absolut firesc să întreprindem o radiografie a conținutului legii și să punctăm elementele cheie de pe dimensiunea noutății:

1. Competențele Procuraturii Anticorupție sunt limitate la exercitarea urmăririi penale doar la cele mai răsunătoare infracțiuni de corupție și infracțiuni conexe corupției. Suntem absolut convinși că orice fraudă bancară mai consistentă se produce, inclusiv prin coruperea factorilor decizionali ai băncii. Prin urmare, acordarea Procuraturii Anticorupție a posibilității de a se specializa și a se concentra pe corupția mare, va duce la asanarea sistemului bancar, eliminarea cauzelor și condițiilor ce favorizează actele de corupție din sectorul bancar, iar la modul general, va oferi o perspectivă clară întregului sector bancar de integrare în Uniunea Europeană.
2. De competența analizată supra este legată cea de-a doua reformă fundamentală a Procuraturii Anticorupție. Astfel, conform cadrului legal nou, funcția de investigare a infracțiunilor de corupție mare este în exclusivitate de competența Procuraturii Anticorupție. Totodată, corupția sistemică, procedural trece în competența Centrului Național Anticorupție, iar corupția mică rămâne în competența organului de urmărire penală a Ministerului Afacerilor Interne.
3. O altă direcție importantă a reformei ține de subiectul infracțiunilor de corupție aflate în competența Procuraturii Anticorupție. Așa cum, a fost specificat mai sus, Procuraturii Anticorupție îi revin cazurile de corupție mare, este firesc ca și cercul de persoane, care cad sub incidența competențelor anticorupționale a Procuraturii Anticorupție să fie bine definit, delimitat și chiar expus într-o formă cât mai exhaustivă. În urma modificărilor aduse, Codul de procedură penală, a fost completat prin două articole fundamentale: articolul 269 – „Competența organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție” și articolul 270<sup>1</sup> – „Competența Procuraturii Anticorupție”.

Pe lângă delimitarea competențelor, extins examinată supra, se cere o reconceptualizare a regimului juridic de activitate al Procuraturii Anticorupție. Acest lucru este necesar cu atât mai mult, cu cât în anii 2021-2024 nici un demnitar sau angajat al organelor de conducere a băncilor comerciale nu a fost condamnat printr-o sentință rămasă definitivă pentru acte de corupție, în special pentru actele de corupție din sectorul bancar.

Este regretabil să constatăm că 10 ani de reforme au fost irosite. Astfel, în anul 2014 a fost elaborat un studiu științific al autorilor V. Gribincea și L. Ștefan, cu titlu „Studiu privind optimizarea structurii procuraturii și a sarcinii de muncă a procurorilor din Republica Moldova”

[98]. Multe din problemele enunțate în studiul respectiv persistă și astăzi, chiar dacă s-a scurs un deceniu.

Prin urmare, este de la sine înțeles că ezitarea în reformarea instituțională a Procuraturii Anticorupție va avea un impact negativ asupra procesului de prevenire și combatere a corupției și în ultimă instanță va oferi un semnal la acțiune pentru toți cei lipsiți de integritate și dornici de a repeta fraudă bancară.

Reieșind din toate cele menționate, se cere imperios de a întreprinde un șir de acțiuni urgente, care ar duce la o remediere imediată a activității Procuraturii Anticorupție, și în consecință, va avea un impact pozitiv asupra investigării „furtului miliardului”. Printre cele mai stringente reforme menționăm:

1. A mări statele de personal a Procuraturii Anticorupție prin suplinirea ei cu un număr considerabil de specialiști-experti.
2. A modifica cadrul legal actual, atât în materia finanțelor publice, cât și în materia instituțională a procuraturii. Acest fapt ar edifica autonomia sa instituțională, inclusiv autonomia financiară.
3. A întreprinde acțiuni urgente de digitalizare a activității Procuraturii Anticorupție și a Centrului Național Anticorupție, fapt care ar permite descărcarea resurselor umane de atribuții secundare și neînsemnate și îndreptarea efortului lor spre prevenirea și combaterea corupției, inclusiv pe dimensiunea celor comise în sectorul bancar din Republica Moldova.

Inițiativa Președinției Republicii Moldova de instituire a Judecătoriei Anticorupționale. La o analiză generală a tezei de doctorat, s-ar putea să apară întrebarea – „În ce măsură, crearea unei Judecătoria Anticorupționale sau a unui complet (colegiu) de judecată anticorupțional, va avea un impact asupra sistemului bancar din Republica Moldova?!”

Suntem ferm convinși că inițiativa de instituire a Judecătoriei Anticorupționale va avea repercusiuni uriașe asupra întregului efort anticorupțional din Republica Moldova și cu un impact direct asupra procesului de instituire a integrității sectorului bancar.

Tocmai din aceste considerente, am ținut neapărat să examinăm respectivul proiect și să ne expunem punctul de vedere, în special cu intenția de a îndrepta prevederile proiectului spre aria ce ar cuprinde cumva și sectorul bancar.

Totuși, inițiativa prezidențială urmează a fi coroborată cu o analiză extrem de reușită, realizată de expertul și fostul judecător din Germania – dr. Tilman Hoppe „Sanțiuni disuasive pentru acte de corupție. Instance specializate / complete de judecată anticorupție. Practici internaționale și propuneri pentru Moldova”, publicat la Berlin în februarie 2021 [116].

Așa cum a fost menționat anterior, Președintele Republicii Moldova, în discursul său din Parlamentul Republicii Moldova din 20 martie 2023, imediat după încheierea ședinței Consiliului Suprem de Securitate, Judecătoria anticorupțională urmează a fi instituită în termen de 3 luni, adică nu mai târziu de 20 iunie 2023.

În opinia noastră, a existat o doză de exces de optimism în intenția președinției. Considerăm că, problemele de ordin juridic au întârziat cu mult apariția acestei instituții. Problemele sunt diverse, pe alocuri insurmontabile, iar depășirea lor solicită modificări constituționale, care necesită timp.

În sprijinul celor menționate invocăm prevederile Constituției Republicii Moldova, care permite judecătorii specializate doar la nivelul de primă instanță [117]. Existența acestora nu este obligatorie și ar fi nevoie de motive imperative pentru a scoate din nou o instanță specializată din cele recent unificate [94, p. 92].

Dacă se va introduce o instanță anticorupție specializată, atunci nivelul doi și trei al ierarhiei sistemului judiciar nu va putea prelua aceeași idee de specializare anticorupție. Moldova dispune de instanțe judecătorești în trei nivele, iar Curtea Supremă și Curțile de Apel dețin competența de a anula orice hotărâre din primă instanță [116, p. 92]. Astfel, nu este o opțiune potrivită pentru Moldova de a avea o judecătorie specializată anticorupție doar la nivelul de primă instanță. Introducerea unei astfel de instanțe separate cel puțin la cel de-al doilea nivel – de apel – ar putea fi realizată doar în baza unor amendamente constituționale [50].

Împărtășim unele opinii formulate de expertul T. Hoppe, cu referire la arhitectura unei curți anticorupționale în Republica Moldova [116, p. 95-97].

a) În lumina unei rate înalte de apeluri în a doua instanță, o curte anticorupție va avea impact doar dacă cel puțin a doua instanță de asemenea este îngrădită de riscurile sistemului judiciar ordinar. În acest scop, în lumina jurisprudenței Curții Constituționale, un amendament constituțional ar putea fi necesar pentru a permite crearea curților specializate la nivel de apel. În articolul 115 alineatul (2) din Constituție, cuvântul „judecătorii” poate fi schimbat în „instanțe”.

b) În lumina ratei înalte de recursuri în a treia instanță, mai rămân riscuri pentru condamnările adecvate de succes să fie inversate de ultima instanță, Curtea Supremă, asumând că deficiențele sale de integritate vor rămâne chiar și după reforma curentă. De exemplu, Curtea Supremă ar putea să stabilească sau să mențină niște criterii nerealist de înalte a sarcinii probării în cazurile de corupție. Acest risc ar putea fi atenuat prin crearea unui Colegiu specializat anticorupție în cadrul Curții Supreme.

c) În orice caz, chiar și la următorul pas, rămân riscurile pentru condamnări să fie declarate neconstituționale, din perspectiva jurisprudenței Curții Constituționale aparent

independentă dar deseori percepută ca fiind mai degrabă obstructivă. Un risc similar există dacă Curtea Constituțională ar ridica standardele urmăririi penale și a examinării judiciare la un asemenea nivel, unde în rezultat condamnările efective ar devine mai puțin probabile pentru oricare instanță judiciară, inclusiv și o potențială curte anticorupție.

d) Costul unei instanței judecătorești specializate anticorupție separate este considerabil: luni de dezbateri de politici și creație legislativă, selectarea judecătorilor, configurarea organizațională, salarii posibil mai mari pentru judecători anticorupție și protecție. Un astfel de efort ar putea funcționa doar cu un suport financiar considerabil din partea comunității internaționale.

e) Competența jurisdicțională unei astfel de curți anticorupție probabil că va trebui să treacă dincolo de cazurile de corupție.

f) Succesul unei astfel de curți va depinde mai cu seamă de selectarea judecătorilor „potrivii”, în special cu referire la integritatea lor actuală și păstrarea integrității pe viitor. Un risc pentru procesul de selectare a judecătorilor ar putea fi oportunitatea pentru Curtea Constituțională să constate „cu zel” că orice implicare internațională în acest proces, chiar și dacă cu titlu de recomandare, este neconstituțională.

g) O curte anticorupție va schimba lucrurile doar dacă dosare penale vor ajunge până la această instanță și într-un mod care să faciliteze judecarea lor corespunzătoare. Astfel, ca în orice jurisdicție, o astfel de reformă trebuie însoțită de reformarea tuturor treptelor de-a lungul lanțului de implementare a legii și cel a procesului penal în special.

h) Trebuie conștientizat faptul că o astfel de curte va fi un experiment în sine. Totuși, abținerea de la crearea unei curți anticorupție, de asemenea, riscă să fie prin sine un experiment - conducând la ani sau chiar decenii de încălcări sistemice și insuportabile ale drepturilor omului în rândul justițiabililor din cauza unui număr semnificativ de judecători corupți în Republica Moldova la toate instanțele.

i) Un aviz pozitiv al Comisiei de la Veneția privind curtea anticorupție de două nivele, cum a fost în Ucraina, ar securiza din punct de vedere juridic un astfel de experiment.

j) Este de așteptat să fie o rezistență sporită și creativă din partea diverșilor actori interesați în menținerea status quo curent – atât la crearea a unei astfel de curți, cât și la etapa de conlucrare (sau nu) cu o astfel de curte în practică.

Pe de altă parte, categoric nu suntem de acord cu unele opinii din spațiul juridic al Republicii Moldova, privind lipsa de necesitate în instituirea unei curți (judecătorii) anticorupționale. În acest sens, cităm una din opiniile relevante pentru cercetarea noastră: „...Chemăm Ministerul Justiției și Guvernul Republicii Moldova să renunțe la inițiativa privind

crearea unei instanțe specializate anticorupție pentru că aceasta nu este justificată din punct de vedere al necesităților juridice, vine în contradicție cu procesul de optimizare a hărții judecătorești, implică numeroase riscuri și, în esență, este contrară obiectivelor declarate de autorități cu privire la lupta cu corupția...” [94]. O altă opinie, pe care o considerăm profund eronată și pe care factorii decizionali ai Republicii Moldova ar trebui să o evite, gravitează în jurul ideii – „O alternativă creării instanțelor judecătorești este specializarea judecătorilor din instanțele existente. Având în vedere numărul redus al cauzelor penale, specializarea judecătorilor în fiecare instanță de judecată nu este rezonabilă. Este totuși posibil de a specializa judecătorii din câteva instanțe judecătorești în examinarea tuturor cauzelor de corupție de aceste instanțe. Acest fapt poate fi realizat prin modificarea articolului 40 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova [47], schimbând competența de judecare a cauzelor de corupție, nu după locul comiterii infracțiunii, ci la locul efectuării urmăririi penale (locul aflării subdiviziunilor Centrul Național Anticorupție și ale Procuraturii Anticorupție). În acest caz, cauzele de corupție vor fi examinate de mai puține judecătorii, astfel obținându-se în mod firesc un număr mai redus de judecători care ar putea examina cauzele de corupție și, astfel, s-ar putea mai ușor și eficient de investit în instruirea acestor judecători, fără a crea o instanță scumpă și a o expune prea simplu riscurilor de influență din partea terților. Ceea ce este totuși important este că în fiecare instanță să existe cel puțin trei judecători specializați în această materie, asigurând astfel posibilitatea distribuirii aleatorii a dosarelor de corupție. În același timp, în cazul în care volumul cauzelor de corupție nu va fi suficient, judecătorii specializați vor putea examina și alte categorii de cauze” [47].

Interconexiunea dintre drepturile financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar ne-a direcționat spre formularea și argumentarea conceptului de securitate financiar-bancară. Securitatea financiar-bancară reprezintă un ansamblu de măsuri, politici, proceduri și tehnologii implementate pentru a proteja instituțiile financiar-bancare și, prin urmare, drepturile financiar-bancare ale persoanelor. Scopul securității financiar-bancare este de a asigura integritatea, confidențialitatea, disponibilitatea și stabilitatea sistemului bancar. În urma asigurării securității financiar-bancare se desprind o serie de beneficii:

- creșterea încrederii clienților în instituții financiar-bancare;
- reducerea pierderilor financiare cauzate de atacuri sau fraude bancare;
- menținerea stabilității și funcționalității sistemului bancar.

Asigurarea securității financiar-bancare în Republica Moldova este de o importanță deosebită. În același timp, este indicat a se crea Ombudsmanul financiar-bancar. Crearea Ombudsmanului financiar-bancar în Republica Moldova este argumentată prin necesitatea

consolidării protecției consumatorilor de servicii financiar-bancare și asigurării unui sistem transparent și echitabil în relațiile dintre instituțiile financiare și clienții acestora. Prezența unui Ombudsman financiar-bancar în Republica Moldova ar motiva instituțiile financiare-bancare să respecte strict prevederile legale și să adopte practici bancare corecte, reducând cazurile de abuz sau practici neloiale față de clienți. Deoarece în multe țări europene, Ombudsmanul financiar-bancar este o instituție eficientă, instituirea unui astfel de mecanism ar alinia Republica Moldova la bunele practici europene în domeniul protecției drepturilor financiar-bancare ale persoanelor. Drept urmare, Ombudsmanul financiar-bancar ar contribui la stabilitatea sectorului financiar-bancar.

În ceea ce privește sistemul bancar al Republicii Moldova, expertul V. Ioniță, spune că „...are nevoie de proceduri și reguli interne foarte clare ca să nu se mai facă escrocherii, să nu mai fie oferite credite care să nu mai fie întoarse” [130]. Împărtășim aceeași opinie cu expertul economic, deoarece sistemul bancar are nevoie de zeci de ani pentru a reveni la o normalitate funcțională.

În acest sens, Republica Moldova a venit cu inițiativa de a institui cadrul juridic privind organizarea și funcționarea Sistemului Național Antifraudă, fiind un instrument de prevenire a noilor fraude bancare.

Cu o altă afirmație vine și directorul Economiei de Piață, R. Chircă, care afirma că „sistemul bancar este reflecția situației din economie” [130]. În continuare, R. Chircă evidențiază că „până la 70 % din sistemul bancar este deținut de companii off-shore, nu există o claritate în deținătorii sistemului bancar – toate acestea rămân în continuare a fi problemele majore pentru întreg sistemul” [130].

Cu regret, cercetarea problematicii consolidării apărării drepturilor economice ale persoanelor prin mecanisme anticorupționale, a permis identificarea unor deficiențe normative, care efectiv blochează, atât bunele intenții în edificarea unei culturi anticorupționale, cât și consacrarea și apărarea drepturilor fundamentale ale persoanelor, în speță fiind vorba de cele de ordin financiar-bancar.

### **3.5. Concluzii la Capitolul 3**

Piața unică bancară europeană, fiind o rețea complexă financiar-bancară, care facilitează intermedierea între instituțiile financiare și clienți, presupune posibilitatea unei bănci dintr-o țară a Uniunii Europene să poată activa într-o altă țară a spațiului comunitar în baza unei autorizații. Astfel, autorizarea activității unei bănci într-o țară membră reprezintă acordarea unei licențe unice de funcționare, recunoscută de către orice autoritate de reglementare și supraveghere de pe

teritoriul Uniunii Europene. Fiind la început de cale a negocierilor de aderare, care se presupune că vor dura până în 2030, Republica Moldova rămâne cu speranța că va veni ziua când va face parte din piața unică bancară europeană.

Cerințele armonizării legislative implică aderarea țărilor membre la un set comun de legi. În acest scop au fost elaborate o serie de Directive europene care să vină în sprijinul procesului de armonizare. În cadrul Uniunii Europene și Monetare, un rol fundamental îl îndeplinește Sistemul European al Băncilor Centrale, care a început să funcționeze odată cu încetarea funcționalității Institutului Monetar European. Iar Banca Centrală Europeană, supranumită „paznicul monedei euro”, are un rol important în gestionarea politicii monetare și financiare în zona euro și în promovarea stabilității și coeziunii în Uniunea Europeană.

Din perspectiva preluării practicilor bancare europene, în mod special, a celor din Austria, Franța, Germania și România, pentru îmbunătățirea sectorului bancar, Republica Moldova ar putea include:

1. Standardele ridicate de reglementare și supraveghere bancară în scopul asigurării stabilității și integrității sistemului bancar;
2. Promovarea incluziunii financiar-bancare pentru toți cetățenii, inclusiv pentru cei din zonele rurale.
3. Dezvoltarea infrastructurii bancare digitale în scopul sporirii eficienței și accesibilității serviciilor bancare.
4. Implementarea practicilor combaterii finanțării terorismului și practicilor antispălare de bani.
5. Promovarea educației financiare și a responsabilității financiare personale pentru cetățeni.
6. Asigurarea și sprijinirea unui mediu favorabil de afaceri.
7. Crearea Institutului Bancar al Republicii Moldova, care prin organizarea cursurilor de perfecționare ar contribui la dezvoltarea juriștilor și specialiștilor din domeniul bancar.

Prin prisma exprimării dorinței Republicii Moldova de a deveni stat membru al Uniunii Europene și în urma radiografiei doctrinei, legislației bancare, documentelor de politici publice și a unui șir de rapoarte ale instituțiilor responsabile ale Republicii Moldova, venim cu următoarele concluzii:

1. A revizui componența Comisiei naționale pentru integrare europeană și, eventual, a include Guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei în comisia nominalizată.

2. A elimina off-shorizarea sectorului bancar din Republica Moldova. Atât timp cât în spatele societăților economice și al băncilor comerciale înregistrate în zona off-shore se vor ascunde acționarii reali ai băncilor comerciale, există un pericol permanent de preluări abuzive.
3. A deschide sectorul bancar din Republica Moldova către investitorii din Uniunea Europeană, în special, către conglomerate bancare mari. Deși sectorul bancar al Republicii Moldova este în mare parte concentrat în mâinile investitorilor străini, totuși, calitatea acționarilor este una proastă, pe motiv că pe piața bancară a Republicii Moldova nu sunt prezenți mari actori bancari din Uniunea Europeană. Respectiv, sectorul bancar al Republicii Moldova rămâne a fi unul neperformant, volatil și lipsit de încredere din partea populației, lucru care în ultimă instanță afectează securitatea financiar-bancară a țării.
4. A majora plafonul de garantare a depozitelor bancare, prin atingerea graduală a standardelor din statele Uniunii Europene. Plafonul maxim pentru 2023 în Republica Moldova a fost majorat de la 6000 lei la 100 000 lei. Iar începând cu 1 ianuarie 2025, plafonul maxim este de 200 000 lei. De menționat faptul că Republica Moldova are cel mai mic plafon maxim de garantare a depozitelor bancare din Europa. Această situație duce la o lipsă de încredere a cetățenilor în sistemul bancar autohton, având impact negativ asupra economiei și asupra securității bancare.
5. A reglementa suplimentar creditele valutare. În situația în care în Republica Moldova se atestă existența unui procent relativ mare de credite eliberate în valută străină, există pericolul ca în cazul deprecierei valutei naționale debitorii să se trezească brusc în condiții inechitabile, fiind nevoiți să suporte consecințe grave.

Drepturile financiar-bancare ale persoanelor în Republica Moldova se referă la drepturile pe care le au consumatorii în relația lor cu instituțiile financiare, precum sunt băncile. Pe motivul că Republica Moldova s-a confruntat cu corupția în sectorul financiar-bancar, acest comportament a avut consecințe grave pentru economie și pentru cetățeni, în mod special, diminuarea încrederii în sistemul bancar, pierderi financiare și dezvoltarea economică încetinită. În ultimi ani, însă, autoritățile din Republica Moldova au întreprins eforturi pentru a combate corupția în sectorul financiar-bancar prin intermediul reformelor legislative, însă acestea s-au dovedit a fi insuficiente. Anume această idee magistrală a stat la bazele cercetării noastre doctorale – de a supune unei analize științifice problematica integrității justițiabililor și instituirii unei Curți (Judecătorii) Anticorupționale sau a unor complete (colegii) de judecată anticorupționale – piloni conectați direct și imposibil de separat de procesul de instituire a unor

practici bancare armonizate cadrului legal din Uniunea Europeană. Or, alte multiple fațete ale domeniului anticorupțional, importante și ele pentru tabloul general, țin de alte domenii de cercetare și, prin urmare, inclusiv și din acest motiv nu constituie obiect de cercetare al prezentei analize doctorale. Respectiv, până în prezent, diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar rămâne a fi o provocare continuă, iar consolidarea eficienței sistemului bancar – o prioritate pentru autorități și pentru societatea civilă.

## CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Lucrarea evidențiază noutatea și originalitatea cercetării prin abordarea doctrinar-normativă a instituției sistemului bancar pentru a oferi o prezentare clară a nivelului progreselor Republicii Moldova în acest domeniu, punând accent pe statutul de țară candidată la Uniunea Europeană, și prin elucidarea problemelor și dificultăților de realizare a alinierii reglementărilor naționale bancare la standardele europene.

Elementele de noutate științifică sunt precizate în conținutul tezei, după cum urmează: delimitări terminologice privind noțiunea de „*bani*” versus „*unitate monetară*”; recomandarea privind redenumirea Legii cu privire la bani; fundamentarea științifică a constituționalizării Băncii Naționale a Moldovei; crearea unei noi instituții – Ombudsmanul financiar-bancar; constituirea Institutului Bancar al Republicii Moldova; argumentarea interdependenței dintre funcționarea unui sistem bancar eficient, respectarea drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar național.

Noutatea științifică a lucrării constă în formularea unor propuneri de *lege ferenda* de către autor, orientate spre revizuirea și completarea textului Constituției Republicii Moldova.

Totalizând asupra cercetării aprofundate și multiaspectuale a sistemului bancar al Republicii Moldova, venim cu un șir de concluzii:

1. Sistemul bancar național reprezintă un sistem socio-economic al economiei naționale, fiind format din totalitatea băncilor comerciale și a instituțiilor financiare, inclusiv Banca Națională a Moldovei, care contribuie la intermedierea financiară, furnizând servicii financiar-bancare prin operațiuni și activități bancare și asigurând stabilitatea economică a țării noastre (*cap. 1 par. 1.1*).
2. Sistemul bancar al Republicii Moldova se caracterizează prin următoarele aspecte distinctive: acesta este unul fragmentat, dominat de câteva bănci mari autohtone, influențat de nivelul ridicat al finanțării externe și expus la diverse riscuri de ordin legal, economic și politic (*cap. 1 par. 1.1*).
3. În timp ce Republica Moldova se aliniază la standardele Uniunii Europene, sistemul bancar național adoptă, de asemenea, standardele internaționale, inclusiv implementarea Convențiilor Basel și a altor acorduri internaționale relevante (*cap. 1 par. 1.1*).
4. Banca Națională a Moldovei, fiind autoritate administrativă în armonizarea legislației bancare naționale cu legislația comunitară, joacă un rol important în gestionarea politicii monetare, asigurarea stabilității financiare și promovarea dezvoltării economice durabile a țării. Dar, cu regret, actualmente, în Constituția Republicii Moldova lipsesc dispoziții

- privind atribuțiile Băncii Naționale a Moldovei pe respectiva dimensiune (*cap. 1 par. 1.2*).
5. Fiind elucidate obiectivele în corelație cu tematica de cercetare, evidențiem încă o dată faptul că, Republica Moldova și-a stabilit vectorul său european în cadrul politicii externe, drept bază legală servind Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. Cu toate că s-au scurs mai mult de 10 ani de la semnarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, autoritățile statale nu au reușit să adapteze sistemul bancar la standardele Uniunii Europene. Deci, sistemul bancar al Republicii Moldova este aliniat la standardele europene parțial, doar o parte a directivelor europene fiind transpuse în legislația bancară națională (*cap. 2 par. 2.2*).
  6. Din punct de vedere al independenței sale, Banca Națională a Moldovei se prezintă ca o instituție independentă față de Guvern și se află într-o poziție subordonată numai față de Parlament, fiind obligată, însă, să preavizeze actele și inițiativele sale de către Ministerul Justiției, dispunând de un buget propriu, ceea ce îi asigură autonomia necesară pentru îndeplinirea funcțiilor sale. Ținând cont de aceste caracteristici, Banca Națională a Moldovei este poziționată printre băncile cu un grad mediu de independență. (*cap. 2 par. 2.3*).
  7. Atestăm situația consolidării independenței Băncii Naționale a Moldovei. În comparație cu perioadele precedente, soldate cu atacuri la adresa independenței „exagerate” a Băncii Naționale a Moldovei, ultimul deceniu situația s-a remediat considerabil, independența băncii central naționale fiind de netăgăduit. Totuși, evoluțiile de ultimă oră – Proiectul de lege prin care deciziile Consiliului Suprem de Securitate ar putea deveni obligatorii (inclusiv pentru Banca Națională a Moldovei), necesită o monitorizare atentă și o intervenție promptă în sensul neadmiterii interferenței în independența Băncii Naționale a Moldovei (*cap. 2 par. 2.3*).
  8. Activitatea băncilor în Republica Moldova a fost digitalizată parțial și a dezvoltat strategia acordării creditelor rapide, ceea ce denotă faptul că sistemul bancar al Republicii Moldova tinde spre perfecționare și, eventual, spre integrarea în sistemul bancar european (*cap. 2 par. 2.4*).
  9. În urma analizei practicilor bancare europene, este indicat de a prelua experiența statelor membre ale Uniunii Europene în domeniul bancar pentru a contribui la perfecționarea sistemului bancar național în vederea corespunderii acestuia cerințelor europene (*cap. 3 par. 3.2*).

10. Odată ce Republica Moldova a devenit stat candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană, și, mai cu seamă, odată ce au început negocierile de aderare la Uniunea Europeană, se impune realizarea unor reforme substanțiale ale sistemului judiciar și bancar și adaptarea acestora la standardele europene (*cap. 3 par. 3.3*).
11. Se constată o detașare a Băncii Naționale a Moldovei față de politicile publice naționale ce vizează acțiuni de armonizare a legislației naționale cu cea a Uniunii Europene. În sensul că, în textul politicilor publice naționale ce vizează aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană nu se regăsesc acțiuni de competența Băncii Naționale a Moldovei (*cap. 3 par. 3.3*).
12. Îndrăznim să credem că rezultatele științifice vor aduce contribuția la realizarea acțiunilor prevăzute de Strategia „Moldova Europeană 2030”, fapt ce va aduce prosperitate și speranțe de viitor pentru întreaga populație a Republicii Moldova [110, p. 378], [111, p. 64] (*cap. 3 par. 3.3*).
13. Sistemul judiciar compromis și lipsit de independență a contribuit la fraudă bancară. Există deficiențe în cadrul legal bancar actual, care pot crea condiții favorabile pentru comiterea „fraudei bancare 2” (*cap. 3 par. 3.4*).
14. Legea nr. 202 din 06.10.2017, care reglementează activitatea băncilor, cuprinde dispoziții ce pot aduce atingere gravă drepturilor fundamentale ale individului. Astfel, se acordă Băncii Naționale a Moldovei puteri discreționare și arbitrar în ceea ce privește sancționarea administratorilor de bănci comerciale, afectându-le drepturile (*cap. 3 par. 3.4*).
15. Corupția și problemele grave din justiție, dacă nu vor fi remediate, inclusiv prin intermediul instrumentelor științifico-doctrinare, vor continua să distrugă din interior statul Republica Moldova, inclusiv segmentul financiar-bancar [109, p. 137], [110, p. 377] (*cap. 3 par. 3.4*).
16. Conștienți de acest pericol, atât Guvernul, cât și Parlamentul, fiecare pe domeniul său de competență, au demarat acțiuni concrete și radicale de remediere a situației grave din domeniul justiției [110, p. 377], [111, p. 64] (*cap. 3 par. 3.4*).
17. În Republica Moldova se atestă faptul că, drepturile financiar-bancare ale persoanelor nu sunt respectate, mai mult, lipsește un mecanism prin intermediul căruia să se asigure securitatea financiar-bancară a persoanelor (*cap. 3 par. 3.4*).
18. Cu regret, așa și nu a fost instituită Curtea (Judecătoria) Anticorupție, de competența căreia ar fi fost, inclusiv și soluționarea cauzelor ce ar viza corupția din sectorul bancar (fraudele bancare mari) (*cap. 3 par. 3.4*).

19. Pe finalul definitivării cercetării doctorale, Republica Moldova a venit cu inițiativa de instituire a cadrului juridic privind organizarea și funcționarea Sistemului Național Antifraudă. Salutăm o atare decizie, fiind un instrument de prevenire a noilor fraude bancare (*cap. 3 par. 3.4*).

Considerăm că, prin rezultatele științifice obținute, a fost soluționată problema științifică importantă care constă în *fundamentarea științifică a reglementării juridice a organizării sistemului bancar autohton prin argumentarea ideii că sistemul bancar necesită să fie mai sigur, mai solid și mai transparent, fapt ce a permis reliefaarea trăsăturilor acestuia și propunerea de soluții în vederea eficientizării și armonizării cadrului normativ aferent sistemului bancar la standardele Uniunii Europene*.

În vederea aplicării rezultatelor cercetării științifice, sunt formulate:

**A. anumite recomandări:**

1. A crea în sectorul bancar din Republica Moldova un mediu atractiv pentru investitorii din statele membre ale Uniunii Europene, punând accentul pe conglomeratele bancare mari, fapt care, printre altele, ar spori și securitatea bancară a Republicii Moldova.
2. A elimina off-shorizarea sectorului bancar din Republica Moldova [112, p. 125].
3. A majora plafonul de garantare a depozitelor bancare, pentru a crește nivelul de încredere a cetățenilor în sistemul bancar autohton, astfel asigurându-se totodată și stabilitatea sectorului bancar față de turbulențe de ordin intern și extern [112, p. 125].
4. A evalua actul de justiție prin prisma activității apărării drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și diminuării practicilor corupționale din sistemul bancar.
5. A monitoriza atent etapele de promovare a Proiectului de lege prin care deciziile Consiliului Suprem de Securitate ar putea deveni obligatorii (inclusiv pentru Banca Națională a Moldovei). În cazul în care redactarea finală a proiectului este de natură să afecteze independența Băncii Naționale a Moldovei, urmează a se interveni și a institui anumite limite de aplicare a prevederilor proiectului (până la excluderea Băncii Naționale a Moldovei din lista entităților față de care se aplică necondiționat prevederile legii).
6. A valorifica legislația, standardele și practicile de consfințire și apărare a drepturilor financiar-bancare atât la nivel instituțional al Uniunii Europene, cât și la nivelul statelor-membre ale Uniunii Europene.
7. A revizui componența Comisiei naționale pentru integrare europeană. Considerăm vital necesitatea includerii Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei în calitate de membru al comisiei nominalizate.

8. A consolida mecanismele de protecție a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor și a capacităților de funcționare a instituțiilor puterii de stat în contextul necesităților de eficientizare prin dezvoltare și democratizare.
9. A formula propuneri de *lege ferenda* de completare a Programului de activitate al Guvernului și al Planului de acțiuni al Guvernului pentru anul 2026 și altor documente de politici publice cu reglementări ce ar viza diminuarea practicilor corupționale din sistemul bancar;
10. A modifica (redacta) imediat titlul Legii cu privire la bani, având două opțiuni: Legea monetară sau Legea cu privire la unitatea monetară.
11. A completa textul politicilor publice naționale ale Republicii Moldova cu acțiuni ce ar viza activitatea Băncii Naționale a Moldovei în domeniul armonizării legislației bancare naționale la cerințele Uniunii Europene.
12. A elabora proiectul Concepției securității financiar-bancare a Republicii Moldova [109, p. 138], [110, p. 378], [111, p. 64].
13. A acorda asistență legală și metodologică tuturor factorilor decizionali din administrația publică centrală, care sunt ghidați de ideea instituirii unui mecanism real și eficient de protejare a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor.
14. A institui cadrul legal pentru consacrarea și dezvoltarea mecanismelor de protecție a consumatorilor de servicii financiar-bancare [109, p. 138], [110, p. 378], [111, p. 64].
15. A crea instituția Ombudsman-ului financiar-bancar cu atribuții de consacrare și apărare a drepturilor financiar-bancare ale persoanelor fizice și juridice (societăți economice) din Republica Moldova [109, p. 138], [110, p. 378], [111, p. 64].
16. A crea Institutul Bancar al Republicii Moldova cu atribuții de organizare a cursurilor de perfecționare pentru juriști și specialiști din sectorul financiar-bancar.
17. A consolida procesul de dezoligarhizare normativă a sistemului politic și economic al Republicii Moldova [109, p. 138], [110, p. 378], [111, p. 65].
18. A finaliza reforma Curții Supreme de Justiție, asigurându-se un concurs echitabil și transparent de suplinire a funcțiilor vacante, fapt care ar avea impact pozitiv inclusiv și asupra cauzelor de examinare a diverselor încălcări din sectorul bancar.
19. A reconsidera textul proiectului Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la organizarea și funcționarea Sistemului Național Antifraudă (care urmează a fi aprobată în ședința Guvernului din 7 mai 2025), în sensul expunerii clare și exhaustive a atribuțiilor Băncii Naționale a Republicii Moldovei în calitate de autoritate publică – componentă a Rețelei naționale antifraudă. În caz contrar, ar

putea exista ambiguități de coroborare a prevederilor legale ce vizează independența Băncii Naționale a Moldovei cu prevederile Sistemului Național Antifraudă.

***B. propuneri de lege ferenda în scopul perfecționării sistemului bancar al Republicii Moldova:***

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, republicată (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78/140 din 29 .03.2016) se completează cu articol separat – articolul 130<sup>1</sup>, fiind intitulat „Banca Națională a Moldovei” cu următorul conținut:

*„(1) Banca Națională a Moldovei are ca obiectiv fundamental menținerea stabilității prețurilor.*

*(2) Banca Națională a Moldovei se organizează și funcționează în mod independent.*

*(3) Banca Națională a Moldovei este condusă de un Comitet executiv și de un Consiliu de supraveghere.*

*(4) Organizarea Băncii Naționale a Moldovei se reglementează prin lege organică.*

*(5) Guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei este numit de Parlament. Durata mandatului Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei este 7 ani.*

*(6) Durata mandatului membrilor Comitetului executiv și a Consiliului de supraveghere este 7 ani.*

*(7) Membrii Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei sunt numiți de Parlament.*

*(8) Revocarea din funcție a oricărui membru al Consiliului de supraveghere se face de către Parlament.*

*(9) Revocarea din funcție a Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei se face de către Parlament”.*

2. A completa textul proiectului de Lege cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție și modificarea unor acte normative (votat în primă lectură la 30 noiembrie 2023 și expediat pentru expertizare în adresa Comisiei de la Veneția) [164] cu norme ce ar extinde atribuțiile Colegiului specializat anticorupție al Judecătoriei Chișinău și completele specializate anticorupție ale Curții de Apel Centru asupra cauzelor de corupție bancară cu următorul cuprins: „... fraude bancare cu prejudiciu ce depășește un milion euro...”.

## BIBIOGRAFIE

1. 9 pași spre deschiderea negocierilor de aderare cu Uniunea Europeană. Raport Alternativ nr. 2 pentru realizarea Planului de Acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. p. 5. [citat 15.08.2023]. Disponibil: [https://moldovaeu.sens.media/uploads/EU\\_Moldova\\_Candidate\\_Check\\_Nr\\_2\\_18\\_07\\_2023\\_RO\\_final\\_edit\\_pentru\\_publicare\\_e6628f2028.pdf](https://moldovaeu.sens.media/uploads/EU_Moldova_Candidate_Check_Nr_2_18_07_2023_RO_final_edit_pentru_publicare_e6628f2028.pdf)
2. 2022 Annual Report. Economic Freedom of the World. [citat 08.03.2023]. Disponibil: <https://iea.org.uk/publications/economic-freedom-of-the-world-2022-annual-report/#>
3. 2023 Index of Economic Freedom. [citat 25.03.2023]. Disponibil: <https://www.heritage.org/index/ranking>
4. Acord de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și Statele Membre ale acestora, pe de altă parte. [citat 10.03.2023]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/sites/default/files/acordul-de-asociere-rm-ue.pdf>
5. Acordul de Asociere și Agenda de Asociere – 2 documente fundamentale pentru relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. [citat 10.03.2021]. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/activitati-derulate-contextul-integrarii-europene>
6. Acord de Parteneriat și Cooperare între Comunitățile Europene și Statele lor membre, pe de o parte, și Republica Moldova, de altă parte. [citat 07.07.2023]. Disponibil: [https://old.mf.gov.md/common/programstrategy/APC\\_ro.pdf](https://old.mf.gov.md/common/programstrategy/APC_ro.pdf)
7. Actul Federal privind Banca Națională a Austriei. În: *Monitorul Federal de Legi* nr.50/1984, amendat și publicat în BGBl, Partea I, nr. 60/1998, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1999.
8. AJIBOYE, T., BUENAVENTURA, L., GLADSTEIN, A., LIU, L., LLOYD, A., MACHADO, A., SONG, J., VRANOVA, A. *Bitcoin: Libertate, finanțe, viitor*. București: Humanitas, 2021. 146 p. ISBN 978-973-50-7269-8.
9. Ambasada Suediei a suspendat o finanțare de 2,4 mil.euro. Premierul cere explicații. [citat 07.06.2015]. Disponibil: <http://www.moldova.org/ambasada-suediei-a-suspendat-o-finantare-de-24-mil-euro-premierul-cere-explicatii/>
10. ANIȚEI, N., LAZĂR, R.E. *Instituții financiare europene*. Iași: Lumen, 2013. 168 p. ISBN 978-973-166-355-5.
11. ARESTIS, P., SAWYER, M. *The political economy of central banking*. Cambridge: Edward Elgar Publishing, 1998. 256 p. ISBN 978-1-85898-742-2.

12. ARMEANIC, A. *Drept bancar și valutar*. Chișinău: Tipocart Print, 2019. 136 p. ISBN 978-9975-3256-9-1.
13. ARMEANIC, A., COJOCARU, V. *Drept bancar*. Chișinău: Tipocart Print, 2023. 154 p. ISBN 978-9975-3594-0-5.
14. ARSENI, A. *Declarația ca act a rămas, dar în esența unui stat independent, avem foarte multe restanțe*. [citată 07.07.2023]. Disponibil: <https://tvrmdova.md/actualitate/alexandru-arseni-semnatarul-declaratiei-de-independenta-declara-tia-ca-act-a-ramas-dar-din-esenta-unui-stat-independent-avem-foarte-multe-restante/>
15. Avizul Băncii Centrale Europene CON/2011/104 privind Banca Națională a Ungariei. [citată 02.01.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205ro.pdf>
16. Avizul Băncii Centrale Europene CON/2016/55 privind un proiect de lege de desființare a garanției de stat furnizată în legătură cu asistența de lichiditate de urgență. [citată 02.01.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205ro.pdf>
17. Avizul Băncii Centrale Europene CON/2014/24 privind gestionarea crizelor. [citată 02.01.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205ro.pdf>
18. Avizul Băncii Centrale Europene CON/2017/34 cu privire la un proiect de lege de modificare a Statutului Băncii Naționale a Belgiei în ceea ce privește numărul de directori din Consiliul Băncii Naționale a Belgiei [citată 02.01.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205ro.pdf>
19. Avizul Băncii Centrale Europene CON/2019/12 privind modificările în structura de guvernanță a Băncii Naționale a Belgiei. [citată 02.01.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201205ro.pdf>
20. BABII, V. *Particularitățile aplicării sancțiunilor administrative în sfera bancară*. Teză de doctor în drept. Specialitatea: 12.00.02 – Drept public (cu specificarea: constituțional, administrativ, polițienesc, militar, financiar, vamal, informațional, ecologic), organizarea și funcționarea instituțiilor de drept. Chișinău, 2009. 139 p.
21. BALAN, O., GÂRLEA, R., DENISENCO, L. *Drept comunitar (note de curs)*, Chișinău, 2005, p. 209. ISBN 9975-935-67-2.
22. BAKKER, A.F.P. *Instituțiile financiare internaționale*. Oradea: ANTET, 1996. 224 p. ISBN 973-9241-38-7.
23. Banca Centrală Europeană. Raport de convergență, iunie 2020. [citată 01.07.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202006~9fefc8d4c0.ro.html>

24. Banca Națională a Moldovei a instituit supraveghere specială la trei dintre cele mai mari bănci. [citat 16.06.2015]. Disponibil: <http://www.eco.md/index.php/banii-tai/banci/item/3496-bnm-a-instituit-supraveghere-special%C4%83-la-trei-dintre-cele-mai-mari-b%C4%83nci-vezi-reac%C5%A3ia-maib>
25. Băncile din Republica Moldova. [citat 11.07.2023]. Disponibil: <https://bnm.md/ro/content/bancile-licentiate-din-republica-moldova>
26. BERCEA, L. *Drept bancar. Studii*. București: Universul Juridic, 2014. 286 p. ISBN 978-606-673-326-7.
27. BERECA, A., PAUL, A. *Modernizarea sistemului bancar*. București: Ed. Expert, 2003. 150 p. ISBN 973-618-01-66.
28. BINDER, A. *Central Banking in Theory and Practice*. Cambridge: The MIT Press, 1999. 108 p. ISBN 978-026-25226-01.
29. Bitcoin [citat 05.07.2023]. Disponibil: <https://en.wikipedia.org/wiki/Bitcoin>
30. BLANCHETON, B. L'Autonomie de la Banque de France de la Grande Guerre à la Loi de 4 d'Août 1993, En: *Revue d'économie financière*, nr. 1, 2014. pp. 157-178. ISBN 978-291-6920-62-7.
31. BONNEAU, T. *Droit bancaire*. 14e edition. Paris: LGDJ, Lextenso, 2021. 882 p. ISBN 978-2-275-09029-0.
32. BOSTAN, I. *Elemente de drept bancar-valutar*. Iași: Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2000. p. 21 ISBN 978-973-126-445-7.
33. BURAC, V. *Drept bancar*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2001. 784 p. ISBN 978-9975-780-88-9.
34. BYTHEWAY, S. J., METZLER, M. *Central banks and gold: how Tokyo, London and New York shaped the modern world*. 1st edition. Ithaca and London: Cornell University Press, 2016. 260 p. ISBN 978-1-5017-0494-9.
35. CĂPRARU, B. *Activitatea bancară. Sisteme, operațiuni și practici*. București: Ed. C.H. Beck, 2014. 352 p. ISBN 978-606-18-0319-4.
36. CĂPRARU, B. *Banca centrală și mediul economic. Repere teoretice, evoluții și analize*. Iași: Ed. Universității Al I. Cuza, 2009. 384 p. ISBN 978-973-703-415-1.
37. Câți bani s-au recuperat până acum din miliardul furat? Ce spun cei de la Procuratura Anticorupție. [citat 01.08.2023]. Disponibil: <https://protv.md/actualitate/cati-bani-s-au-recuperat-pana-acum-din-miliardul-furat-ce-spun-cei-de-la-procuratura-anticoruptie---2662249.html>

38. Central bank of the Federal Republic of Germany. [citat 30.04.2024]. Disponibil: <https://www.bundesbank.de/en/tasks/central-bank-of-the-federal-republic-of-germany-626946>
39. CERNA, S. *Independența băncii centrale: angajament credibil de promovare a stabilității*. [citat 09.07.2023]. Disponibil: <https://www.contributors.ro/independenta-bancii-centrale-angajament-credibil-de-promovare-a-stabilitatii/>
40. CERNA, S. *Independența băncii centrale, politica bugetară și gestionarea datoriei publice*. [citat 09.07.2023]. Disponibil: <https://www.contributors.ro/independen%C8%9Ba-bancii-centrale-politica-bugetara-%C8%99i-gestionarea-datoriei-publice/>
41. CERNEAVSCHI, P. *Drept bancar*. Chișinău: Ed. Pontos, 2006. 124 p. ISBN 978-9975-72-211-7.
42. CERTAN, S. CERTAN, I. *Integrarea economică în Uniunea Europeană*. Chișinău: CEP USM, 2013. 346 p. ISBN 978-9975-71-323-8.
43. CHIRTOACĂ, N. *Drept instituțional al Uniunii Europene. Curs universitar*. Chișinău: CEP USM, 2017. 300 p. ISBN 978-9975-71-940-7.
44. Codul administrativ al Republicii Moldova: nr. 116 din 19.07.2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 309-320, art. 466.
45. Codul muncii al Republicii Moldova: nr. 154 din 28.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 159-162, art. 648.
46. Codul monetar și financiar al Franței. [citat 31.03.2024]. Disponibil [https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section\\_lc/LEGITEXT000006072026/LEGISCTA000006139766/#LEGISCTA000006139766](https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006072026/LEGISCTA000006139766/#LEGISCTA000006139766)
47. Codul de procedură penală a Republicii Moldova: nr. 122 din 14.03.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr. 248-251, art. 699.
48. Comisia de pre-vetting. [citat 31.03.2023]. Disponibil: <https://vetting.md/>
49. COMȘA, A.M. *Dreptul Uniunii Europene*. București: Pro Universitaria, 2022. 192 p. ISBN 978-606-26-1572-7.
50. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 29.06.2016, nr. 78 art.140.
51. COSTACHI, G. *Fundamentul științific al statului de drept*. Volumul I. Chișinău: Ed. Print-Caro, 2023. 1170 p. ISBN 978-9975-175-66-1.
52. COSTAȘ, C. F., TOFAN, M. *Drept financiar*. București: Ed. Enciclopedică, 1997. 737 p. ISBN 978-606-39-1201-6.

53. Countries Scored by Fundamental Rights. [citat 19.11.2024]. Disponibil: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/global/2024/Fundamental%20Rights/>
54. Creditorii internaționali întrerup finanțarea Republicii Moldova din cauza nerespectării angajamentelor. [citat 18.06.2015]. Disponibil: <http://www.mediafax.ro/externe/creditorii-internationali-intrerup-finantarea-republicii-moldova-din-cauza-nerespectarii-angajamentelor-14463480>
55. CRISTE, A., LUPU, I. *Conduita băncilor centrale din Uniunea Europeană și provocările crizei financiare globale*. București: Editura Universitară, 2015. 119 p. ISBN 978-606-28-0189-2.
56. CRUDU, R. *Integrare economică și economia Uniunii Europene*. Chișinău: ASEM, 2015. 393 p. ISBN 978-9975-75-739-3.
57. CUCERESCU, V. *Drept instituțional european*. Note de curs. Chișinău: Print-Caro, 2013. 178 p. ISBN 978-9975-56-104-4.
58. DECA, C. *Drept bancar*. Constanța: Vif, 2008. 532 p. ISBN 978-973-87415-3.
59. De ce o bancă centrală trebuie să rămână independentă? Independență, responsabilitate și transparență. [citat 01.07.2023]. Disponibil <https://bani.md/de-ce-o-banca-centrala-trebuie-sa-ramana-independenta-independenta-responsabilitate-si-transparenta/>
60. DECOCQ, G., GERARD, Y., MOREL-MAROGER, J. *Droit bancaire*. Paris: Ed. Revue Banque, 2011. 384 p. ISBN 978-2-863-25550-6.
61. Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.122 din 04.06.1991 cu privire la Banca Națională a Moldovei. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1991, nr. 7-10, art. 82.
62. Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 441-IX din 22.04.2022 privind constituirea Comisiei naționale pentru integrare europeană. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 129-133, art. 243.
63. DEKEUWER-DEFOSSEZ, F. *Droit bancaire*. Ed. a IV-a. Paris: Dalloz, 1999. 192 p. ISBN 978-2-247-03345-4.
64. Despre Banca Centrală Europeană. [citat 06.07.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/html/index.ro.html>
65. Dicționar explicativ online. [citat 05.07.2023]. Disponibil: <https://dexonline.ro/>
66. Dicționar de științe economice. Sub direcția: Claude Jessua, Christian Labrousse, Daniel Vitry. Damien Gaumont. Chișinău: Ed. Arc, 2006. 1048 p. ISBN 978-9975-61-412-2.
67. Directiva 98/26/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 1998 privind caracterul definitiv al decontării în sistemele de plăți și decontare a titlurilor de valoare. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 166 din 11.06.1998, p. 45-50.

68. Directiva 2001/24/CE a Parlamentului și a Consiliului din 4 aprilie 2001 privind reorganizarea și lichidarea instituțiilor de credit. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 125 din 05.05.2001.
69. Directiva 2002/87/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16.12.2002 privind supravegherea suplimentară a societăților de credit, a întreprinderilor de asigurare și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 35 din 11.02.2003, p. 1.
70. Directiva 2007/64/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 319 din 05.12.2007, p. 1-36.
71. Directiva 2009/110/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 privind accesul la activitate, desfășurarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor emitente de monedă electronică. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 267 din 10.10.2009, p. 7-17.
72. Directiva 2013/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, de modificare a Directivei 2002/87/CE și de abrogare a Directivelor 2006/48/CE și 2006/49/CE și a Regulamentului nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și firmele de investiții și de modificare a Regulamentului Uniunii Europene nr. 648/2012. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 176 din 27.06.2013, p. 338-436.
73. Directiva 2014/59/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 mai 2014 de instituire a unui cadru pentru redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și de modificare a Directivei 82/891/CEE a Consiliului și a Directivelor 2001/24/CE, 2002/47/CE, 2004/25/CE, 2005/56/CE, 2007/36/CE, 2011/35/UE, 2012/30/UE și 2013/36/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului, precum și a Regulamentului Uniunii Europene nr. 1093/2010 și Regulamentului Uniunii Europene nr. 648/2012 ale Parlamentului European și ale Consiliului. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 173/190 din 12.06.2014.
74. Directiva 2014/49/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 privind schemele de garantare a depozitelor. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 173 din 12.06.2014.

75. Directiva 2015/849/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau finanțării terorismului, de modificare a Regulamentului Uniunii Europene nr. 648/2012 al Parlamentului European și al Consiliului de abrogare a Directivei 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului și a Directivei 2006/70/CE a Comisiei. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 141 din 05.06.2015, p. 73-117.
76. Directiva 2023/2864 de modificare a anumitor directive în ceea ce privește înființarea și funcționarea punctului unic de acces european, care prevede o posibilitate de îmbunătățire la accesul public la informațiile financiare și nefinanciare prin crearea unui punct unic de acces european. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L din 20.12.2023.
77. DRĂGANU, T. *Drept constituțional și instituții politice*. Vol. II. București: Ed. Lumina Lex, 1998. 368 p. ISBN 978-973-588-052-0
78. DUMITRAȘCU, M. A., SALOMIA, O. M. Eficacitatea măsurilor adoptate de Uniunea Europeană pentru sprijinirea statelor membre în perioada pandemiei de Covid-19. În: *Analele Universității din București*. AUB Drept. București: C.H. Beck, 2020. pp. 242-256. ISSN 1011-0623.
79. DUMITRESCU-PASECINIC, A. *Regimul juridic al Băncii Naționale a României de la înființare până în prezent*. București: Ed. Universul Juridic, 2022. 641 p. ISBN 978-606-39-0924-5.
80. DUMITRESCU-PASECINIC, A. Spre constituționalizarea băncii centrale. În: *Studii și cercetări juridice europene*. Timișoara: Ed. Universul Juridic, 2020. pp. 609-623. ISSN 2066-6403.
81. ERHAN, I. Uniunea Vamală și zona de liber schimb – noțiuni și concepte distincte. [citat 05.07.2023]. Disponibil: [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/167-170\\_6.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/167-170_6.pdf)
82. Expert economic: În 2022 a fost recuperată cea mai mică sumă din fraudă bancară. Chișinău, 15 martie 2023. [citat 16.03.2023]. Disponibil: <https://noi.md/md/economie/expert-economic-in-2022-a-fost-recuperatea-cea-mai-mica-suma-din-frauda-bancara>
83. Facts on Austria and its banks. [citat 30.03.2024]. Disponibil: [file:///d:/Users/Usuario/Downloads/Facts%20on%20Austria\\_October\\_2023.pdf](file:///d:/Users/Usuario/Downloads/Facts%20on%20Austria_October_2023.pdf)
84. FERREOL, G. *Dicționarul Uniunii Europene*. București: Polirom, 2001. 288 p. ISBN 973-683-727-0.

85. Frauda bancară: Procurorii au calculat încă 15 miliarde de lei prejudicii. Chișinău, 12 septembrie 2022. [citat 02.03.2023]. Disponibil: <https://stiri.md/article/economic/frauda-bancara-procurorii-au-calculat-inca-15-miliarde-de-lei-prejudicii>
86. GAFTONIUC, S. *Finanțe internaționale*. București: Ed. Economică, 1995. 351 p. ISBN 973-9198-13-9.
87. GALAJU, I. *Organizații economice internaționale*. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2008. 324 p. ISBN 978-9975-78-656-0.
88. GAVALDA, C. STOUFFLET, J. *Droit bancaire. Institutions. Comptes. Operations. Services*. Ed. a IV-a. Paris: Litec, 1999. 447 p. ISBN 2-7111-3103-3.
89. Gesetz über die Deutsche Bundesbank, in the wording of the announcement of 22 October 1992 (Federal Law Gazette I (Bundesgesetzblatt) [citat 23.03.2024]. Disponibil <https://www.bundesbank.de/resource/blob/618304/6d6986cbc43dff11cf78d56b2c29502b/mL/gesetz-ueber-die-deutsche-bundesbank-data.pdf>
90. GHEORGHE, C.A. *Drept bancar comunitar*. București: Ed. C.H. Beck, 2008. 247 p. ISBN 978-973-115-238-7.
91. GHEORGHE, C. A. *Drept bancar*. București: Ed. C.H. Beck, 2006. 303 p. ISBN 978-973-655-894-8.
92. Gheorghe Vrabie (artist). [citat 07.07.2023]. Disponibil: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe\\_Vrabie\\_\(artist\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Vrabie_(artist))
93. GHERMAN, N. Acesta va fi un Acord de Asociere. [citat 07.07.2023]. Disponibil: <http://www.timpul.md/articol/natalia-gherman--acesta-va-fi-un-acord-de-asociere-7878.html>
94. GOINIC, D., MACRINICI, S. *Instanța anticorupție – este oare aceasta necesară în Republica Moldova?* Chișinău: Centrul de Resurse Juridice din Moldova. 2020. 34 p. [citat 24.03.2023]. Disponibil: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2020/10/CRJM-Oportunit-instanta-anticoruptie-2020.pdf>
95. GONCIARZ, A. *Legislația și politicile în domeniul serviciilor financiare. Armonizarea legislației Republicii Moldova cu standardele UE*. Chișinău: Policolor SRL, 2011. 184 p. ISBN 978-9975-4191-1-6.
96. GRIBINCEA, A., PÎRȚAC, L. Impactul pandemiei asupra sistemului bancar. În: *Pro business together: tendințe, provocări, soluții*. Conferință științifico-practică online. Ediția a I –a, Chișinău: Tipogr. Totex-Lux, 2021. 138 p. ISBN 978-9975-3350-9-6.
97. GRIBINCEA, A., CĂRBUNE N. *Integrare economică europeană*. Chișinău: CEP USM, 2014. 205 p. ISBN 978-9975-71-503-4.

98. GRIBINCEA, V. ȘTEFAN, L. *Studiu privind optimizarea structurii procuraturii și a sarcinii de muncă a procurorilor din Republica Moldova*. Chișinău: Ed. Centrul de Resurse Juridice din Moldova. 2014. 74 p. ISBN 978-9975-129-04-6.
99. GUCEAC, I., CUȘNIR, V., GUCEAC, A., TOFAN, E. Cadrul juridic al liberei circulații a bunurilor, serviciilor și capitalurilor în Uniunea Europeană. În: *Acorduri de Asociere ale Republicii Moldova. Compatibilități și diferențe*. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2015. ISBN 978-9975-9742-9-5.
100. GUȘTIUC, A. *Drept bancar*. Chișinău: 1999. 317 p. ISBN 9975-954-80-4.
101. GUȘTIUC, A. *Drept bancar*. Vol. I. Chișinău: 2002. 284 p. ISBN 9975-930-40-9.
102. GUȘTIUC, A. Evoluțiile de ultimă oră în reglementarea activității bancare din Republica Moldova. În: *Mecanisme de protecție a drepturilor omului*. Chișinău: CEP USM, 2018. pp. 45-52. ISBN 978-9975-71-978-0.
103. GUȘTIUC, A. Reconfigurarea arhitecturii juridice bancare din anii 2018-2019 și impactul ei asupra securității financiar-bancare din Republica Moldova: propuneri de cercetări ulterioare. În: *Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european*. Partea 2. Chișinău: 2019. pp. 109-122. [citat 15.07.2023]. Disponibil: [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/109-122\\_4.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/109-122_4.pdf)
104. GUȘTIUC, A. Reforma bancară din Republica Moldova și impactul asupra securității financiar-bancare. În: *Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european*. Chișinău: "Tipografia Centrală", 2018. pp.67-76. ISBN 978-9975-3298-2-8.
105. GUȘTIUC, A. Pilonii reconfigurării arhitecturii juridice bancare din anul 2018. În: *Rolul instituțiilor democratice în asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale omului*. Chișinău: AAP, 2019. pp. 53-58. ISBN 978-9975-3240-3-8.
106. GUȘTIUC, A., GÂRLEA, R., PRODAN, M. Elemente de drept bancar comunitar. Chișinău: Ed. Epigraf, 2003. 67 p. ISBN 9975-935-17-6.
107. GUȘTIUC, A., GUȘTIUC, L., TÎȘCUL, C. Sectorul bancar al Republicii Moldova – principala amenințare în adresa procesului de implementare a Acordului de Asociere RM-UE. În: *Administrarea publică*, Revista metodică-științifică trimestrială nr. 3 (87)/iulie-septembrie 2015. Chișinău: 2015. 159 p. pp. 41-53. ISSN 1813-8489.
108. GUȘTIUC, A., GUȘTIUC, L. Impactul ultimelor modificări ale cadrului legal în domeniul financiar-bancar asupra eliminării pericolelor de securitate națională. În: *Rolul instituțiilor democratice în asigurarea protecției drepturilor omului*. Chișinău: "Garomont-Studio", 2016. pp. 115-125, ISBN 978-9975-115-99-5.

109. GUȘTIUC, A., **GUȘTIUC, L.** Consacrarea sistemului de apărare a drepturilor economice ale persoanelor prin regândirea activității instituțiilor anticorupție din Republica Moldova. În: *"Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației"*. Volumul X, Partea I. Cahul: 2023. pp.132-142. ISSN 2587-3563.
110. GUȘTIUC, A., **GUȘTIUC, L.** Consolidarea apărării drepturilor economice ale persoanelor prin mecanisme anticorupționale. În: *Culegerea de lucrări științifice – Conferința științifico-practică internațională „Dezvoltare economică și cercetare”*, 21-23 iunie 2023. Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova. Chișinău: 2023. pp.363-383. ISBN: 978-9975-81-149-1.
111. GUȘTIUC, A., **GUȘTIUC, L.** Fortificarea mecanismelor de apărare a drepturilor economice ale persoanelor prin consolidarea instituțiilor anticorupție din Republica Moldova. În: *Legea și Viața. Ediție specială*. Chișinău: 2023. pp. 52-70. ISSN: 2587-4365.
112. **GUȘTIUC, L.** Criza financiar-bancară – amenințare la adresa securității naționale a Republicii Moldova. În: *Studiul "Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul evoluțiilor geopolitice regionale"*. Chișinău: 2016. pp. 95-109. ISBN 978-9975-9761-8-3.
113. **GUȘTIUC, L.** Riscuri și amenințări la adresa securității naționale a Republicii Moldova: dimensiunea financiar-bancară. În: *Republica Moldova în contextul oportunităților de modernizare: necesități de democratizare, securitate și cooperare*. Chișinău: (F.E.-P., „Tipografia Centrală”), 2016. pp. 117-127. ISBN 978-9975-3043-2-0.
114. **GUȘTIUC, L.** Corupția – element ce periclitează securitatea națională a Republicii Moldova. În: *Protecția drepturilor omului: mecanisme naționale și internaționale*. Chișinău: Tipogr. "Elan-Poligraf", 2017. pp. 93-99. ISBN 978-9975-66-565-0.
115. Guvernanții vor să naționalizeze „Banca de Economii”. [cit. 24.03.2015]. Disponibil: <http://www.dw.com/ro/guvern%C8%9Bii-vor-s%C4%83-na%C8%9Bionalizeze-banca-de-economii/a-18509571>
116. HOPPE, T. *Sancțiuni disuasive pentru acte de corupție. Instanțe specializate/complete de judecată anticorupție. Practici internaționale și propuneri pentru Moldova*. Ed. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Berlin: 2021. 97 p. [cit. 24.03.2023]. Disponibil: <https://cna.md/public/files/Technical-paper-MD-21-02-09-final-RO-112651.pdf>
117. Hotărârea Curții Constituționale nr. 5 din 26 ianuarie 1998 despre controlul constituționalității legislației în vigoare privind instanțele judecătorești economice.
118. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Statutului Băncii Naționale a Moldovei nr. 667-XII din 24.07.91. În: *Buletinul Băncii Naționale a Moldovei*, nr.1, 1993.

119. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 41 din 24.03.2015 cu privire la Raportul Comisiei de anchetă privind elucidarea situației de pe piața financiară și valutară a Republicii Moldova, măsurile întreprinse pentru stabilizarea cursului de schimb al leului moldovenesc în raport cu valutele internaționale și privind situația de la „Banca de Economii” SA, BC „Banca Socială” SA și BC „Unibank” SA. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 84 din 07.04.2015. art. 121.
120. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 88 din 04.04.2022 privind confirmarea componenței nominale a Comisiei independente de evaluare a integrității candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 97 din 07.04.2022. art. 165.
121. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 190 din 21.02.2007 privind crearea Centrului de armonizare a legislației. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr. 29-31 art. 205. Abrogată prin Hotărârea Guvernului nr. 1082 din 08.11.2018 cu privire la reorganizarea Cancelariei de Stat. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 423, art. 1125.
122. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1082 din 08.11.2018 cu privire la reorganizarea Cancelariei de Stat. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 423, art. 1125.
123. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 868 din 14.12.2022 cu privire la Mecanismul de coordonare a procesului de integrare europeană a Republicii Moldova și a componenței grupurilor de lucru implicate în asigurarea implementării mecanismului de coordonare a procesului de integrare europeană a Republicii Moldova și la modificarea Hotărârii Guvernului nr. 679/2009 privind aprobarea componenței nominale a Comisiei guvernamentale pentru integrare europeană a Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 401 art. 970.
124. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 829 din 27.10.2023 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 422-425 art. 1020.
125. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 679 din 13.11.2009 privind aprobarea componenței nominale a Comisiei guvernamentale pentru integrare europeană a Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 166-168.
126. Hotărârea Guvernului nr. 89 din 28.02.2023 pentru aprobarea Planului național de dezvoltare pentru anii 2023-2025. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 101-104, art. 220.

127. HOWELLS, P., BAIN, K. *The Economics of Money, Banking and Finance*, Third Edition, Prentice Hall, 2005, 602 pagini. ISBN 978-0273-693-390.
128. ILIESCU, O. *Istoria monetei în România*. București: Ed. Enciclopedică, 2002. 169 p. ISBN 973-45-0408-8.
129. IONESCU, L. C. *Băncile și operațiunile bancare*. Ed. Economica, 1996. 528 p. ISBN 973-9198-54-6.
130. IONIȚĂ, V. Republica Moldova nu are nevoie de bani, ci de investiții. [cit. 16.07.2023]. Disponibil: [https://www.ipn.md/index.php/ro/veaceslav-ionita-republica-moldova-are-nevoie-de-investitii-nu-de-bani-7966\\_1044460](https://www.ipn.md/index.php/ro/veaceslav-ionita-republica-moldova-are-nevoie-de-investitii-nu-de-bani-7966_1044460)
131. IORGOVAN, A. *Tratat de drept administrativ*. Vol. I. București: Ed. Nemira, 1996. 537 p. ISBN 973-9177-96-4.
132. ISPAS, G.L. *Uniunea Europeană. Evoluție. Instituții. Mecanisme*. București: Universul Juridic, 2012. 224 p. ISBN 978-973-127-725-7.
133. ISPAS, G.L., PANC, D. *Drept instituțional al Uniunii Europene*. București: Hamangiu, 2019. 338 p. ISBN 978-606-27-1258-7.
134. Istoria BNM. [cit. 04.08.2023]. Disponibil: <https://bnm.md/ro/content/istoria-bnm>
135. Istoricul MAIB. [cit. 07.07.2023]. Disponibil: <https://www.maib.md/ro/maib/istoric>
136. Istoric OTP bank. [cit. 07.07.2023]. Disponibil: <https://www.mobiasbanca.md/history>
137. Istoric Victoriabank. [cit. 07.07.2023]. Disponibil: <https://www.victoriabank.md/despre-noi/povestea-victoriabank>
138. JUC, V. POPA, D. Experiența de aderare a României la Uniunea Europeană: general și particular pentru Republica Moldova. În: *Valorificarea experienței României în contextual integrării europene a Republicii Moldova*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2018. 232 p. ISBN 978-9975-53-946-3.
139. Judecătoria Anticorupție prinde contur. Maia Sandu a expediat o solicitare oficială speakerului Igor Grosu. [cit. 10.04.2024]. Disponibil: <https://anticoruptie.md/ro/stiri/doc-judecatoria-anticoruptie-prinde-contur-maia-sandu-a-expediat-o-solicitare-oficiala-speakerului-igor-grosu>
140. KIRIȚESCU, C.C. *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*. Vol. I. București: Ed. Enciclopedică, 1997. 406 p. ISBN 973-45-0197-6.
141. KIRIȚESCU, C.C. *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*. Vol. II. București: Ed. Enciclopedică, 1997. 592 p. ISBN 973-45-0197-6.
142. KIRIȚESCU, C.C., DOBRESU E. M. *Monedă. Mică enciclopedie*. București: Ed. Enciclopedică, 1998. 294 p. ISBN 973-45-0233-6.

143. KROPIN, Y.A. The original and Modern Essence of a Bank. In: *Advances in Economics, Business and Management Research*, volume 85, 2nd International Conference on Economy, Management and Entrepreneurship (ICOEME 2019), Published by Atlantis Press. pp.104-106. [citat 26.03.2024]. Disponibil: <file:///d:/Users/Usuario/Downloads/125910776.pdf>
144. Legea băncilor germane. [citat 26.03.2024]. Disponibil: <https://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/>
145. Legea nr. 232 din 03.10.2016 privind redresarea și rezoluția băncilor. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr. 343-346, art. 707.
146. Legea nr. 211 din 06.12.2021 pentru aprobarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2021, nr. 325-333, art. 496.
147. Legea nr. 315 din 17.11.2022 pentru aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030”. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 409-410, art. 758.
148. Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 170-175, art. 492.
149. Legea nr. 245 din 27.11. 2008 cu privire la secretul de stat. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 45-46, art. 123.
150. Legea nr. 246 din 22.11.2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 441-450, art. 750.
151. Legea nr. 250 din 01.12.2017 cu privire la supravegherea suplimentară a băncilor, asiguratorilor/reasiguratorilor și a societăților de investiții care aparțin unui conglomerat financiar. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 464-470, art. 794.
152. Legea nr. 691 din 27.08.1991 privind Declarația de independență a Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1991, nr. 11-12 art. 118.
153. Legea nr. 234 din 23.12.2021 cu privire la serviciile publice. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr. 34-38, art. 34.
154. Legea nr. 148 din 09.06.2023 privind accesul la informațiile de interes public. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 234, art. 410.
155. Legea nr. 160 din 22.06.2023 cu privire la garantarea depozitelor în bănci. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 235-236, art. 418.

156. Legea nr. 64 din 30.03.2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 117-118, art. 190.
157. Legea nr. 548 din 21.07.95 cu privire la Banca Națională a Moldovei, republicată: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr. 297-300, art. 544. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 56-57 art. 624.
158. Legea nr. 1232-XII din 15.12. 1992 cu privire la bani. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1993, nr. 3 art. 51.
159. Legea nr.178 din 11.09.2020 pentru modificarea unor acte normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.235-239, art. 522.
160. Legea nr. 202 din 06.10.2017 privind activitatea băncilor. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr. 434-439, art. nr. 727.
161. Legea nr. 245 din 27.11. 2008 cu privire la secretul de stat. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 45-46, art. 123.
162. Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 170-175 art. 492.
163. Legea nr. 26 din 10.03.2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2022, nr.72, art. 103, art. 1.
164. Legea cu privire la sistemul judecătoresc anticorupție (proiect). Disponibil: <https://presedinte.md/app/webroot/uploaded/Proiect%20Lege%20sistem%20judecatoresc%20anticoruptie.pdf>
165. Legea nr. 691 din 27.08.1991 privind Declarația de independență a Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1991, nr. 11-12, art. 118.
166. Legea nr. 550 din 21.07.1995 instituțiilor financiare. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 78-81, art. 199. (republicată).
167. Legea nr. 1134 din 02.04.1997 privind societățile pe acțiuni. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1997, nr. 38-39, art. 332. Versiune în vigoare din data de 30.12.18 în baza modificărilor prin Legea nr. 238 din 18.11.18 pentru modificarea unor acte normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 441-447, art. 709.
168. Legea nr. 295 din 21.12.2007 pentru aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare pe anii 2008-2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr. 18-20, art. 57.
169. Legea nr. 83 din 14.04.2023 pentru modificarea unor acte normative. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 154, art. 240.

170. Legea nr. 34 din 29.03.1991 privind Statutul Băncii Naționale a României. În: *Monitorul Oficial al României*, 1991, nr. 70.
171. Legea nr. 312 din 28.06.2004 privind Statutul Băncii Naționale a României. În: *Monitorul Oficial al României*, 2004, nr. 582.
172. Legea nr. 312 din 04.12.2015 privind redresarea și rezoluția instituțiilor de credit și a firmelor de investiții, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul financiar. În: *Monitorul Oficial al României*, 2015, nr. 920.
173. Legea nr. 129 din 11.07.2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative. În: *Monitorul Oficial al României* nr. 589 din 18.07.2019.
174. LITVINENCO, S. Ministrul justiției al Republicii Moldova. În: *Dreptul la informație: de la o nouă lege privind accesul la informație la schimbări instituționale în Republica Moldova*. Chișinău, 9-10 iunie, 2023. [citat 05.03.2023]. Disponibil: <https://www.coe.int/ro/web/chisinau/-/right-to-information-from-a-new-law-on-access-to-information-to-institutional-changes-in-the-republic-of-moldova>
175. Maia Sandu, după ședința CSS: În maxim 3 luni se va crea și va fi funcțională Curtea Anticorupție. 20.03.2023. [citat 24.03.2023]. Disponibil: <https://tribuna.md/2023/03/20/maia-sandu-dupa-sedinta-css-in-maxim-3-luni-se-va-crea-si-va-fi-functionala-curtea-anticoruptie/>
176. MAIEREAN, L.E. *Drept european al concurenței*. București: Ed. Universitară, 2014. 506 p. ISBN 978-606-28-0074-1.
177. MANOLESCU, G., SÎRBEA DIACONESCU, A. *Management bancar*. București: Ed. Fundației „România de Mâine”, 2001. 286 p. ISBN 973-582-466-3.
178. MAZEIKS, J. Ambasadorul Uniunii Europene în Republica Moldova. În: *Dreptul la informație: de la o nouă lege privind accesul la informație la schimbări instituționale în Republica Moldova*. Chișinău, 9-10 iunie, 2023. [citat 05.03.2023]. Disponibil: <https://www.coe.int/ro/web/chisinau/-/right-to-information-from-a-new-law-on-access-to-information-to-institutional-changes-in-the-republic-of-moldova>
179. MĂNESCU, D.M. *Regimul juridic al societăților bancare*. București: Ed. Hamangiu, 2009. 418 p. ISBN 978-606-522-160-4.
180. MEDAK, V. VEHAR, P. *Manual. Armonizarea legislației ca element cheie pentru succesul procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană*. Chișinău: ARC, 2022. 170 p. [citat 05.07.2023]. Disponibil: <https://eu4moldova.eu/ro/manual-armonizarea->

legislatiei-ca-element-cheie-pentru-succesul-procesului-de-integrare-a-republicii-moldova-in-uniunea-europeana/

181. MÎNDRU, V. CARAMAN, I. Vectorul european al Republicii Moldova: aspirații și evoluții ale opiniei publice. În: *Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european*. Chișinău: ”Tipografia Centrală”, 2018. pp.8-20. 592 p. ISBN 978-9975-3298-2-8.
182. Moldindconbank a lansat programul de transformare bancară – MICB4YOU. [citat 05.09.2023]. Disponibil: <https://protv.md/articol-comercial/moldindconbank-a-lansat-programul-de-transformare-bancara-micb-4-you---2665685.html>
183. Moldindconbank: Ieri-Azi-Măine! [citat 07.07.2023]. Disponibil: <https://www.micb.md/istoria-micb/>
184. NĂSTASE, A. Discurs susținut în cadrul lucrărilor simpozionului științific „Banca Națională a României – bancă centrală. Tradiție și contemporaneitate”. În: *Banca Națională a României 1880-1995*. București: Ed. Enciclopedică, 1995. p. 12-15. ISBN 978-624-650-732-2.
185. NEACȘU, D., HENȚ, E.I. *Drept bancar*. București: Ed. Universitară, 2014. 165 p. ISBN 978-606-28-0067-3.
186. NEAU-LEDUC, Ph. *Droit bancaire*. Paris: Dalloz, 2003. 284 p. ISBN 2-247-04853-6.
187. NEGRU, B., OSMOCHESCU, N., SMOCHINĂ, A., GURIN, C., CREANGĂ, I., POPA, V., COBĂNEANU, S., ZAPOROJAN, V., ȚURCAN, S., ȘTERBEȚ, V., ARMEANIC, A., PULBERE, D. *Constituția Republicii Moldova: comentariu*. Coord. Klaus Sollfrank. Chișinău: Ed. ARC, 2012. 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
188. NEGUȚ, S. *Geopolitica*. București: Meteor Press, 2015. 688 p. ISBN 978-973-728-654-3.
189. NSOULI, M. *Recherche sur les criteres d'une banque centrale moderne: etude comparative entre la Banque du Liban, la Banque de France et la Banque Centrale Europeenne*. Paris: LGDJ, 2003. 397 p. ISBN 978-22-75023-87-8.
190. ODAINIC, M. *Drept bancar și valutar: Suport de curs*. Chișinău: ULIM, 2015. 55 p. ISBN 978-9975-124-74-4.
191. ODAINIC, M. *Drept bancar european*. Chișinău: 2015. 59 p. ISBN 978-9975-124-75-1.
192. PALAMARCIUC, V. *Banii și obligațiile pecuniare în dreptul civil*. Chișinău: F.E.-P. ”Tipografia Centrală”, 2022. 252 p. ISBN 978-9975-77-321-8.
193. Participarea Băncii Naționale a Moldovei în procesul de coordonare la nivel național a activităților de integrare europeană. [citat 20.03.2021]. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/activitati-derulate-contextul-integrarii-europene>

194. Pirkka Tapiola: Uniunea Europeană a decis să înghețe finanțarea pentru Republica Moldova. [citat 11.07.2015]. Disponibil: <http://www.jurnal.md/ro/economic/2015/7/6/pirkka-tapiola-ue-a-decis-sa-inghete-finantarea-pentru-republica-moldova/>
195. POLLARD, A., DALY, J. *Banking law in the United States*. Juris Publishing Inc. 2014. 1432 p. ISBN 978-1-5782-3361-8.
196. POSTOLACHE, R. *Drept bancar*. București: Ed. C:H.Beck, 2012. 368 p. ISBN 978-606-18-0043-8.
197. PENNINCKX, P. Directorul Departamentului pentru Societate Informațională al Consiliului Europei. În: *Dreptul la informație: de la o nouă lege privind accesul la informație la schimbări instituționale în Republica Moldova*. Chișinău, 9-10 iunie, 2023. [citat 05.03.2023]. Disponibil: <https://www.coe.int/ro/web/chisinau/-/right-to-information-from-a-new-law-on-access-to-information-to-institutional-changes-in-the-republic-of-moldova>
198. RAEVSKAIA, I., MORARU S. *Integrarea economică europeană*. Chișinău: UCCM, 2017. 201 p. ISBN 978-9975-81-037-1.
199. Raportul auditului asupra situațiilor financiare anuale ale Băncii de Economii S.A. [citat 14.05.2015]. Disponibil: <http://www.bem.md/reports/6>
200. Raportul Băncii Naționale a Moldovei asupra stabilității financiare 2022. [citat 05.07.2023]. Disponibil: <https://www.bnm.md/files/RSF-2022.pdf>
201. Raportul privind acoperirea depozitului ca răspuns la solicitarea unui sfat din partea Comisiei Europene din decembrie 2023. [citat 05.04.2024]. Disponibil: <https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2023-12/cfe9c89f-23ec-42d0-88fd-fc873ff26c76/EBA%20Report%20on%20deposit%20coverage%20in%20response%20to%20OEC%20CfA.pdf>
202. Regulamentul Uniunii Europene nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013 privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 648/2012. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, L 176 din 27.06.2013, p. 1-337.
203. Republica Moldova continuă modernizarea sectorului financiar cu suportul Uniunii Europene. [citat 06.08.2023]. Disponibil: [https://www.cnpf.md/ro/republica-moldova-continua-modernizarea-sectorului-financiar-cu-suportul-uniunii-6307\\_93335.html#](https://www.cnpf.md/ro/republica-moldova-continua-modernizarea-sectorului-financiar-cu-suportul-uniunii-6307_93335.html#)
204. ROSTAGNO, M. ATLAVILLA, C. CARBONI, G. LEMKE, W. MOTTO, R. SAINT GUILHEM, A. YIANGOU, J. *Monetary policy in time of crisis*. Oxford: University Press, 2021. 429 p. ISBN 978-0-19-289591-2.

205. ROȘCA, G. Oportunități privind integrarea sistemului bancar național în sistemul bancar european. În: *Competitivitatea economiei naționale în contextul procesului de globalizare internațională*. Conferința științifico-practică internațională din 2-3 noiembrie 2012. Chișinău: USM, 2012. pp. 265-272. ISBN 978-9975-7198-9.
206. SABĂU-POP, I., HODOȘ, R.F. Câteva considerații asupra naturii juridice a răspunderii Băncii Naționale a României în cazul unor norme de ordin tehnic. În: *Revista Transilvană de Științe Administrative*, nr. 1 (21), 2008. pp. 125-130. ISSN 1454-1378.
207. SANDUȚA, V. Particularitățile apariției și dezvoltării sistemului bancar în Republica Moldova. În: *Revista Națională de Drept*. Nr. 11, Chișinău: 2014. pp. 60-68. ISSN 1811-0770.
208. SAURON, J. L. *Curs de instituții europene*. Iași: Polirom, 2010. 432 p. ISBN 978-973-46-1216-1.
209. SĂULEANU, L., SMARANDACHE, L., DODOCIOIU, A. *Drept bancar. Curs universitar*. București: Universul Juridic, 2009. ISBN 978-973-127-117-0.
210. SELMAYR, M. Keynote Speech – How political are the institutions of Economic and Monetary Union? In: *ECB Legal Conference 2015 – From Monetary Union to Banking Union, on the way to Capital Markets Union. New opportunities for European integration*, [citat 06.08.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/frommonetaryuniontobankingunion201512.en.pdf>
211. Serghei Cebotari despre impactul COVID asupra sectorului bancar, digitalizare și credite rapide. [citat 07.07.2023]. Disponibil: <https://www.mold-street.com/?go=news&n=11086>
212. SCHUZE, R. *An introduction to European Law*. Third edition. Oxford University Press, 2020. 400 p. ISBN 978-0198-858-94-2.
213. SIMON, C. *Băncile*. București: Ed. Humanitas, 1993. 168 p. ISBN 973-28-0257-X.
214. SMAGHI, L.B. Central bank independence: from theory to practice. Discurs susținut la Conferința Good Governance and effective Partnership. Budapesta. Adunarea Națională Ungară, 19 aprilie 2007. [citat 01.07.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2007/html/sp070419.en.html>
215. SMITS, R. *Central Bank Independence and Accountability in the Light of EMU*. [citat 07.07.2023]. Disponibil: <https://renesmits.eu/publications/>
216. SMITS, R. The European Central Bank's pandemic bazooka: mandate fulfilment in extraordinary times. [citat 07.07.2023]. Disponibil: <file:///d:/Users/Usuario/Downloads/SSRN-id3824740.pdf>

217. SMOCHINĂ, A. SMOCHINĂ, C. Declarația de independență a Republicii Moldova din 27 august 1991 – garant al exercitării drepturilor și libertăților tuturor cetățenilor. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități. Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională din 26 august 2021 cu genericul: „30 de ani de la adoptarea Declarației de Independență a Republicii Moldova: aspecte politico-juridice și social-economice”*. Chișinău: ÎS FEP „Tipografia Centrală”, 2022. pp. 28-38, ISBN 978-5-88554-102-2.
218. SMOCHINĂ, C. *Drept european: curs universitar*. Proiectul „Implementarea Acordului de Parteneriat și Cooperare RM - UE”. Chișinău: Univ. Liberă Internațională din Moldova, 2001. 121 p.
219. Statutul SEBC și BCE. [citat 08.07.2023]. Disponibil: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecbinstitutionalprovisions2012ro.pdf>
220. STOICA, O. *Integrarea financiar-monetară europeană*. Iași: Ed. Junimea, 2003. 175 p. ISBN 973-37-0855-0.
221. ȘAGUNA, D.D., RAȚIU, M.A. *Drept bancar*. București: Ed. C.H.Beck, 2007. 382 p. ISBN 978-973-115-240-0.
222. THATHAM, A. OSMOCHESCU, E. *Dreptul Uniunii Europene*. Chișinău: ”Tipografia Centrală”, 2003. 508 p. ISBN 9975-61-286-5.
223. SILBERSTEIN, I. *Banca Națională a României. De la organ al administrației centrale la instituție publică independentă*. București: Ed. Hamangiu, 2006. 335 p. ISBN 978-973-8957-56-5.
224. The Legatum Prosperity Index – 2023. Clasamentul statelor. [citat 11.03.2023]. Disponibil: <https://www.prosperity.com/rankings?pinned=MDA&filter>
225. The OeNB in the Eurosystem. [citat 11.03.2023]. Disponibil: <https://www.oenb.at/en/About-Us/Tasks/the-oenb-in-the-eurosystem.html>
226. TIFINE, P. La Banque de France, personne publique sui generis. Commentaire sous le jugement TC 16 juin 1997. Epoux Muet Société la Fontaine de Mars e a c/Banque de France no. 03054. En: *Revue générale du droit online*, 2008. [citat 10.07.2023]. Disponibil: <https://www.revuegeneraledudroit.eu/blog/2008/01/09/la-banque-de-france-personne-publique-sui-generis/>
227. TOFAN, D. A. *Drept administrativ*. Vol. I. București: Ed. All Beck. 2003, 322 p. ISBN 973-655-401-5.
228. TOFAN, M. *Drept financiar european*. Iași: Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2019. 270 p. ISBN 978-606-714-544-1.

229. TOFAN, M. *Integrarea României în structurile Uniunii Monetare Europene*. București: C. H. Beck, 2008. 315 p. ISBN 978-973-115-453-4.
230. Transparency International. Corruption Perceptions Index – 2023. [citat 19.11.2024]. Disponibil: <https://www.transparency.org/en/cpi/20223>
231. Tratatul privind Uniunea Europeană În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* nr. C 115/09.05.2008.
232. Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. În: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* nr. C 115/09.05.2008.
233. TURCU, I. *Operațiuni și contracte bancare*. București: Ed. Lumina Lex, 1997. 351 p. ISBN 978-973-964-222-4.
234. TURCU, I. *Drept bancar*. Vol. I. București: Lumina Lex, 1999. 456 p. ISBN 978-973-588-177-1.
235. ȚÂU, N. POȘTARU, E. *Integrarea economică europeană*. Chișinău: ”Tipografia Centrală”, 2019. 240 p. ISBN 978-9975-56-670-4.
236. Vanishing act: how global auditor failed to spot theft of 15% of Moldova’s wealth. [citat 05.07.2023]. Disponibil: <http://www.theguardian.com/world/2015/jul/01/global-auditor-moldova-wealth-franchi>
237. Victoriabank obține o nouă finanțare de 5 milioane de euro de la BERD pentru IMM-uri. [citat 27.07.2023]. Disponibil: <https://protv.md/articol-comercial/victoriabank-obtine-o-noua-finantare-de-5-milioane-de-euro-de-la-berd-pentru-imm-uri---2661789>
238. VĂTĂMAN, D. *Organizații europene și euroatlantice*. București: C.H.Beck, 2009. ISBN 978-973-115-523-4.
239. UNGUREANU, D. *Politici și instituții financiar-bancare europene*. București: Ed. Universitară, 2014. 365 p. ISBN 978-606-591-925-9.
240. USHERWOOD, S., PINDER, J. *Uniunea Europeană. O foarte scurtă introducere*. București: Litera, 2020. 192 p. ISBN 978-606-33-5015-3.
241. YEHORCEVA, S., GUDZ, T., KRUPKA, M., KOLODIZIEV, O., TARASEVYCH, N. The role of the banking system in supporting the financial equilibrium of the enterprises: the case of Ukraine. In: *Banks and Bank systems*, Volume 14, Issue 2, 2019. pp. 190-202. doi:10.21511/bbs.14(2).2019.17. [citat 31.03.2024]. Disponibil: [https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/12235/BBS\\_2019\\_02\\_Yehorycheva.pdf](https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/12235/BBS_2019_02_Yehorycheva.pdf)

242. YOSHINARU, O. *The Japanese Central Banking System compared with its European and American Counterparts. A new institutional economics approach*. Singapore: Springer, 2019. 92 p. ISBN 978-981-13-9000-5. ISBN 978-981-13-9001-2 (eBook).
243. САВЧЕНКО, Т. Г. Структура механізму впливу банківської системи на рівноважні стани у економіці. В: *Економіка і регіон*. 2011 N. 4, сс. 53-58. [citat 30.04.2024]. Disponibil: [file:///d:/Users/Usuario/Downloads/econrig\\_2011\\_4\\_13.pdf](file:///d:/Users/Usuario/Downloads/econrig_2011_4_13.pdf)
244. ТАВАСИЕВ, А. М. Банковское дело. Москва: Юрайт, 2024. 547 с. ISBN 978-5-534-16642-2.

## **DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII**

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Guștiuc Ludmila

---

Data: 23.04.2025

# CURRICULUM VITAE

## INFORMAȚIE PERSONALĂ

|           |                                                               |
|-----------|---------------------------------------------------------------|
| Nume      | <b>LUDMILA GUȘTIUC</b>                                        |
| Adresa    | <b>A.PUȘKIN 15, AP.2 MD-2028, CHIȘINĂU, REPUBLICA MOLDOVA</b> |
| Telefoane | <b>(+373) 68777485 (mob.)</b>                                 |
| Fax       | <b>n/a</b>                                                    |
| E-mail    | <b><u>lgustiuc@yahoo.com</u></b>                              |

|                           |                   |
|---------------------------|-------------------|
| Naționalitatea la naștere | Republica Moldova |
| Naționalitatea prezent    | Republica Moldova |
| Data nașterii             | 30/05/1980        |
| Gen                       | FEMININ           |

## EXPERIENȚA DE LUCRU

|                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|--------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>15.11.2019 – PREZENT</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| • Numele angajatorului   | Academia “Ștefan cel Mare” a MAI, strada Gheorghe Asachi, Chișinău, Republica Moldova                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| • Tipul instituției      | Instituție superioară de învățământ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| • Poziția deținută       | Asistent universitar                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|                          | 1.Desfășurarea seminarelor la disciplinele: Drept comunitar; Drept instituțional al Uniunii Europene.<br>2.Efectuarea cercetărilor științifice în domeniul dreptului;<br>3.Gestionarea și acordarea suportului necesar activităților științifice ale studenților;<br>4.Adaptarea curriculum-ului în conformitate cu cerințele solicitate;<br>5.Participarea la evenimentele academice și științifice din cadrul Academiei și din afara acesteia. |

|                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>22.11.2011 – PREZENT</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| • Numele angajatorului   | Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice si Sociologice, Centrul Cercetări Juridice, strada Academiei, Chișinău, Republica Moldova                                                                                                                                                      |
| • Tipul instituției      | Instituție de cercetări științifice                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| • Poziția deținută       | Cercetător științific (0,5)                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|                          | 1.Efectuarea cercetărilor științifice în domeniul dreptului;<br>2.Participarea în grupuri de lucru privind identificarea și formularea modificărilor actelor normative naționale,<br>3. Participarea la acțiunile COST și Horizont;<br>4. Organizarea și participarea la conferințe științifice naționale și internaționale. |

|                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|--------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>01.06.2015 – 15.03.2017</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| • Numele angajatorului   | IRZ – German Foundation for International Legal Cooperation, Proiect al Uniunii Europene implementat în Moldova, Procuratura Generală – Proiect de asistență în procesul de investigare pre-judiciară, urmărire penală și organizare a apărării în Republica Moldova                                                                                                   |
| • Tipul instituției      | Organizație internațională, Proiect finanțat de Uniunea Europeană                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| • Poziția deținută       | Ofițer de Proiect                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|                          | 1.Stabilirea întrevederilor între experți și beneficiari;<br>2.Traducerea documentelor din engleză-română și română-engleză;<br>3.Întocmirea proceselor verbale;<br>4.Întocmirea raportului privind cheltuielile financiare lunare;<br>5.Oranizarea și participarea la evenimentele proiectului;<br>6.Stabilirea relațiilor de colaborare cu beneficiarii proiectului. |

|                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>06.10.2008 – 21.08.2009</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| • Numele angajatorului   | IBF INTERNATIONAL CONSULTING S.A.,72 AVENUE DE TERVUEREN, 1040 BRUSSELS, BELGIUM, Proiect al Uniunii Europene implementat în Moldova – Suport pentru implementarea acordurilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană                                                                                                                                                                             |
| • Tipul instituției      | Organizație internațională, Proiect finanțat de Uniunea Europeană                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| • Poziția deținută       | Asistent Operațional                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|                          | 1.Stabilirea întrevederilor între experți și beneficiari;<br>2.Traducerea documentelor din engleză-română și română-engleză;<br>3.Întocmirea proceselor verbale;<br>4. Cercetări științifice ocazionale;<br>5. Oranizarea și participarea la evenimentele proiectului;<br>6.Stabilirea relațiilor de colaborare cu beneficiarii proiectului;<br>7.Substituirea expertului pe perioada absenței acestuia. |

|                          |                                                              |
|--------------------------|--------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>08.08.2005-12.09.2008</b>                                 |
| • Numele angajatorului   | Academia “Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne |
| • Tipul instituției      | Instituție superioară de învățământ                          |
| • Poziția deținută       | Lector al Catedrei Drept Public                              |

|                          |                                                              |
|--------------------------|--------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>12.02.2003-08.08.2005</b>                                 |
| • Numele angajatorului   | Academia “Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne |
| • Tipul instituției      | Instituție superioară de învățământ                          |
| • Poziția deținută       | Lector-metodist al Catedrei Drept Public                     |

## STUDII

|                          |                                                             |
|--------------------------|-------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>01 Septembrie 2022 – 30 Iunie 2023</b>                   |
| • Numele instituției     | Universitatea Pedagogică de Stat ”Ion Creangă” din Chișinău |
| • Domeniul studiilor     | Psihopedagogie                                              |
| • Calificarea acordată   | Certificat de recalificare                                  |

|                          |                                                                                                                                                                                        |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>30 August 2009 – 30 Aprilie 2010</b>                                                                                                                                                |
| • Numele instituției     | Southwestern Law School – Los Angeles, California, SUA                                                                                                                                 |
| • Domeniul studiilor     | Bursa Fulbright acordată de Southwestern Law School din Los Angeles, California, SUA. Frecventarea unor cursuri: Drept Internațional Public, Drept Constituțional, Femeile și Dreptul. |

|                        |                       |
|------------------------|-----------------------|
| • Calificarea acordată | Cercetări științifice |
|------------------------|-----------------------|

|                          |                                                         |
|--------------------------|---------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>2004 –2008</b>                                       |
| • Numele instituției     | Academia “Ștefan cel Mare”, Chișinău, Republica Moldova |
| • Domeniul studiilor     | Studii de doctorat                                      |
| • Calificarea acordată   | Doctorandă                                              |

|                          |                                                                                                                                |
|--------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>01 Septembrie 2003-30 Iunie 2004</b>                                                                                        |
| • Numele instituției     | Academia “Ștefan cel Mare”, Chișinău, Republica Moldova<br>( <a href="http://academy.police.md">http://academy.police.md</a> ) |
| • Domeniul studiilor     | Drept Public: Drept Constituțional; Drept Administrativ; Drept Internațional Public                                            |
| • Calificarea acordată   | Master în drept                                                                                                                |

|                          |                                                                                        |
|--------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------|
| • Data (de la – până la) | <b>01 Septembrie 1998-30 Iunie 2002</b>                                                |
| • Numele instituției     | Universitatea de Stat din Moldova<br><a href="http://www.usm.md">http://www.usm.md</a> |
| • Domeniul studiilor     | Facultatea de Drept                                                                    |
| • Calificarea acordată   | Licențiat în Drept                                                                     |

#### ABILITĂȚI ȘI COMPETENȚE PERSONALE

|               |               |
|---------------|---------------|
| LIMBA MATERNĂ | <b>ROMÂNĂ</b> |
|---------------|---------------|

#### CUNOAȘTEREA ALTOR LIMBI

[ Indicați nivelul: excelent, bine, de bază ]

| [ Specificați limba ] | <u>Engleza</u> | <u>Rusa</u> | <u>Franceza</u> |  |  |
|-----------------------|----------------|-------------|-----------------|--|--|
| • Citirea             | Excelent       | Excelent    | Excelent        |  |  |
| • Scrierea            | Excelent       | Excelent    | Excelent        |  |  |
| • Vorbirea            | Excelent       | Excelent    | Excelent        |  |  |

|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <u>CURSURI, TRAINING-URI<br/>PROFESIONALE</u> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Participarea la training-uri organizate de Ambasada Statelor Unite ale Americii;</li> <li>2. Participarea la Congresurile Anuale pentru absolvenții programelor de schimb de experiență organizate de Ambasada Statelor Unite ale Americii.</li> <li>3. Absolvent al cursului de formare „Metode interactive de formare” realizat de către Asociația Americană a Juriștilor, Inițiativa Juridică pentru Europa Centrală și Eurasia</li> <li>4. Participarea la training-ul „Relațiile publice si mass-media”, organizat de către experți din Austria.</li> </ol> |
|-----------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                  |                                                                                                                                                                                                   |
|--------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <u>EXPERIENȚĂ MANAGERIALĂ<br/>INTERNAȚIONALĂ</u> | <b>1. Asistent Coordonator</b> al Proiectului Tempus – TACIS (Uniunea Europeană) “Elaborarea unui sistem de Asigurare a Calității în cadrul unor universități selectate din Moldova” (Academia de |
|--------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|---------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                 | <p>Poliție, Universitatea de Stat din Moldova; ULIM; Universitățile din Bălți și Cahul, sub egida Universității Vaxjo din Suedia).</p> <p>(Pentru prima data în istoria proiectelor Tempus-Tacis, Academie de Poliție a câștigat un proiect)</p> <p>Volumul finanțării proiectului 149,615 mii Euro.</p> <p>Perioada de implementare a proiectului: 2006-2007</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| ABILITĂȚI ȘI COMPETENȚE TEHNICE | <p>1. Participarea la training-ul “Tehnologii informaționale în activitatea profesională” realizat de către experți din Austria.</p> <p>2. MS OFFICE, INTERNET EXPLORER; POWER POINT</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| ABILITĂȚI ȘTIINȚIFICE           | Autor a peste 20 de publicații                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| ALTE ABILITĂȚI ȘI COMPETENȚE    | Cursuri de limbă engleză, fotografie, pictură.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| INFORMAȚIE ADIȚIONALĂ           | <p>1.Frecventarea <b>cursurilor universitare:</b></p> <p>a). <b>Semestrul de Primăvară 2010</b> – frecventarea <b>cursurilor universitare:</b> Femeile și Dreptul (Prof.Judy Sloan); Dreptul Internațional Public și Dreptul Comerțului Internațional (Prof. Robert Lutz) și Procedura de Judecată (Judecătorul Darrell Mavis de la Curtea Superioară a Californiei, Los Angeles) la Southwestern Law School Los Angeles, CA.</p> <p>b). <b>Semestrul de Toamnă 2009</b> – frecventarea <b>cursurilor universitare:</b> Drept Constituțional (Prof. Joerg W.Knniprath) și Drept Internațional Public (Prof. Robert Lutz) la Southwestern Law School Los Angeles, CA.</p> <p>2.Martie 2010 – <b>Ținerea unei prezentări (guest-speaker)</b> la University of California – Los Angeles (UCLA). Titlul prezentării: “Percepția Americii în Moldova” (Prof. Ann Kerr)</p> <p>3.Martie 2010 – <b>Ținerea unei prezentări (guest speaker)</b> la Southwestern Law School Los Angeles, CA. Titlul prezentării: “Femeile Juriste în Republica Moldova” (Prof. Judy Sloan)</p> <p>4. Decembrie 2009 – Acceptată drept membru al <b>Fulbright Association</b>, SUA.</p> <p>5. Ianuarie 2010 – Acceptată drept membru al <b>Federalist Society for Law and Public Policy Studies</b>, SUA.</p> <p><b>Aprilie 2012 – Instalarea unei plăci comemorative</b> pe aleea de onoare a Southwestern Law School – Los Angeles, California (pentru merite deosebite în anul academic 2009-2010).</p> <p><b>Martie 2024 – Decernarea diplomei de merit</b> pentru succesele obținute în activitate în cadrul Academiei ”Ștefan cel Mare” a MAI al RM.</p> |